

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Реферативний журнал

AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Journal of abstracts

4
2014

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

4(62)'2014

Видається
щоквартально
з 1999 р.

Агропромисловий комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор
Я.М. ГАДЗАЛО

Заступник головного редактора
В.А. ВЕРГУНОВ

Відповідальний секретар
О.В. КАПРАЛЮК

Члени редакційної колегії

В.В. АДАМЧУК

С.А. БАЛЮК

А.В. БАЛЯН

М.І. БАЩЕНКО

С.А. ВОЛОДІН

І.В. ГРИНИК

В.М. ЖУК

О.М. ЖУКОРСЬКИЙ

А.С. ЗАРИШНЯК

І.І. ІБАТУЛЛІН

Ш.І. ІБАТУЛЛІН

О.О. ІВАЩЕНКО

Г.М. КАЛЕТНИК

Ю.О. ЛУПЕНКО

М.С. МАНДИГРА

Д.О. МЕЛЬНИЧУК

М.Д. МЕЛЬНИЧУК

В.Ф. ПЕТРИЧЕНКО

С.М. РИЖУК

М.В. РОЇК

О.І. ФУРДИЧКО

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief

Ya. HADZALO

Deputy editor-in-chief

V. VERGUNOV

Responsible secretary

O. KAPRALYUK

Editorial board members

V. ADAMCHUK

S. BALYUK

A. BALYAN

M. BASCHENKO

S. VOLODIN

I. GRYNYK

V. ZHUK

O. ZHUKORSKIY

A. ZARYSHNYAK

I. IBATULLIN

SH. IBATULLIN

O. IVASHCHENKO

G. KALETNIK

Yu. LUPENKO

M. MANDYGRA

D. MELNYCHUK

M. MELNYCHUK

V. PETRYCHENKO

S. RYZHUK

M. ROYIK

O. FURDYCHKO

Київ
2014

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК
УКРАЇНИ

Національна
наукова
сільсько-
господарська
бібліотека

Агропромисловий Заснований у 1999 р. комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

4(62)'2014

Засновники —
Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН,
тел. (044) 258-42-81

Інститут водних проблем
і меліорації НААН
тел. (044) 257-40-30

Наукові референти:

ШЕЛЕПОВ В.В.
КАРГІНА О.В.
ЛІСНЕВИЧ Л.О.
НИНЬКО П.І.
РОМАНЧУК Л.О.
РУЧКО Т.В.

Редактор
РОМАНЧУК В.П.

Відповідальні за випуск:
ШЕЛЕПОВ В.В.
РОМАЩЕНКО М.І.

Коректор
ЗАХАРЧЕНКО Л.П.

Комп'ютерний набір
САМОЙЛОВА Л.Г.

Комп'ютерна верстка
ШАЙНІКОВ О.С.

Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ 3796
від 29.04.1999 р.

Підписано до друку 27.12.2014 р.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 12,09.
Обл.-вид. арк. 18,57.

Друк ФОП Корзун Д.Ю.
вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21027,
тел.: (0432) 69-67-69, 60-30-00.

© ННСГБ НААН, 2014
© Державне видавництво
“Аграрна наука” НААН,
оригінал-макет, 2014

ЗМІСТ

Передмова	3
Історія аграрної науки	5
Економіка сільського господарства.	8
Організація та управління сільськогосподарським виробництвом	
Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти	11
Ґрунтознавство	15
Агротехніка	18
Сільськогосподарська меліорація	22
Добрива	25
Охорона природи. Сталий розвиток.	28
Сільськогосподарська екологія	
Хвороби рослин. Шкідники рослин. Захист рослин	31
Біотехнологія	34
Рослинництво	36
Загальні питання	36
Хлібні злаки. Зернові культури	38
Кормові культури	42
Технічні культури	45
Садівництво. Плодівництво	47
Овочівництво. Городництво	51
Декоративні культури. Квітництво	54
Тваринництво	55
Загальні питання	55
Конярство	56
ВРХ. Скотарство	57
Вівчарство. Козівництво	61
Свинарство	62
Птахівництво	66
Домашні кролі. Хутрові звірі	70
Бджільництво. Шовківництво	72
Рибне господарство. Аквакультура	75
Ветеринарія	77
Харчова і переробна промисловість.	81
Продукти тваринництва	
Лісове господарство	84
Список скорочень і аббревіатур	88
Авторський покажчик	89
Алфавітно-предметний покажчик	91
Покажчик використаних періодичних і продовжуваних видань	99
Бібліобліографічні, бібліографічні та історико-бібліографічні серії ННСГБ НААН (1998–2014)	101

CONTENTS

Foreword	
History of Agrarian Science	
Economy of Agriculture.	
Organization and Administration of Agricultural Production	
Farm Implements, Machinery and Equipment	
Soil Science	
Cultivation Technique	
Agricultural Irrigation	
Fertilizers	
Protection of Environment. Sustainable Development. Agroecology	
Plant Diseases. Plant Pests. Plant Protection	
Biotechnology	
Plant Cultivation	
General Issues	
Food Grains. Cereals	
Forage Plants	
Industrial Crops	
Horticulture. Fruit-Growing	
Vegeculture	
Decorative Cultures. Flower Growing	
Animal Breeding	
General Issues	
Horse-breeding	
General Livestock. Cattle	
Sheep-breeding	
Pig-breeding	
Poultry-keeping	
Rabbit-breeding. Fur-farming	
Bee-keeping. Sericulture	
Fish-breeding. Aquaculture	
Veterinary Medicine	
Food and Processing Industry. Produce of Animal Breeding	
Forestry	
Abbreviation List	
Author Index	
Subject Index	
Used Periodical and Serials Publications Index	
Biobibliographic and Historic Bibliographic Series by NSAL of NAAS (1998–2014)	

ПЕРЕДМОВА

За творчим задумом редколегії реферативний журнал (РЖ) покликаний інформувати вчених та фахівців галузі про основні вітчизняні досягнення аграрної науки і виробництва з метою своєчасного, найповнішого застосування цих досягнень на практиці, слугувати засобом здійснення оперативного пошуку інформації, міждержавного обміну інформативними масивами.

Видання є орієнтиром для спеціалістів та працівників науково-технічної інформації.

РЖ функціонує у таких напрямках:

- оперативне ознайомлення широкого загалу науковців і практиків з новими публікаціями у сфері науки і техніки;
- цільовий пошук необхідної інформації з усіх галузей АПК;
- сприяння інтеграції наук;
- міжгалузевий та міждержавний обмін інформацією;
- інформування про найновішу аграрну продукцію, методи і технології.

Підготовка видання РЖ “Агропромисловий комплекс України” передбачає тематичне структурування, планування номерів, підбір першоджерел, їхнє попереднє опрацювання, бібліографічний опис, підготовку тексту рефератів на основі вивчення та узагальнення положень діючих стандартів і рекомендацій провідних фахівців із цих питань.

РЖ складається з рефератів монографій, найґрунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій.

До складу редколегії РЖ входять відомі вчені в галузі АПК, що дає змогу оцінювати рівень реферованих публікацій.

Враховуючи створення РЖ в умовах динаміки попиту на продукцію інтелектуальної праці, а також матеріального виробництва галузей АПК, випуск часопису може бути з різною кількістю рефератів, рекламою, поліграфічним оформленням.

Отже, реферативний журнал ННСГБ НААН — єдине інформаційне видання, що відображає динамічний розвиток агропромислового комплексу України.

Для формування журналу аналізу і синтезу підлягає широкий тематичний спектр публікацій, зокрема: економіка, с.-г. машини і знаряддя, землеробство, рослинництво, тваринництво, агроекологія тощо.

Періодичність видання — 4 випуски на рік. Читач має можливість замовляти РЖ у друкованій формі, електронною поштою, а також бібліографічні описи без рефератів, повний випуск або його частину.

Сподіваємось, що матеріали РЖ зацікавлять науковців, фахівців АПК, працівників сільськогосподарських бібліотек, спеціалістів сфери науково-технічної інформації, журнал стане постійним супутником на довгі роки.

Редколегія з вдячністю розгляне Ваші зауваження, побажання і пропозиції щодо змісту та оформлення журналу, виконає замовлення на публікацію рекламної інформації науково-технічного спрямування.

За довідками, з пропозиціями та рекламними матеріалами
просимо звертатися за адресами:

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРЬКА
БІБЛІОТЕКА НААН**
вул. Героїв оборони, 10
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 258-42-81

**ІНСТИТУТ
ВОДНИХ ПРОБЛЕМ
І МЕЛІОРАЦІЇ НААН**
вул. Васильківська, 37
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 257-40-30

FOREWORD

The creative idea of this Abstract Journal is to inform scientists and specialists about main native country achievements in agroindustrial complex development in order to implement it into practice of full value in time, to be the source of fulfillment of operative search of information, interstate exchange of information massive.

The Journal is reference for specialists and employees of scientific and technical information branch.

AJ functions in several trends, including:

- operative acknowledgement of wide circle of scholars and experts with new publications in sphere of science and technique;
- special search of necessary information from all branches of AIC;
- promotion in integration of sciences;
- interbranch and interstate exchange of information;
- informing about the most innovative products, methods and technologies.

While preparing of AIC the following methodical principles are foreseen: theme structuring, planning of issues, selection of sources, their previous processing, design of bibliographic list, preparing texts of abstracts, based on learning and generalization of principles of acting standards and recommendations of prominent specialists in these questions.

It is worth to emphasize that AJ of such a structure and specialization (according to trends of diversified system) is published for the first time. It is also created for the first time by co-workers of National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine.

Editorial board and editorial council consist of prominent scholars of agricultural branch, which allows evaluating the level of abstract publishing.

Taking into consideration creation of AJ under circumstances of dynamic demand on production of intellectual labor and material security of AIC as well, it is allowed to publish Journal with different quantity of abstracts, advertisement, polygraph design.

The selection of literature for reweaving is stipulating by research and practice actual importance, original elaboration of the problem.

Periodically of the edition — 4 issue per year. We hope this information will be of great interest for scholars, professors and other specialists of agroindustrial complex and of course, for agricultural libraries' and science-technical information organizations' staff as well.

Our Abstract Journal will take orders for publication of advertisements of scientific and technical orientation.

The AJ Editorial Board will appreciate your remarks, wishes and proposals concerning the journal's contents and design.

For reference, proposals and advertising materials,
please apply to the following addresses:

03680 MSP, Kyiv,
10 Geroyiv oborony Str.,
**NATIONAL SCIENTIFIC
AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS**
Tel. (044) 258-42-81

03680 MSP, Kyiv,
37 Vasyl'kivs'ka Str.,
**INSTITUTE OF HYDRAULIC PROBLEMS
AND LAND RECLAMATION OF NAAS**
Tel. (044) 263-40-30

63 (091) ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ВЕРГУНОВ В.А.

УДК 502.72:504(091/092)(477.72)

2014.4.1. ЕКОЛОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Ф.Е. ФАЛЬЦ-ФЕЙНА І ЇХ РОЗВИТОК / Гавриленко В.С. // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". — 2013. — Т. 15. — С. 223–230. — Бібліогр.: 27 назв.

Асканія-Нова, Фальц-Фейн Ф.Е., охорона природи, екологія, парк природно-ботанічний, зрощування, наукові дослідження, заповідник біосферний.

На основі літературних джерел, архівних матеріалів та аналізу фактичних змін у системі природокористування в новоасканійських степах зроблено короткий огляд поглядів та внеску Фрідріха Едуардовича Фальц-Фейна в розвиток екологічних напрямів досліджень та втілення його природоохоронних ідей у XX ст. Лише з 90-х років XX ст. стало можливим дослідити й оцінити реальний внесок Ф. Фальц-Фейна у створення й розвиток заповідника. Він народився в 1863 р. в оточеній степами Асканії-Нова. Дитяче захоплення утриманням диких тварин у неволі згодом переросло в розбудову зоопарку з напіввільним утриманням птахів та ссавців, ботанічного парку та заповідання степу, де утримання і вирощування принципово відрізнялися від традиційних. Це був початок робіт з формування напіввільних популяцій тварин. В Асканії-Нова було запроваджено мічення птахів кільцюванням, збереження рідкісних видів через формування власної колекції тварин (кінь Пржевальського, 1899), застосування інкубування яєць екзотичних птахів, закладання ботанічного парку (1887) з системою зрошення паркових насаджень із артезіанських свердловин. Із наукових праць ми маємо підтверджене часом заповідання ділянки "Стара" і послідовних кроків вченого на шляху створення першого степового заповідника на планеті. Його спадщина стала основою для розбудови спершу Народного парку (1919), а пізніше — Першого державного степового заповідника та Всесоюзного інституту акліматизації та гібридизації, який згодом реорганізовано в Український ін-т тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова "Асканія-Нова" з ім'ям Ф. Фальц-Фейна (1994). На початок XXI ст. в Асканії-Нова не 100 га зоопарку, як при заснуванні, а 77 га у вольєрному і 2340 га у режимі напіввільного утримання тварин; дендропарк не 28 га, а 167 га; заповідний степ не 600, а 11054 га; екотуристів не 5 тис., а 141 тис. (2009 р.); сайгаків — до 500 особин, туркменського кулана >200, оленя благородного >140 особин та ін. Все це є беззаперечним доказом продовження втілення екологічних ідей Ф. Фальц-Фейна. За цим прикладом створені і функціонують осередки напіввільного утримання тварин у Запорізькій, Київській та Донецькій областях, які радують відвідувачів. З цим він і пішов у вічність, залишивши колосальну еколого-господарську спадщину, яку нам випала честь досліджувати і примножувати.

УДК 504.054:539.16(091)(477)

2014.4.2. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА РАДІОЕКОЛОГІЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЧНІ ВИТОКИ, СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК: монографія / за ред. чл.-кор. НААН В.П. Славова. — Житомир, 2014. — 226 с. — Бібліогр.: 466 назв. Шифр 544157.

Радіоекологія с.-г., задачі радіоекології, видатні вчені-радіоекологи.

Видано монографію, у якій на основі вивчення архівних матеріалів, численних наукових праць дослідників проблем радіобіології і радіоекології, аналізу діяльності державних установ, науково-дослідних інститутів і закладів освіти розкрито історичні витоки сучасної с.-г. радіоекології. Підкреслено, що радіобіологія є теоретичною основою радіоекології взагалі і сільськогосподарської — зокрема. Вона вивчає первинні механізми впливу іонізованого опромінення на живі організми різної будови і рівня організації. Монографія містить шість розділів, у яких розкрито: історичні витоки, становлення та розвиток с.-г. радіоекології у СРСР, зокрема

Всеросійського НДІСГ радіобіології і агроєкології, наукової школи академіків ВАСГНІЛ В. М. Ключковського і В. М. Тимофеева-Ресовського (розділ 1). Розділ 2: "Становлення і розвиток с.-г. радіобіології в Україні" висвітлює внесок видатних вчених-фізіологів, академіків Д. М. Гродзинського й І. М. Гудкова у розвиток с.-г. радіобіології і створення української школи радіобіологів рослин. Розділи 3- і 4-й присвячені розвитку радіоекології в Україні після аварії на Чорнобильській АЕС і внеску окремих наукових установ — Південного відділення ВАСГНІЛ, УААН та Українського НДІ с.-г. радіобіології. У 5-му розділі "Організація вітчизняної с.-г. радіоекологічної освіти після аварії на ЧАЕС" висвітлено внесок Житомирського нац. агроєкологічного ун-ту у підготовку фахівців з радіоекології та результати досліджень з радіоекології чл.-кор. ВАСГНІЛ та НААН — професорів М. Й. Долгілевича і В. П. Славова. Наприкінці монографії висвітлено внесок у становлення і розвиток с.-г. радіоекології академіків НААН Б. С. Прістера і Ю. І. Савченка та чл.-кор. НААН О. М. Маменка (розділ 6). Корисну інформацію з с.-г. радіоекології в монографії можуть знайти багато спеціалістів та наукових співробітників, які займаються радіаційними питаннями.

УДК 504.054:539.16(091/092)

2014.4.3. АКАДЕМІК Д. М. ГРОДЗИНСЬКИЙ — ЗАСНОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ РАДІОБІОЛОГІВ РОСЛИН / Славова Т.В., Вергунов В.А., Славова В.П. // Сільськогосподарська радіоекологія в Україні: історичні витоки, становлення, розвиток / за ред. чл.-кор. НААН В.П. Славова. — Житомир, 2014. — С. 51–56. — Шифр 544157.

Гродзинський Д. М. — радіобіолог рослин, радіобіологія с.-г., радіобіологічна школа Д. М. Гродзинського.

Наведено результати творчої діяльності з с.-г. радіобіології академіка НАН України Д. М. Гродзинського. Середню школу Дмитро Михайлович закінчив у 1947 р. із золотом медаллю, в 1952 р. — агрономічний факультет Білоцерківського с.-г. інституту з відзнакою і розпочав трудову діяльність старшим агрономом навчально-дослідного господарства Інституту. Як учений-фізіолог рослин, Д. М. Гродзинський формувався, навчаючись в аспірантурі Інституту фізіології рослин та агрохімії АН УРСР під керівництвом академіка АН УРСР і ВАСГНІЛ П. А. Власюка. В аспірантурі він розпочав дослідження з радіобіології та застосування методу мічених атомів у рослинництві. Молодого дослідника зацікавили механізми впливу малих доз іонізуючого випромінювання на живі організми і, як наслідок, — блискучий захист у 1955 р. кандидатської дисертації та тему "Действие малых доз ионизирующих излучений на растения". Працюючи в Інституті фізіології рослин АН УРСР, Д. М. Гродзинський пройшов всі етапи науковця — від аспіранта і молодшого співробітника до директора цього інституту, яким керував з 1974 по 1986 р. В інституті Д. М. Гродзинський ще у 50-х роках XX ст. розпочав формувати Українську школу радіобіологів рослин, яка протягом 50 років виховала понад 50 кандидатів та 10 докторів наук з радіобіології. Д. М. Гродзинський, як керівник школи, є автором близько 700 наукових праць, серед яких 20 монографій. Узагальнюючи дослідження Д. М. Гродзинського і його учнів, можна стверджувати, що вони відкрили широкі перспективи для використання радіобіології в сільському господарстві, зокрема радіаційного мутагенезу, за допомогою якого в світі створено понад 3 тис. сортів культурних рослин.

УДК 619(091)(477)

2014.4.4. ПІОНЕРИ ПРАКТИЧНОЇ ВЕТЕРИНАРІЇ / Рудик С.К., Стеній М.М., Глухий О.Б. // Ветеринарна медицина України. — 2014. — № 10. — С. 36–39. — Бібліогр.: 10 назв.

Ветеринарна медицина, вчені — піонери практичної ветеринарії, хвороби тварин.

Наведено коротку науково-практичну діяльність піонерів з практичної діяльності ветеринарії, відкриття яких увійшло у вітчизняну й світову науку. До таких фахівців належить: С. С. Євсєєнко, який закінчив Петербурзьку медико-хірургічну академію. Маючи козацьку вдачу й видатні здібності, працював ветеринаром багатьох артилерійських батарей, брав участь у російсько-турецькій війні. Як знак особливої поваги до праці ветеринарів, особисто сконструював щипці для кастрації жеребців, які протягом тривалого часу використовували військові ветеринарні лікарі. Науковець і практик С. Євсєєнко організував стаціонарні лікувальні реабілітаційні й ветеринарні заклади для коней не тільки для умов війни, а й надалі. Учений І. М. Єндовіцький закінчив Харківський ветеринарний інститут. Працюючи завідувачем Полтавської губерньської ветеринарно-бактеріологічної станції, розробив і вперше виготовив вакцину проти сибірки, бешихи, туберкульозу та ін. хвороб, чим самим зберіг життя не лише сотням тисяч тварин, а й людей. К. М. Хороманський після закінчення Харківського ветеринарного інституту працював ветеринаром у Харківській губернії та Київському земстві, де користувався значним авторитетом серед ветеринарних фахівців. З 1913 р. і до кінця життя (у 1918 р. загинув від осколка снаряда) очолював Південно-Західне товариство ветеринарних лікарів. О. М. Логінов закінчив Харківський ветеринарний інститут, працював ветеринарним лікарем у Київському військовому окрузі, де облаштував ветеринарні лазарети бакалаторіями, кузнями та організував фельдшерські школи. За його участі у 1903 р. військову ветеринарію відокремили від медичної служби. Ветеринар О. М. Максудов розробив вагон-холодильник для перевезення м'яса, створив антидифтерійну сироватку, започаткував створення Київського бактеріологічного інституту. Дослідник С. С. Андрієвський закінчив Києво-Могилянську академію, став першовідкривачем причин зараження "сибіркою" (для чого у 1788 р. заразив себе цією хворобою), а також став ініціатором ідеї створення медико-хірургічної академії в Києві. Науковець С. Ю. Ярослав закінчив Юр'ївський ветеринарний інститут, двічі заражав себе стахіботріотоксикозом, що мало не коштувало йому життя. Отже, в практичну ветеринарію українські фахівці внесли вагомий внесок.

УДК 631.52/53:929+37.015.31Єнкен

2014.4.5. ПРОФЕСОР БОРИС КАРЛОВИЧ ЄНКА (1873–1943): НАРИС ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ / Вергунов В.А. / ННСГБ НААН. — К.: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2014. — 432 с. — Бібліогр.: 369 назв. Шифр 540070.

Єнка Борис Карлович, наукова і організаційна діяльність, вчений-селекціонер, дослідна справа.

Видано монографію, у якій вперше комплексно реконструйовано життя і творчу спадщину одного із організаторів с.-г. дослідної справи, вченого-селекціонера, педагога Б.К. Єнка. Народився Борис Карлович 21 січня 1873 р. у сім'ї німецького юриста у м. Тамбові, де закінчив 7 класів реального училища, після якого навчався на с.-г. факультеті Ризької політехніки/інституту (1893–1900). Закінчивши інститут, Б. Єнка розпочав наукову працю з вивчення організації с.-г. дослідної справи Кубанського краю, а згодом переїжджає до Саратовського губерніального земства, де вивчає систему організації галузевої дослідної справи, бере активну участь у створенні Саратовської дослідно-селекційної станції. У період з 1908 по 1919 р. наукова діяльність Б. Єнка тісно пов'язана з Харківським товариством сільського господарства та створенням Харківської селекційної станції. На станції він працює спочатку помічником директора, згодом — в.о. директора, завідувачем відділу селекції, створює сорти соняшника — Зелена 76 та Харківський 27-82. За ініціативою Б. Єнка було проведено низку з'їздів з питань селекції і насінництва, де він брав активну участь в обговоренні питань. З 1924 по 1929 р. Б. Єнка працює у Всеукраїнському товаристві насінництва, стає членом Сільськогосподарського комітету України, де займається питаннями організації Всеукраїнської академії с.-г. наук, Інституту селекції, входить до складу Селекційно-насіннєвого управління тресту Головцукор, читає лекції у Маслівському сорто-насіннєвому технікумі ім. К.А. Тимирязєва, організовує і очолює Київську лабораторію з вивчення хлібопекарських властивостей зерна, займається селекцією жита озимого та ячменю ярого. Фі-

нансові проблеми та робота сина Вадима (від лаборанта до директора) змусила Б. Єнка повернутися на Кубанську дослідну станцію. У 1926 р. його обирають завідувачем кафедри селекції і насінництва Кубанського с.-г. інституту. Проте за станом здоров'я Б. Єнка у 1935 р. повернувся на станцію, де очолив наукову бібліотеку. Пішов із життя Б. Єнка у 1943 р., похований на старому Отрадо-Кубанському цвинтарі біля с. Ботанічне. Творча спадщина вченого лише за 1908–1918 рр. налічує понад 100 наукових праць, брошур, рецензій російською та українською мовами. Закінчується видання систематизацією наукових праць, виданих на українських землях: у Харкові (1908–1919, 1925–1926, 1930), Одесі (1924), Маслівці (1927–1929) та Києві (1928–1930 рр.). Зроблено висновки, що Б.К. Єнка, росіянин за народженням, за станом душі — німець, за організацією наукової селекції с.-г. рослин — українець.

УДК 631.67:061.62(091)(477.72)

2014.4.6. 125 РОКІВ ІНСТИТУТУ ЗРОШУВАНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН. СТРАТЕГІЧНІСТЬ ЗРОШУВАНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Вожегова Р.А. // Посібник Українського хлібороба. Стратегічність зрошуваного землеробства: наук.-практ. зб. — 2014. — Т. 9. — С. 2–5.

Інститут зрошуваного землеробства НААН, історія розвитку, досягнення науковців Ін-ту зрошуваного землеробства НААН.

Відмічено, що Херсонське губерньське земство рішенням зборів 22 жовтня 1889 р. заснувало Херсонське дослідне поле для розширення досліджень неpolивного землеробства, які проводили на учбовій фермі с.-г. училища. Першим завідувачем поля було обрано К. І. Тархова. Протягом перших років на дослідному полі проводились агрономічні дослідження, аналіз зразків ґрунтів, накопичувався експериментальний матеріал метеорологічних спостережень. За результатами досліджень, дослідне поле у 1910 р. було перетворено в Херсонську с.-г. дослідну станцію, на якій ключову роль відіграв відомий вчений-агробіолог П.І. Підгорний, автор найпоширенішого підручника "Рослинництво". Під керівництвом П. Підгорного на станції були розпочаті перші дослідження зі штучним зрошенням с.-г. культур. У 1930 р. станцію було реорганізовано у Херсонську зональну станцію бавовнику. Протягом 1930–1955 рр. на станції розробляли агротехнічні прийоми вирощування бавовнику на півдні України, проводили селекцію та вивчали ефективність зрошення на посівах бавовнику. З будівництвом великих зрошувальних систем на півдні України, у 1956 р. станцію було реорганізовано в Українській НДІ зрошуваного землеробства. Плеяда науковців Ін-ту розробляла основи зрошуваного землеробства, способи поливу основних с.-г. культур, вела селекцію багатьох с.-г. культур для умов зрошення, розробляла схеми сівозмін та співвідношення у них культур. У часи незалежності країни Український НДІ зрошуваного землеробства декілька разів змінював свою назву — Ін-т землеробства південного регіону (2010) і знову — Ін-т зрошуваного землеробства НААН. За 125 років діяльності Дослідного поля, Станції, Інституту — колективом вчених створено і внесено до Державного реєстру сортів рослин 50 сортів і гібридів різних с.-г. культур адаптованих для умов зрошення, розроблено і впроваджено ресурсоощадні технології вирощування багатьох с.-г. культур, сівозміни, оптимізовано структуру посівних площ. Науковці Інституту активно працюють над розробкою концепції розвитку зрошуваного землеробства, підготовкою і виданням рекомендацій, приймають участь у реалізації багатьох державних програм — "Зерно, Овочі, Насіння Херсонщини", співпрацюють з науковими установами багатьох країн і компаніями, що дає змогу значно розширити наукову діяльність.

УДК 633.18(091)(100+477)

2014.4.7. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАВДАННЯ ГАЛУЗІ РИСОСІЯННЯ В СВІТІ / Сташук В.А., Грановська Л.М., Рокочинський А.М. // Рис в Україні: [колективна монографія] / за ред. В.А. Сташука, А.М. Рокочинського, Л.М. Грановської. — Херсон, 2014. — С. 15–57. — Бібліогр.: 21 назва. Шифр 544345.

Рис, історія розвитку, площі посіву, продуктивність, Україна.

Відмічено, що рис є провідною продовольчою культурою, який більше половини населення Планети використовує тричі на день. Популярність рису на Планеті залежала від регіону: середнє його споживання в Азії на душу населення становить 150 кг/рік, а в Європі — менше 2 кг. Рис у народів світу має різну назву. Так, у Європі до кінця XIX ст. рис називали — рейс, рис, рисо, а раніше — пшеницею сарацина. У XV ст. ця назва через Угорщину проникла в Україну і Росію, де її перейменували в сорочинське пшоно. У Середній Азії рис мав назву шала, в Закавказзі — чалтик. Рис, як продукт харчування, виник у передгір'ях Гімалайських гір ще за 3 тис. років до н. е. Звідси він потрапив до Китаю, Кореї та Японії. Між 1000–500 роками до н. е. рис проник до Персії, звідти до Вавилону, Сирії і лише на початку VIII ст. н.е. — до Єгипту. Близько 500 років до н.е. рис вирощували у Середній Азії в заплавах річок Сирдар'ї, Зеравшану і Амудар'ї. В Америці перші посіви рису з'явилися у 1647 р., в Австралії — у 1925 р. Рис — висококалорійна культура, він за цим показником поступається лише пшениці. Зони інтенсивного рисосіяння співпадають з територіями найбільшої щільності населення. У світі виробляється і споживається щороку понад 460 млн т зерна рису. Найбільше його виробляється і споживається відповідно: Китай — 141,0 і 139,0 млн т, Індія — 102,5 і 96,0, Індонезія — 36,9 і 35,0 млн т. Середня врожайність рису у світі становить близько 4,0 т/га, в країнах ЄС, Китаї, Японії, Кореї, США — понад 6,0 т/га. Товарне виробництво рису в Україні розпочалося у 1931 р. в заплавах Південного Бугу, Інгульця та Дніпра. Проте найбільш широкого розвитку рисосіяння набуло після побудови у 60-ті роки Краснознаменської, Інгулецької та Північно-Кримської зрошувальних систем. Проте, починаючи з 1980 р., почалося поступове зменшення посівної площі під рисом — від 38,3 тис. га у 1980 р. до 18,9 тис. га у 2001 р., валовий збір зменшився відповідно від 180 тис. т до 68,9 тис. т. Початком збільшення посівних площ і валових зборів зерна рису став 2002 р. У 2011 р. посівні площі під рисом досягли 29,6 тис. га, валові збори — 169,9 тис. т при середній врожайності 5,7 т/га. Незважаючи на це, Україна виробляє лише 40–50% рису від рівня його споживання. Інша частина імпортується. Виходячи з кількості населення і споживання не менше 5 кг/рік, в Україні повинно вироблятися не менше 200 тис. т продовольчого зерна.

УДК 634.1/.8:061.062(091)(477.75)

2014.4.8. КРИМСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ САДІВНИЦТВА — ШЛЯХ ДО СТОРІЧЧЯ / Сотник О.І., Бабіна Р.Д., Горб Н.Н. // Садівництво: міквід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 16–28. Шифр 544102.

Кримська дослідна станція садівництва, історія становлення та розвитку, Нікітський ботанічний сад, плодові насадження, сади.

Наведено, що для підготовки висококваліфікованих фахівців, розвитку садівництва з виробництва промислової плодової продукції у 1895 р. у казенному маєтку "Салгірка" на околиці Сімферополя було створено "Виховну установу", яка зробила перші кроки у підготовці садівників і постановці дослідів з плодовими культурами. Через двадцять років, у 1913 р., за рішенням Державної думи Росії, на півострові було засновано державну установу "Салгирская областная плододовственная опытная станция". У підготовці до відкриття станції і розробці теоретичних програм величезну роль відіграв видатний вчений Л.П. Симиренко. Його програма була спрямована на вирішення найважливіших практичних завдань і проіснувала до 1925 р. Пізніше, разом зі співробітниками плодового відділу нинішнього Нікітського ботанічного саду, було зроблено розмежування зон діяльності станції і ботсаду. На початку 30-х років Кримсадстанцію переводять у с. Мічуріно, де вона знаходилась до 1956 р. У цей період за участю співробітників станції було закладено перші промислові сади на великих площах у спеціалізованих радгоспах. Проте війна завдала величезних збитків, було знищено плодові насадження на площі понад 4 тис. га, а що залишилось, стало малопродуктивним. У 1956 р., за рішенням Уряду УРСР, станцію переводять у радгосп "Плодовод" с. Маленьке, де вона знаходиться й сьогодні. Перехід станції на якісно новий рівень викликав необхідність підсилення її новими фахівцями. Для цього у 1964 р. при Кримській станції садівництва було створено радгосп-технікум. У 70–80-ті роки

при станції додатково створюються лабораторії ягідних і кісточкових культур, зрошування, механізації та переробки плодів, економіки та впровадження. Для проектування багаторічних насаджень на її базі, вперше в країні, був заснований Інститут "Укріпросад", який і сьогодні розробляє проекти для агропідприємств різних форм власності. Кримська станція стала ініціатором закладання перших інтенсивних садів на 10 тис. га з урожайністю 28–35 т/га, вирощування вегетативно розмножуваних підщеп, плодкових саджанців. Кримська ДСС підтримує плідні зв'язки з науково-дослідними установами багатьох країн СНД. Сьогодні у структурі установи два відділи — селекції та сортовицтва і технології вирощування плодів, а також лабораторії розсадництва та зберігання і переробки плодів. Крокуючи в ногу з часом, науковці виконують дослідження садивного матеріалу та сучасних прийомів вирощування плодкових насаджень.

УДК 636.1.082:061.62(091)(477)

2014.4.9. ЛАБОРАТОРІЯ КОНЯРСТВА ІНСТИТУТУ ТВАРИННИЦТВА НААН — НАУКОВИЙ ЦЕНТР ІППОЛОГІЇ В УКРАЇНІ (ДО 70-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ) / Волков Д.А., Ткачова І.В., Корнієнко О.О., Кураксіна В.О. // Науково-технічний бюлетень / Інститут тваринництва НААН. — Х., 2014. — № 111. — С. 6–13. Шифр 543636.

Лабораторія конярства, Інститут тваринництва НААН, наукова діяльність, породи коней.

Висвітлено наукову діяльність лабораторії конярства Ін-ту тваринництва НААН. Лабораторію конярства було започатковано у 1944 р. на основі сектору конярства, згодом вона стала окремим відділом конярства (1946–1998 рр.). Протягом усієї діяльності лабораторії конярства дослідження спрямовували на вивчення кінських ресурсів України, інтенсифікацію методів селекції, удосконалення порід вітчизняної та світової селекції в конкретних умовах племінних господарств за основними селекційними ознаками для забезпечення конкурентоспроможності продукції конярства. Одним з головних досягнень учених лабораторії конярства стало створення нової породи коней спортивного напрямку — Української верхової. Переваги коней української верхової породи багаторазово підтверджувались досягненнями спортсменів-кінотників міжнародного рівня. Другим видатним досягненням стало створення вітчизняної вагзової породи — Новоолександрівської (1998 р.). Окрім селекційних питань, фахівці лабораторії конярства приділяли значну увагу розробкам технологій вирощування і тренінгу чистопорідних коней, вивченню поживної цінності раціонів кормів для коней, розробці та створенню оригінальних кормових преміксів, білково-вітамінно-мінеральних добавок та комбікормів. Лабораторія конярства як науково-селекційний центр (з 2003) тісно працює з іншими науковими підрозділами ін-ту та Ін-том розведення і генетики тварин НААН, Тернопільським, Закарпатським, Івано-Франківським та Миколаївським інститутами АГВ з визначення ефективності методів селекції зі створення порід коней при використанні вітчизняного та світового фонду. При лабораторії конярства успішно працює наукова школа конярства на чолі з професором Д.А. Волковим. Її учні — висококваліфіковані наукові співробітники, зоотехніки, які успішно працюють на виробництві та у вищих навчальних закладах.

УДК 636.1:001(091)(477)"1919/2014"

2014.4.10. ВОЛКОВ ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ — КОРИФЕЙ ВІТЧИЗНЯНОГО КОНЯРСТВА / Іонов І.А. // Науково-технічний бюлетень / Інститут тваринництва НААН. — Х., 2014. — № 111. — С. 2–5. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 543636.

Волков Д.А., наукова діяльність, конярство, породи коней, наукова школа.

Відмічено, що у 2014 р. виповнилося 95 років від дня народження видатного вченого, фахівця з конярства, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора с.-г. наук, професора Волкова Дмитра Андрійовича. Він народився 2 травня 1919 р. на хуторі Дуванка Харківської обл. Закінчив Алма-Атинський зооветеринарний ін-т у 1943 р. з відзнакою. Протягом 1943–1946 рр. перебував у лавах радянської армії. Після повернення з армії (1946) працював асистентом кафедри конярства Харківського зоотехнічного інституту, де навчався у 1938–1941 рр., а з середини 1949 р.

і донині в Українському НДІ тваринництва (нині — Інститут тваринництва НААН). Спочатку аспірант, потім завідувач відділу конярства (1954–1971), заступник директора ін-ту з наукової роботи (1971–1984), провідний науковий співробітник лабораторії конярства. Основні напрями наукової діяльності Д.А. Волкова: вивчення і розробка нових методів утримання коней та удосконалення існуючих, створення нових порід коней, організація племінного, робочо-користувального та спортивного конярства, розробка маловитратних технологій вирощування верхових, рисистих та ваговозних порід коней в Україні. Але особливим досягненням Д.А. Волкова було створення двох порід коней — Української верхової (1990) і

Новоолександрівської ваговозної. За участю Д. А. Волкова розроблено і впроваджено у виробництво понад 30 перспективних планів з племінної роботи і селекційних програм. Сьогодні наукова діяльність вченого спрямована на збереження та удосконалення племінних і робочих якостей різних порід, розробку селекційних програм з охопленням усіх суб'єктів племінної справи в конярстві України. Вчений виховує наукові кадри та фахівців-конярів. Його перу належать 200 наукових праць, а у школі конярства під його керівництвом підготовлено і захищено докторську і сім кандидатських дисертацій. Учні Д.А. Волкова — справжні фахівці своєї справи — успішно працюють у вищих навчальних закладах та на виробництві в Україні.

338.43 ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА 631.1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ШПИЧАК О.М.

УДК [338.43:334.73]:339.1

2014.4.11. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ: РИНКОВІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ / Борщевський В.В., Магас В.М. // Економіка АПК. — 2014. — № 10. — С. 14–19. — Бібліогр.: 23 назви.

Кооперація с.-г., ринкові механізми, інфраструктура аграрного ринку, інституційне середовище.

Досліджено феномен с.-г. кооперації в контексті ринкових механізмів її самоорганізації. Встановлено, що основною причиною недостатнього поширення кооперації в аграрному секторі України є намагання запроваджувати її адміністративними методами. Це зумовлює формальний характер функціонування кооперативних структур та їхню фактичну нежиттєздатність. Натомість у розвинутих країнах світу, зокрема в країнах-членах ЄС, с.-г. кооперація функціонує, насамперед, на основі ринкових механізмів. Тому пріоритетними напрямками активізації кооперативних об'єднань у сільському господарстві України мають стати: розвиток с.-г. підприємств, удосконалення інфраструктури аграрного ринку, його демонополізація та стимулювання конкуренції, створення сучасного інституційного середовища, покликаного забезпечити можливості для повноцінної реалізації учасниками виробничих, обслуговуючих, споживчих і кредитних кооперативів своїх економічних інтересів.

УДК 330.101.52:63(477.82)(066)

2014.4.12. ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНИ: монографія / Божидарнік Т.В., Науменко В.Ю., Шубалій О.М., Барський Ю.М. — Луцьк, 2014. — 212 с. — Бібліогр.: 72 назви. Шифр 543878.

Економіко-статистичний аналіз, аграрна сфера, прогнозування.

Викладено авторський підхід до проведення економіко-статистичного аналізу та оцінки стану і тенденцій розвитку сільського господарства на прикладі окремого регіону — Волинської області. У 1-му розділі розглянуто теоретичні основи статистики сільського господарства; у 2-му — методичне забезпечення статистики підприємств; третій присвячено дослідженню поточного стану, загальних тенденцій і перспектив розвитку аграрної сфери Волині; у 4-му розділі роботи проведено комплексний статистичний аналіз розвитку сільського господарства у Волинській обл. та здійснено прогнозування на найближчу перспективу.

УДК 332:631.1(477)

2014.4.13. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ: монографія / Іртищев І.О., Обозна А.О. — Миколаїв, 2014. — 164 с. — Бібліогр.: 131 назва. Шифр 543106.

Державне регулювання, інституціональні зміни, агропродовольча сфера.

Досліджено теоретико-методичні основи державного регулювання інституціональних змін в агропродовольчій сфері національної економіки. Визначено інституціональну структуру як тип економічного устрою галузі, що впливає на ефективність агропродовольчої сфери. Встановлено, що існуюча інституціональна структура аграрної економіки не відповідає повною мірою новим економічним перетворенням. Виявлено необхідність створення дієвого механізму держпідтримки агропродовольчого сектору шляхом об'єднання зусиль місцевих суб'єктів господарювання, самоврядування та державних структур у пошуку нових інструментів стимулювання економічного розвитку. Розроблено схему основних концептуальних елементів інституціонального забезпечення стимулювання та підтримки розвитку агропродовольчої сфери. Запропоновано дворівневу модель стратегічного механізму державного регулювання інституціональних змін в агропродовольчій сфері.

УДК 338.43(477)

2014.4.14. ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АПК УКРАЇНИ: колективна монографія / за ред. д.е.н., проф. Нестерчук Ю.О. — Умань: Соцінський, 2014. — Ч. 1. — 260 с. — Бібліогр.: 302 назви. Шифр 543104.

Інноваційно-технологічні аспекти, конкурентоспроможність АПК, проблеми діяльності с.-г. товаровиробників, тенденції впливу на розвиток с.-г. виробництва, прогресивні технології і обладнання, інвестор, виробник.

Викладено результати дослідження проблем розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва. Значну увагу приділено проблемам діяльності с.-г. товаровиробників з організаційних та фінансових питань. Розглянуто стан та тенденції впливу різних чинників, у т.ч. і природних, на розвиток агроформувань й с.-г. виробництва та намічено основні шляхи мінімізації втрат від негативного їх впливу. Відмічено, що однією з основних умов успішного розвитку вітчизняної аграрної сфери є активне використання прогресивних технологій та обладнання у виробництві с.-г. продукції. Важливого значення набуває створення ефективного механізму взаємодії виробників та інвесторів, що формує сприятливі умови для запровадження інновацій та сучасних технологій, які позитивним чином впливатимуть на конкурентоспроможність виробленої продукції.

УДК 338.43(477)

2014.4.15. ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АПК УКРАЇНИ: колективна монографія / за ред. д.е.н.,

проф. Нестерчук Ю.О. — Умань: Сочінський, 2014. — Ч. 2. — 256 с. — Бібліогр.: 273 назви. Шифр 543105.

Інноваційно-технологічні аспекти, конкурентоспроможність АПК (фактори екон., організ., соціал., політ., екол., енерг.), продуктивність АПК, системи забезпечення діяльності агропідприємств, переробна пром-ть (напрями розвитку), технології нові, інвестиції привабливі.

Проаналізовано сучасні інноваційно-технологічні аспекти формування конкурентоспроможного АПК України. Інноваційні процеси в АПК мають свою специфіку. Вони відрізняються різноманітністю регіональних, галузевих, функціональних, технологічних і організаційних особливостей. Тому конкурентоспроможність агропромислового виробництва залежить від великої кількості факторів: економічних, організаційних, соціальних, політичних, екологічних, енергетичних. Зосереджено увагу на проблемах формування дієвих та ефективних систем забезпечення діяльності аграрних підприємств з урахуванням соціальних, природних та економічних умов їх розвитку. Розглянуто основні напрями розвитку переробної промисловості з метою підвищення продуктивності усього АПК України, оскільки даний спектр економіки надзвичайно привабливий з точки зору вкладання інвестицій та впровадження нових технологій.

УДК 338.43.025(477)

2014.4.16. РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ / за ред.: Діброва А.Д., Андрієвського В.Є. — К., 2014. — 572 с. — Бібліогр.: 433 назви. Шифр 543966.

Євроінтеграція, зона вільної торгівлі, політика торговельна, фінансування.

Обґрунтовано теоретико-методичні та практичні аспекти удосконалення механізму регулювання аграрного сектору економіки України. Проведено оцінку впливу формування зони вільної торгівлі з ЄС на виробників с.-г. товарів, які працюють на внутрішній ринок України, а також представлено аналіз щодо можливостей розширення експорту с.-г. продукції в умовах зони вільної торгівлі. Надано аналіз сучасних тенденцій розвитку торговельної політики членів Світової організації торгівлі. Проаналізовано внутрішній та зовнішні ринки м'яса та м'ясопродуктів, молочної продукції, продукції рослинництва, зернових та олійних культур, рослинної олії. Окреслено економічний аспект впровадження системи фінансування під заставу майбутнього врожаю в Україні. Розглянуто світовий досвід функціонування гарантійних фондів с.-г. профілю.

УДК 338.432:336.77:658.589

2014.4.17. ПЕРСПЕКТИВИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ: монографія / Худолій Л.М., Файчук О.В., Файчук О.М. — К.: ЦП "Компринт", 2014. — 267 с. — Бібліогр.: 193 назви. Шифр 543976.

Банківське кредитування, інноваційні проекти, агропродовольче виробництво, процентна ставка, майнова застава.

Розглянуто теоретичні і методичні засади банківського кредитування інноваційних проектів в агропродовольчому виробництві (АВ). З'ясовано та узагальнено сутність, специфіку та умови банківського кредитування інноваційних проектів в АВ на основі зіставлення внутрішньої норми доходності проекту та процентної ставки за кредит. Проаналізовано та систематизовано причини низької інноваційної активності підприємств харчової промисловості. Висвітлено стан та тенденції розвитку банківського кредитування суб'єктів господарювання в аграрному секторі. Удосконалено методичний інструментарій щодо визначення об'єктивного розміру ставки за кредит, зважаючи на рівень інноваційності та ризикованості проектів. Розроблено дескриптивні моделі участі банку у процесі кредитування інноваційних проектів за різного співвідношення їх рентабельності та процентної ставки, а також за різних умов наявності у позичальника капіталу та об'єкта майнової застави. Обґрунтовано пропозиції щодо вибору пріоритетності та варіанта кредитування банком інноваційних проектів на підставі обчислених показників його ефективності.

УДК 338.436(477)

2014.4.18. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: НАУКОВО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ: моно-

графія / Цибуляк В.Я. — К., 2014. — 272 с. — Бібліогр.: 190 назв. Шифр 543977.

Інституційні засади, сільський розвиток, система управління, суспільні функції села.

Досліджено проблеми сільського розвитку (СР), пов'язані з поступовим подоланням кризових явищ в економічному та суспільному житті. Розкрито сутність і складові інституційного середовища СР, визначено взаємодію інститутів управління СР, узагальнено методологічні засади СР. Розглянуто тенденції формування сучасної інституційної системи СР; визначено особливості його управління в сучасному інституційному середовищі; проаналізовано соціально-економічну результативність суспільних функцій села. Обґрунтовано пропозиції щодо інституціалізації системи управління сільським розвитком на основі формування громадських інститутів сталого розвитку села, інституційних змін в організації державного регулювання сільського розвитку, оцінювання рівня сприяння інституційного середовища в управлінні сільським розвитком.

УДК 338.436:339.924:631.11

2014.4.19. ЛОГІСТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Гончаров В.М., Рябоконь В.П., Ковнерова Ю.В., Каменський А.К. — Луганськ: Ноулідж, 2013. — 172 с. — Бібліогр.: 188 назв. Шифр 543505.

Логістичні питання, конкурентоспроможність, результативність виробництва.

Представлено результати науково-практичного дослідження питань розвитку конкурентоспроможності аграрних підприємств з використанням засобів логістики у сфері реалізації с.-г. продукції. Проаналізовано чинники формування конкурентних переваг та оцінено їх загальний вплив на основні показники результативності виробництва. Досліджено сучасний стан конкурентного середовища Луганської області. Розроблено методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності с.-г. підприємств, запропоновано заходи її підвищення. Розроблено організаційно-економічний механізм підвищення рівня конкурентоспроможності с.-г. підприємств, згідно з яким сформовано низку заходів, що забезпечують економічний ефект.

УДК 338.439:351.82(477)

2014.4.20. РОЗВИТОК ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ, МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: монографія / Барвіненко В.Д. — К.: Дніпро, 2014. — 288 с. — Бібліогр.: 413 назв. Шифр 543439.

Продовольчий ринок, теоретичні засади і підходи, інструменти державного регулювання, продовольча безпека.

Наведено теоретичне узагальнення та пропозиції щодо удосконалення державного регулювання розвитку продовольчого ринку в Україні. Проаналізовано основні тенденції стійкого розвитку і функціонування продовольчих ринків та особливостей державних механізмів їх регулювання в сучасних умовах. З'ясовано, що державне регулювання продовольчого ринку країни характеризується відсутністю системності, прозорості, своєчасності, ритмічності, законодавчої оформленості, сформованості інституційних структур. На думку автора, державне регулювання продовольчого ринку необхідно здійснювати в трьох основних формах: програмній, ринковій та протекціоністській. Розроблено механізм раціоналізації процесу функціонування продовольчих ринків у контексті зміцнення національної продовольчої безпеки. Сформульовано пропозиції та практичні рекомендації щодо шляхів оптимізації стратегічних напрямів та механізмів державного регулювання стійкого розвитку ринків з продажу продовольчої продукції. Запропоновано проект державної концепції щодо вдосконалення функціонування ринків з продажу продовольчих товарів. Розроблено організаційно-економічний механізм державного регулювання продовольчого ринку.

УДК 338.517:330.31:330.142.211

2014.4.21. ЦІНОВИЙ ФАКТОР У ВІДТВОРЕННІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА / Могилюва М.М. // Економіка АПК. — 2014. — № 10. — С. 54–59. — Бібліогр.: 13 назв.

Ціновий фактор, основні засоби, ціновий паритет, розширене відтворення, матеріально-технічні ресурси.

Обґрунтовано важливість забезпечення цінового паритету на продукцію сільського господарства для відтворення галузевих основних засобів. Проаналізовано вплив співвідношення зростання цін с.-г. продукції та цін засобів виробництва на оновлення різних видів матеріально-технічних ресурсів. Виявлено тісний зв'язок між вищезазначеними ціновими співвідношеннями та обсягами придбання с.-г. техніки і вантажних автомобілів. Досить рельєфно вплив рівня еквівалентності обміну в АПК на оновлення основних засобів виражений у рослинництві, тоді як у тваринництві він нівелюється дією інших факторів. Обґрунтовано необхідність удосконалення міжгалузевих економічних відносин в АПК для досягнення цінового паритету з метою забезпечення умов розширеного відтворення основних засобів сільського господарства.

УДК 631.11:332.33:004.14

2014.4.22. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧИХ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ / Данкевич В.Є. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2014. — № 1: Екон. науки. — С. 102–106. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543934.

Ресурси земельні, продовольчі потреби, продовольча безпека.

Розкрито значення земельних ресурсів для розвитку сусільства, його продуктивних сил. Досліджено основні тенденції використання та охорони земель с.-г. призначення для забезпечення продовольчої безпеки. Встановлено, що продовольча безпека на всіх етапах розвитку суспільства була і залишається однією з найважливіших проблем розвитку аграрного сектору економіки. Доведено, що без надійного і стабільного розвитку продовольчого комплексу і повного забезпечення всіма продуктами споживання будь-яке суспільство існувати не може. Вивчено сучасний стан використання с.-г. земель та ефективність виробництва продовольства. Розглянуто питання впливу сучасних методів господарювання на стан продовольчої безпеки. Досліджено можливості нарощування с.-г. виробництва в аграрному секторі економіки для забезпечення потреб населення продовольством.

УДК 631.11:657.6

2014.4.23. ОБЛІК У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Проданчук М.А. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2014. — 526 с. — Бібліогр.: 676 назв. Шифр 543961.

Бухгалтерський облік, аграрний бізнес, управління, фінансова звітність.

Обґрунтовано концептуальні основи щодо поглиблення і системного дослідження змісту облікового процесу в системі оперативного та стратегічного управління підприємством. Удосконалено розробку теоретичних, методологічних та організаційних засад побудови адаптивних методик системи бухгалтерського обліку в умовах управління бізнесом. Визначено місце і місію бухгалтерського обліку в розвитку бізнесу та в системі прийняття управлінських рішень із урахуванням взаємозв'язків стратегічного і тактичного управління. Сформульовано нові підходи до розуміння способів і прийомів бухгалтерського обліку, орієнтованих на вимоги потреб менеджменту. Науково обґрунтовано пропозиції і рекомендації щодо удосконалення фінансової звітності в напрямі підвищення її якості й корисності в умовах управління.

УДК 631.115.1

2014.4.24. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: монографія / Непочатенко О.О., Хлівна І.В., Транченко Л.В., Транченко О.М. — Умань: Соціський, 2014. — 285 с. — Бібліогр.: 195 назв. Шифр 543150.

Фінансове забезпечення, фермерські господарства, кооперативний рух, кредитні послуги.

Обґрунтовано теоретичні основи фермерства як підприємницького і соціально-економічного явища, розглянуто формування і використання фінансових ресурсів фермерських господарств (ФГ), розкрито проблеми управління

я ФГ формуванням і ефективність використання фінансових ресурсів ФГ. Здійснено комплексну оцінку та проаналізовано економічну ефективність формування, використання фінансового забезпечення ФГ, аналіз виробництва продукції у ФГ та динаміку його державної підтримки, оцінку фінансового забезпечення та витрат ФГ, факторний аналіз результатів діяльності ФГ. Розроблено шляхи поліпшення управління та пріоритетні напрями розвитку ФГ в Україні, обґрунтовано стратегічні альтернативи розвитку та державну підтримку с.-г. товаровиробників, запропоновано активізацію фермерського кооперативного руху як фактора зростання прибутку, інтеграцію фермерів до ринку кредитних послуг.

УДК 631.15:631.582

2014.4.25. НАУКОВІ ЗАСАДИ ОПТИМАЛЬНОГО СПІВВІДНОШЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У СІВОЗМІНАХ / Гуртов О.І., Степаненко Т.О. // Інноваційна економіка АПК. — 2014. — № 1. — С. 26–30. — Бібліогр.: 9 назв.

Співвідношення с.-г. культур, сівозміни, основи землеробства, земельні ресурси.

Розглянуто теоретичні основи щодо наукових положень оптимального співвідношення с.-г. культур у сівозмінах, що запроваджуються с.-г. підприємствами. Показано, що науково обґрунтована сівозміна є основою землеробства, запорукою його стабільності, оскільки істотно впливає на водний, поживний, біологічний режим ґрунту, швидкість детоксикації шкідливих речовин, які надходять у ґрунт у процесі с.-г. виробництва. Обґрунтовано проведення ґрунтозахисних заходів, які розраховуються на основі технологічних карт, що, в свою чергу, дає змогу більш ґрунтовно прогнозувати протиерозійні заходи і приймати оптимальні управлінські рішення. Економіко-математична модель оптимізації структури посівних площ з урахуванням проведення ґрунтозахисних заходів — це новий і актуальний напрям підвищення ефективності управління використанням земельних ресурсів у с.-г. підприємствах.

УДК 631.15:636.2.034

2014.4.26. СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА / Шиян Н.І., Никоненко С.В. // Інноваційна економіка АПК. — 2014. — № 1. — С. 44–49. — Бібліогр.: 27 назв.

Модернізація, інноваційна діяльність, продукти харчування, агротехнічна культура працівників.

Акцентовується увага на актуальності розгляду понятійного апарату економічної категорії "модернізація" та його багатогранності. Визначено особливості у сучасному розумінні поняття "модернізація", які включають взаємозв'язки із інноваційною діяльністю, удосконалення технологій, інститутів інноваційної діяльності, співвідношення "нового" і "старого", удосконалення методології організації досліджень у модернізаційній проблематиці та ін. При визначенні напрямів модернізації галузей в аграрній сфері економіки потрібно виходити із гарантування забезпечення населення основними продуктами харчування, володіння працівниками необхідною агротехнічною культурою і технікою останніх поколінь. Звертається увага на взаємозв'язок модернізації із додатковими витратами, зокрема із додатковими витратами на 1 га посіву с.-г. культур, на 1 гол. худоби. Зроблено висновки, що при розробці стратегії модернізації аграрної сфери економіки України потрібно звернути увагу на те, що поряд із загальними принципами модернізації економіки потрібно є розробка і специфічних, якими слід керуватися при визначенні напрямів, способів, методів, механізмів модернізації агропромислового виробництва.

УДК 631.152:633.63

2014.4.27. ЕКОНОМІКО-ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: монографія / Олійник О.В., Макогон В.В., Брік С.В. — Х.: Підручник НТУ "ХПІ", 2014. — 192 с. — Бібліогр.: 222 назви. Шифр 543535.

Економіко-енергетична ефективність, інтенсифікація, виробництво цукрових буряків.

Розглянуто концептуальні підходи до оцінки економіко-енергетичної ефективності інтенсифікації виробництва цукрових буряків. Відмічено, що комплексне використання економічного і енергетичного аналізу дасть можливість синтезувати в оцінці ефективності виробництва цукрових буряків дію ринкових, соціальних, політичних та ін. чинників. Аналіз стану і тенденцій розвитку цукробурякової галузі на Харківщині засвідчив наявність кризових явищ у ньому. Протягом 1990–2011 рр. посівні площі культури у с.-г. підприємствах регіону скоротилися в 3,2 раза, а їх частка у структурі посівів знизилася до 2,4% і у 2011 р. валовий збір цукрових буряків не перевищував 30% від базового рівня. Проаналізовано чинники, що зумовили це явище. Обґрунтовано необхідність формування енергетичної моделі інтенсифікації виробництва цукрових буряків. Доведено можливість ефективного використання кредитування для фінансування виробництва цукрових буряків, навіть за умов нижчого рівня його рентабельності відносно відсоткової ставки.

УДК 631.155

2014.4.28. ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В РЕГІОНАЛЬНОМУ АГРОКОМПЛЕКСІ / Застрожникова І.В. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2014. — № 1: Екон. науки. — С. 112–115. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543934.

Економічне регулювання, регіональний агрокомплекс, субсидії, державне управління.

Визначено основні напрями та інструменти економічного регулювання розвитку сільського господарства в регіональному агрокомплексі (Запорізька обл.). Основу економічного бюджетно-фінансового механізму за допомогою якого розробляються заходи із стабілізації діяльності господарюючих суб'єктів — пряму державну фінансову підтримку у вигляді субсидій сьогодні згортають. Запропоновано розробити загальну модель системи державного управління аграрним сектором економіки, де чітко виписати функції кожного елемента і взаємозв'язок між елементами системи. При цьому необхідно враховувати зміни, які відбуваються у зв'язку з розвитком місцевого самоврядування, громадських організацій. Зміни горизонтальних зв'язків між суб'єктами державного управління аграрним сектором економіки мають бути узгоджені із змінами на регіональному (місцевий) рівні. Тобто зміни мають бути системними, комплексними, науково обґрунтованими, мати законодавчий супровід.

УДК 631.16:658.16

2014.4.29. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Олійник О.В., Руденко Є.М., Макогон В.В. — Х., 2013. — 320 с. — Бібліогр.: 276 назв. Шифр 543806.

Фінансова санація, фінансовий стан, банкрутство, політика податкова підприємств, санаційна реконструкція.

Висвітлено сутність понять "фінансовий стан" та "фінансова санація", розглянуто нормативно-правові засади банкрутства і санації в Україні, обґрунтовано шляхи їх удосконалення. На базі статистичної та фінансової звітності досліджено фінансовий стан с.-г. підприємств, розроблено алгоритм його оцінки, удосконалено систему показників раннього прогнозування імовірності банкрутства. Охарактеризовано джерела фінансування санації, напрями податкової політики підприємств, вплив державної підтримки на фінансовий стан с.-г. підприємств. Визначено організаційні засади санаційної реконструкції. Розкрито суть і порядок проведення санаційної реструктуризації, організаційного забезпечення реструктуризації та форми реорганізації с.-г. підприємств.

УДК 631.164.23:330.341.1

2014.4.30. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ / Мазнев Г.Є. // Економіка АПК. — 2014. — № 9. — С. 5–13. — Бібліогр.: 22 назви.

Фінансове забезпечення, інноваційні технології, фінансові ресурси, кредити.

Проаналізовано стан фінансового забезпечення (ФЗ) галузі рослинництва в сільському господарстві України. Показано потребу в фінансових ресурсах для інноваційних технологій вирощування та збирання с.-г. культур. Визначено основні проблеми ФЗ суб'єктів господарювання в аграрній сфері, виявлено причини, що стримують активізацію механізмів фінансування. Намічено шляхи ефективного формування фінансових ресурсів для реалізації інноваційних ресурсоощадних технологій виробництва продукції рослинництва. Зокрема, розглянуто можливість застосування проектного фінансування для великомасштабних проектів інноваційних агротехнологій, які потребують багатомільйонних вкладень коштів і можуть бути реалізовані, насамперед, агрохолдинговими формуваннями. Спираючись на досвід економічно розвинутих країн, рекомендовано використовувати синдикатні кредити, для видачі яких зарубіжні банки об'єднуються в консорціуми або синдикати з розподілом фінансових ризиків між учасниками проекту.

631.3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ, ЗНАРЯДДЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ЛІННИК М.К.

УДК 620.9:662.762.2

2014.4.31. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПАЛЬНОГО РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ ЖИВЛЕННЯ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН / Третяк В.М., Больбут В.С., Ганженко О.М., Мазуренко А.М. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2014. — Вип. 99, т. 2. — С. 68–75. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 543622.

Пальне рослинного походження, живлення двигунів, біодизельне пальне, система паливоподачі, біоетанол.

Наведено аналіз проблем і перспектив застосування пального рослинного походження різних видів та методів його ефективного використання для живлення двигунів внутрішнього згоряння с.-г. машин. Відмічено, що підігрів біодизельного пального перед впорскуванням до температури 110–125°C зменшує витрату пального на 7% завдяки кращому його розпиленню та згорянню, при цьому також знижуються

шкідливі викиди азоту на 7,8%. Показано, що суміші 20–75% метилового етеру з дизельним паливом за 100% навантаження дизеля Д-65Н дає економію біодизельного пального в межах 16,6–73,0% та знижує кількість шкідливих викидів на 9,5–14,2%. Застосування 20–50% сумішей не потребує додаткового регулювання системи паливоподачі. Рівень викидів зменшується: оксиду вуглецю (CO) на 6,8–24,2%; двоокису вуглецю (CO₂) на 6,5–11,1%; вуглеводнів (CH) на 4,7–5,2%. Кількість викидів оксидів азоту (NO) з 20% сумішшю майже не змінюється. Доведено доцільність додавання 10% біоетанолу у впускний колектор дизельного двигуна. Це помітно не впливає на характер його роботи та знижує викиди оксиду вуглецю (CO) на 25%, двоокису вуглецю (CO₂) на 13%, вміст вуглеводнів (CH), які не згоріли, залишався майже таким, як і на дизельному пальному, збільшення концентрації оксидів азоту (NO) пояснюється наявністю додаткового кисню у молекулі біоетанолу.

УДК 626.11

2014.4.32. ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНОГО ПАЛИВА НА ОСНОВІ РОСЛИННИХ ОЛИВ ДЛЯ ЖИВЛЕННЯ ДИЗЕЛЬНИХ ДВИГУНІВ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИРОДНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Яцук В.М., Гришин А. // Практичне природне землеробство: якість продукції, ефективність, перспективи: матеріали міжнар. семінару, 15 листоп. 2013 р. — Мелітополь, 2013. — С. 102–118. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 543709.

Паливо (біологічне, дизельне), олива рослинна, двигуни дизельні, крутний момент.

Наведено характеристики двигуна Д-65Н за роботи на суміші палив у співвідношенні БП 70% і ДП 30%, БП 50% і ДП 50%, БП 30% і ДП 70% порівняно з чистим ДП. Відмічено, що годинна витрата палива за використання суміші палив — біологічного (БП) і дизельного (ДП) у будь-якому співвідношенні призводить до збільшення його годинної витрати на 10%. Потужність двигуна за використання сумішей БП 50% і ДП 50%, БП 70% і ДП 30% знижується до 8%, а за використання суміші БП 30% і ДП 70% знижується в межах похибки вимірювань. Температура відпрацьованих газів за використання суміші БП і ДП у будь-якому співвідношенні на номінальному режимі роботи не відрізняється від ДП 100%, а на режимах роботи, наближених до значення максимального крутного моменту, збільшується до 8%.

УДК 626.31.4

2014.4.33. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ БЕНЗИНОВИХ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ / Деркач О.Д., Сириця О.В. // Практичне природне землеробство: якість продукції, ефективність, перспективи: матеріали міжнар. семінару, 15 листоп. 2013 р. — Мелітополь, 2013. — С. 77–84. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543709.

Двигуни внутрішнього згоряння бензинові, екологічні показники двигунів, паливна суміш, обертання колінчастого вала, етанол.

Установлено, що мінімальна кількість викидів оксиду карбону СО на бензиновому ДВЗ — 0,92% — спостерігається за роботи на паливній суміші Е20 при частоті обертання 2000 хв⁻¹. Найповніше згорання паливної суміші з максимальним виділенням СО₂ на рівні 8,5%, відбувається за роботи ДВЗ на паливній суміші Е15. Із зростанням масової частки етанолу у паливній суміші, кількість оксигену О₂ у відпрацьованих газах зменшується до 8,2% (за частоти обертання колінчастого вала 2000 хв⁻¹). При використанні паливної суміші Е20 за частоти обертання колінчастого вала 2000 хв⁻¹ кількість О₂ незначно зростає. За зростання масової частки етанолу в паливній суміші на холостих обертах остання набуває ознаки збідненої. Цей показник, маючи високе абсолютне значення, є нестабільним при збільшенні частоти обертання колінчастого вала до 2000 хв⁻¹.

УДК 631.171

2014.4.34. ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ВАЛКІВ ПЛЮЩИЛКИ НАСІННЯ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР / Шевчук Р., Шевчук В. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2013. — № 17: Агроінженерні дослідження. — С. 149–154. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 543872.

Параметри валків, плющення насіння, культури олійні.

Установлено параметри засобу плющення насіння олійних культур — діаметр валків й зазор між ними, за яких тиск на насінини перевищує їх межу міцності, але відсутня поява олії на поверхні розплющених насінин. Відмічено, що за умови зазору між валками 0,2–1,6 мм, їх діаметр не повинен бути меншим, мм: 38 — для озимого ріпаку, 27 — гірчиці сизої, 32 — гірчиці білої, 40 — редьки олійної та 33 — льону олійного. Встановлено зазор між валками, за якого відбувається роздавлювання насіння олійних культур, але відсутня поява олії на поверхні, зокрема зазор становить, мм: 1,26 — для насіння озимого ріпаку, 0,95 — гірчиці сизої, 1,51 — гірчиці білої, 1,59 — редьки олійної та 0,695 — льону олійного. Результати досліджень дають змогу підвищити ефективність плющення насіння олійних культур перед його пресуванням, що забезпечить надалі збільшення виходу олії зі зменшенням енергозатрат.

УДК 631.3:631.171

2014.4.35. ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ: матеріали XXII Міжнар. наук.-техн. конф. та IX Всеукр. конф.-семінару аспірантів, докторантів та здобувачів у галузі аграр. інженерії, 21–23 трав. 2014 р. — Глеваха, 2014. — 280 с. Шифр 543706.

Технічний прогрес, управління проектами, енергетика, автоматизація, обслуговування технічне.

Коротко викладені основні результати теоретичних та експериментальних досліджень розвитку аграрної інженерної науки. Наведено дані про ефективність результатів наукових досліджень та виробничої перевірки, зокрема, з пріоритетних напрямів, а саме: механіко-технологічні процеси, робочі органи та машини для рослинництва; механіко-технологічні процеси, робочі органи та машини для тваринництва; енергетика, енергетичні засоби, електротехнології та автоматизація; створення, технічне обслуговування, ремонт та надійність машин; інженерія машинних систем та управління проектами.

УДК 631.3:636.085.55

2014.4.36. РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА КОМБІКОРМІВ ТА БВМД В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВА / Піскун В.І., Яценко Ю.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2014. — Вип. 99, т. 1. — С. 520–530. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 543620.

Технологія ресурсощадна, виробництво комбікормів, навантажувач зерна, дробарка, комбікорми (інгредієнти).

Розроблено оригінальну ресурсощадну технологічну лінію виробництва комбікормів та БВМД в умовах господарства продуктивністю 2 т/год, яка включає таке основне обладнання: навантажувач зерна, наддобрарковий бункер; дробарка; бункери інгредієнтів комбікормів, кожен із яких має вивантажувальні шнеки; пересувний ваговий дозатор, який забезпечує вивантаження компонентів сировини у двох протилежних напрямках; завантажувальні шнеки та змішувачі інгредієнтів комбікормів, яких на два більше, ніж вагових дозаторів; вивантажувальні шнеки. Дослідження обладнання ресурсощадної технологічної лінії виробництва комбікормів в умовах виробництва показали, що продуктивність лінії — 2 т/год, модуль помелу інгредієнтів комбікормів становив 1,80–2,60 мм, точність дозування вагового дозатора з тензодатчиками — 0,1 кг, якість змішування — не нижче 95,0%. Ресурсощадна технологія виробництва комбікормів забезпечує зниження витрат близько 15%.

УДК 631.3:637.115

2014.4.37. ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ДВОКАМЕРНОГО КОЛЕКТОРА ДОІЛЬНОГО АПАРАТА З ПОПАРНИМ ПУЛЬСАТОРОМ / Ачкевич В.І., Ткач В.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2014. — Вип. 99, т. 1. — С. 506–510. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 06 543620.

Колектор двокамерний, доільний апарат, пульсатор попарний, молокозбірна камера, дроселювальний отвір.

Наведено результати експериментальних досліджень двокамерного колектора доільного апарата з попарним пульсатором. Показано, що при збільшенні діаметра дроселювального отвору до 2–3 мм, підвищення робочого тиску у молокозбірній камері під час такту ссання незначне, а амплітуда коливання тиску під час такту стиснення досить висока. Такий режим роботи колектора є неефективним внаслідок диспергованого режиму транспортування молока та можливості спадання підвісної частини доільного апарата. Сполучення молокозбірної камери колектора каліброваними отворами з розподільною камерою забезпечує стабілізацію робочого тиску під час такту ссання та підвищення робочого тиску до 80 кПа під час такту стиснення, а амплітуда коливання тиску становить лише 11–19 кПа, що покращує режим транспортування і зменшує негативний вплив на сосок, створюючи розвантажувальний ефект. Рациональний діаметр дроселювального отвору двокамерного колектора має становити 1 мм, що забезпечує достатній обсяг впуску технологічного повітря на рівні 6–10 л/хв.

УДК 631.312.32

2014.4.38. ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ І РЕЖИМІВ ВІБРАЦІЇ ПЛУГА: монографія / Ловейкін В.С., Дяченко Л.А.,

Човнюк Ю.В. — К.: ЦП "Компринт", 2014. — 232 с. — Бібліогр.: 154 назви. Шифр 543613.

Віброплуг з гідравлічними вібраторами, енерговитрати, потужність тягова, опір тяговий, оранка якісна, продуктивність орного агрегату.

Наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення задачі підвищення якості основного обробітку ґрунту та зменшення енерговитрат на основі розкриття впливу фізико-механічних властивостей ґрунту, параметрів і режимів роботи віброплуга на ступінь кришення ґрунту та тяговий опір плуга. Побудовано математичні моделі взаємодії віброплуга з оброблюваним ґрунтом, аналіз яких дав змогу теоретично визначити величину сил опору переміщенню орного агрегату. Отримано теоретичні залежності для визначення ефективного коефіцієнта сухого тертя ґрунту за вібрації, опору ґрунту за взаємодії з віброплугом, коефіцієнта корисної дії віброплуга при взаємодії з оброблюваним ґрунтом. Обґрунтовано конструктивні параметри і режими роботи віброплугів, що забезпечують зниження енерговитрат за основного обробітку ґрунту, поліпшення якості технологічного процесу оранки та підвищення продуктивності орного агрегату. Встановлено, що найменший тяговий опір віброплуга спостерігається за кута встановлення вібратора 65° та частоти коливань 33,4 Гц. Максимальне зниження затрат тягової потужності при роботі вібраційних корпусів плуга порівняно зі звичайним становить 54%. Надано рекомендації щодо розробки конструкції віброплуга з гідравлічними вібраторами, яка дає змогу зменшити енерговитрати за основного обробітку ґрунту та поліпшити якість оранки. Застосування запроєктованого віброплуга з гідравлічними вібраторами дає змогу зменшити затрати праці в 1,6 раза, палива — в 1,1 раза, підвищити продуктивність в 1,57 раза (порівняно з існуючою технологією) при забезпеченні агротехнічних вимог.

УДК 631.313

2014.4.39. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИСКОВОГО ПЛУГА В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Теслюк Г., Волик Б., Лісунов П., Лепеть Є. // Техніка і технології АПК. — 2014. — № 6. — С. 22–26. — Бібліогр.: 10 назв.

Плуг дисковий, тяговий опір, розпушування ґрунту.

Наведено результати практичного визначення складових тягового опору та якості розпушування ґрунту дисковим плугом, спеціально адаптованим до умов півдня України. Особливість конструкції полягає в тому, що стояк корпусу комплектується двома видами дисків: суцільним і вирізним, які встановлені з можливістю заміни кутів щодо вертикалі і напрямку руху. Внесені в конструкцію плуга зміни розширили діапазон його технологічних можливостей. Введення механізму зміни встановлення кута диска до вертикалі дало змогу розширити діапазон можливих значень коефіцієнта структурності: $K_{ст} = 0,13–0,34$, що порівняно з дискатором краще на 7–25%. Застосування вирізного диска доцільне у випадку, коли треба збільшити кількість великих грудок зі збереженням загальної кількості агрономічно цінних агрегатів. Встановлення кута диска до вертикалі 40° слід вважати раціональним як з точки зору якості розпушування, так і з огляду на тяговий опір, а 26° — недоцільним. Обґрунтовано необхідність впровадження цього технічного рішення на серійних дискових плугах.

УДК 631.331.5:62–52:631.171

2014.4.40. АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИСІВУ ПРОСАПНИХ КУЛЬТУР СІВАЛКОЮ СУПН-8 ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Пархоменко Ю.М., Пархоменко М.Д., Ліккєй М.О. // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. — Кіровоград, 2014. — Вип. 27: Техніка в с.-г. вир-ві, галузеве машинобудування, автоматизація. — С. 251–259. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543933.

Автоматизація процесу висіву, культури просапні, сівалка СУПН-8, технологія точного землеробства.

Досліджено шляхи створення програмно-адитивної автоматизованої системи керування змінними нормами висіву просапних культур сівалкою СУПН-8 при сівбі за технологією точного землеробства. Визначено математичні моделі керування процесом зміни норми висіву, можливість застосування двигуна постійного струму для керування швидкістю

обертання вала висівного апарата; передавальну величину редуктора двигуна. Розроблено методику поглибленої дискретизації швидкостей обертання вала двигуна для кожної із заданих норм висіву за фіксованих значень кодів управління. Запропонована система автоматичного керування змінними нормами висіву з використанням мотора-редуктора та ГПС-навігатора може бути практично реалізована і впроваджена на сівалці СУПН-8 або на подібній до неї.

УДК 631.333.53:631.82

2014.4.41. ТЕХНІКА ДЛЯ ПОВЕРХНЕВОГО ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ: МОЖЛИВОСТІ ТА РЕАЛІЇ / Сидоренко В., Мележик В., Макаренко І., Кузло О. // Техніка і технології АПК. — 2014. — № 6. — С. 26–29. — Бібліогр.: 5 назв.

Добрива мінеральні, конструкція розкидача РМД-3000, агрегування розкидача.

Розглянуто конструкцію розкидача (Р.) та його окремих складових, а також схему технологічного процесу, що виконується машиною. Наведено результати випробувань Р. мінеральних добрив РМД-3000, зокрема оцінювання загального технічного рівня машини, визначено якісні показники її роботи; показники призначення, надійності, ефективності використання та можливості застосування розкидача у технологічних операціях поверхневого внесення мінеральних добрив. Використання технологічного шасі дає можливість агрегувати розкидач з трактором класу 14–20 кН. Конструкція, комплектація та агрегування розкидача дає змогу стало та якісно виконувати технологічний процес незалежно від режимів роботи машини відповідно до вимог нормативно-технічної документації.

УДК 631.334.001.66

2014.4.42. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНСТРУКЦІЙ ПОСІВНИХ АГРЕГАТІВ / Герук С.М., Петриченко Є.А. // Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів. — 2014. — № 1. — С. 31–44. — Бібліогр.: 14 назв.

Розвиток конструкцій, агрегати ґрунтообробно-посівні та комбіновані, обробіток ґрунту.

Проведено аналітичний огляд ґрунтообробних посівних агрегатів та комплексів вітчизняного і зарубіжного виробництва з робочими органами культиваторного та дискового типів, розглянуто тенденції їх розвитку, визначено пріоритети в конструюванні таких конкурентоздатних знарядь. Визначилися три основні напрями конструкційного виконання комбінованих агрегатів: з одноопераційних навісних або причіпних ґрунтообробних знарядь або сівалок за допомогою зчіпок складаються різні агрегати; на рамі єдиної машини монтуються ґрунтообробні, посівні робочі органи та інша допоміжна апаратура; на базі фрез та культиваторів встановлюються висівальні апарати у вигляді окремого пристосування або на базі посівних машин — ґрунтообробні робочі органи. Досліджено технології обробітку ґрунту та сівби з обґрунтуванням. Аналіз комбінованих агрегатів показує, що в ґрунтообробних агрегатах при підготовці ґрунту на глибину 8–14 см під посів озимих колосових культур після просапних попередників, в агрегатах для розульнення ґрунту, а також у ґрунтообробно-посівних агрегатах найбільшого поширення набули ротаційні плоскі і сферичні диски.

УДК 631.334.001.66

2014.4.43. СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ (НА ПРИКЛАДІ ВИСІВНОГО АПАРАТА): МОНОГРАФІЯ / Сисолін П.В., Сисоліна І.П. — Кіровоград, 2014. — 120 с. — Бібліогр.: 113 назв. Шифр 543986.

Спірально-дисковий висівний апарат, дозатори дискові, конкурентоспроможність.

Розглянуто актуальні питання з забезпечення рівномірного розподілу мінеральних добрив у рядку туковмісними апаратами. Наведено конкретні технічні рішення та конструкторські розробки. Приділяється увага теоретичним та експериментальним дослідженням. Відмічено, що експериментальний спірально-дисковий туковий апарат з дисковими дозаторами розподіляє туки уздовж рядка значно краще, ніж будь-який шнековий туковмісний апарат без наявності "пикових" скидів. Доведено, що експериментальний спірально-дисковий

висівний апарат з дисковими дозаторами є універсальним, оскільки може застосовуватися не тільки при внесенні туків, але й висіві насіння зернобобових культур. Наголошено, що конкурентоспроможність вітчизняного с.-г. машинобудування можлива лише за комплексного технічного оснащення, державної підтримки при застосуванні основних етапів розробки нових конструкцій задля осучаснення с.-г. техніки.

УДК 631.348.45:[631.333.022:631.82]

2014.4.44. ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОНИТОРИНГУ ОБПРИСКУВАЧІВ ТА РОЗКИДАЧІВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ / Фіялка М.Д. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2014. — Вип. 99, т. 1. — С. 463–470. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 543620.

Обприскувачі, розкидачі мінеральних добрив, швидкість руху.

Викладено результати моніторингу обприскувачів та розкидачів мінеральних добрив. Відмічено, що зростання тиску робочої рідини в обприскувачах у 1,5–1,8 раза призводить до збільшення нею витрат в 1,25–1,43 раза; за підвищення швидкості руху в 1,4–1,7 раза витрати рідини зменшуються пропорційно; при використанні дводискових розкидачів мінеральних добрив нерівномірність розподілу частинок азотних добрив (60 кг/га д.р.) за коефіцієнтом варіації становить 6,7–12,3%, однодискових — 11,4–15,7%. Відхилення напрямку руху машинно-тракторних агрегатів, оснащених засобами автоматизації GPS-навігації, становить 0,24–0,41 м. У зональних умовах західного регіону при використанні обприскувачів з шириною захвату 16–27 м перевагу слід надавати машинам, оснащеним інжекторними розпилювачами і стабілізатором-газильником коливальні штанги на полях із змінним рельєфом та крутизною поля 1,5–7°, >7°.

УДК 631.354:633.1

2014.4.45. ВПЛИВ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ТРАВМУВАННЯ І ЯКІСТЬ НАСІННЯ: монографія / Дерев'яно Д.А. — Житомир, 2014. — 774 с. — Бібліогр.: 318 назв. Шифр 543775.

Технічні засоби, технологічні процеси, травмування і якість насіння, насіння високоякісне.

Внаслідок всебічного аналізу дії на зернівку різноманітних механічних навантажень висвітлено і науково обґрунтовано вплив травмування та інших пошкоджень на підготовку високоякісного насіння. На основі експериментальних виробничих та лабораторних досліджень, з урахуванням будови зернівки, біологічних і сортових особливостей озимих зернових культур, а також конструктивних режимів роботи технічних засобів та робочих елементів технологічних ліній, запропоновано шляхи покращання підготовки насіння високої якості. Здійснено теоретичні розрахунки і обґрунтування очищення зернового вороху, конструкцій та технологічних режимів роботи вібродіцентрального сепаратора і дискового сошника для смугової сівби зерновою сівалкою з метою зменшення травмування і покращання якісних характеристик насіння, для підвищення урожайності зернових культур. Показано економічність ефективність запропонованих рішень і конструкцій та розглянуто перспективи вдосконалення і застосування технічних заходів й елементів виробничо-технологічних процесів підготовки високоякісного насіння.

УДК 631.354:633.1

2014.4.46. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МЕХАНІЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА ТРАВМУВАННЯ НАСІННЯ БАРАБАННИМИ ТА АКСІАЛЬНО-РОТОРНИМИ ОБМОЛОЧУВАЛЬНИМИ АПАРАТАМИ / Дерев'яно Д.А. // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. — Кіровоград, 2014. — Вип. 27: Техніка в с.-г. вир-ві, галузеве машинобудування, автоматизація. — С. 168–173. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543933.

Навантаження механічні, травмування насіння, апарати обмолочувальні.

Проведено теоретичні розрахунки та обґрунтування впливу різних обмолочувальних апаратів на травмування насіння зернових культур. Розглянуто головні відмінності режимів роботи таких апаратів та їх вплив на пошкодження і травмування зернівок. Відмічено, що молотильний апарат, облад-

наний роторним, аксіально-сепарувальним пристосуванням, забезпечує обмолочування хлібної маси повздовжнім переміщенням її у молотильному апараті. У результаті обертання ротора і затягування ним зернового вороху, тобто непрямих, як у барабанному апараті, а сповзаючих, щадящих ударів та витирання зернівок із колосків роторними пристосуваннями, зменшується травмування зернівок. Виявлено, що головні ділянки найбільшого травмування та подрібнення зернівок знаходяться в місцях, де різко змінюється вектор швидкості хлібної маси, зона найбільшого травмування знаходиться у першій половині процесу обмолочування. При порівнянні характеру 1-ї половини обмолочування барабанными та роторними молотильними пристроями виявлено, що ці ділянки значно "ощадливіші" у роторних молотарок, у зв'язку з чим травмування та подрібнення зернівок у них менше, ніж у барабанных. Мікротравмування насіння достатньо значне у обох типів молотильних агрегатів, але, в силу різних осей обертів відповідно до поступання зернового вороху, воно менше при застосуванні роторних молотильних агрегатів.

УДК 631.358:633.521

2014.4.47. ТЕОРІЯ І РОЗРАХУНОК АПАРАТІВ ДЛЯ ПІДБИРАННЯ І ОБЕРТАННЯ: монографія / Шейченко В.О., Хайліс Г.А. — Ніжин, 2014. — 240 с. — Бібліогр.: 308 назв. Шифр 543734.

Пристрій підбирально-обертальний, обертач стрічок льону, розпушувач-обертач стрічок льону, комбайнове збирання, роздільне збирання.

Проаналізовано сучасні технології виробництва льоноволокна і насіння, наведено результати досліджень взаємодії робочих органів машин для підбирання і обертання стебел (стрічки) льону-довгунцю. Удосконалено метод та системно обґрунтовано параметри і режими роботи льонопідбирального пристрою барабанно-кулісного типу. Розкрито механіко-технологічні підстави забезпечення якості льонопродукції в процесах підбирання-обертання стрічки (підбирання і транспортування рулонів льону) і на цій основі обґрунтовано параметри і режими роботи підбирально-обертального пристрою самохідного обертача стрічок льону, розпушувача-обертача стрічок льону, пристрою до трактора для транспортування рулонів льону. Розроблено адитивні механізовані технології виробництва льонопродукції, які забезпечують для комбайнового збирання: усунення нерівномірності вилежування трести по довжині стебел і зменшення тривалості процесу на 5–10 діб, підвищення якості трести до 1,0 сортомера. Для технології роздільного збирання запроваджено: скорочення тривалості вилежування льоносоломи в тресту на 7–10 діб, підвищення схожості насіння на 8,0–12,0%, виходу довгого волокна на 1,20–2,97%, його якості на 0,96–1,12 номера.

УДК 631.362:631.171:633.1

2014.4.48. КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСПЕКТИВИ КОМПЛЕКСНОГО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІСЛЯЗБИРАЛЬНОЇ ОБРОБКИ І ЗБЕРІГАННЯ ЗЕРНА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ / Адамчук В.В., Прилуцький А.Н., Заришняк А.С., Степаненко С.П. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2014. — Вип. 99, т. 1. — С. 40–55. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 543620.

Обробка зерна післязбиральна, зберігання зерна, збирання зерна прямоточне.

Розроблено концепцію перспективного вирішення проблеми післязбиральної обробки і зберігання зерна в агропідприємствах України. Обґрунтовано перспективну структуру посівних площ зернових культур. Зазначено, що вона рекомендується в пропорції від усієї площі зернових і зернобобових культур — 50% озимі культури, 25 — ярі і 25% — кукурудза. Технології післязбиральної обробки та зберігання зерна в с.-г. підприємствах прогноуються на забезпечення прямоточного збирання, післязбиральної обробки і тривалого зберігання зерна. Розроблено перспективну систему машин для післязбиральної обробки і тривалого зберігання зерна с.-г. підприємств. Величина продуктивності зерноочисних відділень комплексів рекомендується у межах 25, 50, 100 і 200 т/год, що забезпечить у господарствах з перспективною структурою посівних площ прямоточну обробку бункерного зерна, що надходить від комбайнів.

631.4 ҐРУНТОЗНАВСТВО

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН МАЗУР Г.А.

УДК 631.4:631.445.4

2014.4.49. РЕАЛІЗАЦІЯ АГРОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧОРНОЗЕМУ ЗВИЧАЙНОГО В ПІВНІЧНО-ЦЕНТРАЛЬНОМУ СТЕПУ / Єрьоміна Т.А., Сорока Ю.В. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 8. — С. 57–61. — Бібліогр.: 10 назв.

Агроресурсний потенціал, чорнозем звичайний, показники родючості.

Установлено, що за агрофізичними, фізико-хімічними та агрохімічними показниками родючості чорнозем звичайний має високий потенціал продуктивності і сприятливості для поширених культур регіону. Тривале застосування різних систем обробки ґрунту на ці показники впливало незначно. Органо-мінеральна система удобрення істотно поліпшує азотне живлення рослин, підвищує вміст нітратного азоту на 100%, фосфору — 35–50%, калію — на 20–30% за стабілізації гумусного стану ґрунту. Позитивно на поживний режим ґрунту впливає внесення соломки, що пов'язано з додатковим надходженням елементів живлення і поліпшенням водного режиму. Мульчування має комплексну позитивну дію, що пов'язано, передусім, з поліпшенням водно-повітряного режиму ґрунту, підвищеною доступністю біогенних елементів навіть у посушливих умовах і поверненням значної їх кількості в орний шар. Відмічено, що реалізувати агроресурсний потенціал повною мірою можна лише за умови оптимізації водно-повітряного режиму ґрунту в зоні зрошення зі зростанням продуктивності ріллі в 1,8–2 рази.

УДК 631.412:631.67

2014.4.50. СУЧАСНИЙ СТАН ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ / Балюк С.А., Носоненко О.А., Воронинцева Л.І., Захарова М.А., Дрозд О.М., Солоха М.О., Афанасьєва Ю.О. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошування землеробства. — С. 52–54. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 544340.

Зрошувані землі, зрошувальна система, еколого-агро-меліоративний стан.

Проведено ключове еколого-агро-меліоративне обстеження стану зрошуваних земель у зоні Інгулецького магістрального каналу. Складено електронні карти найбільш значущих показників еколого-агро-меліоративного стану зрошуваних, вилучених зі зрошення і незрошуваних земель і зроблено оцінку їх еколого-агро-меліоративного стану (ЕАМС) — ступінь засолення, осолонювання, забруднення важкими металами, вмістом у ґрунтах гумусу і рухомих форм азоту, фосфору і калію. Встановлено, що найбільш незадовільними показниками ЕАМС ґрунтів є: якість зрошувальної води (переважно 2-го класу, обмежено придатна), що за агрономічними критеріями може становити небезпеку іригаційного засолення, осолонювання, підлучення, токсичного впливу на с.-г. рослини; рівень залягання і мінералізація підґрунтових вод; іригаційне засолення і осолонювання земель. Не виявлено статистично негативного впливу зрошення на гумусний стан і вміст поживних речовин, тому що на ці показники більше впливає не зрошувальна вода, а рівень агрофону. Встановлено, що зрошувальні і дренажні води не забруднені токсичними важкими металами, проте шари ґрунтів 50–100 см зрошуваних, вилучених зі зрошення і богарних ґрунтів акумулюють деякі метали (Cd, Ni, Co, Cr, Fe). ЕАМС земель Інгулецької ЗС за основними показниками був оцінений як задовільний на 85% від загальної площі як незадовільний — на 15%. Для поліпшення ЕАМС земель викладено диференційовані комплекси інженерно-меліоративних, агро-меліоративних і агротехнічних заходів.

УДК 631.416.4:638.8

2014.4.51. УМІСТ І ЗАПАСИ РУХОМИХ СПЛУК КАЛІЮ В ҐРУНТІ ПІСЛЯ ТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРІВ

У ПОЛЬОВІЙ СІВОЗМІНІ / Господаренко Г.М. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агрономія і біологія. — 2013. — Вип. 11. — С. 51–55. — Бібліогр.: 15 назв.

Калій (рухомі сполуки), чорнозем опідзолений, сівозмінна польова, добрива (тривале застосування), системи удобрення.

Досліджено вплив тривалого застосування добрив на вміст і запаси рухомих сполук калію (РСК) у чорноземі опідзоленому та їх міграцію по профілю ґрунту в умовах тривалого стаціонарного досліду, закладеного в 1964 р. Встановлено, що застосування різних доз та систем удобрення забезпечило найвищий вміст РСК у шарі ґрунту 0–20 см. При внесенні K_{135} зміни вмісту сполук цього елемента проходять до глибини 80 см. Аналіз варіантів без застосування добрив свідчить про чітко виражений процес мобілізації калію з необмінних форм. Вивчення впливу органічної системи удобрення вказує на поліпшення властивостей ґрунту. Показано кореляційний зв'язок між показниками, отриманими за методами Чирикова та Мачигіна. Встановлено, що за внесення 135 кг/га K_2O (третьй рівень удобрення), для підвищення рухомих сполук калію на 100 кг/га у шарі ґрунту 0–100 см, необхідна кількість калію добрив значно нижча, ніж за інших рівнів. Тобто складається додатний баланс калію, що сприяє його накопиченню з добрив у ґрунті у вигляді рухомих сполук.

УДК 631.417.2

2014.4.52. ГУМУСОВИЙ СТАН ҐРУНТІВ УКРАЇНИ / Яцук І.П., Панасенко В.М., Венгліньський М.О. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: Ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 240–242. Шифр 06 544064.

Гумусовий стан ґрунтів, добрива органічні, сівозміни, трави бобові.

Проаналізовано динаміку вмісту гумусу на переважній площі с.-г. угідь України за 25-річний період. За результатами п'ятого туру агрохімічної паспортизації земель (1986–1990 рр.) середньозважений вміст гумусу в ґрунтах України становив 3,36%. Через 25 років цей показник знизився на 0,22% і становить нині 3,14%. У розрізі ґрунтово-кліматичних зон найбільше зниження вмісту гумусу відбулося в зоні Степу — від 3,72 до 3,40%, тобто на 0,32%. У Лісостепу ці зміни є дещо меншими — на 0,19%. Серед областей України найвищий вміст гумусу мають ґрунти Харківської (4,2%), Донецької (4,17%) і Кіровоградської (4,1%) областей, а найнижчий — Волинської (1,59%) і Житомирської (1,92%). Найбільші втрати гумусу за період обстеження ґрунтів відбулися у Миколаївській, Одеській і Кіровоградській областях — на 0,56; 0,40 і 0,33% відповідно. Найбільші втрати відбулися протягом 1990–2000 рр. Зокрема в цілому по Україні вміст гумусу за цей період зменшився на 0,15%, у Степу — на 0,25, Лісостепу — 0,16, Поліссі — на 0,04%. Відбулися також зміни у перерозподілі площ за вмістом гумусу. Частка площ із дуже високим його вмістом (>5,0%) в цілому по Україні зменшилась з 6,4 по 2,8% від обстеженої, з високим (4,0–5,0%) — з 24,9 по 24,6%. Натомість збільшилися площі з низьким, середнім і підвищеним вмістом гумусу на 1,3; 7,5 і 5,1% відповідно. Основними причинами втрат гумусу є катастрофічне зменшення обсягів внесення органічних добрив, порушення сівозмін, зменшення площі однорічних та багаторічних бобових трав тощо. Органічні добрива протягом останніх 10 років вносять у кількості менше 1,0 т/га, а останні 5 років — менше 0,5 т/га, замість рекомендованих 8–14 т/га. Прогнози щодо подальшої динаміки вмісту гумусу в ґрунтах України є невтішними.

УДК 631.417.2:631.445.4:631.51

2014.4.53. ГУМУСОВИЙ СТАН ЧОРНОЗЕМУ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОБРОБІТКИ / Демиденко О.В. // Охорона ґрунтів:

зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 1. — С. 63–66. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544097.

Гумусовий стан чорнозему, обробіток ґрунту, диференціація гумусонакопичення, енергія гумусу, біоактивний гумус.

Досліджено динаміку загального гумусу залежно від способу обробітку чорнозему типового малогумусного в 5-пільній зернопросапній сівоzmіні за 1995–2010 рр. Відмічено, що в умовах довгострокового проведення безполицевого обробітку як за внесення 6 т/га гною, так і 7 т/га побічної продукції, найбільш ефективно гумус нагромаджується у 0–20 см шарі чорнозему при одночасному збільшенні його вмісту у нижній частині оброблюваного шару без прояву диференціації у накопиченні. За поверхневого обробітку ґрунту відбувається виражена диференціація у накопиченні гумусу: в 0–20 шарі — 0,005% за рік, а у шарі 20–40 см його вміст знижувався на 0,004% за рік. Різниця між вмістом гумусу між шарами чорнозему становила 0,45%. При заміні 6 т/га гною на 7 т/га побічної продукції інтенсивність гумусонакопичення знизилася незалежно від обробітку, але за безполицевого обробітку воно було ефективнішим. Застосування безполицевого обробітку веде до підвищення співвідношення $C_{гк}:C_{фк}$ в 0–20 см шарі ґрунту на 110–112%, що зумовлено зростанням гуміфікації рослинних решток побічної продукції, а за поверхневого обробітку — на 105%. При цьому вміст фракцій стабільного біоактивного гумусу перевищував 50%, тоді як за оранки вміст був меншим на 50%. За безполицевого обробітку запас енергії гумусу в 0–30 см шарі ґрунту зріс відносно оранки на 124%, за поверхневого обробітку — на 110%, а у шарі ґрунту 0–10 см відбулося зростання запасу енергії гумусу на 143% за безполицевого та на 129% за поверхневого обробітку.

УДК 631.417.2:631.445.4:631.67

2014.4.54. ТРАНСФОРМАЦІЯ РОСЛИННИХ РЕШТОК СИДЕРАТІВ І ЇХ РІЛЬ У ФОРМУВАННІ ГУМУСУ В ЧОРНОЗЕМАХ ПІВДЕННИХ ПРИ ЗРОШЕННІ / Іутицька Г.О., Воцелько С.Д., Голобородько С.П. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошувального землеробства. — С. 48–51. — Бібліогр.: 27 назв. Шифр 544340.

Трансформація, рештки рослинні, сидерати, гумус, зрошення.

Установлено, що при використанні на чорноземі південному за зрошення ріпаку ярого, редьки олійної, буркуну дворічного білого на зелене добриво загальний вміст органічного вуглецю порівняно з варіантами із заорюванням кореневих залишків був вищим на 2–12%. Найбільший вміст гумусу виявлено при заорюванні на зелене добриво редьки олійної і буркуну білого — 3,10%, а при заорюванні кореневих залишків буркуну білого — 2,93% (табл.). Вміст гумінових кислот (ГК) за внесення зелених добрив був нижчим порівняно з відповідними варіантами із заорюванням кореневих залишків. Що стосується фульвокислот (ФК), то при використанні зеленої маси редьки олійної і буркуну білого як сидератів порівняно з тими варіантами, де заорювалися тільки кореневі залишки цієї культури, вміст $C_{фк}$ істотно підвищувався. При вивченні молекулярно-масових характеристик гумусних сполук одержано дані про спрямованість процесів їх трансформації. Найбільш активно ці процеси протікали при заорюванні зеленої маси буркуну білого. На цьому варіанті було виявлено найбільшу кількість вуглеводів у гумінових кислотах. Зазначено, що застосування сидератів на зрошуваних південних чорноземах сприяє збільшенню в них загального вмісту гумусу та зростанню частки новостворюваних гумінових кислот з розвиненою периферичною частиною, збагаченою амінокислотами і вуглеводами. Найактивніше ці процеси протікають при застосуванні зеленої маси і кореневих залишків буркуну білого дворічного, що дає змогу рекомендувати його як перспективну сидеральну культуру на зрошуваних ґрунтах Південного Степу України.

УДК 631.417.2:631.872

2014.4.55. ГУМУСНИЙ СТАН СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ В СІВОЗМІНАХ / Дубицька А.О., Кочмар О.Й., Дубицький О.Л. // Охорона ґрунтів: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 1. — С. 69–71. Шифр 544097.

Гумус, ґрунт сірий лісовий, системи удобрення, сівоzміни.

Досліджено вміст гумусу в сірому лісовому ґрунті залежно від системи застосування добрив та сівоzмін. Показано, що ґрунт, за умови використання систем удобрення, містить лабільного гумусу на 6–15% більше, ніж на контролі. За умови використання органічних добрив кількість рухомої органічної речовини зменшилась: у плодoзмінній — до 222 та у зерновій — до 210 мг/100 г ґрунту. Відмічено перевагу орґано-мінеральної системи та сумісного використання соломи з сидератом як у процесах накопичення в ґрунті загального гумусу, так і його більш рухомої частини — лабільної органічної речовини. Використання органічних добрив у поєднанні з мінеральними сприяло підвищенню як кількості загального гумусу, так і поліпшенню його якості. У складі гумусу підвищився відносний вміст вуглецю гумінових кислот і відповідно розширювалось співвідношення $C_{гк}:C_{фк}$ порівняно з варіантом, де вносили лише органічні добрива або солому. Внесення соломи з сидератом забезпечило гуміфікаційні процеси, подібні до варіанта із застосуванням органічних та мінеральних добрив; співвідношення $C_{гк}:C_{фк}$ виявились на рівні 0,85 і 0,80 у плодoзмінній та 0,76 і 0,75 у зерновій сівоzмінах.

УДК 631.43

2014.4.56. АНТРОПОГЕННЕ ПЕРЕУЩІЛЬНЕННЯ КОРЕНЕВІСНОГО ШАРУ ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТІВ / Медведєв В.В., Бігун О.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 10. — С. 55–60. — Бібліогр.: 12 назв.

Чорнозем, ґрунт (антропогенне переущільнення), шар ґрунту кореневісний.

Дослідження проведено на чорноземах опідзолених, типових, звичайних і південних, переважно суглинкового гранулометричного складу. Вологість ґрунту під час досліджень була близькою до фізичної стиглості. Рівноважну щільність будови вимірювали в поверхневому (наднасіньовому 0–5 см), піднасіньовому (10–15 см) і верхній частині підорного (30–35 см) шарів. Передпосівні операції здійснювали тракторами класу 3Т з гусеничною і колісною ходовими системами. Показано, що рівноважна щільність на ріллі зросла у всіх досліджуваних прошарках, особливо це помітно в плужній підoшві, тут вона наблизилась до 1,30 г/см³ — величина, що істотно обмежує можливості самого ґрунту розущільнюватись під дією об'ємних змін. У наднасіньовому прошарку щільність будови ґрунту не перевищує припустимого значення (1,30 г/см³), але може його перевищувати після 4 проходів гусеничних і 3 — колісних тракторів класу 3 т. Зроблено висновок про необхідність обмеження застосування важких машинно-тракторних агрегатів на весняно-польових роботах і кількості їх проходів.

УДК 631.445.1:631.95

2014.4.57. ЗМІНА ФІЗИЧНИХ ТА АГРОХІМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОРФОВИХ ҐРУНТІВ У ПОЛЬОВИХ СІВОЗМІНАХ / Проневич В.А. // Агроекологічний журнал. — 2014. — № 2. — С. 54–58. — Бібліогр.: 11 назв.

Властивості ґрунтів фізичні та агрохімічні, ґрунти торфові, сівоzміни польові.

Доведено, що використання осушених торфових ґрунтів під інтенсивні польові сівоzміни зумовлює істотні зміни у структурі торфового шару, його ущільнення, порушення природних фізико-хімічних процесів, що, в свою чергу, спричиняє незворотні втрати їх родючості. Введення в структуру сівоzмін пропасних культур призводить до збільшення зольності та об'ємної маси, зниження повної вологоємності та загальної пористості в поверхневому шарі. Торфові ґрунти за вирощування на них багаторічних трав характеризуються високим ступенем насиченості основами, вмістом азоту, меншою гідролітичною кислотністю і зберігають фізичні властивості природних екосистем. Під багаторічними луками і в зернотрав'яній сівоzміні мобільні сполуки фосфору і калію акумулюються у верхній частині профілю, тоді як на ділянках з інтенсивним обробітком вони мігрують у нижні горизонти. У ґрунтах під інтенсивними сівоzмінами збільшується загальна кількість фосфору і калію порівняно з багаторічними луками.

УДК 631.445.4

2014.4.58. ЕВОЛЮЦІЯ ЧОРНОЗЕМІВ ТИПОВИХ ПРИРОДНИХ І АГРОГЕННИХ ЕКОСИСТЕМ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Тихоненко Д.Г., Дегтярьов В.В., Новосад К.Б.,

Гавва Д.В. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 1: Пленарні доповіді. — С. 150–162. — Бібліогр.: 22 назви. Шифр 06 544063.

Еволюція чорноземів типових, агрогенні екосистеми, залуження орних ґрунтів.

Дослідження постарогенних змін чорноземів типових і розкриття їх еволюційних трендів проводили на двох типових стаціонарах для лівобережної частини Лісостепу України. Відмічено, що залуження (40–65 років) орних (агрогенних) ґрунтів призводить до поліпшення всіх агрономічних показників: зростає вміст гумусу (перелоги — 7,2–8,7%, рілля — 5,1–5,9%) і ступінь насиченості обмінним кальцієм (84–88%), знижується біогенність (5,59–5,91 млн к.у.з. у 1 га с.г.). Чорноземи цілини і перелоги мають незначні відмінності у мікробудові, натомість вирізняються орні завдяки особливостям мікробудови орного горизонту. Розорювання і використання ґрунтів (внесення органічних і мінеральних добрив, кальцієвмісних сполук, заорювання рослинних решток і соломи тощо) зумовлює формування нових штучно-аккумулятивних елементарних ґрунтових процесів, що призводить до зміни природного ґрунтоутворювального процесу на агрогенно-гумусово-аккумулятивний ґрунотворний процес, під дією якого формуються «агрочорноземи».

УДК 631.445.4(477.7)

2014.4.59. МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАГАЛЬНІ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЕРОДОВАНИХ ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТІВ СТЕПУ УКРАЇНИ / Поляшенко Н.В. // *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. — Миколаїв, 2014. — Вип. 2. — С. 138–142. — Бібліогр.: 3 назви.

Морфологічні особливості, фізичні властивості, еродовані чорноземи.

Визначено морфологічні особливості еродованих чорноземних ґрунтів Степу України, розглянуто питання кількісних змін фізичних властивостей чорноземів звичайних та південних по шарах ґрунту та визначено вплив ступеня еродованості ґрунтів на ці показники. Виявлено, що потужність гумусового горизонту чорноземів звичайних на вододілі становила 78 см і вони визначені як нееродовані. Нижче по схилу цей показник становив близько 54 см, такі ґрунти є середньоеродованими. Нижній перехідний до материнської породи горизонт (Phk) чорноземів звичайних дещо гумусований та карбонатний. У цьому ж шарі ґрунту зустрічаються затікання гумусу. Закипання від соляної кислоти у незмитих ґрунтах відбувається з глибини 35–38 см, у середньозмитих — з 28–30 см. Материнська порода — буро-палевий карбонатний лес — спостерігалася зі 100 см. Південні чорноземи мають укорочений гумусовий горизонт порівняно зі звичайними. На вододілі (нееродовані ґрунти) цей показник становить 47 см. Нижче по схилу — 32 см (середньоеродовані ґрунти). У середньозмитих ґрунтах материнська порода починається з 52 см, тоді як у незмитих — з 65 см. Ерозія ґрунтів впливає на потужність горизонтів чорноземних ґрунтів, при цьому гумусний горизонт у чорноземах звичайних скорочений на 30,8%, у чорноземах південних — на 31,9%. Крім того, ґрунт ущільнюється, відповідно пористість знижується, що призводить до зменшення аерованості ґрунту. Всі ці фактори погіршують родючість ґрунту, що може призвести до значних недоборів врожаю.

УДК 631.445.4/51:661.63

2014.4.60. ФОСФАТНА АКТИВНІСТЬ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО ЗА ЗАСТОСУВАННЯ МІНІМІЗАЦІЇ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ТА БІОЛОГІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕРОБСТВА / Карабач К.С., Козак В.М. // *Вісник аграрної науки*. — 2014. — № 8. — С. 14–17. — Бібліогр.: 10 назв.

Фосфатна активність чорнозему, обробіток ґрунту (мінімізація), біологізація землеробства.

Показано залежність активності фосфатази чорнозему типового від системи обробітку ґрунту та удобрення. Застосування безполіцевих обробітків сприяло підвищенню активності фосфатази і швидкому переведенню фосфору в доступні для рослин сполуки порівняно з оранкою. Особливо зростає її активність за використання традиційного органіко-мінерального удобрення, де приріст у шарі ґрунту 0–30 см становив 37,5 за мілкою і 35,1 мг / 100 г ґрунту/год — за різноглибинного безполіцевого обробітку. Розкладання со-

ломи дещо підкислює ґрунт, знижуючи активність фосфатази. Активність фосфатази є дуже динамічною: в активні фази росту рослин, особливо навесні, фосфатна активність ґрунту максимальна, але знижується впродовж вегетації.

УДК 631.452

2014.4.61. ОСНОВИ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ / Мазур Г.А. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 1: Пленарні доповіді. — С. 68–75. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 06 544063.

Відтворення родючості ґрунтів, агроценоз, регулювання родючості.

Розглянуто питання родючості, її види та форми прояву. Зазначено, що в дуже узагальнених рисах під родючістю слід розуміти здатність ґрунту забезпечувати рослини необхідними умовами росту й розвитку протягом їх вегетації. Поняття родючості у своєму діалектичному аспекті вміщує дуже велику кількість властивостей та режимів ґрунту, які не можна ігнорувати за детального розгляду його суті. Подано схему типології видів і форм родючості та їхнього взаємозв'язку з продуктивністю агроценозу. Відмічено, що початок примітивного землеробства призвів до утворення штучної (антропогенної) родючості. Слід розрізняти два види родючості — природну та штучну (антропогенну) й дві їх форми — потенційну і ефективну. При цьому потенційна родючість являє собою синтез природної та штучної. Розкрито сутність термінів відтворення і регулювання родючості.

УДК 631.46:631.417.2

2014.4.62. БІОГЕННІСТЬ І ВМІСТ ГУМУСУ ЧОРНОЗЕМУ ЗВИЧАЙНОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ КУЛЬТУР / Тонха О.Л., Піковська О.В. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 280–282. Шифр 06 544064.

Біогенність, вміст гумусу, технології вирощування культур, мінералізація, обробіток ґрунту.

Дослідження біогенності чорноземів звичайних малогумусних та її зміни під впливом 12-річного застосування різних технологій вирощування с.-г. культур показало, що найвищими є її параметри у шарі 0–20 см за біологічної технології ($7,7 \cdot 10^6$), далі у порядку зменшення: мінімальна ($7,4 \cdot 10^6$), нульова ($7,3 \cdot 10^6$) і традиційної ($6,0 \cdot 10^6$, на 28%). У нижньому (20–40 см) шарі найвищу біогенність відмічено за традиційної технології ($5,1 \cdot 10^6$), нижчу — за ґрунтозахисної ($3,4 \cdot 10^6$), за нульової та біологічної — відповідно $2,8 \cdot 10^6$ та $2,6 \cdot 10^6$ млн КУО в 1 г а.б.о. Застосування різних технологій вирощування с.-г. культур вплинуло на вміст гумусу в орному шарі чорнозему звичайного. Вміст гумусу був вищим на варіантах ґрунтозахисної і прямого висіву відносно традиційної технології. Мінімізація обробітку ґрунту сприяла збільшенню вмісту гумусу в чорноземі звичайному: за ґрунтозахисної технології — 4,59%, технології прямого висіву — 4,58%, тоді як за традиційної — 4,54%. На початку вегетації с.-г. культур вміст гумусу в ґрунті був найвищим, потім, у міру росту і розвитку рослин, він знижувався, що пов'язано з інтенсивною мінералізацією для забезпечення наростання біомаси рослин. Мінімізація обробітку ґрунту сприяла рельєфному прояву річних циклів гумусу чорнозему звичайного, причому найбільший діапазон коливань відмічено за ґрунтозахисної технології, що свідчить про відновлення саморегуляції родючості чорноземів звичайних.

УДК 631.461.1:631.44:552.524

2014.4.63. ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ НА МІКРОБІОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У СІРОМУ ЛІСОВОМУ ҐРУНТІ / Малиновська І.М., Ткаченко М.А. // *Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб.* — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 3: Охорона ґрунтів від ерозії і техногенного забруднення, рекультивация, агрохімія, біологія ґрунтів. — С. 306–308. Шифр 06 544065.

Агротехнічні заходи, мікробіологічні процеси, ґрунт сірий лісовий, добрива мінеральні, сидерати.

Установлено, що внесення мінеральних добрив веде до зростання чисельності мікроорганізмів більшості досліджених еколого-трофічних, функціональних і систематичних груп. Застосування мінеральних добрив у дозі $N_{60}P_{30}K_{60}$ сприяє

зростанню чисельності амоніфікаторів у варіанті без вапнування — на 46,5%, на фоні вапнування — у 2,24 раза, з внесенням побічної продукції і вапнуванням — у 4,81 раза. Разом з тим, внесення мінеральних добрив інгібує розвиток мікроорганізмів деяких груп, зокрема, азотобактера, його кількість знижується порівняно із варіантом без добрив у 5,5 раза. Заорювання біомаси сидеральної культури і побічної продукції попередника у сівозміні поліпшує екологічні умови в агроценозі, про що свідчить зростання чисельності азотобактера, який є діагностичним мікроорганізмом щодо рівня забруднення екотипу поллютантами. Внесення мінеральних добрив дає змогу уповільнити деструкцію гумусових речовин: із збільшенням дози мінеральних добрив у 1,5 і 2,0 рази активність мінералізації гумусу зменшується на 15,8 і 25,8% відповідно. Вапнування теж призводить до зниження активності мінералізації гумусу: за відсутності мінерального удобрення — на 8,77%, на фоні мінерального удобрення — на 10,6%, за внесення екзогенної органічної речовини — на 28,6%, за внесення екзогенної органічної речовини — на 28,5%, на фоні мінерального удобрення — на 25,3%, за внесення екзогенної органічної речовини — на 47,9%. Із зростанням дози мінеральних добрив індекс педотрофності також знижується: за рекомендованої дози добрив — в 1,48 раза, за 1,5 дози — 2,82, за подвійної дози — у 4,48 раза.

УДК 631.461.6:631.512:631.445.4

2014.4.64. ВПЛИВ СПОСОБІВ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА ВМІСТ ПОЖИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТА ЦЕЛЮЛОЗОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО / Шевченко М.В. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: Ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 286–287. Шифр 06 544064.

Обробіток ґрунту, поживні елементи, целюлозолітична активність.

Дослідження проведено на чорноземі типовому слабозмитому малогумусному важкосуглинковому на карбонатному лесі. В зерно-паро-просапній семипільній сівозміні вивчали способи безполіцевого обробітку ґрунту, чизельний обробіток та диференційований дисково-поліцевий обробіток порівняно з оранкою під всі культури сівозміни (контроль). Установлено, що способи обробітку ґрунту впливають більшою мірою на перерозподіл біологічної активності та вмісту поживних елементів в орному шарі і меншою — на зміну їх величини. Заміна оранки на тривалий період викликає зміни до диференціації орного шару із послабленням біологічної активності в нижній частині і відповідним зниженням вмісту рухомих форм фосфору та калію. Найбільш прийнятним для забезпечення показників поживного та біологічного режимів з одночасним підвищенням ґрунтозахисної ефективності технологій є чизельний обробіток у сівозміні.

УДК 631.465:631.445.4:631.512

2014.4.65. ЗМІНИ ФЕРМЕНТНОЇ АКТИВНОСТІ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО ПІД ВПЛИВОМ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Вільму Т.П., Маклюк О.І. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 3: Охорона ґрунтів від ерозії і техногенного забруднення, рекультивация,

агрохімія, біологія ґрунтів. — С. 258–260. Шифр 06 544065.

Ферментна активність, чорнозем типовий, обробіток ґрунту.

Досліджено ензимну активність (поліфенолоксидаза, інвертаза, дегідрогеназа) чорнозему типового при застосуванні різних обробітків ґрунту: оранки на глибину 20–22 см, дискування на 10–12 см, культивачі на 6–8 см, нульового обробітку. Встановлено, що за будь-якого обробітку чорнозему типового спостерігається тенденція до зростання інвертазної активності: на варіантах культивачі — на 6,0%, нульового обробітку — на 11% порівняно з оранкою, а на варіанті дискування — навіть зниження на 7%. Відмічено суттєві зміни поліфенолоксидазної активності чорнозему типового за різних систем обробітку ґрунту. За умов мінімізації обробітку ґрунту спостерігається зростання активності ферменту: застосування дискування сприяє зростанню поліфенолоксидазної активності чорнозему типового на 18%, культивачі — на 16%, нульового обробітку — на 68% порівняно з оранкою. Найбільш значних відмінностей ензимної активності зазнав фермент дегідрогеназа. Мінімізація механічного навантаження на ґрунт сприяла зростанню дегідрогеназної активності в 1,6 раза на варіантах дискування та культивачі і у 1,8 раза за умов застосування нульового обробітку. Ці дані свідчать про позитивний вплив мінімізації обробітку чорнозему типового на сумарну біологічну активність. Застосування нульового обробітку характеризується найвищим значенням показника біологічної активності. Тривале застосування оранки призводить до зменшення біологічної активності на 32% порівняно з нульовим обробітком ґрунту, а застосування культивачі та дискування — на 14% та 18% відповідно.

УДК 631.468:631.86

2014.4.66. ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВІДНОВЛЕННЯ РОДЮЧОСТІ ЧОРНОЗЕМІВ УКРАЇНИ У СУЧАСНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ / Балаєв А.Д., Тонха О.Л. // Охорона ґрунтів: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 1. — С. 5–12. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544097.

Родючість чорноземів, сучасне землеробство, гумусовий стан чорнозему типового, ґрунтозахисний обробіток ґрунту.

Досліджено вплив різних видів і доз органічних і мінеральних добрив у довготривалому досліді на гумусовий стан чорнозему типового за традиційного та ґрунтозахисного обробітків ґрунту (табл.). Внесення органічних добрив сумісно з мінеральними сприяє підвищенню вмісту гумусу в ґрунті. Вміст гумусу у шарі 0–40 см від початку ведення дослідів (з 1998 р.) на неудобрюваному фоні в результаті вирощування с.-г. культур знизився порівняно з вихідним на 0,33–0,6%. За 14 років на контролі відбулись значні зменшення вмісту гумусу, які становили 0,43–0,46%, при використанні соломи різниці не перевищувала 0,05%. Найефективнішим у гумусонакопиченні виявився глибокий плоскорізний обробіток з використанням соломи 1,2 т/га + N₁₂ + сидерати + N₇₈P₆₈K₆₈, де приріст становив 0,26%. На оранці приріст становив 0,13%, мілкому плоскорізню обробітку — 0,2%. Отже, застосування ґрунтозахисних технологій знижує інтенсивність мінералізації органічної речовини і за рахунок використання побічної продукції дає змогу забезпечити бездефіцитний баланс гумусу в чорноземах типових України.

631.5 АГРОТЕХНІКА

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.151.3:633.11:631.582.1:631.816.1

2014.4.67. ПШЕНИЦА В МОНОКУЛЬТУРЕ: ВОЗМОЖНО, НО С РИСКОМ / Кочмарский В., Кавунець В., Сироштан А., Маласай В. // Зерно. — 2014. — № 9. — С. 99–101.

Пшениця озима, сівозміна, монокультура пшениці, врожайність.

Наведено результати вивчення пшениці озимої за вирощування упродовж 1929–2014 рр. в умовах стаціонарного досліді Миронівського ін-ту пшениці ім. В.М. Ремесла за різних фонів удобрення. Встановлено, що середня врожайність пшениці озимої у сівозміні за 33 роки (1970–2002 рр.) становила 46,5 ц/га, в монокультурі — 31,4 ц/га або на 15,1 ц/га

нижче. Врожайність різних сортів пшениці озимої (Українка 0246, Еритроспермум 15, Миронівська 808, Миронівська 61 та ін.) у середньому за роки досліджень (1930–2014 рр.) за беззмінного їх вирощування на контролі без добрив становила 17,8 ц/га — за роками від 9,7 до 31,3 ц/га, за внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$ — 26,9 ц/га, за роками — від 17,4 до 40,8 ц/га. Велике коливання врожайності свідчить про її залежність від гідротермічних умов року і різної реакції на них сортів. Внесення підвищеної норми $N_{120}P_{90}K_{90}$ не забезпечувало вірогідного збільшення врожайності. Зроблено висновок, що отримані дані свідчать про можливість монокультури пшениці, але за умов забезпечення рослин підвищеними дозами мінеральних добрив і застосування засобів хімічного захисту рослин протягом їх вегетації.

УДК 631.153.3:631.816.1:633.13:631.526.3

2014.4.68. ПОРІВНЯЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ВІСВА ПЛІВЧАСТОГО ТА ГОЛОЗЕРНОГО ЗА РІЗНИХ ТИПІВ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ / Камінська В.В., Дудка О.Ф., Мушик Б.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2014. — Вип. 78. — С. 32–36. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 06 544324.

Овес плівчастий/голозерний, дози мінеральних добрив, врожайність вісва.

Наведено результати вивчення впливу доз добрив ($N_{30}P_{30}K_{30}$, $N_{30-60}P_{60-90}$ + $K_{30-60(IV)}$), побічної продукції та інтегрованої системи захисту рослин на формування продуктивності сортів плівчастого (Парламентський) і голозерного (Скарб України) вісва в умовах Північного Лісостепу України. У середньому за роки досліджень (2011–2013) сорт плівчастого вісва Парламентський формував вищу озерненість волоті (30–45 шт.), більшу масу зерна волоті (1,12–1,95 г), крупніше зерно (34,5–35,4 г), тоді як сорт голозерного вісва Скарб України відповідно значно менші — 18–37 шт., 0,46–1,04 г, 25,2–28,1 г. Найвищі показники елементів структури врожайності були на варіантах добрив у дозах $N_{30}P_{60}K_{60}$ + $N_{30(IV)}$ та $N_{45}P_{90}K_{90}$ + $N_{45(IV)}$ + побічна продукція. Приріст врожайності 3,09 т/га плівчастого та 2,29 т/га голозерного вісва щодо контролю було одержано на фоні побічної продукції з внесенням $N_{45}P_{90}K_{90}$ + $N_{45(IV)}$ та застосування інтегрованої системи захисту. Окупність 1 кг НРК добрив зерном по сортах становила 11,4 і 8,5 кг відповідно. Зроблено висновок, що найвищу врожайність сорту плівчастого вісва Парламентський — 4,53 і 5,73 т/га і голозерного Скарб України — 2,93 і 3,58 т/га одержано за внесення добрив у дозах $N_{30}P_{60}K_{60}$ + $N_{30(IV)}$ та $N_{45}P_{90}K_{90}$ + $N_{45(IV)}$ + побічна продукція попередника відповідно.

УДК 631.153.3:631.816.1*323:633.19/11

2014.4.69. АЛЬТЕРНАТИВНЕ ТРИКАЛЕ / Попов С., Абраменко С., Манько К., Беленіхіна А., Усов О. // Agroexpert. — 2014. — № 10. — С. 20–23.

Тритикале озиме, пшениця озима, попередники тритикале, строки сівби, мінеральні добрива.

Наведено результати аналізу врожайності озимого тритикале, яке вирощували в Ін-ті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва по різних попередниках (люцерна, соя, кукурудза, зайнятий пар, соняшник) та за різних строків сівби, систем мінерального живлення (табл. 1–5), і яке, на думку авторів, може стати альтернативою пшениці озимої. Встановлено, що по попереднику люцерна, в середньому за роки досліджень, найбільший приріст врожайності порівняно з контролем (1,15 т/га, або 20%) був на варіанті за припосівного внесення $N_{15}P_{15}K_{15}$ + прикореневе підживлення N_{30} + позакореневе підживлення N_{30} . Проте за цього варіанта удобрення формування врожайності за роками було нестабільним (max–min=3,84 т/га). Стабільнішим за роками вирощування (max–min=3,02 т/га), але з меншим приростом врожайності (0,55 т/га, або 10% до контролю) був варіант за основного внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$. По попереднику соя найбільшу врожайність (4,86 т/га) одержали за поєднання основного внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$ + припосівне $N_{15}P_{15}K_{15}$ та прикореневе підживлення N_{30} . По попереднику кукурудза на зерно, на варіанті основного внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$ приріст врожайності становив від 1,37 т/га до 1,49 т/га порівняно з контролем. За цього варіанта удобрення врожайність була найстабільнішою (max–min=1,45 т/га). По попереднику зайнятий пар, ефективнішим було основне удобрення $N_{30}P_{30}K_{30}$, за якого приріст врожайності порівняно

з контролем становив 1,03 т/га (25%) і був найстабільнішим (max–min=1,60 т/га). По попереднику соняшник найбільший приріст врожайності — 2,30 т/га (73%) був за поєднання основного внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$, припосівного $N_{15}P_{15}K_{15}$ та прикореневого підживлення N_{30} . Проте найстабільніша врожайність (max–min=0,82 т/га) була на контролі. Зроблено висновок, що за дотримання умов технологій вирощування сучасні сорти тритикале можуть стати гідною альтернативою озимій пшениці.

УДК 631.153.3:633.11:631.53.041:631.816.1*321/324"

2014.4.70. ПІЗНЯ СІВБА ПШЕНИЦІ / Вожегова Р., Заєць С., Коваленко О. // The Ukrainian Farmer. — 2014. — № 10. — С. 48–50.

Пшениця озима, строки сівби, технологія вирощування, врожайність.

Акцентовано, що на Півдні України суха й тепла погода наприкінці літа часте явище, що призводить до зниження запасів продуктивної вологи у ґрунті і не отримання дружних сходів пшениці озимої. Для посушливих умов в Ін-ті зрошувального землеробства НААН розроблено спеціальну технологію, яка дає змогу висівати насіння пшениці у пізніші строки. Важливими елементами технології є мілький обробіток ґрунту на глибину 80–10 см, внесення макро- й мікродобрив, використання сортів, які слабо реагують на скорочення світлового дня і інтенсивно розвиваються восени, протруєння насіння препаратами, що не знижують його схожості за тривалого перебування у сухому ґрунті, збільшення норми висіву до 6 млн шт./га, зменшення глибини загортання насіння до 3–4 см і прикочування посіву. Слід мати на увазі, що азотні добрива забезпечують одержання максимального приросту врожаю зерна пшениці порівняно з фосфорними, проте фосфорні сприяють кращому засвоєнню азоту й підвищують стійкість рослин до несприятливих умов перезимівлі. За вирощування пшениці озимої по парі, загальна доза добрив повинна становити $N_{40-60}P_{40}$, а після непарових попередників — $N_{60-80}P_{40-60}$. Близько 30% загальної дози азоту необхідно внести восени, краще коли рослини пшениці утворили 2–3 листки. У пізні строки сівби потрібно використовувати більш скоростиглі сорти пшениці, які слабше реагують на скорочення тривалості дня, швидко розвиваються восени. Зроблено висновок, що за дотримання таких умов пшениця озима пізніх строків сівби може формувати врожайність зерна до 40 ц/га, а за традиційної технології — 28,1 ц/га.

УДК 631.312.07:632.51:631.559:633.16/15

2014.4.71. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ І ВРОЖАЙНІСТЬ КУЛЬТУР П'ЯТИПІЛЬНОЇ СІВОЗМІНИ ЗАЛЕЖНО ВІД ЗАХОДІВ МІНІМАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЧНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Карпук О.Б. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2014. — № 1. — С. 29–34. — Бібліогр.: 7 назв.

Забур'яненість посівів, обробіток ґрунту (мінімалізація), сівозмінна, культури с.-г., врожайність.

Наведено результати вивчення впливу способів обробітку ґрунту (оранка, плоскорізне розпушування, дискування) на забур'яненість посівів ячменю ярого, кукурудзи та сої, а також їх врожайність на безгербіцидному і гербіцидному фонах у п'ятипільній сівозміні. Встановлено, що забур'яненість посівів культур залежала від способу обробітку ґрунту, застосування гербіцидів та фаз розвитку рослин. Найменша кількість бур'янів на безгербіцидному фоні у посівах ячменю була на варіанті з оранкою (52 шт./м²), найбільша (79,1 шт./м²) — на варіанті дискування. Аналогічна ситуація спостерігалась і на посівах кукурудзи — 76,3 і 115,0 шт./м² та сої — 63,2 і 92,1 шт./м² відповідно. На гербіцидному фоні забур'яненість посівів зменшувалась майже у п'ять разів порівняно з безгербіцидним. Фітоценотична здатність рослин культур у середині вегетації залежно від фону сприяла зменшенню кількості бур'янів на посівах: ячменю від 52–91 до 28,9–41,7 шт./м², кукурудзи — від 76,6–115,0 до 39,9–55,7 і сої — від 63,2–92,1 до 31,6–47,2 шт. відповідно. Врожайність ячменю ярого на безгербіцидному фоні сягала 33,1–38,7 ц/га, на гербіцидному — 42,9–37,9 ц/га. Найбільшою вона була на варіантах з оранкою, найнижчою — на дискуванні. За плоскорізного розпушування ґрунту спостерігалась лише тенденція до зниження врожайності, проте вона була не істотною. Зроблено

висновок, що заміна оранки плоскорізним розпушуванням ґрунту не призводить до істотного зниження врожайності і заслуговує більш широкого вивчення.

УДК 631.52.022:631.816.1:631.559:633.19/25

2014.4.72. ВПЛИВ СПОСОБІВ ОБРОБІТКИ ТА НОРМ ДОБРИВ НА КОРМОВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЧЕКОВИХ ЗРОШУВАНИХ СИСТЕМ / Поленок А.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 130–135. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544197.

Способи обробітку ґрунту, норми мінеральних добрив, культури с.-г., продуктивність кормова.

Представлено результати досліджень з вивчення впливу способу обробітку ґрунту та норм мінеральних добрив на кормову продуктивність с.-г. культур (пшениця озима, ячмінь ярий, просо і соя) у рисовій сівозміні. Вивчали оранку і мілкий обробіток ґрунту за внесення мінеральних добрив у нормах: під пшеницю озиму $N_{40-80}P_{20-40}$; ячмінь ярий, просо, сою — $N_{30-60}P_{20-40}$; рис — $N_{60-120}P_{20-40}$. Максимальну кормову продуктивність пшениці озимої одержано за оранки — 6057 к.од., або 0,61 т/га перетравного протеїну. Ячмінь ярий дав достовірну прибавку по збору кормових одиниць та перетравного протеїну на варіантах з оранкою. Максимальну продуктивність одержано за внесення $N_{43}P_{30}$ — 5243 к.од., або 0,37 т/га перетравного протеїну, що на 735 к.од. більше, ніж за мілкого обробітку ґрунту. Продуктивність проса залежала від норм внесення добрив як на оранці, так і за мілкого дискового обробітку. Максимальну продуктивність 2323,2–2630,1 к.од. одержано на варіантах з унесенням $N_{60}P_{40}$. Кількість кормових одиниць з 1 га сої знаходилась у межах від 4071,0 на варіанті з мілким обробітком і нормою добрив $N_{45}P_{30}$ до 5206,6 к.од. — на оранці з нормою добрив $N_{30}P_{20}$. Продуктивність рису залежала від норми внесення добрив — 8497–9062 к.од. за $N_{60}P_{20}$ та 9175–9672 к.од. за $N_{120}P_{40}$. Спосіб обробітку ґрунту не мав впливу на продуктивність. Зроблено висновок, що у рисовій сівозміні найбільшу продуктивність с.-г. культур забезпечували варіанти з оранкою ґрунту, тоді як мілкий дисковий обробіток призводив до її зниження. Зі збільшенням норми внесення мінеральних добрив зростала і продуктивність с.-г. культур.

УДК 631.543:633.174/19:338.43.01

2014.4.73. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ СОРГО ЗЕРНОВОГО ТА СОРИЗУ / Будига В.М. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2014. — Вип. 22. — С. 81–84. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544195.

Сорго зернове, сориз, технологія вирощування, конкурентоспроможність технологій вирощування.

Наведено результати досліджень з вивчення конкурентоспроможності технологій вирощування сорго зернового та соризу за строками сівби (температура ґрунту на глибині 10 см: +10–12°C, +12–14 та +14–16°C), способів посіву (ширина міжрядь: 15, 30, 45 і 70 см (контроль)). Визначали величину коефіцієнтів енергетичної (K_e), інтегральної (K_i) і комплексної конкурентоспроможності ($K_{зд}$) посіву. Аналіз величини коефіцієнтів спроможності показав, що посіви сорго зернового та соризу з шириною міжрядь 30 та 45 см були більш розвинені порівняно з посівами міжрядь 70 см і 15 см, оскільки у перших двох варіантах коефіцієнти енергетичної оцінки були більшими за 1,0. Щодо інтегральної (екологічної) оцінки, то тільки технологія вирощування посіву з міжряддями 45 см мала $K_i > 1,0$. Серед строків, тільки варіант за сівби +12–14°C мав коефіцієнт $> 1,0$ з шириною міжрядь 45 см. Зроблено висновок, що для умов Поділля посіви сорго зернового та соризу з шириною міжрядь 45 см є більш конкурентоспроможними порівняно з посівами міжрядь 15, 30 та 70 см, а сівба — за температури +12–14°C є оптимальною порівняно з ранньою та пізньою.

УДК 631.559:632.954:633.15:631.164.24

2014.4.74. ВРОЖАЙНІСТЬ ЗЕРНА КУКУРУДЗИ РОЗЛУСНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇЇ РОЗПУЩУВАННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ / Заверта-

люк О. В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2014. — Вип. 22. — С. 56–59. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 544195.

Кукурудза розлусна, строки сівби кукурудзи, бур'яни, врожайність, економічна ефективність.

Викладено результати досліджень щодо впливу строків сівби та забур'яненості посіву на формування врожайності зерна кукурудзи розлусної і економічну його ефективність. Вивчали: строки сівби (ранній і оптимальний); заходи контролювання засміченості (контроль без гербіцидів, ґрунтовий — фронт'єр (1,4 л/га), діален (еталон), харнес у дозах 2,5 і 2,0 л/га та післясходовий — естерен); механічний (досходовий, післясходовий боронування), два міжрядних обробітки з ручним прополюванням бур'янів і без нього. Встановлено, що у середньому за раннього і оптимального строків сівби найменша кількість бур'янів через 20 днів після внесення гербіцидів була на еталонному варіанті з діаленом — у 12,2 рази нижче порівняно з контролем. Урожайність зерна за раннього строку сівби кількість бур'янів була у 1,8 рази більшою порівняно з оптимальним строком. Урожайність зерна за раннього строку сівби була на 0,5 т/га меншою порівняно з оптимальним (3,74 т/га). Найвищу врожайність (4,45–4,75 т/га) одержано на варіантах з внесенням ґрунтового гербіциду харнес (2,0 л/га) і післясходового естерен (0,5 л/га). Показники собівартості одиниці продукції, умовно чистої прибутку та рівня рентабельності були вищими на варіантах з внесенням післясходового гербіциду естерен і становили відповідно 1267–1227 грн/т, 26864–28041 грн/га, 531–552% проти контролю — 3831–2283; 4461–10690 і 109–250.

УДК 631.559:633.16:631.51.022:631.816.3

2014.4.75. ПРОДУКТИВНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ОБРОБКИ НАСІННЯ БІОПРЕПАРАТАМИ / Панфілова А.В. // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2014. — Вип. 1(30), т. 1. — С. 83–86. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544073.

Ячмінь ярий, спосіб обробітку ґрунту, норми мінеральних добрив, продуктивність ячменю.

Наведено результати вивчення впливу норм мінеральних добрив, способів основного обробітку ґрунту та обробки насіння біопрепаратами на продуктивність ячменю ярого в умовах Північного Лісостепу України. Вивчали способи обробітку ґрунту — полицевий — оранка на глибину 20–22 см (контроль), безполіцевий — дискування на глибину 10–12 см; дози добрив — контроль без добрив, $N_{30}P_{30}$, $N_{45}P_{30}$, розрахункова норма; біопрепарати — контроль без обробки, Фосфоентерин, Альбобактерин, Поліміксобактерин. У середньому за три роки (2009–2011) найвищу врожайність зерна одержано за комплексного застосування мінеральних добрив та бактеризації насіння. Зернова продуктивність неодобреного варіанта ячменю ярого була найвищою при застосуванні Поліміксобактерину — 2,14 т/га, що на 0,41 т/га перевищувало контроль. Застосування Фосфоентерину забезпечило приріст зерна на 0,23 т/га, Альбобактерину, навпаки, незначне зниження — на 0,07 т/га. На фоні $N_{30}P_{30}$, $N_{45}P_{30}$ від застосування біопрепаратів також одержано приріст урожайності. Поліміксобактерин і Фосфоентерин на фоні $N_{30}P_{30}$ забезпечили приріст 0,37 і 0,32 т/га, на фоні $N_{45}P_{30}$ — 0,59 і 0,40 т/га відповідно. Внесення розрахункової норми мінеральних добрив і застосування інокулянтів забезпечило найвищу врожайність — 3,0 т/га за внесення Поліміксобактерину, що перевищувало показники неодобреного контролю на 0,42 т/га, Фосфоентерину — на 0,25 т/га, Альбобактерину — знизило врожайність на 0,18 т/га. Зроблено висновок, що обробка насіння Поліміксобактерином і Фосфоентерином на фонові мінеральних добрив позитивно впливала на продуктивність ячменю ярого як за полицевого, так і безполіцевого обробітку ґрунту.

УДК 631.559:633.16:631.53.048:631.861

2014.4.76. УРОЖАЙНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗА ВПЛИВУ НОРМ ВІСІВУ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗАКОРЕНЕВИХ ПІДЖИВЛЕНЬ БІОПРЕПАРАТАМИ І МІКРОДОБРИВАМИ

/ Рожков А.О. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 35–39. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 544197.

Ячмінь ярий, норми висіву насіння, підживлення позакоренево, біопрепарати, мікродобрива, врожайність ячменю.

Представлено результати досліджень щодо впливу норм висіву насіння та позакореневих підживлень біопрепаратами і мікродобривами на формування врожаю зерна ячменю ярого сорту Мономах в умовах східної частини Лісостепу України. Вивчали чотири норми висіву насіння (4,0; 4,5; 5,0 і 5,5 млн шт./га) на посівах, які були позакоренево оброблені мікродобривами — кристалом і реактом та їх сумішами з біопрепаратом агро ЕМ. У середньому за роки досліджень (2012–2013) найвищу врожайність ячменю ярого — 2,07 т/га одержано за норми висіву 5,0 млн шт./га, що на 0,13–0,27 т більше порівняно з нормами висіву 4,0 і 4,5 млн шт./га. За норми висіву 5,5 млн шт./га врожайність зерна була на 2% нижчою, ніж за норми висіву 5,0 млн шт./га. Застосування позакореневих підживлень мало позитивний ефект. Найбільшу врожайність — 2,63 т/га було одержано на варіанті комплексного застосування суміші препаратів — кристалом з агро ЕМ. Проте на врожайність зерна ячменю фактор “норма висіву” мав більший вплив — 71,8–72,1%, ніж позакоренево підживлення — 15,6–12,2%. Ефективність взаємодії факторів (норма висіву і позакоренево підживлення) була незначною — 0,5% у 2012 р. та 0,8% — у 2013 р і не мала істотного впливу на врожайність.

УДК 631.582.2:632.51:“323/322”:632.954:633.11

2014.4.77. ВРЕДНОЕ НАКОПЛЕНИЕ. ФОРМИРОВАНИЕ ЗАСОРОЕННОСТИ В ПОСЕВАХ ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ / Вавринович О., Качмар О. // Зерно. — 2014. — № 10. — С. 134–137.

Посіви пшениці озимої, забур'яненість посівів, гербіциди, сівозмінна, врожайність.

Відмічено, що наявність у посівах пшениці озимої 11 рослин/м² пірию звичайного знижує її врожайність на 28–30%, 26 рослин — на 48–50 і 60–70 — на 70–75%. В Ін-ті сільськогосподарства Карпатського регіону НААН вивчали шкодоочинність засміченості посівів пшениці озимої у зерновій і плодозмінній сівозміні. Установлено, що найбільший насіннєвий банк бур'янів (31200–32500 шт./м²) формувалася у зерновій сівозміні зі 100%-м насиченням зерновими культурами без застосування гербіцидів. У плодозміні (50% зернових) цей показник становив від 20800 до 27300 шт./м² насінин, що у 1,2–1,6 раза менше, ніж у зерновій сівозміні. За внесення гербіциду гранстар 75% засміченість ґрунту зменшувалася на 19–26%. На накопичення насіння бур'янів у ґрунті суттєво впливали і системи удобрення. Найбільше насіння було в обох сівозмінах за малих норм внесення добрив. Так, за внесення N₆₀P₉₀K₉₀ потенційна засміченість ґрунту була в 1,1 і 1,2 раза меншою, ніж за внесення N₃₀P₄₅K₄₅. Аналіз формування видового складу бур'янів без застосування гербіцидів виявив, що більш поширеними під час куцання пшениці озимої були зимуючі види бур'янів — 69,4–75,0% — у плодозміні і у зерновій сівозміні — 76,4–79,1%. У фазі воскової стиглості у сівозмінах домінували ярі бур'яни, частка яких становила 71,0–76,9 і 58,6–60,8% відповідно. На посівах із застосуванням гербіцидів кількість їх була значно меншою. У посівах також відбуваються конкурентні відношення між культурними рослинами і бур'янами. У добре розвинених посівах пшениця здатна пригнічувати до 40–45% бур'янів. У плодозміні врожайність пшениці озимої була вищою (від 3,1 до 4,8 т/га), ніж у зерновій сівозміні (від 2,9 до 4,6 т/га). Аналогічна ситуація з врожайністю спостерігалася і при застосуванні гербіцидів. Зроблено висновок, що для зменшення втрат врожайності та якості зерна пшениці озимої важливе значення має контроль рівня засміченості посівів і своєчасне застосування хімічних засобів їх захисту.

УДК 631.582.2:632.51:631.51.021:631.816.1:633.19

2014.4.78. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ І РІВНІВ УДОБРЕННЯ ҐРУНТУ У ЗЕРНОПРОСАПНІЙ СІВОЗМІНІ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Ображій С.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. —

Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 84–92. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544197.

Сівозміна зернопросапна, обробіток ґрунту, рівень удобрення, забур'яненість посівів.

Наведено результати досліджень щодо впливу систем основного обробітку (полицевий на глибину: 15–17 см, 20–22 і 25–27 см; безполицевий на глибину: 10–12 см...25–27 см; лущення — на 10–12 см і дискування), рівня удобрення ґрунту (без добрив; 4 т/га гною + N₃₈P₅₀K₅₀ і 12 т/га + N₅₇P₇₅K₇₅) на забур'яненість посівів гороху, пшениці озимої, кукурудзи на зерно, ячменю ярого і сої у п'ятипільній зернопросапній сівозміні. Встановлено, що найвища забур'яненість посівів була на фоні плоскорізної, порівняно з полицевою системою обробітку: у посіві гороху на 30,5%, пшениці озимої — 42,5, кукурудзи — 53,7, сої — 42,5, ячменю ярого — 74,2%. Добрива, прискорюючи ріст і розвиток культур сівозміни, сприяли пригніченню бур'янів, тому із підвищенням рівня удобрення кількість бур'янів зменшувалася. За полицевого обробітку ґрунту і внесення потрібного рівня добрив (12 т/га + N₅₇P₇₅K₇₅) забур'яненість посіву досліджуваних культур на період збирання врожаю зменшилась: гороху на 57%, пшениці озимої — 63, сої — 52, кукурудзи — 54 і ячменю ярого — 53% порівняно з варіантом без добрив. Зроблено висновок, що заміна полицевої системи обробітку систематичною безполицевою призводить до збільшення забур'яненості посівів культур зернопросапної сівозміни.

УДК 631.816.1:631.559:633.14

2014.4.79. НЕВИКОРИСТАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЖИТА / Попов С., Авраменко С., Манько К., Бєленіхіна А. // The Ukrainian Farmer. — 2014. — № 10. — С. 54–56.

Жито озиме, норми мінеральних добрив, врожайність жита.

Наведено результати вивчення впливу різних норм удобрення та попередників на врожайність жита озимого в умовах східної частини Лісостепу України. Різні норми мінеральних добрив (N₁₅₋₆₀P₁₅₋₆₀K₁₅₋₆₀) вносили у попередники: люцерна, кукурудза, соя, квасоля, зайнятий пар та соняшник. Найвищу врожайність жита озимого 5,37 т/га одержано по попереднику люцерна за внесення основного добрива у нормі N₆₀P₆₀K₆₀. Найгіршим і менш стабільним за врожайністю (max–min = 2,24 т/га) був попередник соняшник за всіх норм удобрення. Зроблено висновок, що інтенсифікація технології вирощування жита озимого шляхом внесення високих норм мінеральних добрив, незалежно від попередника, сприяє підвищенню врожайності культури. Більш високий приріст врожайності (49–77%) одержано за внесення основного добрива у нормі N₆₀P₆₀K₆₀.

УДК 631.816.1:633.11/14:631.526.3

2014.4.80. РЕАКЦІЯ СОРТІВ ОЗИМИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР НА МІНЕРАЛЬНЕ УДОБРЕННЯ ПІСЛЯ ПОПЕРЕДНИКА СОЯ / Попов С.І., Авраменко С.В. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 104. — С. 59–64. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 543983.

Пшениця озима, жито озиме, мінеральні добрива, врожайність зернових культур.

Наведено результати вивчення впливу різних норм мінеральних добрив на врожайність сортів зернових озимих: пшениці (Альянс, Досконала), жита (Пам'ять Худоєрка, гібрид Слобожанець F₁), тритикале (Ратне, Раритет) по попереднику соя упродовж 2011–2013 рр. Вивчали чотири норми добрив: контроль (без добрив); N₄₅P₁₅K₁₅; N₃₀P₃₀K₃₀; N₇₅P₄₅K₄₅. За внесення добрив на всіх варіантах більш врожайним сортом пшениці був Досконала — 4,45 т/га, що на 0,33 т/га вище сорту Альянс. Сорт тритикале Раритет тільки у 2011 р. на усіх варіантах добрив за врожайністю на 0,35–0,75 т/га перевищував сорт Ратне. У 2012–2013 рр. істотної різниці в урожайності не було. У середньому за три роки врожайність тритикале по сортах на варіантах з добривами становила: Ратне — 4,18 т/га, Раритет — 4,5 т/га, що вище контролю на 1,62 і 1,03 т/га. Гібрид жита Слобожанець F₁ за врожайністю істотно перевищував сорт жита Пам'ять Худоєрка на 0,5–0,9 т/га. Найвищу врожайність сортів зернових культур одержано за внесення добрив у дозі N₃₀P₃₀K₃₀: Альянс — 4,12 т/га, Досконала — 4,45, Ратне — 4,18, Раритет — 4,51, Пам'ять Худоєрка — 4,51, Слобожанець F₁ — 4,70 т/га.

УДК 631.816.1“321/322”:631.84:633.11:
631.526.3(470.62/67)

2014.4.81. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПОЗДНИХ НЕКОРНЕВЫХ АЗОТНЫХ ПОДКОРМОК ОЗИМОЙ ПШЕНИЦЫ / Ерошенко Ф.В., Ерошенко А.А., Сторчак И.Г. // Достижения науки и техники АПК. — 2014. — № 8. — С. 32–36. — Библиогр.: 9 назв.

Пшениця озима, сорти, підживлення позакореневе, зволоження регіону, врожайність, якість зерна пшениці.

Наведено результати вивчення впливу пізнього позакореневого підживлення азотом різних сортів пшениці озимої (Дея, Краснодарська 99, Дон 95 та Донська ювілейна) в умовах достатнього (Краснодарський край, ДКК) і нестійкого (Ставропольський край, НСК) зволоження упродовж 2006–2009 рр. Виявлено, що вплив позакореневого підживлення залежав від зволоження регіону і особливостей сорту. Так, в умовах ДКК позакореневе підживлення сприяло збільшенню асиміляційної поверхні рослин по сортах у середньому на 6,6%, у зоні НСК — на 9,6% порівняно з контролем. Найбільшим приростом асиміляційної поверхні характеризувалися листки, площа яких збільшилася на 9,3 і 16,7% відповідно. Більше збільшення площі листків у регіоні ДКК відмічено у сортів Краснодарська 99 і Дон 95 (на 7,6 і 8,5%), у регіоні НСК — Дон 95 і Донська ювілейна (на 14,3 і 10,7%). Покращання умов зволоження збільшувало концентрацію хлорофілу у рослинах — у зоні ДКК на 17,2%, у зоні НСК — на 58,1%. Азотне підживлення також збільшувало фотосинтетичний потенціал — у Краснодарському краї на 3,0%, Ставропольському — на 9,3%, що сприяло підвищенню врожайності — у регіоні ДКК на 3,1 ц/га, у НСК — на 2,1 ц/га. Позакореневе підживлення азотом збільшувало вміст клейковини — у регіоні ДКК на 1,4%, у НСК — на 2,5%. Зроблено висновок, що кращі результати від дії пізнього позакореневого азотного підживлення посівів пшениці озимої одержано у зоні нестійкого зволоження — Ставропольському краї.

УДК 633.2(477.41/42)

2014.4.82. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ ТА УРОЖАЙНІСТЬ КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД РОЗМІЩЕННЯ В СІВОЗМІНІ

ТА ЗАХОДІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Карнаух О.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 84. — С. 65–70. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544196.

Кукурудза, забур'яненість посіву, обробіток ґрунту, попередник, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу попередників (пшениця озима, ячмінь ярий та кукурудза) на фоні традиційної оранки та плоскорізного розпушування ґрунту на глибину 25–27 см на забур'яненість посіву та врожайність кукурудзи в умовах Правобережного Лісостепу України. Попередники мали помітний вплив на забур'яненість посівів кукурудзи. Так, на початку вегетації в середньому за роки досліджень (2010–2013) на фоні оранки найменше бур'янів відмічалось при розміщенні кукурудзи після пшениці озимої — 76,9 шт./м². Незначне збільшення кількості бур'янів — на 6,0 шт./м² було відмічено після ячменю ярого (83,9 шт./м²), а найбільша кількість їх була при вирощуванні у повторних посівах кукурудзи — 103,0 шт./м². За плоскорізного розпушування ґрунту кількість бур'янів збільшилась відповідно до 101, 113 і 153 шт./м². До середини вегетації кількість бур'янів знизилась приблизно вдвічі, залежала від варіанта досліду і знаходилась на рівні 40,3–51,5 шт./м² на оранці та 54,3–70,5 шт./м² — на плоскорізному розпушуванні. У кінці вегетації забур'яненість посівів кукурудзи була практично такою самою як і в середині вегетації. У середині вегетації кількість бур'янів помітно знизилась за рахунок проведення обробітків при догляді за посівами. Забур'яненість посівів суттєво вплинула на врожайність. Так, у середньому за роки досліджень врожайність на фоні оранки становила: по пшениці озимій — 64,5 ц/га, ячменю ярому — 61,6 і кукурудзі — 55,6 ц/га. Незначне зниження відмічено за плоскорізного розпушування, відповідно — 61,4 ц/га, 58,3 і 51,9 ц/га. Зроблено висновок, що кращими попередниками для кукурудзи на зерно є зернові колосові незалежно від способу основного обробітку ґрунту. Вирощування кукурудзи у повторних посівах супроводжується значним зростанням забур'яненості посівів і зниженням урожайності.

631.6 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — професор СЛЮСАР І.Т.

УДК 631.6:004:631.4(477.72)

2014.4.83. СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ РОЗРОБКИ КОМПЛЕКСУ ҐРУНТОЗАХИСНИХ ЗАХОДІВ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ: монографія / Вожегова Р.А., Бояркіна Л.В. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 172 с. — Бібліогр.: 210 назв. Шифр 544305.

Система інформаційної підтримки, ґрунтозахисні заходи, землі зрошувані.

Сформовано бази даних для використання програмного забезпечення ET calculator і CROPWAT 8.0, з метою оптимізації режиму зрошення, зменшення непродуктивних витрат поливної води та забезпечення економічної ефективності вирощування с.-г. культур в умовах зрошення. На основі удосконаленої системи інформаційного забезпечення управлінських рішень розроблено комплекс ґрунтозахисних заходів, що включає: ґрунтозахисний режим зрошення, оптимізовану систему мінерального живлення та застосування ґрунтозахисних меліоративних с.-г. культур у зрошуваній сівозміні. Встановлено, що, незалежно від умов вологозабезпеченості рослин, найбільшу питому вагу в балансі водоспоживання люцерни займають опади: 58% без зрошення, 32 і 38% при зрошенні. Середньодобовий приріст рослин був найменшим (у межах 1,07–1,58 см) у варіанті без поливів, а при застосуванні зрошення підвищився на 14,8–17,2%. Найвищу врожайність зеленої маси та сіна — 39,6 і 8,6 т/га відповідно було отримано за рекомендованого режиму зрошення. Ґрунтозахисний режим зрошення має перевагу щодо окупності

поливної води врожаєм — 0,17 та 0,48 кг/м³ проти 0,09 і 0,31 кг/м³ у варіанті з рекомендованим режимом. Доведено, що за вирощування люцерни на зелений корм найвищий прибуток на рівні 2929 грн/га та найменшу собівартість продукції в межах 53,1 грн/ц можна одержати за використання ґрунтозахисного режиму зрошення. З енергетичної точки зору перевагу також має цей поливний режим.

УДК 631.6:349.42

2014.4.84. МЕЛІОРАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ: АГРАРНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ: монографія / Дейнега М.А.; за заг. ред. Єрмоленка В.М. — К., 2013. — 220 с. — Бібліогр.: 255 назв. Шифр 544135.

Меліорація земель, аграрно-правовий аспект, законодавство агро меліоративне, відносини агро меліоративні.

Періодизовано історичний процес розвитку агро меліоративного законодавства на українських землях; з'ясовано правову природу поняття “меліорація земель с.-г. призначення”; визначено місце сукупності правових норм, що регулюють агро меліоративні відносини, у системі права України. Удосконалено понятійно-категорійний апарат аграрно-правової науки через формування визначення агро меліоративних відносин та суміжних понять; проаналізовано сучасний стан законодавства, що регулює агро меліоративні відносини в Україні, з метою визначення прогалин і колізій для формування пропозицій з їх усунення. Виокремлено особливості

правового регулювання різних видів меліорації земель с.-г. призначення в Україні; визначено поняття юридичної відповідальності за правопорушення у сфері меліорації земель с.-г. призначення; розкрито специфіку застосування видів юридичної відповідальності за порушення у сфері меліорації земель с.-г. призначення.

УДК 631.6:626.86

2014.4.85. ОЦІНКА СУЧАСНОГО ГІДРОГЕОЛОГО-МЕЛІОРАТИВНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬ КАХОВСЬКОГО ЗРОШУВАННОГО МАСИВУ / Морозов О.В., Біднина І.О., Морозов В.В., Найдюнов В.Г. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2014. — Вип. 2. — С. 103–111. — Бібліогр.: 5 назв.

Гідрогеолого-меліоративний стан, зрошуваний масив, деградаційні процеси.

Надано оцінку просторової мінливості наслідків зрошення щодо рівневого і гідрохімічного режимів ґрунтових вод та стану агроіригаційних навантажень на зрошувані землі. Встановлено зв'язок площ підтоплених зрошуваних земель з величиною водоподачі на зрошення: скорочення водоподачі спричиняє зменшення площ підтоплених зрошуваних земель з певним відхиленням у ту або іншу сторону, що пов'язано з динамікою річних сум атмосферних опадів. Мінералізація ґрунтових вод до 1 г/дм³ спостерігається майже на 76 га (близько 3,0% від обстеженої площі). Мінералізацію ґрунтових вод 1–3 та понад 3 г/дм³ (хлоридний склад) зафіксовано на площі 1353 га (53,45%), а понад 5 г/дм³ (сульфатний і гідрокарбонатний склад) дещо більше, ніж на 454 га (1,77%). Визначені закономірності дають можливість прогнозувати подальші зміни гідрогеолого-меліоративного стану земель за гідрогеологічними показниками під впливом багаторічного зрошення, своєчасно приймати оптимальні управлінські рішення щодо попередження деградаційних процесів на зрошуваних землях.

УДК 631.6:631.1(477.72)

2014.4.86. РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ ПІВДНЯ УКРАЇНИ ПРИ РІЗНОМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ЇХ ВИКОРИСТАННІ / Коваленко Л.М. // Зрошувана землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2014. — Вип. 61. — С. 21–22. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 543935.

Землі зрошувані, поливна вода, сівозмінна, режим зрошення, гідромодуль.

Наведено результати досліджень з використання поливної води окремими культурами і сівозмінною в цілому. Зазначено, що культури, які входять до складу сівозміни, мають різний режим зрошення, а звідси — неоднаковий розподіл поливної води, різні поливні і зрошувальні норми. Розподіл води протягом вегетаційного періоду у різних культур також неоднаковий. Встановлено, що співвідношення культур у сівозміні з різними режимами зрошення значною мірою визначає витрати поливної води на сівозмінній ділянці. Найбільш рівномірно протягом вегетаційного періоду використовується поливна вода в сівозміні з таким співвідношенням культур: кукурудза — 28,6%, зернові колосові — 42,8% і люцерна — 28,6%. У такій сівозміні спостерігається економічне витрачання поливної води на формування 1 т зерна, а також вища віддача від кожного кубометра використаної води. Проте для забезпечення оптимального зволоження всіх культур такої сівозміни потрібний вищий гідромодуль зрошуваних ділянок.

УДК 631.6:631.61:631.518

2014.4.87. ЗАХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ МЕЛІОРАЦІЇ ПРИРОДНО СОЛОНЦЕВИХ ТА ВТОРИННО СОЛОНЦЮВАТИХ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ / Балюк С.А., Носоненко О.А., Ворожінцева Л.І., Захарова М.А., Дрозд О.М., Солоха М.О., Афанасьєва Ю.О. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошуваного землеробства. — С. 55–58. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544340.

Технології меліорації, ґрунти природно-солонцеві і вторинно солонцюваті, меліорація хімічна, оранка меліоративна плантажна.

Висвітлено питання раціонального використання солонцевих і вторинно осолонцюваних ґрунтів в умовах реформування аграрного сектору. Традиційно найбільш відомим і широко застосовуваним способом меліорації солонцевих

ґрунтів є хімічна меліорація. Ефективність хімічної меліорації іригаційно деградованих земель значно підвищується при внесенні органічних і мінеральних добрив. На солонцевих ґрунтах з неглибоким (40–50 см) заляганням карбонатів альтернативою хімічної меліорації з точки зору еколого-економічної ефективності є меліоративна плантажна оранка, яка є одночасно агротехнічним заходом і способом хімічної меліорації ґрунту. Доцільність меліорації, її вид, технологія визначаються агрокліматичними ресурсами, сучасним еколого-агромеліоративним станом солонцевих ґрунтів, задачами с.-г. виробництва та його ресурсозабезпеченням. Запропоновано наукові засади екологічно обґрунтованих технологій раціонального використання та підвищення родючості природно солонцевих і вторинно осолонцюваних ґрунтів, адаптованих до сучасних соціально-економічних умов. Доведено, що головним принципом раціонального використання солонцевих ґрунтів України в сучасних умовах є необхідність ландшафтно-геохімічної оцінки їх утворення і поширення та адаптивне застосування традиційних і нових енергозбережливих видів меліорації.

УДК 631.61:631.62

2014.4.88. ВПЛИВ РІВНІВ ПІДҐРУНТОВИХ ВОД НА СОБІВАРТІСТЬ ДОДАТКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРИБУТОК ВІД ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА ОСУШЕНИХ ТОРФОВИХ ҐРУНТАХ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ОЧЕРЕТЯНКИ ЗВИЧАЙНОЇ / Харченко О.В., Петренко Ю.М., [Скрипник О.В.], Молеца Н.Б. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агрономія і біологія. — 2013. — Вип. 11. — С. 81–87. — Бібліогр.: 6 назв.

Рівень підґрунтових вод, осушувані торфові ґрунти, мінеральні добрива, очеретянка звичайна, окупність добрив, собівартість, прибуток.

Викладено результати досліджень щодо впливу рівнів ґрунтових вод на собівартість додаткової продукції та прибутку від застосування мінеральних добрив. Дослідження проводились на осушених староорних торфових ґрунтах. Установлено, що найвища окупність добрив спостерігається за внесення фосфорно-калійних добрив у нормі $P_{30}K_{120}$ і рівня ґрунтових вод близького до 70 см, а додаткове внесення азотних добрив ефективне лише за рівня ґрунтових вод не нижче 55 см від поверхні ґрунту. Найнижча собівартість формується за рівня ґрунтових вод 67 см та внесення $P_{30}K_{120}$, а також за рівня ґрунтових вод 62 см та внесення $N_{60}P_{30}K_{120}$, а за внесення $N_{90}P_{30}K_{120}$ відмічається постійне зростання собівартості від збільшення рівня ґрунтових вод. Найвищий прибуток від застосування добрив відмічається за внесення $P_{30}K_{120}$, а за високих рівнів ґрунтових вод (до 55 см) додаткове внесення азотних добрив на їх фоні сприяє підвищенню прибутку.

УДК 631.62(043.5)

2014.4.89. ОБҐРУНТУВАННЯ КОНСТРУКЦІЇ ТА ПАРАМЕТРІВ ДРЕНАЖУ ЗА МНОЖИННИМИ ЗМІННИМИ УМОВАМИ ДОСЛІДЖУВАНОГО ОБ'ЄКТА / Рокочинський А.М., Волк П.П., Паллу Л.М. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 100, т. 2. — С. 8–16. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 543951.

Дренаж (конструкція і параметри), осушувальна система, множинні зміни.

Розглянуто підходи до побудови й реалізації моделі оптимізації конструкції та параметрів с.-г. дренажу осушувальних систем за множинними змінними природно-агромеліоративними умовами об'єкта з прикладом розрахунку. Ґрунти об'єкта представлені дерновими слабопідзолистими піщаними і дерново-опідзоленими глейовими зв'язано-піщаними та торфовими середньопотужними малозольними. На ділянці реконструкції розташований пластмасовий дренаж з круглою перфорацією і піщано-гравійною засипкою діаметром 63 мм. Сівозмінна на масиві представлена трьома культурами — пшениця озима, картопля та багаторічні трави. Результати розрахунку для умов досліджуваного об'єкта показують, що оптимальна відстань між дренами на рівні культури змінюється від 12 м для картоплі на торфах до 39 м для трав на пісках за відповідної зміни розрахункового модуля дренажного стоку від економічного 0,8 до екологічного рівня 0,4 л/с/га. Відповідно для рівня ієрархії щодо ґрунтової

та ґрунтово-меліоративної різниці оптимальні відстані між дренами змінюються від 12 м для торфу до 19 м для піску. Оптимальне проектне рішення для рівня системи в заданих умовах становить 12 м міждренної відстані.

УДК 631.62:631.445.4

2014.4.90. ВПЛИВ ОСУШЕННЯ НА ЧОРНОЗЕМНІ ҐРУНТИ ПОДІЛЛЯ / Вахняк В.С., Гаврилюк В.Б., Кучинська О.П. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: Ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 290–292. Шифр 06 544064.

Осушення, ґрунти чорноземні, гумус, вилугування карбонатів, дренаж гончарний.

Охарактеризовано ґрунти осушувальної системи "Чемєрівці", яка є еталонною для південно-західної частини Хмельниччини. За результатами досліджень на площі 702 га проявилось вилугування карбонатів глибше 80 см. Вміст гумусу високий (3,02–5,80%) із складною і неоднозначною динамікою за роками 0,54–1,35%. За комплексною оцінкою система працює задовільно. Дослідження осушених гончарним дренажем чорноземних ґрунтів, які експлуатуються ТОВ "Лісоводське" Городецького р-ну, свідчать, що осушення не знешкодило глейові процеси низу профілю, а навіть підсилило їх у зоні дрени та безпосередньо над нею. У верхній частині профілю підсилюлись елювіальні процеси: потужність гумусово-елювіального шару зросла від 42 до 46 см. Зміна гідролітичного режиму вплинула на лучно-чорноземний ґрунт. Осушуваний ґрунт втрачає родючість через втрату гумусу, ємності поглинання обмінних основ, підвищення кислотності і погіршення поживного режиму (в опідзолених чорноземах — калійного, в лучно-чорноземних — азотного і фосфорного). Вміст гумусу зменшився на всій площі на 0,23–1,11%, а за іншими властивостями (показники кислотності, сума обмінних основ, вміст макро- і мікроелементів) зміни неоднозначні і свідчать про підсилення просторової неоднорідності в межах осушувальної системи та окремих полів. Осушення чорноземних ґрунтів є причиною втрати їх родючості, послаблення екологічних функцій та зростання неоднорідності ґрунтового покриву.

УДК 631.67:001.891

2014.4.91. МЕТОДИКА ПОЛЬОВИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ / за ред. Вожегові Р.А. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 286 с. — Бібліогр.: 35 назв. Шифр 544329.

Землі зрошувані, досліді однофакторні і багатфакторні, зрошення краплинне.

В основу цієї методики покладено багаторічну практику проведення наукових досліджень з ключових проблем технологій вирощування с.-г. культур в умовах зрошення. Вона комплексно включає: сучасну теорію планування, експерименту, спостережень та обліків у польових дослідках; техніку закладання і проведення дослідів з основними с.-г. культурами; особливості проведення лабораторних досліджень, а також інші матеріали з методичних робіт у галузі землеробства на зрошуваних землях, зокрема селекції культур, кормовиробництва, овочівництва, картоплярства та насінництва. Розглянуто принципи побудови схем однофакторних і багатфакторних дослідів, методику проведення супутніх досліджень і спостережень. Наведено особливості методики проведення польового дослідів за краплинного зрошення.

УДК 631.67:631.417.4:631.445

2014.4.92. ТРИВАЛЕ ЗРОШЕННЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ ГУМІНОВИХ КИСЛОТ ТЕМНО-КАШТАНОВОГО ҐРУНТУ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Коваленко А.М. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: Ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 313–314. Шифр 06 544064.

Зрошення, кислоти гумінові, ґрунт темно-каштановий.

Досліджено зрошуваний протягом 17 років темно-каштановий ґрунт під восьмипільною плодозмінною сівозмінною з люцерною і 50% насиченням зерновими культурами. Показано, що вміст гумусу в верхній частині профілю зрошуваного ґрунту після двох ротаций плодозмінної сівозміни становив 2,16–2,46%, а неполивного — 1,77–2,17%. У складі обмінних катіонів зрошуваного ґрунту в 2 рази збільшився вміст

обмінного натрію і на 2–6% стало більше обмінного магнію. В гумінових кислотах зрошуваного ґрунту на 2% збільшився вміст кисню і на 1,5% атомних відсотка знизився вміст вуглецю. Зміни вмісту водню і азоту становили 0,2–0,3 атомних відсотка, не враховуючи азот фульвокислот, гумінів та всіх неспецифічних органічних сполук, а також мінеральний азот. Під впливом тривалого зрошення в плодозмінній сівозміні в гумінових кислотах темно-каштанового ґрунту знижується вміст вуглецю, водню і азоту та збільшується вміст кисню, зростає ступінь їх окислення. Ароматичне ядро гумінових кислот зрошуваного ґрунту змінює свою структуру та стає більш термостійким і різноякісним.

УДК 631.67:631.8:633.17

2014.4.93. ВПЛИВ ЗРОШЕННЯ ТА МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРГО БАГАТОРІЧНОГО / Влашук А.М., Войташенко Д.П., Желтова А.Г. // Зрошуваче землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2014. — Вип. 61. — С. 52–54. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 543935.

Зрошення, мінеральне живлення, продуктивність сорго багаторічного.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу мінеральних добрив на продуктивність сорго багаторічного в умовах зрошення Південного Степу України. Проаналізовано залежність врожайності сухої речовини від доз азотних добрив як в умовах природного зволоження, так і при зрошенні. Вегетаційні поливи проводили дощувальним агрегатом ДДА-100МА у фазі виходу в трубку та цвітіння при 70–75% НВ у шарі ґрунту 0,7 м. Зазначено, що проведення вегетаційних поливів та внесення добрив нормою N_{90} стимулювало продовження життєдіяльності рослин багаторічного сорго та сприяло формуванню максимального на ділянках дослідів листкового апарату — 27,8 тис. $m^2/га$, що в два рази більше, ніж на контролі. Багаторічне сорго сформувало найвищу врожайність сухої речовини за умов внесення мінеральних добрив нормою N_{90} , яка в умовах природного зволоження становила 10,3 т/га, за умов проведення вегетаційних поливів — 23,4 т/га, а окупність 1 кг д.р. мінеральних добрив приростом врожайності — 118,9 кг.

УДК 631.674.5

2014.4.94. ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ЕНЕРГОЕМНОСТІ ЗРОШЕННЯ СУЧАСНИМИ ДОЩУВАЛЬНИМИ МАШИНАМИ ФРОНТАЛЬНОЇ ДІЇ / Гринь Ю., Бабіцький В., Конаков Б., Вельбік А. // II Міжнар. наук.-практ. конференція, присвячена Всесвітньому дню води (Вода і енергія), м. Київ, 21 берез. 2014 р. — К., 2014. — С. 40–42. Шифр 543930.

Енергоємність, зрошення, машини дощувальні фронтальної дії, шланги водоподавальні.

За даними Держводагентства, на даний час площа зрошуваних земель становить 2,17 млн га, кількість дощувальних машин (ДМ) — 6,25 тис., з яких у робочому стані близько 5,6 тис. одиниць, фактично у 2013 р. поливалось 613 тис. га. Відмінністю сучасних ДМ фронтальної дії від ДМ "Дніпро" є те, що подача води до них здійснюється по гнучкому шлангу, його довжина для різних модифікацій становить 107–120 м, а діаметр — 127–150 мм. Це дає можливість використовувати ДМ на зрошувальних системах, де відстань між гідрантами в середньому становить 200 м. Також можливе використання двох водоподавальних шлангів меншої довжини (по 70 м). При цьому відстань між гідрантами становитиме 100 м. Показано, що за однакового робочого тиску питомі витрати електроенергії на зрошення за використання схеми водоподачі із двома шлангами довжиною по 70 м нижчі, ніж у машини, до якої вода подається одним шлангом довжиною 120 м. Для всіх норм поливу, за однакового тиску на вході ДМ, енергоємність зрошення при використанні одного водоподавального шланга довжиною 120 м, в середньому на 12% більша, ніж у схемі водоподачі з двома шлангами по 70 м. Збільшення норм поливу також призводить до підвищення питомих витрат енергії на зрошення. Крім цього, використання двох водоподавальних шлангів дає змогу проводити полив без зупинки технологічного процесу, що сприяє підвищенню коефіцієнта використання робочого часу зміни. Це, в свою чергу, також впливає на зниження питомих витрат енергії та збільшення продуктивності дощувальних машин.

УДК 631.674.5:631.816.3

2014.4.95. ФЕРТИГАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ЗНИЖЕННЯ РЕСУРСОВИТРАТ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ДОЩУВАЛЬНИХ МАШИН НА ЗРОШУВАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ УКРАЇНИ. СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ФЕРТИГАЦІЇ / Сидоренко В. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошувального землеробства. — С. 170–173. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544340.

Фертигація, ресурсовитрати, дощувальні машини, зрошувальні мережі.

Наведено результати досліджень технології сучасного внесення розчинних добрив з поливною водою (фертигації) широкозахватними дощувальними машинами та сучасного обладнання, що використовується при фертигації. На сьогодні є три схеми розміщення обладнання для фертигації — безпосередньо на машині (дощувальні машини фронтального переміщення), поза машиною і комбінована схема (дощувальні машини кругового переміщення). Найбільш ефективно застосовується обладнання для фертигації — за використання дощувальних машин кругового переміщення. Розроблено конструкцію гідропідживлювача для приготування та дозованої подачі розчинів добрив у потік поливної води, який працює тільки за рахунок її енергії. Описано роботу гідропідживлювача. Процес комплексного регулювання водного та поживного режимів ґрунту за допомогою фертигації, крім високої ефективності використання мінеральних добрив та зрошувальної води, дає змогу підняти культуру зрошувального землеробства на вищій економічно доцільний рівень.

УДК 631.674.6

2014.4.96. ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОЛИВНОЇ МЕРЕЖІ СИСТЕМИ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ / Купедінова Р. // II Міжнар. наук.-практ. конференція, присвячена Всесвітньому дню води (Вода і енергія), м. Київ, 21 берез. 2014 р. — К., 2014. — С. 52–53. Шифр 543930.

Поливна мережа (експлуатація), система краплинного зрошення, трубопровід, забруднення.

Відмічено, що зниження надійності системи краплинного зрошення в процесі експлуатації відбувається, в першу чергу, через забруднення поливних трубопроводів з краплинними водовипусками відкладеннями фізичного, хімічного та біологічного походження. Фактори, що впливають на прискорення накопичення — температура довкілля, якість поливної води, внесення добрив та хімреагентів з поливною водою, міжполивні періоди, аварійні ситуації щодо пошкодження поливної мережі. Встановлено, що рівномірність витрат нерегульованих краплинних водовипусків, для експлуатації яких використовували воду з підземних джерел, становить 82–87%, з відкритих джерел — 80–84%. Для відновлення працездатності краплинних водовипусків, у процесі експлуатації на проектному рівні застосовують систематичне гідралічне промивання трубопроводів поливною водою. За зменшення рівномірності зрошення від 1% до 2% від проектної та наявності слідів забруднення на внутрішніх стінках трубопроводу у поливну воду необхідно вносити хімічні реагенти. Полив з використанням хімічних реагентів необхідно проводити як профілактичний захід підтримання працездатності поливної мережі. Найбільш ефективним заходом підтримання працездатності її на проектному рівні є обладнання самопромивними пристроями, які спрацюють у промивному режимі за кожного включення системи.

УДК 631.674.6:631.445.4

2014.4.97. АГРОМЕЛІОРАТИВНИЙ СТАН ЧОРНОЗЕМІВ ПІВДЕННИХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ КРАПЛИН-

НОГО ЗРОШЕННЯ / Біланчин Я.М., Цуркан О.І., Тортік М.Й., Сухорукова Г.С., Гошуренко Л.М., Яременко М.С. // Агрохімія і ґрунтознавство: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Спец. вип., кн. 2: ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — С. 288–289. Шифр 06 544064.

Агромеліоративний стан чорноземів, чорнозем південний, зрошення краплинне.

Відмічено, що в умовах краплинного зрошення протягом 15 років сольовий режим чорноземів південних характеризується тенденцією до елюювання легкорозчинних солей із верхніх шарів ґрунту. У складі солей простежується тенденція до зменшення співвідношення $\text{Ca}^{2+}:\text{Na}^+$, особливо в осінній період у шарі ґрунту 0–30 см, коли цей показник знижується до 1,6. Краплинне зрошення також призводить до збільшення рухомості карбонатів та відповідно зменшення їх вмісту. Карбонати вимиваються до глибини 30 см. Запаси карбонатів за час краплинного зрошення зменшились у 2,0–2,6 раза, що пов'язано з формуванням промивного чи періодично промивного водного режиму. Краплинне зрошення спричиняє зниження ємності катіонного обміну, зменшення вмісту Ca і накопичення Mg, Na і K. Останнє свідчить про розвиток процесів вторинного (іригаційне) осолонцювання чорноземів південних в умовах їх краплинного зрошення. Виявлено також тенденцію до дегуміфікації чорноземів під впливом краплинного зрошення як за вмістом, так і запасами гумусу, при цьому дещо збільшується потужність гумусового горизонту. В умовах краплинного зрошення на 10–20% збільшується вміст мулистий фракції. Коефіцієнт оглеювання у зрошуваних чорноземах варіює в межах 1,0–1,2, тоді як у незрошуваних не перевищує 1,0. За краплинного зрошення зростає щільність ґрунту від 1,35 г/см³ у верхньому горизонті чорноземів до 1,4–1,5 г/см³ нижче по профілю. У зв'язку з цим контроль агромеліоративного стану ґрунту в умовах краплинного зрошення є обов'язковим.

УДК 631.675

2014.4.98. ОСОБЛИВОСТІ ВОДНОГО РЕЖИМУ БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ У ЗОНІ ПОЛІССЯ / Новак О.П. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 100, т. 2. — С. 25–32. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 543951.

Водний режим, насадження багаторічні, зрошення краплинне.

Наведено результати досліджень щодо зрошення багаторічних насаджень та його впливу на ріст, розвиток і продуктивність плодових культур у зоні Полісся. Встановлено, що величини норм поливу, строки їх проведення та тривалість міжполивного періоду визначалися рівнем передполивної вологості, кількістю випадання вегетаційних опадів та їхнім розподілом у часі. У яблуневому саду для підтримання вологості розрахункового шару в межах 80–100% НВ, протягом вегетації проведено шість поливів. Необхідність першого поливу виникла наприкінці травня, останнього — на початку вересня. Норма поливу змінювалась від 40,0 до 50,0 м³/га. Міжполивний період змінювався від 6 до 31 дня залежно від погодних умов та фази розвитку рослин. Зазначено, що в умовах Житомирського Полісся краплинне зрошення є доповненням до природних опадів, коли доцільно підтримувати рівень передполивної вологості ґрунту 80% НВ у кореновому шарі ґрунту 0–50 см. Для цього в інтенсивному саду необхідно проводити поливи нормою 40–50 м³/га. Краплинне зрошення забезпечує прискорений ріст та розвиток рослин порівняно з природним зволоженням, врожайність при цьому збільшується на 33,3%.

631.8 ДОБРИВА

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН БІКІН А.В.

УДК 631.81.095.337:631.82:633.11

2014.4.99. МІКРОДОБРИВА У ПОСІВАХ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Скрильник Є., Кутова А. // Пропозиція. — 2014. — № 10. — С. 52–54.

Добрива мінеральні, мікроелементи, підживлення позакореневе, врожайність пшениці, якість зерна пшениці.

Проведено визначення ефективності спільного застосування мінеральних добрив і позакореневого підживлення рослин

пшениці озимої мікродобривом у фазі куцїння і колосїння на кількісні і якісні показники врожаю. Встановлено, що підживлення пшениці озимої мікроелементами у період від початку фази колосїння до наливання зерна впливає на врожайність і якість зерна. Що пізніше проведено підживлення, то менший спостерігався вплив мікроелементів на врожайність і більший — на якість. Мінеральні добрива у дозі $N_{60}P_{60}K_{60}$ і $N_{30}P_{30}$ сприяли збільшенню вмісту білка в зерні пшениці озимої, позакореневе підживлення рослин у фазі куцїння і колосїння мікродобривом підвищувало вміст білка у зерні до 13,1%. Спільне застосування макро- і мікродобрив впливало на азотне живлення рослин, тим самим збільшуючи вихід білка. Найбільший вихід білка за 3 роки було відмічено на варіанті $N_{60}P_{60}K_{60}$ + мікродобриво. Доведено, що включення у метаболізм рослин пшениці озимої мікроелементів азотного обміну, таких як: Cu, Mo, Zn, підвищувало вміст білка і сирової клейковини у зерні, а також поліпшувало хлібопекарські властивості. Встановлено, що позакореневе підживлення рослин пшениці мікродобривом двічі за вегетацію на абсолютному контролі та на агрохімічних фонах не призводило до перевищення встановленої концентрації мікроелементів у зерні призначеному на продовольчі цілі.

УДК 631.81.095.337:633.1

2014.4.100. ИЗУЧЕНИЕ ПРОТЕКТОРНОГО ДЕЙСТВИЯ SE, SI И ZN НА УСТОЙЧИВОСТЬ ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР К ПОЧВЕННОЙ ЗАСУХЕ / Верниченко И.В., Яковлев П.А. // Агрохимический вестник. — 2014. — № 4. — С. 14–17. — Библиогр.: 12 назв.

Мікроелементи, селен, кремній, цинк, ґрунтова посуха, передпосівна обробка насіння, пшениця, тритикале.

Представлено результати вегетаційного досліджу з вивчення протекторної дії селену, кремнію і цинку за вирощування зернових культур в умовах ґрунтової посухи, а також розглянуто динаміку вмісту фотосинтетичних пігментів та надходження нітратного азоту до рослин. Установлено, що за оптимального зволоження найбільший ефект спостерігали за передпосівної обробки насіння пшениці та тритикале Zn з розрахунку 30 г/га. Передпосівна обробка насіння мікроелементами підвищує посухостійкість. Найбільшу протекторну дію від водного стресу встановлено за обробки насіння Se у нормі 2,5 г/га. В умовах водного стресу застосування Se призводило до зниження негативного впливу дефіциту води у рослин, у результаті чого стабілізувалася робота фотосинтетичного апарату. Застосування методу ізотопної індикації дало змогу встановити, що рослини пшениці за обробки насіння Zn і Se та тритикале за обробки насіння Se і Si довше зберігали здатність до кореневого поглинання нітратного азоту в період назріваючої ґрунтової посухи.

УДК 631.811/.82:633.52:631.559

2014.4.101. ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ / Ровна О.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 84. — С. 71–76. — Библиогр.: 8 назв. Шифр 544196.

Удобрєння мінеральне, позакореневе підживлення, льон олійний, елементи продуктивності, урожайність.

Представлено результати досліджень щодо впливу позакореневих підживлень (карбамід, сульфат магнію, нутрієнт плюс олійний) на фоні повного мінерального добрєння ($N_{60}P_{30}K_{60}$) на продуктивність льону олійного в умовах Західного Лісостепу. Позакореневе підживлення на фоні визначеного мінерального живлення сприяло збільшенню кількості коробочок та кількості насінин на рослинах. Найбільшу кількість коробочок (15,0 шт.) та підвищену кількість насінин (на 2,0–7,0 шт.) на рослині одержано у варіанті з внесенням позакореневого живлення: 5% карбаміду, 5% сульфату магнію, добрива комплексної дії Нутрієнт плюс олійний 2 кг/га у фазі "ялінка", а також його сумісного внесення з мінеральним добривом $N_{60}P_{30}K_{60}$. За такого добрєння одержали найбільшу висоту і густоту рослин льону олійного, найкраще їх виживання за вегетаційний період та максимальні структурні показники продуктивності рослин.

УДК 631.816.1:631.84:633.11

2014.4.102. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЄННЯ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ / Плакса В.М., Куць Р.О., Дибко М.І., Дударчук І.С. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 55–59. — Библиогр.: 2 назви. Шифр 544197.

Система добрєння, добрива азотні, пшениця яра (клейковина, білок), врожайність пшениці, якість зерна пшениці ярої.

Вивчено вплив системи добрєння пшениці ярої на врожайність та якість зерна з метою удосконалення технології вирощування культури. Висвітлено ефективність роздільного внесення азотних добрив. Мінеральні добрива вносили у вигляді суперфосфату гранульованого (19% P_2O_5), калійної солі змішаної (40% K_2O) під основний обробіток та аміачної селітри (34,4% N) у підживлення відповідно до схеми досліду. Показники вмісту білка, клейковини та крохмалю змінювалися залежно від кількості внесених азотних добрив. Вміст білка в зерні без добрив становив 11,3% та зростав до 13,8% за внесення $P_{120}K_{120}+N_{60}$ під передпосівну культивуацію + N_{30} у період колосїння + N_{30} у період наливу зерна. Встановлено, що найвищий рівень врожайності та якості зерна пшениці ярої у Західному Поліссі забезпечило внесення мінеральних добрив $P_{120}K_{120}+N_{30}$ у передпосівну культивуацію + N_{30} у період колосїння + N_{30} у період наливу зерна і становив 4,25 т/га.

УДК 631.816.1:635.65

2014.4.103. ВПЛИВ СИСТЕМИ УДОБРЄННЯ НА ФОТОСИНТЕТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СОРТІВ ГОРОХУ / Чинчик О.С., Вороніна Т.В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2014. — Вип. 22. — С. 11–16. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Библиогр.: 7 назв. Шифр 544195.

Система добрєння, норми добрив, горох (сорт, асиміляційна поверхня), фотосинтез.

Вивчено вплив сорту та добрєння на формування і функціонування фотосинтетичного апарату сортів гороху. Встановлено, що сорт гороху Елегант формував більшу площу асиміляційної поверхні порівняно з сортом Світ. В обох сортів максимальний показник площі асиміляційної поверхні формувався у фазі наливу насіння за його обробки ризогуміном, внесений $N_{30}P_{60}K_{60}$ та кристалону: 61,8 тис. м²/га у сорту Елегант і 52,0 тис. м²/га у сорту Світ. Суху речовину впродовж вегетації найбільш інтенсивно нагромаджував сорт Елегант при обробці ризогуміном, внесений $N_{30}P_{60}K_{60}$ та кристалону — 8,76 т/га. Чиста продуктивність фотосинтезу за фазми вегетації відрізнялась у двох сортів. Зокрема, у фазі третього справжнього листка — бутонізації вищі показники забезпечив сорт Елегант — на 0,61 г/м² за добу, у фазі бутонізації — цвітіння — сорт Світ на 0,42 г/м² за добу.

УДК 631.816.3:631.547.2/.3:633.63

2014.4.104. ВПЛИВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ МІКРОДОБРИВАМИ НА ПОКАЗНИКИ ФОТОСИНТЕТИЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ / Карпук Л.М. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 1. — С. 41–44. — Библиогр.: 7 назв. Шифр 544167.

Мікродобрива, підживлення позакореневе, буряки цукрові, продуктивність фотосинтетична.

Досліджено вплив позакореневого підживлення новими мікродобривами Реаком-плюс-буряк (сталон), Реастім-Гумус-буряк і Реаком-плюс-буряк на показники фотосинтетичної продуктивності цукрових буряків. Установлено, що позакореневе підживлення мікродобривами різних видів, норм та в різні строки забезпечує підвищену інтенсивність проходження процесів фотосинтезу. Встановлено, що площа листової поверхні залежно від строку, видів та норм внесення мікродобрив у середньому коливалася в межах 34,5–46,6 тис. м²/га. Позакореневе підживлення підвищеними нормами мікродобрив забезпечує зростання показників продуктивності фотосинтезу, а саме: площі листової поверхні у фазі змикання листків у рядку на 3–16%; чистої продуктивності фотосинтезу у фазі змикання листків у рядку — на 2–17%, у фазі змикання листків у міжряддях (через 136 днів після сівби) — на 12–26%.

УДК 631.816:631.82/.86:631.42

2014.4.105. РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННЮ ДОБРИВ У ГОСПОДАРСТВАХ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Коваленко С.А., Мукосій М.П., Матухно Ю.Д., Приходько А.М., Каценко С.М., Проценко О.І., Шабанова І.І. — Чернігів, 2013. — 73 с. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 544214.

Добрива мінеральні і органічні, норми і способи внесення добрив, рекомендації виробництву, родючість ґрунтів.

Узагальнено результати досліджень стану родючості ґрунтів Чернігівщини за даними IX туру агрохімічного обстеження, наведено основні агрохімічні заходи з підвищення родючості ґрунтів, розглянуто їх економічну та екологічну ефективність. На завершення надано рекомендації виробництву, серед яких — оптимізувати структуру посівних площ шляхом розширення сидеральних трав, зернобобових культур і багаторічних бобових трав; впроваджувати науково обґрунтовані сівозміни; застосовувати раціональні заходи та прийом обробки ґрунту; для вапнування кислих ґрунтів використовувати дефекат або поклади крейди; за відсутності мінеральних добрив компенсувати їх більш повним використанням місцевих органічних добрив; використовувати мінеральні добрива з урахуванням реальної економічної ефективності; найвищою економічної ефективності можна досягти на посівах, захищених пестицидами та при веденні господарювання в умовах підвищеної культури землеробства.

УДК 631.82/.87

2014.4.106. ЕФЕКТИВНІСТЬ СУМІСНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ГЕРБІЦИДІВ ТА МІКРОДОБРИВ У ПОСІВАХ СОЇ / Коць С., Мардерер Є., Маменко П., Гуральчук Ж. // Пропозиція. — 2014. — № 10. — С. 88–91.

Мікродобрива, мікроорганізми азотфіксувальні, гербіциди, застосування гербіцидів і мікродобрив, синергічна дія гербіцидів та мікродобрив, посіви сої.

Вивчено особливості синергічної взаємодії гербіцидів та мікродобрив з азотфіксувальними мікроорганізмами на посівах сої за вирощування культури з метою зменшення норм внесення імідазолінових та накопичення останніх у ґрунті. Для цього перед висівом насіння сої інокулювали бактеріальним препаратом, який, окрім культури азотфіксувальних мікроорганізмів, містив біологічно активні сполуки природного походження. Гербіциди вносили обприскуванням посіву сої у фазі двох листків. Ознаки фітотоксичної дії гербіцидів на бур'яни фіксували через 14 та 28 днів після обробки. У подальшому спостерігалось зменшення ефективності дії гербіцидів. Установлено, що контролювання бур'янів у посівах сої сумішшю гербіцидів Пульсар та Хармоні у дозах 3 г/га і 0,5 л/га відповідно завдяки специфічній взаємодії перевищує ефективність їх дії окремо. Доведено, що комплексне застосування бакових сумішей гербіцидів Пульсар та Хармоні з мікродобривами на посівах сої, за умови інокуляції насіння бактеріальним препаратом, дає змогу одержувати більш високі врожаї зерна даної культури.

УДК 631.82:631.874:631.452

2014.4.107. ПЕРЕОЦІНКА СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Дедюк Е. // The ukrainian farmer. — 2014. — № 11. — С. 48–49.

Система удобрення, замітники гною, культура сидерації, гумати, відновлюване землеробство.

Переглянуто бачення систем удобрення у зв'язку зі зміною сучасного ринку мікродобрив в Україні. Нині масово занижується оптимальна доза внесених добрив до рівня $N_{30}P_{30}K_{30}$, а половину дози гною замінюють на побічну продукцію рослинництва (солома, стебла кукурудзи, гичка буряків). За подвоєння дози азотних туків по фоні $N_{30}P_{50}$ приріст урожайності відмічено на такому ж рівні, що й за внесення 12 т/га гною + $N_{30}P_{30}K_{30}$ — 48%. Широке співвідношення С:N у соломі, що становить 1:80, спонукає як до внесення азотних туків, так і зеленої маси сидератів. Набір сидератів пропонується різноманітний: від окремих культур до 3–4-компонентних сумішей. Особлива увага фітосанітарам — озимому житу, хрестоцвітим, пелюшці у посівах із висом. Рекомендовано рідкий гній та пташиний послід, які можна вносити протягом року. Нині в науковій літературі теоретично і практично обґрунтовано ідею гуматного живлення с.-г. рослин, звичай-

но, поряд із мінеральним. Відомі ефективні гуматні добрива: Гумісол, Вермистим тощо. Переважно це водні розчини лужних витяжок із гумінових кислот. Унікальною властивістю гуматів є досягнення високого ефекту у живленні рослин розчинами у низьких концентраціях — 0,005–0,009%. Доведено можливість поглинання рослинами деградованих молекул гумінових речовин.

УДК 631.83/.85:631.468

2014.4.108. ВПЛИВ ФЕРМЕНТОВАНОГО ОРГАНІЧНОГО ДОБРИВА НА ВМІСТ ФОСФОРУ РУХОМИХ СПОЛУК В ДЕРНОВО-СЛАБОПІДЗОЛИСТИХ ҐРУНТАХ / Ковальчук Н.С., Гаврилюк В.А., Колесник Т.М. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. пр. — Рівне, 2013. — Вип. 2. — С. 47–60. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 543917.

Добрива органічні ферментовані, ґрунт, фосфор рухомих сполук, Біотерм-С.

Вивчено ефективність впливу ферментованих органічних добрив на вміст рухомих сполук фосфору в дерново-підзолистих піщаних ґрунтах у прямій дії та післядії. Встановлено, що максимальний ефект окультурення за рахунок збільшення вмісту рухомих сполук фосфору в ґрунті забезпечує система удобрення $N_{90}P_{60}K_{90}$ + Біотерм-С — 10 т/га, яка дає змогу створити приріст даного показника до контролю на рівні 32,3–54,2% в орному шарі та 39,3–52,8% у підорному. При цьому на контролі за три роки досліджень відбувається зменшення вмісту фосфору рухомих сполук на 25,3% в орному шарі та на 22,8% у підорному. Ефективність збільшення норми Біотерм-С від 5 до 10 т/га в складі органо-мінеральної системи удобрення оцінюється збільшенням вмісту рухомих сполук у сумі за 3 роки на 41,3% в орному шарі та на 47,3% у підорному. При виборі форм фосфатних мінеральних добрив перевагу рекомендовано надавати зернистим фосфоритам над фосфоритним борошном, ефективність впливу яких на вміст рухомих сполук фосфору є вищою на 4,4–4,8% в орному та на 4,9–15,3% — у підорному шарі ґрунту.

УДК 631.83/.85:631.559

2014.4.109. УДОСКОНАЛЕНА МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДОЗ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА ЗАПЛАНОВАНИЙ РІВЕНЬ УРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ПРИ ЗРОШЕННІ: наук.-метод. рек. / Вожегова Р.А., Філіп'єв В.Д., Димов О.М., Гамаюнова В.В. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошувального землеробства. — С. 31–32. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 544340.

Добрива мінеральні, азот, фосфор, калій, урожай (запланований рівень), розрахунок доз добрив.

Наведено витрати елементів живлення с.-г. культурами на формування одиниці запланованого урожаю на темно-каштановому ґрунті при зрошенні, розраховані в Інституті зрошувального землеробства НААН за останні 20 років (1990–2010) на основі узагальнення низки дослідів. Методика розрахунку доз мінеральних добрив для формування певного рівня урожаю с.-г. культур включає: розрахунок вмісту елементів живлення в ґрунтах (кг/га), дози азотного добрива, дози фосфорного і калійного добрив. Для розрахунку необхідні дані про винос елементів живлення с.-г. культурами на формування 1 т урожаю та коефіцієнти використання зазначених елементів живлення з ґрунту та мінеральних добрив, які представлені в окремих таблицях для 22 культурних рослин.

УДК 631.83:631.417.2:631.452

2014.4.110. ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЧНИХ ДОБРИВ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ / Клименко М.О., Долженчук В.І., Крупко Г.Д., Глуценко М.К., Запасний В.С. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. пр. — Рівне, 2013. — Вип. 2(62). — С. 3–9. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543917.

Добрива органічні, ґрунти, родючість, гумус, врожай.

Висвітлено сучасне виробництво та застосування органічних добрив та їх роль у підвищенні родючості ґрунтів. Застосування органічних добрив пов'язане не лише із сумісним внесенням поживних речовин, а й з їхньою меліоративною дією. При систематичному застосуванні органічних добрива

сприяють окультуренню ґрунтів, що призводить до покращання їх властивостей, водного та повітряного режимів. Ґрунт збагачується гумусом, азотом, фосфором, калієм та іншими елементами живлення. Встановлено, що головною особливістю органічних добрив є збагачення ґрунту органічними речовинами здатними перетворюватися на гумус збільшуючи поглинальний комплекс. Завдяки цьому краще використовуються мінеральні добрива, забезпечується більша стійкість урожаю до несприятливих погодних умов.

УДК 631.841:631.816.3

2014.4.111. РІДКИЙ АМІАК ДЛЯ ОСІННЬОГО ТА ВЕСНЯНОГО УДОБРЕННЯ / Долгая Т., Дмитрієнко Г. // Agroexpert. — 2014. — № 10. — С. 30–34.

Добрива азотні, рідкий аміак, внесення добрив, врожайність, вологість ґрунту, нітрифікація.

Вивчено вплив строків та способів внесення висококонцентрованого добрива — рідкого аміаку (РА) — восени і

навесні на формування врожайності основних культур у господарствах різних ґрунтово-кліматичних зон України. Встановлено, що весняне внесення рідкого аміаку у нормі 90 кг/га за вологості ґрунту 60–70% забезпечує на звичайних чорноземах формування мінерального азоту обсягом 170 кг/га. Після внесення РА, завдяки властивим йому процесам нітрифікації, аміачний азот швидко окислюється до азотної кислоти. Тож у місці аплікації не накопичуються аміачні форми азоту у токсичній для рослин кількості. За локального інжекторного внесення РА на глибину 12 см у ґрунтах важкого гранульованого складу створюються умови для рівномірного розповсюдження добрива як джерела азотного живлення в орному шарі у напрямку росту кормів. У разі осіннього внесення азотних добрив на чорноземних ґрунтах забезпеченість рослин азотом оцінюється за його запасами у метровому шарі ґрунту. Тобто з осені не має потреби вносити РА глибше 8 см, оскільки він опускається в нижній шар ґрунту.

502/504 ОХОРОНА ПРИРОДИ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК 631.92/.95 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕКОЛОГІЯ

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ГУДКОВ І.М.

УДК 504.054:056:504.064:66.081

2014.4.112. ЗАХИСТ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ЛАНДШАФТІВ ПОБУТОВИМИ ТА ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ СОРБЕНТІВ: монографія / Сташук В.А., Маланчук З.Р., Рокочинський А.М., Клименко М.О., Колодич П.Д., Каменчук Л.І., Жомірук Р.В., Громиченко С.Ю., Бедункова О.О.; за ред.: Сташук В.А., Маланчука З.Р., Рокочинського А.М. — Херсон, 2014. — 420 с. — Бібліогр.: 245 назв. Шифр 543853.

Забруднення ландшафту, відходи побутові і промислові, сорбенти природні, туф, цеоліт.

Розглянуто питання щодо захисту природних ландшафтів від забруднення побутовими й промисловими відходами шляхом використання місцевих для Рівненсько-Волинського регіону природних сорбентів — цеолітсметинових туфів. Здійснено аналіз й узагальнення основних екологічних проблем виникнення побутових і промислових відходів, поводження з ними. Наведено сучасні методи і способи утилізації відходів, а також запропоновано методики проектування полігонів, технологічні схеми їх безпечної експлуатації та рекультиваци на різних рівнях прийняття рішень у часі. Обґрунтовано норми внесення меліоранта-сорбенту в меліоративних природоохоронних заходах та розроблено способи захисту довкілля в зоні впливу відвалів фосфогіпсу.

УДК 504.054:65.012.32:631.11

2014.4.113. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ / Мартинчук М.І. // Збалансоване природокористування. — 2014. — № 2. — С. 57–62. — Бібліогр.: 6 назв.

Екологічний менеджмент, підприємства с.-г., забруднення довкілля.

Висвітлено практичні аспекти впровадження екологічного менеджменту (ЕМ) на с.-г. підприємствах, а також відносини, що формуються в процесі його впровадження. Зазначено, що с.-г. підприємства є активно функціонуючим сектором національної економіки України. Детальний аналіз різних форм господарювання в аграрному виробництві засвідчив, що найбільшою групою за сільською суб'єктів господарювання є фермерські господарства (73,9%). Проте фермерським господарствам належить лише 9,8% загальної площі с.-г. угідь. Ведення сільського господарства здійснює значний негативний антропогенний вплив на довкілля через нехтування с.-г. підприємствами елементарними екологічними вимогами до здійснення господарської діяльності. Часткове виконання або взагалі невиконання зазначених вимог наносить непоправний

руйнівний вплив на довкілля та якісні показники виробленої продукції. Представлено аналіз викидів забруднювальних речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення по Україні за 2011 р. Найбільше викидів забруднювальних речовин було зафіксовано в 2010 р. — 748,7 т. У 2011 р. спостерігалась тенденція до зменшення забруднення (562,2 т), але вже в 2012 р. показник викидів забруднювальних речовин знову зріс (681,6 т). Нині науковці доводять доцільність впровадження ЕМ на с.-г. підприємствах. Наведено етапи впровадження ЕМ: аналіз і дослідження, організація (створення екологічної служби і підготовка персоналу), розробка і впровадження проведення аудиту та оцінки, а також сертифікація. Результатом впровадження системи ЕМ на с.-г. підприємствах буде поступове поліпшення екологічних характеристик, а поряд з цим — економічних показників діяльності за рахунок впровадження еколого-економічних ресурсощадних та конкурентоспроможних технологій виробництва продукції.

УДК 504.062:631.67:368.023.1

2014.4.114. СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ / Грановська Л., Кисельова Р. // II Міжнар. наук.-практ. конференція, присвячена всесвітньому дню води (вода і енергія), м. Київ, 21 берез. 2014 р. — К., 2014. — С. 112–113. Шифр 543930.

Екологічне страхування, ризики господарської діяльності, зрошення, економічна безпека, меліоровані землі.

Висвітлено механізм реалізації екологічного страхування (ЕС) ризиків використання меліорованих земель з урахуванням погодних факторів. Зазначено, що ЕС базується на відхиленні суми температур або погодних чинників від середнього багаторічного рівня за найбільш відповідальний для вегетації с.-г. рослин період. Ці відхилення обов'язково реєструються місцевими станціями метеорологічного спостереження. Страхування за індексом урожайності передбачає виплату страхового відшкодування в тому випадку, якщо рівень середньої врожайності за поточний рік по визначеному регіону знижується на зумовлену величину нижче середнього багаторічного рівня для даної с.-г. культури. Власники страхових полісів одержують страхове відшкодування в розмірі, що еквівалентний розміру зниження середнього рівня врожайності по регіону. За допомогою екологічного страхування за індексом урожайності необхідно проводити заходи щодо підвищення продуктивності використання

меліорованих земель у межах фермерського господарства. Механізм реалізації ЕС має базуватися на використанні системи відповідних показників, які відіграють істотну роль у виборі довгострокової орієнтації відносин страхувальника і страховальника. Процес ЕС ризиків господарської діяльності на меліорованих землях сприятиме мінімізації екологічних ризиків, тобто створюватиме законодавчі передумови для запровадження ефективного інструменту для їх регулювання та управління. Отже, внаслідок комплексного запровадження системи екологічного страхування вдасться скоротити бюджетні асигнування на втрати при надзвичайних ситуаціях і забезпечити беззбиткову господарську діяльність сільгоспвиробників на зрошуваних землях.

УДК 504.064.3:004:631.95

2014.4.115. ГЕОІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНИТОРИНГ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛОКАЛЬНИХ АГРОЕКОСИСТЕМ: монографія / Рідей Н.М., Горбатенко А.А., Строкаль В.П., Шофолов Д.Л., Рибалко Ю.В. — Херсон, 2013. — 236 с. — Бібліогр.: 232 назви. Шифр 543845.

Моніторинг геоінформаційний, агроєкосистема, біорізноманіття, оптимізація екологічного стану агроландшафту, природно-ресурсний потенціал.

Теоретично обґрунтовано й розроблено індекс природно-ресурсного потенціалу агроландшафтів (АЛ), спеціалізовану геоінформаційну систему "ГІС ВП НУБІП України — Агрономічна дослідна станція" для оцінки їх екологічного стану й картування. Запропоновано методику визначення індексу узагальненої видової рясності біорізноманіття локальних територій АЛ за індексом MSA, який дорівнює 0,099 і вказує на втрату близько 90% природного біорізноманіття досліджуваної території внаслідок високого рівня розораності земель. Визначено стан АЛ на основі даних геоінформаційного моніторингу за агрокліматичними, еколого-агрохімічними, агро-екологічними, еколого-токсикологічними і картографічними показниками. Встановлено, що територія ВП НУБІП України "Агрономічна дослідна станція" належить до екологічно нестабільних, а екологічна ситуація є незадовільною. Наведено шляхи оптимізації екологічного стану АЛ за допомогою геоінформаційного аналізу. Висвітлено перспективу подальшого розвитку теоретичних і практичних аспектів екологічного оцінювання АЛ й сучасні підходи до їх системного аналізу з урахуванням індексу природно-ресурсного потенціалу агроландшафтів.

УДК 504.53.054:546.4/ 8:631.416.8

2014.4.116. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ДЕЯКИХ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У СИСТЕМІ "ГРУНТ — РОСЛИНА" / Павлюкова Н.Ф., Рижова О.Ю. // Питання степового лісознавства та лісової рекультиваци земель: міжвуз. зб. наук. пр. — Д., 2013. — Вип. 42. — С. 82–86. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543871.

Забруднення біосфери, важкі метали, деревно-чагарникова рослинність, квітково-декоративні рослини, свинець, нікель, кадмій.

Вивчалися видоспецифічні особливості акумуляції свинцю, нікелю та кадмію в системі "ґрунт — рослина" за різного рівня забруднення ґрунту важкими металами (ВМ). Об'єктами досліджень були деревно-чагарникові та квітково-декоративні рослини. З'ясовано, що процесам транслокації ВМ у системі "ґрунт—рослина" притаманний дозозалежний ефект. Доведено видоспецифічну здатність рослин до часткового вилучення ВМ з активного кругообігу шляхом їх іммобілізації у тканинах кореневої системи. Найактивніший вплив бар'єрних механізмів на системи рослин спостерігався для деревно-чагарникових рослин, зокрема сосни кримської, ялини звичайної та сумаху пухнастого, у яких рівень перерозподілу токсикантів у системі "ґрунт — рослина" виявився найбільшим. З'ясовано, що найвищий фітоекстракційний потенціал був характерний для квітково-декоративних рослин, здатних до значної акумуляції важких металів у вегетативних органах.

УДК 504.54:338.48:379.85(477.75)

2014.4.117. ПРИБЕРЕЖНІ ДЕСТИНАЦІЇ І ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: монографія / Ячменьова В.М., Фокіна Н.О. — Сімферополь, 2013. — 264 с. — Бібліогр.: 233 назви. Шифр 543896.

Еколого-економічна безпека, дестинації прибережні, туристичний бізнес Криму.

Розроблено теоретичні й практичні підходи щодо оцінювання еколого-економічної безпеки прибережних дестинацій (ПД) — географічних територій, що мають вихід до моря і є привабливими для туристичного бізнесу й туристів. Межі ПД визначаються управлінськими рішеннями. Зазначено, що для АР Крим та інших регіонів України питання еколого-економічної безпеки ПД, пов'язане з наявністю та якістю природних рекреаційних ресурсів ПД, що утворюють базу для туристичної діяльності будь-якої прибережної держави, й до сьогодні є не вирішеним. Доведено доцільність використання методу формування бінарної структури дерева згортки показників й отримання значень узагальнених показників та інтегральної оцінки рівня еколого-економічної безпеки ПД на підставі матриць згортки. Результати оцінювання є основою для розроблення й ухвалення управлінських рішень щодо підвищення або підтримання рівня еколого-економічної безпеки ПД. Програмне забезпечення оцінювання еколого-економічної безпеки ПД на базі сформованої бінарної структури дерева згортки показників реалізовано в середовищі Visual Basic for Application (процесор MS Excel 2003).

УДК 504.75.05:504.054.056:630*18(477)

2014.4.118. СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБРУДНЕННЯ РАДІОНУКЛІДАМИ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ УКРАЇНИ / Мартинчук І.В. // Збалансоване природокористування. — 2014. — № 2. — С. 88–94. — Бібліогр.: 11 назв.

Екосистеми лісові, лісові ресурси, забруднення радіоактивне, рейтингове оцінювання.

Проведено дослідження з метою оцінки сучасного стану лісових масивів України та рівня радіоактивного забруднення вітчизняних лісів. Для цього необхідно було виконати такі основні завдання: здійснити аналіз заліснення вітчизняних лісів як основного показника стану територій, укритих лісовою рослинністю; оцінити сучасний стан деревостанів регіонів України в контексті їх забруднення радіонуклідами. Наведено й проаналізовано дані щодо структури площ лісових масивів у межах регіонів України (1997–2011 рр.), динаміки рівня заліснення країн світу (за площею сходу) в 1991–2001 рр. та абсолютних відхилень фактичних рівнів лісистості регіонів України від оптимальних, а також динаміки площі лісів країни, найбільш забруднених радіоцезієм за зонами забруднення станом на 1992 і 2010 рр. Здійснено порівняльну оцінку забруднених радіонуклідами територій Житомирської, Київської та Рівненської областей у 2010 р. Зазначено, що серед регіонів України найбільший рівень радіаційного забруднення в лісах вищезгаданих областей. При цьому рівень забруднення радіоцезієм лісів Житомирщини більш як удвічі вищий, ніж у лісових масивах Рівненської обл. та у 6 разів — порівняно з лісовими територіями Київщини. У подальших дослідженнях щодо підняття проблематики основну увагу слід приділити оцінюванню рівня здійснення радіаційно забрудненими лісами їхніх функцій, а також можливостям реабілітації забруднених лісів.

УДК 504.75.05:504.054:631.95:546.4/ 8:636.085:619(477.7)

2014.4.119. САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ФОНОВИХ РІВНІВ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ В КОРМАХ БІОГЕОХІМІЧНИХ ПРОВІНЦІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Тарасенко Л.О., Селіна В.О. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2014. — Вип. 1(83), т. 2. — С. 213–216. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 543606.

Забруднення кормів важкими металами, важкі метали, кадмій, свинець, мідь, цинк, насіння кормових культур.

Досліджували особливості накопичення Cd, Pb, Cu і Zn в кормових культурах (КК) різних регіонів та зон Півдня України. Встановлено, що вміст кадмію в насінні бобових культур (100%) південного та південно-західного регіонів перевищував ГДК у 1–7 разів, а буряку кормового — у 5–10 разів. Вміст кадмію в насінні КК центрального і південно-східного регіонів перевищував ГДК у 2–7 разів. Регіональною особливістю південного регіону сухо-степової зони є високий вміст плумбуму в 100% зразків насіння КК (перевищення відносно ГДК коливалось у межах 3–12 разів) та низький рівень цинку, що необхідно враховувати при складанні раціонів і вважати зону біохімічною провінцією. Виявлено, що вміст плумбуму в зраз-

ках насіння злакових КК та буряку кормовому центрального регіону північно-степової зони України перевищував ГДК у 2–6, а в насінні бобових КК — у 9–10 разів. Рівень плумбуму в зразках насіння злакових КК та буряку кормовому південно-східного регіону середньо-степової зони перевищував ГДК у 6 разів, у насінні бобових — у 10–11 разів. У перспективі необхідно вивчати рівень накопичення важких металів в організмі тварин за споживання кормів, забруднених вищезазначеними важкими металами.

УДК 504.75.05:504.062(477)

2014.4.120. СУЧАСНИЙ СТАН РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ: матеріали міжнар. наук. конф. молодих вчених, м. Одеса, 16–18 квіт. 2014 р. / Одес. держ. екологічний ун-т. — О., 2014. — 300 с. Шифр 543814.

Екологічні регіональні проблеми України, екологічна безпека, біорізноманіття, забруднення довкілля, екологічні технології.

Висвітлено регіональні екологічні проблеми України, а також науково-методичні й прикладні аспекти їх вирішення. Розглянуто питання щодо організації системи біологічної безпеки країни, забруднення довкілля радіонуклідами, пестицидами і важкими металами. Обґрунтовано необхідність створення й використання спеціальних сировинних зон з виробництва екологічно чистих продуктів харчування. Наведено порівняльну характеристику вітчизняних і європейських принципів оцінки якості поверхневих вод, а також результати визначення ефективності біотехнологічного методу очищення виробничих стічних вод. Загострено увагу на проблемі електронних відходів і шляхах її вирішення в Україні. Розглянуто також можливість комерціалізації процесу переробки відходів лісового комплексу. Зроблено оцінку стану біорізноманіття в лісах з використанням основних індексів та показано його екологічне та економічне значення.

УДК 504.75.05:504.4.054:546.4/8

2014.4.121. ДИНАМІКА ЗАБРУДНЕННЯ ВОД СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ / Коваль В.В., Кучерявий С.О., Наталочка В.О., Нечитайло В.М., Фесенко О.Г. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 2. — С. 58–62. — Бібліогр.: 9 назв.

Забруднення вод, важкі метали, свинець, кадмій, цинк, мідь, ртуть.

Висвітлено результати досліджень (2008–2012 рр.) вмісту важких металів (ВМ) у природних водоймах Полтавської обл. Зазначено, що одним із забруднювачів водних джерел є хімізація аграрного виробництва. Дослідження проводились на базі Полтавського обласного державного проектно-технологічного центру охорони родючості ґрунтів і якості продукції. Встановлено відсутність перевищення ГДК, що є передумовою для ведення в регіоні екологічного землеробства. Серед найнебезпечніших забруднювачів води особливе місце займають ВМ, що відносяться до найрозповсюдженіших і небезпечних забруднювальних речовин, які широко використовуються в багатьох промислових виробництвах і в складі промислових стічних вод потрапляють до водойм та підземних водоносних горизонтів. Значна кількість цих сполук надходить також у воду через атмосферу й ґрунт. Але екологічна безпека ВМ полягає не лише в цьому — вони активно поглинаються фітопланктоном і далі по харчовому ланцюгу можуть потрапити до організму людини. Для зменшення потрапляння в організм людини токсичних речовин і їх негативної дії слід постійно проводити моніторинг вод с.-г. призначення на вміст ВМ, вживаючи заходи щодо зменшення їх потрапляння в природні водойми, а також систематично інформувати населення через засоби масової інформації про стан водних ресурсів Полтавщини.

УДК 504.75.05:546.77:631.95:550.424(477)

2014.4.122. ЕКОЛОГО-ГЕОХІМІЧНІ ПРОЦЕСИ МІГРАЦІЇ МОЛІБДЕНУ В АГРОЛАНДШАФТАХ УКРАЇНИ / Єгорова Т.М., Моплячук Л.І. // Агроекологічний журнал. — 2014. — № 2. — С. 17–25. — Бібліогр.: 17 назв.

Агроекологія, геохімія, агроландшафт, міграція біогенна, молібден в агроландшафті.

Охарактеризовано екологічне значення молібдену (Мо). Узагальнено роль еколого-геохімічних процесів для оцінювання агроландшафтів (АЛ). На основі ландшафтно-геохімічного аналізу і районування визначено території еколого-геохімічних провінцій України, де виявлено нестачу вмісту Мо у ґрунтах для нормального розвитку рослин. Проаналізовано неінфекційні фітопатології с.-г. рослин за нестачі Мо у ґрунтах. Досліджувалися процеси міграції Мо в АЛ на території еколого-геохімічних провінцій України з його нестачі. Одержано статистичні дані розподілу Мо у ґрунтах, алювіальних відкладах і поверхневих водах провінції загалом та АЛ різного функціонального використання — сіножатей і пасовищ, орних земель, садів і виноградників, а також селищ і сіл. Зазначено, що особливості процесів природної міграції Мо характеризуються його розсіюванням у ґрунтоутворювальних породах, ґрунтах і поверхневих водах. Це явище перешкоджає утворенню зон високих концентрацій Мо з перевищенням ГДК. Мікроелемент активно проявляє свою біофілію у цих фізико-хімічних умовах і може інтенсивно акумулюватися в рослинах. З'ясовано, що техногенна міграція Мо у ґрунтового покриву проявляється його підвищеним розсіюванням, а в поверхневих водах — незначною концентрацією. Агроекологічне районування територій на засадах аналізу природних і техногенно-антропогенних чинників функціонування агроландшафтів дає змогу поглибити наукове обґрунтування довгострокового прогнозу врожайності с.-г. культур, агротехнічних заходів, а також особливостей розвитку тваринництва.

УДК 631.95:001.891(477)

2014.4.123. АГРОЕКОЛОГІЯ: монографія / Фурдичко О.І. — К.: Аграр. наука, 2014. — 400 с. — Бібліогр.: 375 назв. Шифр 543973.

Агроекологія, агросфера збалансована, екологічна безпека.

Висвітлено роль відносно молодії, але дуже важливої науки про формування збалансованої агросфери — агроекології (АЕ), суть якої полягає в подоланні екологічних проблем с.-г. виробництва. Здійснено комплексне дослідження АЕ, етапів її становлення і розвитку в нашій державі, розглянуто головні завдання й методологію. Визначено низку пріоритетних напрямів АЕ, дотичних до загальнодержавних еколого-економічних інтересів та загроз екологічної безпеки України. Узагальнено і систематизовано результати фундаментальних і прикладних досліджень з питань АЕ, раціонального природокористування, екологічної безпеки сільського господарства, розвитку сільських територій, радіоекології тощо. Зазначено, що тільки усвідомлення значення науки агроекології в сучасному аграрному виробництві, продумане управління екологічними процесами в агросфері, збалансованість потреб економічного розвитку й можливостей відтворення природних ресурсів, комплексна реалізація агроекологічних заходів і технологій в АПК є основою стабільного розвитку держави, тривалості життя й міцного здоров'я та благополуччя нинішніх і майбутніх поколінь.

УДК 631.95:504.54(477)

2014.4.124. СУЧАСНИЙ СТАН АГРОЛАНДШАФТІВ УКРАЇНИ / Фурдичко О.І. // Екологічний вісник. — 2014. — № 1. — С. 19–20.

Агроландшафти України, агрокосистеми, природні ресурси України, ерозія ґрунтів, екологічна безпека.

Висвітлено сучасний стан агроландшафтів (АЛ) України, які є складними системами, створеними з різних елементів агрокосистем (орні землі, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження), незначних за площею ареалів лісів, чагарників, лісосмуг, природних лук, боліт, торфовищ та розміщених на їхніх територіях доріг, комунікацій і будівельних споруд. Індикатором оцінки стану АЛ є врожайність зернових культур, яка в Україні вдвічі нижча за середню порівняно з країнами ЄС. Однак сільське господарство (СГ) нашої країни порівняно з іншими європейськими державами має високий потенціал для подальшого розвитку. Сільське господарство України — найбільш трудомістка галузь за природно-ресурсним потенціалом, що включає 41,56 млн га с.-г. угідь (54% території країни), у т.ч. 32,49 млн га орних земель і 7,63 млн га природних кормових угідь. Проте слід наголосити, що ниніш-

ня система ведення СГ і використання природних ресурсів України не відповідають вимогам збалансованого природокористування. Порушено, зокрема, екологічно допустиме співвідношення площі орних земель, природних кормових угідь і лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість АЛ. Особливо небезпечні розміри набули водна і вітрова ерозії. Площа земель, пошкоджених водною ерозією, становить близько 13,3 млн га (32%), серед яких 10,6 млн га орних земель. Сучасні земельні відносини базуються на ринкових засадах, коли основним мотивом діяльності землекористувачів стає систематичне одержання прибутку в умовах конкуренції без урахування вимог екологічної і соціальної безпеки. Значну увагу приділено прикладним аспектам формування екологічно безпечних АЛ, особливо на територіях з високою потенційною небезпечною прояву ерозійної деградації. Впровадження методів управління АЛ на засадах збалансованого природокористування створить умови для поступового переходу до сталого землекористування, систематичного одержання запланованих обсягів с.-г. продукції, що сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності с.-г. виробництва в Україні.

УДК 631.95:631.152:504.54.062

2014.4.125. КОНЦЕПЦІЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В АГРОЕКОСИСТЕМІ / Мельник П.П., Єгорова Т.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.2. — С. 114–115. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 543715.

Агроекосистема, управління еколого-економічне, природопристосування раціональне, ресурси природні, технології ресурсоощадні.

Наведено методичні підходи переходу до еколого-економічного управління аграрним виробництвом. Проаналізовано концепції еколого-економічного й соціального розвитку агроекосистем, зокрема управління маркетингом і кадрами. Визначено й охарактеризовано основні етапи, що представляють собою комплекс організаційних, економічних, екологічних та соціальних компонентів; принципи підбору й розстановки кадрів, необхідних для господарської діяльності. Їхній взаємозв'язок і взаємозумовленість формують інституціональні основи організації, аналізу, мотивації планування

управлінських рішень відносно використання, відтворення та збереження природних ресурсів у природокористуванні агроекосистем. Наведені етапи дають можливість сприяти розробленню і впровадженню ресурсоощадних технологій у сільському господарстві, а також зменшенню забруднення довкілля й збереженню агроландшафтів. Аграрне виробництво є одним з проблемних стосовно забезпеченості кадрами у галузевій сфері і його вирішення є невід'ємною частиною господарської діяльності суб'єктів господарювання.

УДК 631.95:631.452:504.53.062.4(477.41)

2014.4.126. ЗАХОДИ ПО ВІДТВОРЕННЮ РОДУЧОСТІ ҐРУНТІВ КИЇВЩИНИ / Василенко М.Г., Зосімов В.Д., Андрійченко Г.В., Костюченко М.В. // Охорона ґрунтів: зб. наук. пр. — К., 2014. — Вип. 1. — С. 202–205. Шифр 544097.

Агроекологія, родючість ґрунту, відтворення родючості ґрунтів Київщини.

Обґрунтовано необхідність проведення невідкладних заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та одержання екологічно безпечної с.-г. продукції в умовах Київської обл. Результати аналізу ефективності господарювання в с.-г. підприємствах Київщини протягом десяти років засвідчили, що застосовувані заходи з підвищення родючості ґрунтів не були достатньо ефективними. Зниження родючості земель Київщини, як і в цілому по Україні, набуло і продовжує надалі набувати глобального характеру. Найважливішим заходом збереження ґрунтів є правильне формування культурного агроландшафту. У кожній екосистемі має бути своє науково обґрунтоване співвідношення між полем, лісом, луками, болотами і водоймами, що сприятиме найвищому господарському ефекту і збереженню довкілля. Не менш важливою справою є організація і дотримання польових, кормових та ін. сівозмін. Зазначено, що виконання заходів щодо підвищення родючості ґрунтів шляхом хімічної меліорації в необхідних обсягах, систематичне науково обґрунтоване застосування органічних і мінеральних добрив, широке застосування стимуляторів росту рослин, органо-мінеральних добрив, рідких мінеральних добрив, мікробіологічних препаратів та сидератів дають змогу підвищити родючість ґрунтів, а також підвищити врожай с.-г. культур і якість продукції.

632 ХВОРОБИ РОСЛИН. ШКІДНИКИ РОСЛИН. ЗАХИСТ РОСЛИН

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ЛІСОВИЙ М.П.

УДК 632.38:633.11

2014.4.127. ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ЗАХОДИ КОНТРОЛЮ ПЕРЕНОСНИКІВ ВЖКЯ У ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ / Клименко М.О., Долженчук В.І., Крупко Г.Д., Глущенко М.К., Запасний В.С. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортівивчення / НААН. — О., 2013. — Вип. 22. — С. 141–149. Шифр 544317.

Попелиці, вірус жовтої карликовості ячменю, переносник ВЖКЯ, пшениця озима.

Визначено основні види попелиць — переносників вірусу жовтої карликовості ячменю (ВЖКЯ) на озимій пшениці у Південному Степу України. Із застосуванням методу імуноферментного аналізу встановлено, що в Південному Степу на пшениці озимій збудником ВЖКЯ є штам BYDV-PAV. Домінуючим видом попелиць на пшениці озимій виявився вид *Rhopalosiphum padi* L. Виявлено, що всі досліджені сорти пшениці селекції СІІ уражуються жовтою карликовістю ячменю. Максимальна інтенсивність ураження прапорцевих листків досягала 53,0–70,0%, а передпрапорцевих — 72,0–82,0%. З'ясовано, що ефективним захистом пшениці озимої від попелиць — переносників ВЖКЯ — є протруєння насіння перед його висівом препаратом Юнта Квадро з нормою витрат 1,7 л/га.

Після такої обробки знижуються кількість цих попелиць (біологічна ефективність 99%) і поширення хвороби, що зумовлює підвищення врожайності культури на 1,2 т/га.

УДК 632.4/.7

2014.4.128. ТОЛЕРАНТНОСТЬ ЯРОВОГО ЯЧМЕНЯ К ВРЕДНЫМ ОРГАНИЗМАМ / Петренко В.П., Звягинцева А.М. // Защита и карантин растений. — 2014. — № 10. — С. 26–27. — (Сер. Б-чка по защите растений). — Библиогр.: 8 назв.

Сітчастий гельмінтоспориоз, гельмінтоспориозні кореневі гнилі, шведські мухи, ячмінь ярий, продуктивність, толерантність.

Показано найбільш розповсюджені на території України захворювання ячменю ярого: сітчастий гельмінтоспориоз, гельмінтоспориозні кореневі гнилі та шведська муха. Описано прояв цих хвороб, їх шкодочинність та засоби захисту. Визначено толерантні до хвороб сорти та селекційні лінії, створені в Ін-ті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. Зазначено, що толерантність — це здатність рослин витримувати ушкодження шкідниками або збудниками хвороб без істотного зниження продуктивності. В селекції доцільним є пошук джерел стійкості та зразків із значною витривалістю до основних біотичних факторів. На основі вивчення 24 зразків ячменю ярого за

ступенем толерантності до найбільш розповсюджених у Ліссестепу України шкідливих організмів виокремлено 3 сорти і одну лінію, стійких до ураження збудниками гельмінтоспориозних захворювань, а також один сорт і 3 лінії, толерантні до uszkodжень личинками шведської мухи. Встановлено, що високим рівнем витривалості до шкідників вирізнялись зразки NO4-396, NO5-1420, NO5-1471, Бадьорий, Взірець і Мономах з коефіцієнтом толерантності 0,88–0,01. Зразок Взірець із високим рівнем витривалості до uszkodжень гельмінтоспориозом і шведськими мухами рекомендовано для використання в селекційних програмах як батьківську форму.

УДК 632.4.7:632.93:633.11

2014.4.129. ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА ЇХ ЗАХИСТ ВІД ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ / Заєць С.О., Тараненко О.Ю., Музика В.Є. // Посібник українського хлібороба: наук.-виробн. щорічник. — 2014. — Т. 3: Стратегічність зрошувального землеробства. — С. 17–18. Шифр 544340.

Фітосанітарний стан, система захисту, пшениця озима, борошниста роса, комахи, бур'яни.

Представлено застосування інтегрованої системи захисту пшениці озимої від шкідників, хвороб та бур'янів у господарствах Херсонської обл., рекомендованої Ін-том зрошувального землеробства, для оптимізації фітосанітарного стану та одержання якісного продовольчого зерна. У розробленій системі заходів визначено мету та умови їх проведення відповідно до онтогенезу культури, а також рекомендовано пестициди, норми їх витрат і спектр захисту. В окремій таблиці показано 9 строків проведення заходів захисту, а саме: перед висіванням, у фазі: весняного куціння (2 рази), виходу в трубку, колосіння-цвітіння, формування зерна, формування — наливу зерна, повної стиглості, у післязбиральний період. Наголошено, що важливою умовою високої ефективності зазначених заходів і зменшення негативного впливу пестицидів на навколишнє середовище є суворе дотримання рекомендованих строків обробки посівів з урахуванням економічних порогів шкодочинності, норм витрат препаратів та техніки безпеки.

УДК 632.4:575.113:633.854.78

2014.4.130. РАСОВИЙ СКЛАД ТА СТІЙКІСТЬ ЛІНІЙ СОНЯШНИКУ ДО НЕСПРАВЖНОЇ БОРОШНИСТОЇ РОСИ / Солоденко А.Є., Вареник Б.Ф., Александрова О.Є., Сиволап Ю.М. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортотивчення НААН. — О., 2013. — Вип. 22. — С. 134–140. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 544317.

Несправжня борошниста роса, Plasmopara helianthi, расовий склад, стійкість ліній, ДНК-маркер.

Здійснено оцінку стійкості рослин соняшнику до несправжньої борошнистої роси (НБР) та расового складу популяцій збудника цієї хвороби, поширеної на півдні України. Застосуванням набору ліній-диференціаторів, які є міжнародним стандартом для ідентифікації патотипів збудника НБР, виявлено расовий склад популяції НБР, поширеної на півдні України. Визначено найбільш стійкі до цього патотипу самозапилені лінії Од202В та ОС1029В. У популяції *Plasmopara helianthi* виявлено 730 расу та не виключається присутність 330, 700 і 710 рас. Для одержання об'єктивного висновку при проведенні лабораторної експрес-оцінки на стійкість селекційних форм до хвороби рекомендовано оцінювання паростків соняшнику здійснювати на стадії сформованих справжніх листків. Для діагностики наявності патогену доцільно використовувати ДНК-аналіз, який дає змогу ампліфікувати специфічну для НБР послідовність ділянки гена 28 S-РНК.

УДК 632.4:582.202:633.11

2014.4.131. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗБУДНИКА БОРОШНИСТОЇ РОСИ НА РІЗНИХ СОРТАХ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІССЕСТЕПУ УКРАЇНИ / Кривенко А.І., Панченко Т.В. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 1(109). — С. 111–115. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 544167.

Борошниста роса, симптоматологія, озима пшениця, ураженість рослин, якість зерна, урожайність сортів.

Досліджено симптоматологію, розповсюдженість та ураженість рослин озимої пшениці небезпечним захворюванням — борошнистою росою, яке знижує урожайність зерна та його якість. Дослідження проводилось у 2010–2012 рр. на полях Білоцерківського НАУ. Встановлено, що озима пшениця за роки досліджень пошкоджувалась борошнистою росою протягом усього періоду вегетації. Урожайність сортів Єрмак і Поліська 90 на початку виходу в трубку була 64,4–73,2% зі збільшенням ступеня розвитку хвороби — 2,03–2,23%, а після колосіння — 95,3–97,2% і 2,13–2,34% відповідно. В таблицях показано, що на урожайність сортів озимої пшениці борошнисто-росяними грибами впливали погодні умови. Найбільшу ураженість спостерігали в 2011 р., а в 2012 р. — помірну. Встановлено, що найбільший приріст урожаю озимої пшениці (43,8 ц/га) було одержано по сорту Подольська (St), урожайністю 41,4–41,6 характеризувалися сорти Поліська 90 та Єрмак відповідно. Найменша врожайність (40,4 ц/га) була у сорту Елегія.

УДК 632.4:632.93:633.11

2014.4.132. ФУЗАРІОЗ КОЛОСУ ПШЕНИЦІ: ДІАГНОСТИЧНІ ОЗНАКИ, ШКІДЛИВІСТЬ, ОБЛІК І ЗАХОДИ ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ ХВОРОБИ / Дерменко О. // Пропозиція. — 2014. — № 11. — С. 82–88.

Грибні хвороби рослин, фузаріоз колосу пшениці, симптоми прояву, шкідливість, заходи захисту, фунгіциди.

На основі літературних джерел та наукових спостережень описано особливості захворювання фузаріозу колосу пшениці (ФКП) та заходи захисту від нього. Представлено діагностичні ознаки ФКП за дією збудника хвороби — гриба роду *Fusarium*; шкідливість хвороби, зокрема фузаріотоксинів; облік ФКП; заходи щодо обмеження фузаріозу та накопичення фузаріотоксинів у зерні, а саме: вирощування стійких сортів, протруювання насіння, дотримання сівозмін, особливості обробки ґрунту, дотримання строків і норм висіву, забезпечення збалансованого мінерального живлення, застосування фунгіцидів, збирання врожаю, а також їхній вплив на накопичення токсинів, навіть у разі значного видимого пригнічення розвитку хвороби.

УДК 632.4:632.93:633.491

2014.4.133. РАК КАРТОПЛІ — КАРАНТИННЕ ЗАХВОРЮВАННЯ / Башинська О. // Дім, сад, город. — 2014. — № 1/2. — С. 9–11.

Грибні хвороби, рак картоплі, фенологія, поширення, розвиток хвороби, стійкі сорти.

Рак картоплі, збудником якого є гриб, включений до переліку регульованих шкідливих організмів, список А2. Уражаються переважно бульби, а також столони. Представлено фото уражених раком рослин і бульб картоплі, а також зимові спорангії збудника хвороби. Джерелом інфекції є зимові або літні спорангії, за допомогою яких гриб зберігається і поширюється. Встановлено, що рак картоплі поширений в 7 областях України, визначено райони та міста, в яких виявлено вогнища хвороби. Доведено факти потрапляння збудника на чисті поля з паводковими водами. Вітер також розносить спори, якщо гнилі хворі бульби висихають на полі. У боротьбі з хворобою основними є агротехнічні заходи. На сьогодні в Україні не зареєстровано жодного хімічного або біологічного препарату для боротьби з хворобою. Вважається, що єдиним дієвим способом викорінення раку картоплі залишається висаджування стійких сортів на заражених ділянках. Наведено перелік сортів картоплі, стійких до збудника раку, залежно від групи стиглості та якості культури.

УДК 632.4:632.93:634.71/75

2014.4.134. ФІТОФТОРОЗ СУНИЦІ ТА МАЛИНИ / Райчук Т. // Плантатор. — 2014. — № 5. — С. 98–100.

Фітофтороз, суниця, малина, особливості прояву, заходи боротьби, зарубіжний досвід.

Суниця та малина уражаються багатьма грибами, бактеріальними, фітоплазменними та вірусними патогенними мікроорганізмами. Представлено особливості ураження, розповсюдження, шкодочинності і заходи боротьби з фітофторозом суниці і малини. Візуальна діагностика хвороби викликає труднощі, бо симптоми ураження подібні до симптомів, які виникають під дією абіотичних факторів — нестачі

чи надлишку вологи, дії морозу тощо. Із заходів боротьби рекомендовано вирощувати сорти, стійкі до фітофторозного в'янення; в якості попередників застосовувати бобові трави; видаляти відмерлі рослини; проводити полив ґрунту під корінь 0,2%-ю суспензією Ридоміла. За кордоном суницю для профілактики восени обробляють фосетилалюмінієм, застосовують і феніламідні препарати. Для малини також є зареєстровані препарати, але доведено, що ефективними будуть ті, що містять суміш металаксилу й оксихлориду міді. Обробки фунгіцидами рекомендовано проводити восени та навесні.

УДК 632.4:633.15

2014.4.135. ГРИБНІ АТАКИ НА КУКУРУДЗУ. ОГЛЯД НАЙБІЛЬШИХ ЗАГРОЗ ДЛЯ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ З БОКУ ГРИБІВ-ПАТОГЕНІВ / Боровська І., Чугаєв С. // The Ukrainian Farmer. — 2014. — № 11. — С. 57–59.

Пліснявиння насіння, пухирчаста сажка, летюча сажка, фузаріозні стеблові та кореневі гнилі.

Представлено характер поширення та ступінь шкідливості основних грибних хвороб кукурудзи. Зокрема описано пліснявиння насіння, яке найбільшої шкоди завдає у північних зонах вирощування кукурудзи, де кліматичні умови та погодні особливості сприяють його розвитку. Пухирчаста сажка найбільшої шкоди завдає у напівзасушливих центральних областях степової зони, уражуючи 10–15% рослин кукурудзи. Летюча сажка поширена значно менше і трапляється в регіонах з достатнім зволоженням. Зустрічаються фузаріозні стеблові та кореневі гнилі. Найбільш поширеною і небезпечною є фузаріозна гниль, яка особливо шкодочинна у центральних областях України. Показано особливості прояву зазначених грибних хвороб, періоди розповсюдження, заходи захисту та моніторинг. Поширення пухирчастої сажки (за середніми показниками) коливалось від 11% уражених рослин у 2011 р. до 25,9% у 2013 р. Максимальні показники у 2014 р. перевищували епіфітотичний (40%) рівень. Поширеність збудника летючої сажки становила від 4,5% у 2013 р. до 13,6% у 2010 р. Середні показники уражень фузаріозною гниллю за роками досліджень коливались від 3,3% до 9,9%.

УДК 632.4:634.11:152.63

2014.4.136. ПРОЯВЛЕНИЕ ПАРШИ ЯБЛОНИ (*VENTURIA INAEQUALIS WINT*) НА ГИБРИДНЫХ СЕЯНЦАХ, ПОЛУЧЕННЫХ С УЧАСТИЕМ ДОНОРОВ ИММУНИТЕТА / Болдышева А.Д. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 254–257. — Библиогр.: 4 назв. Шифр 06 544102.

Парша яблуні, донори імунітету, бали реакції на зараження, імунні сіянці, гени імунітету.

Вивчено успадкування імунітету гібридними сіянцями яблуні, одержаними за участі імунних сортів селекції Інституту садівництва НААН, і проявлення у цих сіянців реакції на зараження в умовах жорсткого інфекційного фону. Встановлено, що сполучення схрещуваних донорів імунітету з селекційно-цінними сортами яблуні з різною польовою стійкістю до парші у випадку зараження призводить до утворення близько 50% імунних сіянців, що дає змогу ще у ранньому віці відбракувати непотрібні для подальшої селекції. Проведено аналіз успадкування імунітету до парші яблуні в гібридних сім'ях з його донорами з урахуванням генів імунітету. В імунних сіянцях з генами V_m і V_f відмічено різні бали реакції на зараження: з V_m — тільки перший бал (реакція надчутливості), з V_f — другий і третій бали. Але з віком у імунних рослин залишався тільки другий бал.

УДК 632.51:632.931:632.934

2014.4.137. ГІРЧАК ПОВЗУЧИЙ — БУР'ЯН, ЯКИЙ ВАЖКО ВИКОРИНИТИ / Челомбітко А., Башинська О. // Agroexpert. — 2014. — № 10. — С. 42–46.

Шкідливі рослини, гірчак повзучий або рожевий, шкодочинність, розповсюдженість, умови для розвитку, заходи знищення.

Обговорено шкодочинність, біологію розвитку, ареал поширення, фітосанітарну безпеку, заходи контролю найнебезпечнішого карантинного бур'яну — гірчака рожевого. Коренепаростковий багаторічний бур'ян — гірчак рожевий — має потужну кореневу систему, яка дуже виснажує ґрунт, засвоює

у 1,8–5,5 більше поживних речовин, ніж озима пшениця, і сягає 1 м заввишки. На початок 2014 р. забур'яненість гірчаком в Україні становила 304,3 тис. га, бур'ян поширений у Криму та шести областях України. Гірчак рожевий відноситься до інвазійних видів рослин, який до того ж виділяє органічні сполуки, що пригнічують проростання, ріст і розвиток інших рослин. Насіння гірчака завозять із продовольчим зерном з Росії і Казахстану та будь-яким вітчизняним чи імпортом насінням різних культур. Визначено заходи для попередження поширення гірчака. Подібність гірчака повзучого з осотами у фазі розетки зобов'язує спеціалістів с.-г. підприємств уважно обстежувати насіннєвий матеріал. Встановлено агротехнічні та хімічні заходи контролю бур'яну. Рекомендовано систематичне підрізання гірчака, що значно ослаблює рослину. Для хімічної боротьби з бур'яном в Україні дозволено 10 видів гербіцидів. Ефективним вважається препарат німецького виробництва Арсенал Новий РК з діючою речовиною імазапір.

УДК 632.651:632.93:634.11

2014.4.138. ЧИ НЕБЕЗПЕЧНІ НЕМАТОДИ ДЛЯ ЯБЛУНІ? / Безкровна О. // Agroexpert. — 2014. — № 10. — С. 52–54. *Нематоди (кореневі, галові, кільцеві), фітонематода, ушкодження нематодами, захист яблуні від нематод.*

Проведено аналіз ушкоджень кореневої і надземної частини яблуні різними видами нематод та визначено заходи контролю від зараження паразитами. Нематоми, або круглі черви, — це двобічно-симетричні червоподібні організми, виділені в окремий тип і клас. Це шкідники рослин, об'єднані під назвою фітонематоми, що мешкають у ґрунті і живляться коренями рослин. В Україні шкодять с.-г. культурам декілька десятків видів нематод. Визначено нематоми, характерні при ураженні фруктових дерев: кореневі рийні, галові, кільцеві. Надано особливості біології цих паразитів, характер ушкоджень, розповсюдженість, вплив на ріст і урожайність рослин, заходи боротьби. До профілактичних заходів належать діагностика ґрунту на присутність нематод перед посадкою й фумігація ґрунту. На плодоносних деревах хімічні засоби захисту заборонено. Рекомендовано агрохімічні заходи та біологічні методи контролю.

УДК 632.752:633.15

2014.4.139. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ХЛОПКОВОЙ СОВКИ В СЕВЕРНОЙ СТЕПИ УКРАИНЫ / Кузьминский А.В., Федоренко В.П. // Защита и карантин растений. — 2014. — № 11. — С. 36–37. — (Сер. Б-чка по защите растений). — Библиогр.: 7 назв.

Совка бавовникова, фенологія, морфологія, популяційна мінливість, кукурудза.

Детально розглянуто фенологію і морфологію фітофага бавовникової совки в умовах його масового розмноження на кукурудзі. Встановлено, що погодні умови Північного Ліссостепу України сприятливі для розвитку одного покоління бавовникової совки. В окремі роки розвивається два повних покоління, а також третє — факультативно. В умовах надмірно високої щільності популяції змінюється поведінка фітофага. У процесі спостережень за бавовниковою совкою відмічено важливу морфологічну ознаку — оливково-зелений колір очей метеликів, що відрізняє їх від інших совок. Виявлено щорічне співпадання періодів масового відкладання яєць фітофагом і цвітіння кукурудзи — періоду найбільшої привабливості рослини для метеликів. Після завершення цвітіння кукурудзи частина популяції 1-го та наступних поколінь бавовникової совки розселяється на інші рослини, перш за все, на томати. Найбільша чисельність метеликів 2-го покоління в околицях Луганська спостерігалася 19–21 серпня.

УДК 632.938:577.2

2014.4.140. ИММУННАЯ СИСТЕМА РАСТЕНИЙ: БАЗАЛЬНЫЙ ИММУНИТЕТ / Шамрай С.М. // Цитология и генетика. — 2014. — Т. 48, № 4. — С. 67–82. — Библиогр.: 134 назв.

Імунітет рослин, молекулярні патерни, рецептори, передача сигналів, захисні реакції.

Представлено науковий аналіз молекулярних механізмів різних видів імунітету, зокрема базального. Зазначено, що рослини мають систему природженого імунітету, що ґрунтується на ефективному виявленні потенційно небезпечних

мікроорганізмів та швидкій індукції захисних реакцій. Перший рівень імунної системи рослин є базальним імунітетом, який індукується консервативними молекулярними структурами мікробів на кшталт флагелінів бактерій та хітину грибів або молекулами, що з'являються внаслідок взаємодії рослин з патогенами, наприклад, олігосахаридами або пептидами ("сигнали небезпеки"). Рослини розпізнають ці індуктори за

допомогою локалізованих у плазмалемі рецепторів, представлених, головним чином, рецептороподібними протеїнами-назами або рецептороподібними білками. Активація рецептора лігандом запускає складну мережу передачі сигналів, які, зрештою, викликають низку захисних реакцій рослин, що запобігають подальшому поширенню патогену.

60:57 БІОТЕХНОЛОГІЯ

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.
Науковий консультант — академік НААН МЕЛЬНИЧУК М.Д.

УДК 60:57:631.527:631.523.3:633.11

2014.4.141. ГЕНЕТИЧНІ ФАКТОРИ ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА У ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ З ЖИТНЬОЮ ТРАНСЛОКАЦІЄЮ 1AZ/1RS / Литвиненко М.А., Топал М.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 5. — С. 36–42. — Бібліогр.: 12 назв.

Транслокація 1AZ/1RS, генетичні фактори, пшениця озима, хлібопекарські властивості, борошно, білок.

Досліджено ефекти пшенично-житньої транслокації (ПЖТ) 1AZ/1RS на показники якості зерна у рекомбінантних ліній пшениці озимої F₅. Встановлено, що наявність у генотипі пшениці озимої ПЖТ 1AZ/1RS негативно впливає на якість зерна та хлібопекарські властивості борошна через підвищений вміст водорозчинних білків — альбумінів і секалінів від жита. Цей негативний вплив частково компенсується дією відомих і невідомих алелів з високим позитивним впливом на основні показники якості зерна, що поліпшує співвідношення глютенінової і гліадинової фракцій. Встановлено, що важливу роль в одержанні високоякісного хліба відіграють алелі W та le. З досліджуваного матеріалу для подальшої роботи було відібрано 12 кращих ліній, які несуть у своєму генотипі ПЖТ 1AZ/1RS, та в результаті компенсаторної дії алелів W та le відповідають показникам цінних і сильних за якістю генотипів. Створено та передано на державне сортопробування в 2014 р. 2 сорти — Октава одеська та Ліга одеська, які мають значні переваги (18–22%) над національними стандартами за врожайністю та хлібопекарською якістю, а також відрізняються підвищеною стійкістю до біотичних та абіотичних факторів.

УДК 60:575.113:631.523:631

2014.4.142. СТВОРЕННЯ ПЛАЗМІДНОЇ КОНСТРУКЦІЇ ПРОТЕЇН-КІНАЗИ AtKIN10 ЗЛИТОЇ ІЗ RFP ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛІТИННОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ЦЬОГО ФЕРМЕНТУ / Краснопольова О.Є., Новожилов Д.О., Блюм Я.Б., Ісаєнков С.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань. — 2014. — Вип. 84. — С. 95–100. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544196.

Поротеїн-кіназа, AtKIN10, плазмідна конструкція, химерний білок, протопласти.

Проаналізовано процес клонування гена AtKIN10 та створення нової плазмідної конструкції pART7-KIN10-RFP, що продукує химерний злитий білок KIN10-RFP, для трансформації протопластів. Виділення та трансформацію протопластів проводили з рослин *Arabidopsis thaliana*. Клоування гена AtKIN10 здійснювали із кДНК *Arabidopsis thaliana*. Кодувальну послідовність без стоп кодону AtKIN10 ампліфіковано із синтезованої кДНК за допомогою ПЛР із використанням відповідних праймерів. Показано внутрішньоклітинну локалізацію AtKIN10, яка рівномірно розповсюджена у всьому об'ємі цитоплазми. Встановлено, що використання AtKIN10-RFP конструкції може бути корисним знаряддям для подальшого вивчення клітинного сигналіну та ролі цієї кінази у регуляції елементів цитоскелета. Створена векторна конструкція використана для подальшого конструювання бінарного вектора для стабільної трансформації рослин.

УДК 60:575.113:631.527:633.15

2014.4.143. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДНК-МАРКЕРОВ ДЛЯ СОЗДАНИЯ САМООПЫЛЕННЫХ ЛИНИЙ И ГИБРИДОВ

КУКУРУЗЫ / Белоусов А.А., Соколов В.М., Сиволап Ю.М. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортопробування / НААН. — О., 2013. — Вип. 22. — С. 100–127. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 544317.

ДНК-маркери, кукурудза, селекція, лінії, гібриди, популяції.

Представлено принципи добору в популяціях кукурудзи локусів цінних кількісних ознак за допомогою ДНК-маркерів, розроблених в СГІ — НЦНС. Встановлено, що 2-локусна система SSR-маркерів — найбільш ефективна для генетичного поліпшення популяції кукурудзи ($\Delta G=9,1-16,1\%$) за основними агрономічними ознаками: продуктивністю і висотою рослин, довжиною зернівки. Застосування ДНК-маркерів може бути ефективним для створення інбредних або дигаплоїдних ліній. На основі генетично поліпшеної популяції розроблено метод прогнозування важливих фенотипових параметрів популяції наступної генерації, сформовано генотип маркованих інбредних ліній. На їх базі створено перші в Україні гібриди кукурудзи із застосуванням технології молекулярних маркерів: один з них — гібрид Діалог, зареєстрований у 2008 р., другий — Діалог 300, проходить державне сортопробування з 2013 р.

УДК 60:575.113:633.11

2014.4.144. ГЕНОМІКА, ТРАНСКРИПТОМІКА, ПРОТЕОМІКА І БІОІНФОРМАТИКА НА СЛУЖБІ СУЧАСНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ / Рибалка О.І. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортопробування / НААН. — О., 2013. — Вип. 21. — С. 18–38. — Бібліогр.: 95 назв. Шифр 544138.

Геном, секвенування, ДНК, молекулярні маркери, транскриптоміка, протеоміка, біоінформатика, селекція, пшениця.

Представлено огляд досліджень з проблем секвенування геному пшениці, розробки сучасних методів молекулярного маркування хромосом та їх використання в селекції пшениці. Досягнення протеоміки, транскриптоміки та біоінформатики успішно використовуються у світовій селекції для контролю агрономічно важливих кількісних ознак. Показано найбільш вагомі дослідження у галузі генетики, біотехнології та генної інженерії, що можуть суттєво впливати на результативність створення сучасних конкурентоспроможних сортів пшениці як важливої складової підвищення урожайності культури та якості зерна. На жаль, серед 95 цитованих джерел немає жодної публікації, яка б відображала високий рівень наукових досліджень в Україні. Реальний стан їх, зокрема пов'язаних з результативністю вітчизняної селекції пшениці, оцінено як катастрофічний, несумісний зі створенням конкурентного селекційного продукту — сортів і якісного насіння.

УДК 60:575.113:633.791

2014.4.145. ВИЗНАЧЕННЯ СТАТІ ХМЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО (*HUMULUS LUPULUS* L.) ЗА МОЛЕКУЛЯРНИМИ МАРКЕРАМИ / Венгер А.М., Волкова М.Е. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннєзнавства та сортопробування / НААН України. — О., 2013. — Вип. 21. — С. 161–166. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 544138.

Молекулярні маркери, ПЛР, аналіз статі, хміль звичайний, локус *HIAGA7*, *STS*-маркер.

Досліджено поліморфізм мікросателітного локусу *HIAGA7* та *STS*-маркерів у вибірці зразків хмелю звичайного колекції Інституту сільського господарства Полісся НААН для визначення зв'язку певних алелів цих локусів зі статтю. Для аналізу використовували полімеразну ланцюгову реакцію 16 зразків хмелю чоловічої і жіночої статі. ДНК виділяли із фрагментів листя. Встановлено, що в аналізі молекулярно-генетичного поліморфізму мікросателітного локусу *HIAGA7* не виявлено певного алеля (алелів), характерного для певної статі хмелю звичайного. Використання *STS*-маркера дає можливість розподілити продукти ампліфікації у 2%-му агарозному гелі, що значно спрощує аналіз і може бути експрес-діагностикою великої кількості зразків. Установлено, що *STS*-маркер регіону Y-хромосоми може бути використаний для диференціації зразків хмелю звичайного за статтю.

УДК 60:575.116:633.14+633.111.1

2014.4.146. КАРТУВАННЯ НОВОГО СЕКАЛІНОВОГО ЛОКУСУ НА ЖИТНЬОМУ ПЛЕЧІ 1RS / Козуб Н.О., Моцний І.І., Созінов І.О., Блюм Я.Б., Созінов О.О. // Цитология і генетика. — 2014. — Т. 48, № 4. — С. 3–8. — Бібліогр.: 25 назв.

Локуси, картування, пролами, секаліни, *1BL/1RS* транслокація, пшениця, жито.

Проведено картування гена *Sec-N*, що кодує локус секаліну в інтрогресивній лінії озимої м'якої пшениці *Hostianum* 273/97(H273) з пшенично-житнім заміщенням (1B) 1R від октоплоїдного тритикале AD825. Аналізували білки зерна F_2 від схрещування лінії P273 з лінією *Hostianum* 242/97-2, що несе пшенично-житню транслокацію *1BL/1RS*. Виявлено, що досліджувані на електрофореграмі загальний білок є мономерним секаліном і кодується новим локусом *Sec-N*, розміщеним дистально відносно локусу *Sec-1* на плечі 1RS на відстані $21,4 \pm 2,5\%$ ($22,9 \pm 3,1$ cM). Розміщення секалінових локусів на плечі 1RS вказує на те, що локус *Sec-N* має бути гомологічним локусам *Gli-A1*, *Gli-B1*, *Gli-D1*. Ідентифікований локус *Gli-R1* є гомологічним локусам *Gli-A3* та *Gli-B3* м'якої пшениці.

УДК 60:575:631.526.3:633.854.434

2014.4.147. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛОСПЕЦИФИЧЕСКИХ ДНК-МАРКЕРОВ ДЛЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА СЕМЯН ОДНОДОМНЫХ СОРТОВ КОНОПЛИ ПОСЕВНОЙ / Разумова О.В., Александров О.С., Сухорада Т.И., Долгов С.В., Дивашук М.Г., Карлов Г.И. // Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. — 2014. — Вып. 4. — С. 28–35. — Библиогр.: 20 назв.

Маркер-асоційована селекція, одностомність, конопля посівна, насінництво, статеві приналежності.

Показано можливість застосування молекулярних маркерів для аналізу чистоти партій насіння сортів одностомної коноплі південного типу російської селекції. З цією метою застосовано принципи і методи маркер-асоційованої селекції та протестовано три ДНК-маркери статевої приналежності рослин коноплі посівної (*Canabis sativa*). Установлено, що ампліфікація маркерів у одностомних сортах відповідає жіночому типу. Запропоновано використання *MADC2* маркера, як найбільш ефективного щодо аналізу насіння одностомних сортів коноплі посівної, для визначення засмічення двостомними формами. Показано, що застосування ДНК-маркера *MADC2* дає змогу швидко проводити оцінку якості партій насіння коноплі посівної, що має важливе значення для селекції, оскільки фенотипова оцінка в польових умовах призводить до втрати одного вегетаційного періоду, а використання теплиць пов'язано зі значними втратами.

УДК 60:575:631.527:633.63

2014.4.148. AGROBACTERIUM — ОПОСЕРЕДКОВАНА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУРЯКУ ЦУКРОВОГО МЕТОДОМ IN PLANTA / Богуська С.В. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — № 1. — С. 54–57. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 544167.

Агробактерії, трансформація, метод *in planta*, фосфінотрицин, буряки цукрові.

Здійснено оптимізацію процесу трансформації за допомогою *Agrobacterium tumefaciens* буряків цукрових методом *in*

planta. Використано стерильні форми, що дало змогу контролювати процеси запилення і запліднення шляхом ізоляції цих форм і подальшого запилення. Для агробактеріальної трансформації рослин з двостатевими квітками використовували стерильні форми, що дало можливість синхронізувати процес запліднення і вбудовування Т-ДНК в геном рослин. Для трансформації використовували штам *Agrobacterium* LBA4404. Плазміда містить *bar*-ген, що визначає стійкість до гербіциду із діючою речовиною — фосфінотрицин-Баста. До бактеріальної суспензії додавали сахарозу та поверхнево активну речовину Silwet L-77. Відбір фосфінотрицин-резистентних форм проведено шляхом обприскування рослин гербіцидом Баста 7 мл/л у фазі 4–6 пар листків. Проведено оцінку фосфінотрицин-резистентних форм буряків цукрових. Стерильні стійкі рослини запилювали нестійким до дії гербіциду запилювачем стерильності. У одержаних особин виявили відносно рівне співвідношення між кількістю нестійких і фосфінотрицин-резистентних нащадків.

УДК 60:575:636.2.082

2014.4.149. МОЛЕКУЛЯРНА ДІАГНОСТИКА ПОЛІМОРФІЗМУ QTL-ГЕНІВ В УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ / Димань Т.М., Дубін О.В., Плівачук О.П. // Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — № 1. — С. 5–8. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544217.

Молекулярна діагностика, QTL-гени, порода молочна укр. чорно-ряба, генетична структура стад, молочна продуктивність.

Проведено аналіз генетичної структури стад української чорно-рябої молочної худоби, яка відтворюється у с.-г. підприємствах Сквирського р-ну Київської області за 8 генами, пов'язаними з проявом ознак молочної продуктивності. Це гени капа-казеїну, бета-лактоглобуліну, лептину, гормону росту, пролактину, ацил-КоА-діацилгліцерол ацилтрансферази 1, гіпофізарного фактора транскрипції Pit 1, фактора транскрипції STAT5A. Для ідентифікації генотипів корів за локусами зазначених генів було використано метод ПЛР ПДРФ. Встановлено, що генетична структура досліджених стад загалом відповідає структурі молочних порід худоби, які відтворюються в Україні і характеризуються низькими частотами алельних варіантів В за локусами досліджених генів. Виявлені генотипи тварин за цими локусами кількісних ознак свідчать про низький потенціал молочної продуктивності досліджених стад і необхідність удосконалення селекційної роботи з ними.

УДК 60:577.21:636.4

2014.4.150. ЗВ'ЯЗОК ПОЛІМОРФІЗМУ ГЕНІВ CTSL ТА MC4R З ПРОДУКТИВНИМИ ЯКОСТЯМИ СВИНЕЙ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ / Лядський І. // Тваринництво України. — Біла Церква, 2014. — № 7. — С. 29–32. — Бібліогр.: 6 назв.

Алелофонд генів, гени *ctsl* та *mc4r*, поліморфізм, свині, якості відгодівельні та м'ясні.

Розглянуто особливості алелофонду генів *ctsl* та *mc4r* в різних популяціях свиней великої білої (ВБ) породи, проведено аналіз частот та розповсюдження різних генотипів. Вивчено зв'язок *g.143C>T* поліморфізму гена *ctsl* та *g.1426G>A*, а також поліморфізму гена *mc4r* з відгодівельними та м'ясними якостями. Найбільша частота трапляння алеля Т за поліморфізмом *g.143C>T* гена *ctsl* спостерігалась у популяції свиней ВБ породи з Аф "Оржицька" Полтавської області. Виявлено достовірні ($P<0,05$) відмінності між тваринами з різними генотипами (*ctsl* та *mc4r*) за середньодобовими приростами, віком досягнення живої маси тіла 100 кг (бажаними були алелі Т гена *ctsl* та G гена *mc4r*), виходом м'яса (бажаними були алелі С гена *ctsl* та А гена *mc4r*). Рекомендовано використання *g.143C>T* та *g.1426G>A* поліморфізмів шляхом включення молекулярно-генетичних даних до селекційних індексів у поєднанні з класичними селекційними методами.

УДК 60:636.22/28.082.12:619

2014.4.151. ПЛР-ДІАГНОСТИКА VLAD ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ НОСІЙСТВА СПАДКОВИХ ХВОРОБ / Волков С.С., Лотоцький В.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 13. — С. 70–72. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 544207.

Полімеразна ланцюгова реакція, синдром дефіциту адгезійності лейкоцитів (BLAD), діагностика, бугаї.

Наведено методику та результати апробації лабораторної діагностики синдрому дефіциту адгезійності лейкоцитів ВРХ (BLAD) методом ПЛР для з'ясування поширеності цієї хвороби серед бугаїв-плідників. Летальна автосомальна рецесивна генетична хвороба BLAD характеризується зменшенням рівня утворення інтенгрінів, які забезпечують захоплення лейкоцитами патогенів і проявляється порушенням імунітету слизових оболонок. Установлено, що апробований метод дає змогу точно діагностувати BLAD у гетерозиготних носіїв. Зазначено, що спадкова хвороба зустрічається одночасно з комплексним пороком хребта (CVM). Із 57 досліджених бугаїв 3 виявилися одночасно гетерозиготними носіями BLAD і CVM. Окреслено напрями і перспективи подальших досліджень та актуальність впровадження ПЛР-діагностики спадкових хвороб у комплекс андрологічної диспансеризації та практику ветеринарної медицини.

УДК 602.6:633/635

2014.4.152. ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ РОСЛИНИ: МІФИ ТА РЕАЛЬНІСТЬ / Роїк М.В., Гізбуллін М.Т. // Цукрові буряки. — 2014. — № 5. — С. 7–8. — Бібліогр.: 4 назви.

Генетично модифіковані рослини, генна інженерія, культурні рослини, лікарські засоби, закон України "Про безпеку від ГМО".

Проаналізовано стан і перспективи розвитку генно-інженерних досліджень зі створення та використання трансгенних рослин. Визначено культурні рослини, серед яких відомі як ГМ наступні: кукурудза, соя, ріпак, картопля, рис, цукрові буряки, бавовник. В Україні значні площі посівів кукурудзи, сої та ріпаку зайняті ГМО, стійкими до гербіциду Раундап. Доступно викладено характеристики ГМО, особливості їх створення, структури і використання. Зазначено, що за допомогою ГМО та культури тканин *in vitro* створюється значна кількість унікальних натуральних лікарських засобів. Нещодавно відкрито нові можливості використання рослин як біофармацевтичних фабрик. У нашій країні введення в обіг ГМО регулюється Законом України "Про державну систему безпеки від ГМО", у якому існує ціла низка протиріч. Тому внесено зміни і уточнення до цього Закону від 19.01.2010 р. та 23.02.2012 р., згідно з якими в Україні забороняється обіг ГМО, якщо вони не мають державної реєстрації, тощо. На думку авторів, застосування закону дасть можливість залучати генно-інженерні інновації, активізувати розвиток вітчизняної селекції й забезпечити насіннєву незалежність держави.

633/635 РОСЛИННИЦТВО

633.0 Загальні питання

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 504.03:633/635.07:338.43(477)

2014.4.153. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ / Котикова О.І., Юрченко Ю.І. // Вісник аграрної науки Причорномор'я: наук. журн. — Миколаїв, 2014. — Вип. 2. — С. 37–45. — Бібліогр.: 5 назв.

Виробництво екологічне, раціональне використання, продукція виробництва.

Розглянуто особливості та принципи екологічно чистого виробництва (ЕЧВ) продукції. Принципи ЕЧВ передбачають раціональне використання сировини, матеріалів, енергоносіїв, мінімізацію застосування (або повне вилучення) токсичних речовин, зменшення обсягів усіх видів викидів і скидів, відходів, ведення економічних та інформаційних заходів, зменшення негативного впливу на довкілля і умови життя людини. Нині в Україні найголовнішим гальмівним чинником розвитку органічного виробництва є стан земельних ресурсів. Порушення правил агротехніки спричинило втрати за останні 25 років майже 500 тис. га с.-г. угідь та зниження вмісту гумусу у ґрунті на 9%. Екологічне виробництво продукції в Україні стає популярним і з кожним роком зростає. Так, загальна площа органічних с.-г. угідь у 2012 р. порівняно з 2002 р. зросла на 69,6% — від 164,4 до 278,8 тис. га. Одночасно зріс і споживчий ринок органічних продуктів — від 500 тис. євро у 2007 р. до 8,1 млн євро у 2013 р. Державною цільовою програмою розвитку села на період до 2015 р. задекларовано довести частку органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства до 10%, передбачається стимулювання ведення органічного сільського господарства та створення системи його сертифікації. Державне виконання завдань може бути реалізоване через створення умов для доступу суб'єктів діяльності до зовнішніх і внутрішніх інвестицій, зменшення опадаткування на початкових стадіях освоєння органічного виробництва та суворого дотримання вимог технологій його впровадження.

УДК 631.147:573.6:504.064(477)

2014.4.154. БІОЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ /

Пилипенко Т.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я: наук. журн. — Миколаїв, 2014. — Вип. 2. — С. 51–56. — Бібліогр.: 8 назв.

Біоенергетика, аграрний сектор, виробництво с.-г., на-вколишнє середовище.

Представлено аналітичну оцінку сучасного стану та обґрунтовано необхідність використання біоенергетичного потенціалу аграрного сектору з метою забезпечення сталого розвитку і збереження навколишнього середовища. Біоенергетика є одним з напрямів виробництва енергії з рослинних джерел і посідає чільне місце серед усіх інших видів відновлюваної енергії як у світі, так і в Україні. За даними державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України станом на 01.01.2013 р. потужність об'єктів відновлюваної енергії становить 645 МВт. Для виробництва енергії застосовують тверду біомасу та одержані з неї рідкі та газоподібні палива — біогаз, біодизель, біоетанол. Біомаса, як джерело відновлюваної енергії, являє собою органічні речовини рослинного та тваринного походження (деревина, солома, залишки с.-г. виробництва, гній тощо). У цілому по Україні більш перспективним є отримання теплової енергії з біомаси органічних джерел, які можна знайти у багатьох регіонах і на цьому потенціалі заробляти великі гроші. Водночас, використання відновлюваних джерел енергії має і свої недоліки, зокрема велику диспропорцію у структурі посівних площ. Для сталого розвитку суспільства потрібно дотримуватися двох головних шляхів: енергозбереження та впровадження і використання нетрадиційних джерел енергії.

УДК 631.15:631.165:633.111(151.1)(477)

2014.4.155. ВИРОБНИЦТВО ЗЕРНА ПШЕНИЦІ У СВІТІ І В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ВРОЖАЮ 2011 РОКУ) / Рибалка О.І. // Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — Національного центру насіннезнавства та сорто-вивчення / НААН. — О., 2013. — Вип. 21 (61). — С. 6–17. — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 544138.

Пшениця м'яка, світове виробництво пшениці, світові запаси пшениці, торгівля пшеницею, Україна.

Наведено аналіз світового і вітчизняного виробництва зерна пшениці м'якої у 2009–2012 рр. за даними ФАО. Виявлено, що ріст урожаїв пшениці у світі за останні роки не встигає за зростанням кількості населення і на сьогодні близько 1 млрд людей страждає від голоду. За даними ФАО, світове виробництво зерна пшениці у 2011/12 році сягало 691 млн т, що на 6% більше порівняно з 2010/11 і на 6 млн т відповідно до 2009/10 року. Із загального об'єму (691 млн т) використовуються на різні цілі 681,9 млн т, зокрема: на харчування — 473,6, фураж — 130,9, інше (біопаливо) — 77,4, запаси — 189,7 млн т. Найбільшими виробниками зерна пшениці у 2011/12 р. були: країни Євросоюзу — 138,6 млн т, Китай — 116,8, Індія — 84,3, США — 54,7, Росія — 57,0, Україна — 22,5 млн т. Експортерами зерна є розвинуті країни — 111,5 млн (США — 34,9 млн т, Канада — 15,9, Євросоюз — 21,9, Австралія — 18,2, Росія — 18,5, Україна — 9,0 млн т); країни, що розвиваються — 19,5 млн т (Аргентина — 7,6, Казахстан — 7,2, Туреччина — 3,5 млн т). Імпортують зерно пшениці: країни розвинуті — 27,0 млн т (Євросоюз — 7,5, Бразилія — 6,7, Японія — 3,6, Китай — 3,7 млн т); країни, що розвиваються — 104 млн т (Єгипет — 10,0, Індонезія — 6,5, Мексика — 3,6 млн т). Важливим показником стабільності світового ринку зерна пшениці є обсяг запасів, що зберігається у резерві між збиральними термінами. У 2012 р. вони становили 190 млн т, зокрема у США, країнах ЄС, Канаді і Австралії — близько 50 млн т. Частка виробленого в Україні зерна пшениці у світовому збіжжі становить 3,25%, в експорті — 6,87%. Це ставить Україну в один ряд з лідерами світового експорту зерна пшениці, але водночас накладає на державу відповідальність перед світовою спільнотою.

УДК 633.11:631.574:631.816.1:581.132"312"

2014.4.156. ПЛОЩА ЛИСТКОВОЇ ПОВЕРХНІ ТА ФОТОСИНТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ / Антан Т.В. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 183, ч. 2. — С. 25–29. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544091.

Пшениця тверда яра, добрива, поверхня листків, фотосинтез, сухі речовини.

Наведено результати досліджень впливу різних норм мінеральних добрив ($N_{30-120}P_{30-120}K_{30-120}+N_{30(IV)}$) на динаміку наростання площі поверхні листків та накопичення сухої речовини рослинами твердої пшениці ярої. Встановлено, що продуктивність фотосинтезу більшою мірою визначалась нормами добрив, ніж сортовими особливостями. Так, у сорту Ізольда в середньому за роки досліджень (2006–2008) у період кушення — початок виходу в трубку цей показник змінювався від 2,2 (без добрив) до 4,8 т/м² за добу на варіанті з удобренням ($N_{30-120}P_{30-120}K_{30-120}+N_{30(IV)}$), а у сорту Букурія — від 2,1 до 3,6 т/м² за добу. Підживлення азотом сприяло подовженню функціонування асиміляційного апарату та підвищувало його ефективність. На початку фази виходу рослин у трубку спостерігалось повільне наростання асиміляційної поверхні. Найбільшу площу листкової поверхні посіви пшениці формували до фази колосіння включно — 47,2 та 45,7 тис. м²/га у сорту Ізольда й Букурія відповідно. Листкова поверхня у сорту Ізольда на контрольному варіанті становила 20,4 тис. м²/га, а за внесення $N_{120}P_{120}K_{120}$ вона збільшилась до 47,2 тис. м²/га, у сорту Букурія відповідно 19,2 і 45,7 тис. м²/га. Накопичення сухої речовини залежало від рівня удобрення і варіювало у сорту Ізольда від 31,4 до 71,7 г/м², у сорту Букурія 29,3 та 69,6 г/м² за добу. Максимальний вихід сухої речовини одержано у фазі колосіння за внесення $N_{120}P_{120}K_{120}+N_{30(IV)}$ і він змінювався від 594,4 до 605,1 г/м² за добу залежно від умов року.

УДК 633.111:631.527.2:575.113

2014.4.157. ІНТРОГРЕСІВ В ГЕНОМ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ВІД РІЗНИХ ДОНОРІВ — ПРОБЛЕМНИЙ, АЛЕ ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ СЕЛЕКЦІЇ / Лифенко С.П., Нарган Т.П., Наконечний М.Ю. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 105. — С. 39–50. — Бібліогр.: 22 назви. Шифр 06 543984.

Пшениця м'яка озима, історія селекції, селекція інтрогресивна, Tr. timopheevii, Tr. timonovum.

Наведено, що історія народної, а пізніше — наукової селекції пшениці озимої м'якої характеризується як значними успіхами, так і спадом результативності. Нерівномірний характер розвитку селекції як науки має свої причинно-наслідкові зв'язки. Стосовно підйомів і спадів результативності є ряд чинників. Першим чинником успіху стало використання Н. Борлаугом генотипів з найменшою фотоперіодичною чутливістю і генів карликовості. Другим — поява засобів механізації (селекційна сівалка, комбайни), за впровадження яких відбулося різке збільшення кількості її ланок і числа досліджуваних генотипів. У цьому випадку головну роль відіграла не селекція як наука, а удосконалений її технологічний процес. Причиною затухання успіхів часто є вичерпання генотипів в якості вихідного матеріалу. Для його збільшення у другій половині ХХ ст. академік П. Лук'яненко використав сорт Кляін 33, який характеризувався мінімальною фотоперіодичною чутливістю, короткостебловістю, жаростійкістю та стійкістю до грибних захворювань стебел і листя. На підставі цього сорту було створено сорт пшениці озимої Безоста 4, а із нього — Безоста 1. З останнім сортом пов'язана своєрідна зелена революція на півдні колишнього СРСР і країн південної Європи. Академік В. Ремесло, використовуючи ярий сорт Артемівка, своєрідним способом створив сорт Миронівська 808, який висівався на площі понад 12 млн га. Наступний розвиток селекції в Україні та інших країнах йшов у напрямі поєднання шляхом схрещування цих сортів, їх поступового покращання. Внаслідок цього було виведено короткостеблові сорти (Одеська напівкарликова, Обрій та ін.). Поступове покращання згодом вичерпало себе. Виходом із цієї ситуації став трансгенезис із застосуванням молекулярної біології, нанотехнології, міжвидової гібридизації, зокрема *Tr. timopheevii*, *Tr. timonovum*. Отримані позитивні результати в селекції зі використанням дикорослих і їх культурних співродичів свідчать про перспективність використання інтрогресивної рекомбінантної мішливості у виконанні програм із селекції пшениці м'якої озимої.

УДК 633.111:631.53.02:631.153.3:631.164.24

2014.4.158. ЕКОНОМІЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ВЫРАЩИВАНИЯ СЕМЯН ПШЕНИЦЫ ОЗИМОЙ ПРИ РАЗНЫХ АГРОТЕХНИЧЕСКИХ ПРИЁМАХ В УСЛОВИЯХ ЗАПАДНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ / Волощук А.П., Волощук И.С., Глыва В.В., Герошко Г.С., Случак О.М. // Хранение и переработка зерна. — 2014. — № 8. — С. 22–24. — Бібліогр.: 8 назв.

Насіння пшениці озимої, агротехніка вирощування, економічні показники.

Наведено результати вивчення впливу попередників (ріпак озимий, овес) та строків сівби (25 вересня, 5 і 15 жовтня) на врожайність та економічні показники вирощування насіння різних сортів пшениці озимої в умовах Західного Лісостепу України. Середня врожайність 10 сортів пшениці (Олеся, Царівна, Романтика та ін.) становила 4,1 т/га по попереднику ріпак озимий, вартість реалізованого насіння еліти 12,97 тис. грн/га, прибуток — 5,07 тис. грн/га, по попереднику овес — 3,67 т/га, що вплинуло на зниження економічних показників — прибутку на 1,35 тис. грн/га, рентабельності — на 18%. Строки сівби також вплинули на економічні показники. Найвищими вони були за строку сівби 25 вересня: врожайність — 4,72 т/га, вартість реалізованого насіння — 15,13 тис. грн/га. За пізнього строку сівби (15.10) врожайність була нижчою на 0,82 т/га, прибуток — на 2,59 тис. грн/га, рентабельність — на 33%. Найвищі економічні показники по ріпаку озимому і вівсу забезпечили сорти Ясочка, Романтика і Царівна. Сорт Ясочка за всіх строків сівби забезпечував найвищу врожайність і рентабельність: 5,23 т/га і 134% відповідно — за оптимального; 5,02 т/га і 100% — за допустимого; 4,47 т/га і 78% — за пізнього.

УДК 633.19:631.172.2:001.895(470.51)

2014.4.159. КАФЕДРА РАСТЕНИЕВОДСТВА ФГБОУ ВПО ИЖЕВСКАЯ ГСХА В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ АПК УДМУРТСКОЙ РЕСПУБЛИКИ / Фатыков И.Ш. // Достижения науки и техники АПК. — 2014. — № 8. — С. 3–5. — Бібліогр.: 34 назв.

Кафедра рослинництва, культури колосові, технології адаптивні, інтенсивність виробництва, інновації.

Наведено вплив наукових розробок співробітників кафедри рослинництва Іжевської державної с.-г. академії на інно-

ваційний розвиток АПК Удмуртської республіки. Основне направлення наукової роботи кафедри — взаємодія з підприємствами-виробниками с.-г. продукції. Підприємства АПК республіки також активно використовують технології, розроблені вченими кафедри. Завдяки освоєнню результатів їх досягнень, стало можливим у виробничих умовах досягти високих врожаїв польових культур, зокрема: вівса — 50 ц/га, ячменю — 60 ц/га і більше. Сьогодні вчені кафедри рослинництва розробляють і удосконалюють енерго- і ресурсоощадні адаптивні технології вирощування озимої і ярої пшениці, озимих тритикале й жита, ячменю ярого, вівса, гороху та ін. польових культур. Впровадження розроблених адаптивно-ландшафтних систем землеробства забезпечило розширене відтворення родючості ґрунтів, ефективного використання і зменшення питомих витрат праці і ресурсів на виробництво продукції рослинництва і тваринництва. Так, у 2009 р. порівняно з 1990 р. збільшилось виробництво с.-г. продукції у 1,59–2,67 раза, зокрема молока на 100 га с.-г. угідь у 2,66–2,82 раза, м'яса — 2,14, картоплі — 1,57 раза, понизити кількість внесення мінеральних добрив від 76,6 до 58,9 кг д.р. на 1 га ріллі, знизити витрати пального від 5,2 до 4,0 кг на еталонний гектар. Селекціонери створили сорт вівса Улов, який у 2011 р. займав 20% посівів цієї культури, озимого тритикале Іжевская 2, який успішно впроваджується у Пермському краї і Кіровській області. Кафедра за обсягом господарських договорів, кількістю аспірантів займає перше місце в академії, має тісні зв'язки з іншими науковими установами РАН.

УДК 633.19:631.527.8:631.559

2014.4.160. ОЦІНКА НИЗЬКОСТЕБЛОВИХ ФОРМ ЧОТИРИВИДОВИХ ТРИТИКАЛЕ ЗА ОСНОВНИМИ ГОСПОДАРСЬКО ЦІННИМИ ОЗНАКАМИ / Парій Ф.М., Діордієва І.П. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — № 1. — С. 74–77. — Бібліогр.: 21 назва.

Тритикале, спельта, низькостебловість, урожайність, ознаки.

Відмічено, що тритикале на сьогодні містить у собі геноми трьох батьківських видів: пшениці м'якої, пшениці твердої та жита. При схрещуванні тривидового тритикале зі спельтою було одержано чотиривидові форми тритикале, які потребують додаткового визначення рівня врожайності та елементів продуктивності колоса, на основі яких виділено цінні генотипи для селекції. Урожайність тритикале визначається багатьма показниками, зокрема масою зерна з головного колоса, кількістю зерен та їх масою в головному колосі, довжиною та кількістю колосків на ньому. За вивченням цих показників

із 20 низькостеблових зразків чотиривидових тритикале одібрано 7, які істотно перевищують стандарт за врожайністю (на 5,4 ц/га) і не поступаються йому за іншими господарсько цінними ознаками. Найвищі показники продуктивності показав номер тритикале 480, який перевищує стандарт Аватар за продуктивністю на 16,2 ц/га, масою зерна з колоса — 1,2 г, масою колоса — 1,4 г та має інші показники на рівні стандарту (табл.).

УДК 633"321":631.559:581.131

2014.4.161. СОРТОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭЛЕМЕНТНО-ГО СОСТАВА И ФОРМИРОВАНИЕ ПРОДУКТИВНОСТИ ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР / Прудникова Е.Г., Хилкова Н.Л. // Аграрная наука. — 2014. — № 9. — С. 11–12. — Библиогр.: 2 назв.

Пшениця яра, ячмінь ярий, хімічні елементи, врожайність зернових.

Наведено результати вивчення впливу біологічних особливостей сортів пшениці ярої (Дар'я і Крестьянка) та ячменю ярого (Вакула і Атаман) на вміст хімічних елементів (ХЕ) і їх вплив на врожайність. Виявлено, що живлення рослин — це обмін речовин між рослиною і навколишнім середовищем, перехід речовин із середовища у склад рослинної тканини, складних органічних сполук та виведення деяких речовин з них. Хімічні елементи відіграють визначальну роль і відповідають за синтез тих чи інших речовин у рослинному організмі. Макро- і мікроелементи впливають на ріст і розвиток рослин, підвищують продуктивність і якість продукції. Аналіз вмісту окремих ХЕ показав, що у сорту ярого ячменю Атаман був на 40, 33, 17, 10, 12 і 8% відповідно більший вміст Fe, Al, Mn, Na, Ca і Si, ніж у сорту Вакула. У зерні пшениці ярої сорту Крестьянка було більше Fe, Mn, Zn і Al порівняно з сортом Дар'я у 2,4; 1,6; 1,9 і 2,2 раза відповідно. Проте за вмістом Si була зворотна тенденція — у 4 рази менше, ніж у сорту Дар'я. Низький вміст ХЕ у зерні свідчить про їх відсутність у вегетативних органах рослин, що негативно позначається на їх стійкості до вилягання, посухи, патогенів, синтезі нуклеїнових кислот тощо. За рахунок меншого вмісту деяких ХЕ сорт ячменю ярого Вакула сформував нижчу врожайність зерна (41,0 ц/га), менший вміст сирого білка (12,1%) порівняно з сортом Атаман — 44,2 ц/га і 12,8% відповідно. Аналогічну тенденцію відмічено і по сортах ярої пшениці: Крестьянка — 31,1 ц/га і 13,1%; Дар'я — 28,6 ц/га і 12,3%. Зроблено висновок, що елементний склад двох сортів ячменю і пшениці ярих відзначається різноманітністю, яка зумовлена різною видовою приналежністю рослин та їх різним фізіолого-біохімічним складом.

633.1 Хлібні злаки. Зернові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 633.1:338.432:332.1

2014.4.162. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ / Ткаченко К.В. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 5. — С. 76–79. — Бібліогр.: 9 назв.

Зерновиробництво, виробники зерна, структура посівних площ, Київська обл.

Наведено динаміку та структуру виробництва зерна та зернобобових культур у Київській обл. упродовж 1985–2012 рр. Основними товаровиробниками зернових і зернобобових культур залишаються агропідприємства (АП). Частка селянських господарств займає близько 10%, хоча в землекористуванні громадян перебуває майже 35% ріллі від загальної площі регіону. Частка зерна, вирощеного АП, з роками зменшується. Так, якщо у 1990 р. АП вирощували 96,4% зернових культур (пшениця, жито, ячмінь, овес тощо), то у 2011 р. — 89,9%. Проте різко збільшилась частка вирощування кукурудзи — від 9,0 до 58,4% відповідно. Урожайність є одним з визначальних показників ефективності вирощування зерно-

вих культур. За даними Головного управління статистики в Київській обл., вона в окремі роки у господарствах населення була вищою порівняно із агропідприємствами. Це пояснюється структурою виробництва зернових культур, зокрема в господарствах населення кукурудза займає 23%, а АП — близько 70%. Валові збори зернових культур в області забезпечуються переважно вирощуванням трьох культур: кукурудзи (58,4%), пшениці (27,4%), ячменю (10,6%). Виробництво жита (1,5%), вівса (0,8), гречки (0,7), зернобобових (0,4) та проса (0,2%) від загального виробництва. Валовий збір пшениці у 2012 р. становив 875,1 тис. т, або 76,5% від рівня виробництва її у 1990 р. Обсяги виробництва кукурудзи відповідно становили 1864,0 тис. т, що в 11 разів більше, ніж у 1990 р. У 2012 р. порівняно із попереднім десятиліттям одержано нижчі врожаї ячменю — 3394,0 тис. т (70,1%), жита — 46,6 (60,8%), проса — 3,6 (23,8%), гречки — 21,3 (53,1%), вівса — 25,7 тис. т (34,5%). За ринкових умов зміна структури виробництва зернових відбувається за рахунок попиту та ціни на сільгосппродукцію. Товаровиробники віддають

перевагу вирощуванню найрентабельніших культур, зокрема кукурудзи. Дрібні агропідприємства нині надають перевагу вирощуванню пшениці, а високотоварні — кукурудзи. Така орієнтація зумовлена наявністю необхідної техніки для післязбиральної доробки і сушіння зерна і закупівельною ціною на пшеницю та кукурудзу. Зроблено висновок, що за умов стрімкого зростання вартості матеріально-технічних ресурсів потрібні об'єднання земель господарств населення до 500 га і зміна паритету цін на пшеницю і кукурудзу.

УДК 633.11:631.84:577.112.7

2014.4.163. ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ПШЕНИЦІ СПЕЛЬТА ПІД ВПЛИВОМ АЗОТНОГО ПІДЖИВЛЕННЯ / Господаренко Г.М., Ткаченко І.Ю. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 84. — С. 8–14. — Бібліогр.: 20 назв. Шифр 544196.

Пшениця спельта, добрива азотні, підживлення, вміст білка, клейковина.

Наведено результати вивчення впливу азотних добрив на вміст білка і клейковини у пшениці спельта. Спельта — давня плівчаста пшениця. Вона має досить значні переваги: високий коефіцієнт куціння, невибагливість до умов вирощування, високу схоплюємість зерна, не осипається та не пошкоджується птахами і комахами, рослини стійкі до перезволоження, порівняно скоростигла, холодостійка та зимостійка. Вивчали сорт пшениці спельти Зоря України по попереднику горох на фоні $P_{60}K_{60}$ за різних норм і строків внесення азотних добрив в умовах Правобережного Лісостепу України впродовж 2011–2013 рр. (табл.). У середньому за роки досліджень у варіанті без добрив вміст білка в зерні спельти становив 14,2%, клейковини — 27,5%. Найвищими ці показники були у варіанті, де під основний обробіток ґрунту вносили $P_{60}K_{60}$ (фон) + N_{60} напровесні, по N_{30} — у фазі куціння та колосіння + позакореневе підживлення N_{30} — відповідно 23,1% білка і 49,4% клейковини. Зроблено висновок, що азотне живлення сприяє підвищенню вмісту білка і клейковини в зерні на 30–70% залежно від норм і строків внесення азотних добрив. Застосування азотних добрив у нормі 120–150 кг/га д.р. на фоні $P_{60}K_{60}$ дає змогу у 2–2,5 раза збільшити збір білка з одиниці площі посіву.

УДК 633.111:502.051:631.526.3:631.559

2014.4.164. КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ / Черенков А.В., Солодушко М.М. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 5. — С. 16–20. — Бібліогр.: 9 назв.

Кліматичні зміни, пшениця озима, строки сівби, попередники, врожайність.

Наведено результати аналізу впливу зміни кліматичних умов, строків сівби (через кожні 5 дб з 25 серпня по 15 жовтня) на формування врожайності зерна 40 сортів пшениці озимої по попередниках чорний пар і соняшник в умовах Північного Степу України. Виявлено, що його погодні умови упродовж періоду досліджень були різноманітними за температурним режимом повітря і кількістю опадів. Найсприятливішими погодні умови для вирощування пшениці озимої, що забезпечили одержання високої врожайності, були у 1993, 2001, 2004, 2008, 2010 і 2013 рр. Найменш сприятливими були роки: 1995, 1999, 2000, 2003, 2007 і 2012. За 20-річний період середньорічна температура повітря збільшилась на 0,7°C, причому істотне підвищення відбулось у 1996–2000 рр., коли середньорічна температура повітря становила 8,5°C, що на 0,3°C вище середньобаторічної норми. У ці роки спостерігалось і зростання кількості опадів — 512,1 мм проти 490,6 мм за 1991–1995 рр. Важливу роль у підвищенні врожайності відігравали погодні умови осіннього періоду вегетації. Підвищений температурний режим восени позитивно позначався на тривалості осінньої вегетації, що давало змогу рослинам краще розкущитися, накопичити на 28–70°C більше суму ефективних температур порівняно з середньою багаторічною нормою, перенести умови зимівлі. Проте в окремі роки (2003 і 2012) прохолодна осінь, слабкий розвиток рослин призвели до значного ушкодження та загибелі посівів під час зимівлі. Збільшення накопиченої суми ефективних температур викликало зміщення строків сівби у більш пізні. Так, якщо у 1996–2000 рр. оптимальними були строки сівби з 5 по 25 вересня, то в 2006–2010 рр. — з 20 вересня

по 5 жовтня. За порівняння середньої врожайності пшениці озимої за оптимальних строків (15–25 вересня), ранні (25.09–5.10) і пізні (30.09–10.10) давали зниження відповідно на 11–25% та 9–13%. Здійснення сівби у надпізні строки (15 жовтня) призводило до зниження рівня врожайності на 25%. У переважній більшості врожайність пшениці озимої залежить від морфофізіологічного стану рослин, який визначається температурним режимом і запасом вологи в ґрунті перед початком сівби. Тому за визначення оптимальних строків сівби треба керуватися багаторічними даними, а не короткостроковими, які, як правило, охоплюють 3-річний період. Зроблено висновок, що для умов Північного Степу України оптимальними строками сівби пшениці озимої є 15–25 вересня, за яких формується найвища врожайність — 5,02–4,42 т/га по чорному пару і 2,77–2,70 т/га — по соняшнику.

УДК 633.111:517.112.7:631.583

2014.4.165. НАПРАЦЮВАННЯ ЯКОСТІ / Крамарьов Сергій // The ukrainian farmer. — 2014. — № 10. — С. 44–47.

Пшениця озима м'яка, сорти пшениці, якість зерна, чинники якості зерна, добрива мінеральні.

Відмічено, що в Україні середня білковість зерна пшениці озимої м'якої становила 11–14%. До того ж сучасні високіврожайні сорти пшениці озимої мають менший вміст білка в зерні, ніж сорти екстенсивного типу і цей показник може варіювати в широких межах. Аналіз результатів досліджень доводить, що на рівень якості зерна суттєво впливають кілька чинників, зокрема: попередники, фони одобреньня і метеорологічні фактори. Пшениця, як відомо, серед усіх зернових культур найвибагливіша до умов вирощування. У зв'язку з цим потрібно близько 60–70% її посівних площ розміщувати по кращих попередниках — чистих і зайнятих парах, багаторічних бобових травах, гороху та сої. У степовій зоні України чисті пари є практично єдиним попередником, який дає змогу пшениці повністю реалізувати свою потенційну продуктивність. Вони забезпечують формування високого врожаю зерна з умістом у ньому білка в межах 11–13%, а клейковини — 20–25%. Посіви пшениці по колосових попередниках, ріпаку й особливо соняшнику призводять до різкого погіршення якісних показників зерна. Для формування 1 т зерна необхідно мати в ґрунті в доступній для рослин формі 25–28 кг азоту, 11–13 кг фосфору, 20–27 кг калію, 4,3–5 кг кальцію, 3,5–4 кг магнію, 2,9–3,5 кг сірки, 5 г бору, 8,5 г міді, 270 г заліза, 82 г марганцю. Завдяки внесенню добривам, у зерні на 1% збільшується вміст білка, на 3–6% і більше сирі клейковини, підвищується маса 1000 зерен і схоплюємість. Серед добрив найбільший приріст урожаю та поліпшення якості зерна забезпечує азот, який входить до складу всіх амінокислот, з яких побудована білкова молекула. Азот і в цілому мінеральні добрива потрібно вносити на заплановану врожайність. Так, для одержання високої врожайності (5,0–7,0 т/га) та якості зерна (13–14% білка, 27–30% клейковини) на кожну тону зерна потрібно вносити близько 30 кг/га д.р. азоту. Азот краще вносити роздільно: 18–20% у фазі куціння, 10–12 — початку виходу рослин у трубку, 5–6% — у молочну стиглість. Останнє внесення азоту більше впливає на підвищення якості зерна, оскільки у цей час відбувається переміщення сполук азоту з листостеблової маси в зерно, що дає змогу одержувати зернову продукцію сертифікованої якості.

УДК 633.111:631.53.027.2:632.982.5

2014.4.166. ПРОТРУЄННЯ НАСІННЯ ТА ПОПЕРЕДНИКИ / Попов С., Авраменко С., Усов О., Жижка Н. // Agroexpert. — 2014. — № 9. — С. 24–28.

Насіння пшениці озимої, протруєння насіння, схожість насіння, попередники сівби пшениці.

Наведено результати вивчення впливу протруєння насіння на енергію проростання, процеси росту й розвитку рослин та формування ними врожайності. Вивчали протруйники: фунгіцидний № 1 (д.р. тирам, 200 г/л + карбоксил, 200 г/л), фунгіцидний № 2 (д.р. протіоконозол, 250 г/л + тебуконазол, 150 г/л), інсекто-фунгіцидний № 3 (д.р. клотанідин 166 г/л, імідаклоприд, 166 г/л, протіоконозол, 33,3 г/л, тебуконазол, 6,7 г/л) на удобреному ($N_{60}P_{60}K_{60}$) і неудобреному фонах по попередниках чорний пар, соя, соняшник та горох. Доведено, що застосування хімічних протруйників, окрім позитивних

характеристик, має низку специфічних особливостей. Найголовнішою проблемою є істотне зниження енергії проростання та схожості насіння. Перевагою протруєного насіння є довше зберігання у ґрунті під час посухи. У середньому за роки досліджень (2004–2009) протруєне насіння на чорному парі не забезпечило підвищення врожайності пшениці озимої. За системи удобрення одержано істотне підвищення врожайності (0,54 т/га) порівняно з непротруєним насінням. По попереднику соя на фоні без добрив протруєння насіння спричинило суттєве зниження врожайності. Проте на фоні удобрення зниження врожайності було меншим і більш стабільним за роками. Після попередника соняшник на фоні без добрив протруєння насіння не забезпечило істотного підвищення врожайності пшениці, але за цього агрозаходу врожайність пшениці була стабільнішою, ніж без протруєння. Після попередника горох на фоні без добрив суттєвої різниці врожайності між контролем та варіантом із протруєнням насіння не виявлено. На фоні добрив протруєння насіння також не дало істотного ефекту. Зроблено висновок, що протруєнники потрібно застосовувати лише за потреби, переважно за ранніх строків сівби, коли більш поширеними є шкідники, зокрема злакові мухи.

УДК 633.111"323":581.19(151.1)

2014.4.167. ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА ХЛІБОПЕКАРСЬКІ ВЛАСТІВОСТІ ЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОХОДЖЕННЯ / Леонов О.Ю. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 105. — С. 130–138. — Бібліогр.: 24 назви. Шифр 06 543984.

Пшениця м'яка яра, зразки пшениці, якість зерна пшениці, географічне походження.

Наведено результати вивчення впливу географічного походження на якість зерна зразків пшениці м'якої ярої в умовах східної частини Лісостепу України. Вивчали 253 зразки пшениці ярої походженням з 15 країн світу, серед яких найширше представлені Україна і Росія. Встановлено, що залежно від походження, у зразків спостерігались розбіжності за технологічними й хлібопекарськими ознаками якості зерна. Так, натура зерна змінювалась менше залежно від походження, але для сортів із північних регіонів України, Німеччини, Польщі, Білорусі було менше її значення (0,950–0,982 від рівня стандарту), а для більшості сортів з регіонів Росії, Казахстану, Канади та США — вище (0,989–1,015). За складовістю розбіжності між зразками з різних регіонів були більшими і коливались у межах 0,875–1,515 рівня стандарту. Вищою складовістю відрізнялось зерно зразків із південних регіонів Росії, України, нижчою — із Західної Європи. Високим умістом білка та клейковини у борошні характеризувались сорти з Київської та Новосибірської областей, Приморського краю Росії. За об'ємом хліба та іншими показниками хлібопекарської оцінки розбіжності між зразками з різних регіонів походження були не такими великими, як за технологічними оцінками. Зберігалась перевага високого об'єму хліба з силою борошна у зразків із східних областей Росії, Казахстану. Гірші оцінки хлібопекарських показників відмічено у зразків із північних областей України і Західної Європи. Зв'язок показників урожайності з силою борошна і об'ємом хліба був несуттєвим. З масиву вивчених зразків були виділені сорти і лінії, які об'єднують високу врожайність із високими хлібопекарськими показниками: 4 зразки з України (Етюд, Харківська 28 тощо), 24 — із Росії (Тулайковська 100, Саратовська 64, Омська 28 та ін.) та 2 зразки з Казахстану (Акмола 3, Карабалікська 7). Зроблено висновок, що походження сортів та ліній не співпадає і не має негативної кореляції між урожайністю з технологічними й хлібопекарськими показниками.

УДК 633.13:631.216:631.59

2014.4.168. ВПЛИВ ДОБРИВ НА УРОЖАЙНІСТЬ ТА ХІМІЧНИЙ СКЛАД РОСЛИН ВІВСА / Качанова Т.В. // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2014. — Вип. 1, т. 1. — С. 50–54. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544073.

Овес, сорт вівса, добрива, врожайність вівса.

Викладено результати досліджень з вивчення впливу мінеральних добрив на урожайність вівса різних сортів (Чернігівський 27 та Скакун) в умовах Південного Степу України

протягом 2006–2008 рр. Урожайність вівса залежала від умов року. Так, найбільшу врожайність у середньому по сортах та фонах удобрення ($N_{60}P_{40}$ та $N_{90}P_{60}$) було одержано у 2008 р. — 2,92 т/га, що на 1,05 т/га більше, ніж у 2006 р. та 1,44 т/га більше, ніж у 2007 р. При внесенні $N_{60}P_{40}$ приріст урожайності зерна щодо контролю був меншим — 0,14 т/га, при внесенні $N_{90}P_{60}$ — він становив 0,34 т/га. Серед сортів більшу врожайність одержано по сорту Чернігівський: на контролі — 1,97 т/га, на фоні $N_{60}P_{40}$ — 2,12, $N_{90}P_{60}$ — 2,36 т/га, що більше за врожайність сорту Скакун відповідно на: 0,27; 0,14 та 0,22 т/га. Зроблено висновок, що найвищі показники врожайності (2,17–2,36 т/га) забезпечує внесення основного удобрення у кількості $N_{90}P_{60}$.

УДК 633.13:631.52:631.559(151.1)

2014.4.169. ХАРАКТЕРИСТИКА ГОЛОЗЕРНИХ ЗРАЗКІВ ВІВСА ЗА ВРОЖАЙНІСТЮ ТА АДАПТИВНІСТЮ / Лісова Ю.А., Царик З.О., Дацько А.О. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 105. — С. 141–148. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 543984.

Овес голозерний, зразок вівса, лінія вівса, селекційна цінність вівса, адаптивність вівса, врожайність вівса.

Наведено результати вивчення урожайності і адаптивності 31 зразка і 8 селекційних ліній голозерного вівса (ГВ) різного походження: Канада, Росія, Білорусь, Україна та ін. Селекційні лінії ГВ створено в Ін-ті сільського господарства Карпатського регіону НААН. За стандарт слугував сорт Чернігівський 27. Аналіз урожайних даних свідчить, що зразки ГВ різняться меншою врожайністю порівняно з плівчастим сортом Чернігівський 27. Лише у 2011 р. канадські голозерні зразки Lee Williams і AC Fregeaur достовірно переважали сорт Чернігівський 27 за продуктивністю на 0,39 і 0,36 т/га відповідно. У середньому за 2011–2013 рр. тільки канадські зразки AC Fregeaur, Lee Williams, AC Hill та білоруський Гоша забезпечили урожайність зерна у межах 3,04–3,09 т/га при рівні стандартного сорту 3,31 т/га. За коефіцієнтом варіації врожайності 16 зразків характеризувались низьким (<10), 17 — середнім (10–20) і 6 — високим (>20). Селекційна цінність є комплексним показником, який поєднує показник урожайності з рівнем адаптивної здатності. До категорії з високою селекційною цінністю (2,16–2,71) віднесено канадські зразки AC Belmont, Terra, Boudrais, AC Hill, білоруський — Гоша, казахський — Гальз, українські — Авчоп та 4 чернігівські лінії. Для збільшення потенціалу продуктивності пропонується активізувати селекційну роботу з голозерним вівсом за рахунок залучення до гібридизації канадських зразків.

УДК 633.15:631.531.02:502.051

2014.4.170. ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОГОВІДДАЧІ ТА ФОРМУВАННЯ СХОЖОСТІ НАСІННЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ПРИ ДОЗРІВАННІ ЗА ПОСУШЛИВИХ УМОВ СТЕПУ УКРАЇНИ / Кирпа М.Я., Стюрко М.О. // Селекція і насінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2014. — Вип. 105. — С. 178–185. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 543984.

Кукурудза, насіння кукурудзи, вологовіддача, суха речовина, схожість насіння.

Наведено результати вивчення впливу посушливих умов року на дозрівання гібридів кукурудзи різних груп стиглості та формування схожості насіння. Вивчали гібриди Дніпровський 181 СВ, Кремін'я 200 СВ, Любава 279 МВ, Розівський 311 СВ. Установлено, що динаміка вологовіддачі (ВВ) та накопичення сухої речовини зерном гібридів кукурудзи у процесі їх дозрівання і підсихання залежить від погодно-кліматичних умов року. Так, за більш сприятливих гідротермічних умов для формування і дозрівання насіння середньодобова ВВ порівняно із багаторічними даними була відносно високою і становила 0,75–1,82% при зниженні вологості зерна від 64,1 до 17,3%. На заключних стадіях дозрівання ВВ становить 0,75–1,32% за добу. У більш посушливих гідротермічних умовах ВВ зростала і спочатку становила 0,88–2,25%, на заключних стадіях дозрівання — 0,62–1,92% за добу, що значно більше за показники сприятливих років. Основна маса сухої речовини накопичувалась при досягненні зерном вологості 22–30%, а у подальшому можлива навіть втрата сухої речовини внаслідок дихання. Вологість зерна по-різному впливає на формування схожості насіння. Встановлено, що за вологості 47,2–53,5% насіння досліджуваних гібридів

досягає кондиційної схожості — не нижче 92%, проте сила росту, польова схожість і продуктивність — за вологості 32–40%. Насіння, досягаючи кондиційної схожості, ще є недорозвиненим за масою, щуплим. Зроблено висновок, що при зміні клімату в сторону посушливості, дозрівання насіння гібридів кукурудзи супроводжується інтенсивною вологовіддачею — 0,6–1,92% за добу, яка є значно вищою порівняно із багаторічними даними. Накопичення основної маси сухої речовини завершується при вологості 22–30%, але можлива її втрата внаслідок зволоження і інтенсивного дихання насіння.

УДК 633.15:631.559:631.563(151.1)

2014.4.171. ОБЪЕМЫ МИРОВОГО ПРОИЗВОДСТВА КУКУРУДЗЫ ПОДТВЕРЖДАЮТСЯ: ПЕРСПЕКТИВЫ ПРОИЗВОДСТВА В МИРЕ И ЕВРОПЕ (FNPSMS MAIZ' ENROP') / Thomas Joly // Зерно. — 2014. — № 9. — С. 104–105.

Кукурудза, валові збори зерна, країни — виробники зерна кукурудзи, споживання / запас зерна кукурудзи.

Наведено пропозицію з виробництва зерна кукурудзи (ЗК) у світі й Європі у 2014 р. за даними Міністерства сільського господарства США (USDA). Світовий врожай ЗК у світі може досягти 985 млн т, що становитиме новий світовий рекорд. США, лідер з виробництва ЗК, у 2014 р. скоротили площу посіву кукурудзи на 4% порівняно з минулим роком, проте погодні умови 2014 р. були сприятливими для росту і розвитку рослин кукурудзи, що дало змогу одержати середню врожайність 10,5 т/га зі всієї площі посіву та валовий збір близько 356 млн т. Високий врожай кукурудзи очікується і в інших країнах: Китаї — 220 млн т, Бразилії — 74, Аргентині — 26 млн т. У Європі, за даними DG-Agri, ЄС-28 можуть зібрати 71 млн т. В Україні, за даними USDA, у 2014 р. врожай становитиме 27 млн т, Росії — 13 млн т. Високий рівень виробництва ЗК у світі (985 млн т) дав змогу збільшити світове споживання (967 млн т) та перехідний запас ЗК (на 17 млн т) і довести його до 188 млн т. Відновлення запасу прямо вплинуло на ціни ЗК — вони знижуються з кожним високим врожаєм, зокрема у провідній країні з виробництва кукурудзи — США.

УДК 633.16:631.527:581.192

2014.4.172. ВЛИЯНИЕ МОРФОЛОГИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ ЯРОВОГО ЯЧМЕНЯ НА БИОХИМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ / Ерошенко Л.М., Ерошенко А.Н., Левакова О.В. // Вестник Росийской академии сельскохозяйственных наук. — 2014. — № 5. — С. 38–39. — Библиогр.: 12 назв.

Ячмінь ярий, зразки колекції, морфотип, показники якості біохімічні, напрям використання.

Наведено результати вивчення впливу морфотипу зразків ячменю ярого (форма куща, ступінь забарвлення, висота рослин тощо) на формування біохімічних показників якості зерна, зокрема вмісту білка. Вивчали понад 800 колекційних зразків в умовах Московської обл., одержаних із ВНДІР ім. М.І. Вавилова. Багаторічне дослідження показало, що найменший вміст білка (10,9–11,8%) у зерні ячменю виявляють генотипи, які у фазі кущіння мають напіврозлогу і сланкову форму куща. Вони також характеризуються невисоким стеблом і пізнім колосінням. Генотипи з прямою стеблом і напівпрямостеблом формою куща характеризуються підвищеним вмістом білка (12,3–14,6%), більш скоростиглі і мають вище стебло. Перша група (10,9–11,8%) відноситься до пивоварених ячменів, друга (12,3–14,6%) — до кормових. У вивчених зразках було більше генотипів кормового використання, які вирощуються на північному сході колишнього СРСР, Кавказі, півдні України. Менша частина зразків (понад 30%) відносилась до першої групи, яка характерна для західних областей Росії і України, Білорусі і Європи — використовуються для виробництва пива.

УДК 633.16:631.527:631.526.3

2014.4.173. ЗДАТНІСТЬ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДО УТВОРЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІНІЙ І СОРТІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО / Васильо Н.І., Важеніна О.Є., Козаченко М.Р., Нау-

**мов О.Г., Солонечний П.М., Шевченко Г.С. // Селекція і на-
сінництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 104. —
С. 5–108. — Бібліогр.: 23 назви. Шифр 06 543983.**

Ячмінь ярий, вихідний матеріал, схрещування, сорт, лінія, сортовипробування.

Наведено результати вивчення впливу вихідного матеріалу з робочої колекції ячменю ярого на створення перспективних ліній і нових сортів. Вивчали 141 зразок ячменю вітчизняної і зарубіжної селекції, які широко представляли географічне походження. Із 141 зразка найрезультативнішими в якості вихідних форм виявились тільки 34, зокрема 20 зразків вітчизняної селекції: Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва — 12 номерів, Селекційно-генетичного інституту — 6, Миронівського ін-ту пшениці ім. В.М. Ремесла — 2 номери, а також 14 номерів зарубіжної селекції: з Франції — 6, Німеччини — 4, Мексики — 2. Сорти Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва у переважній більшості схрещувань використовували в якості материнських форм, зарубіжні — в якості батьківських. За роки досліджень (1998–2013) найчастіше були задіяними у схрещуваннях сорти Гранал (322 комбінації), Джерело (256), Фенікс (215), Бадьорій (193). Проте за кількістю перспективних ліній, які дійшли до конкурсного сортовипробування, поспертигалась інша черговість — Звершення (66 ліній), Гранал (54), Джерело (48). Тобто кількість комбінацій схрещування не гарантує добору великої кількості перспективних ліній. За співставлення кількості перспективних ліній у конкурсному сортовипробуванні з кількістю сортів, переданих до державного сортовипробування, перше місце за цим показником посідає сорт Звершення (18%), за ним — Харківський 99 і Добродій (по 15), Гранал (13), Джерело (4%). З 15 сортів, переданих до державного сортовипробування, 9 створено за участю сортів Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва, 2 — інших вітчизняних установ (Одеса, Миронівка), 3 — зарубіжної селекції (Німеччина, Чехія, Мексика). Зроблено висновок, що до схрещування слід включати зразки, які походять з тієї установи, де проводиться селекція, як найбільш адаптовані до місцевих умов.

УДК 633.19:633.111:631.563

2014.4.174. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУКИ ИЗ ГОЛОЗЕРНОГО ОВСА ИЛИ ЯЧМЕНЯ В СМЕСИ С ПШЕНИЧНОЙ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ХЛЕБА / Плеханова Л.В. // Достижения науки и техники АПК. — 2014. — № 6. — С. 65–66. — Библиогр.: 3 назв.

Борошно пшеничне, овес (ячмінь) голозерний, хлібопекарська оцінка.

Наведено результати вивчення впливу борошна із зерна голозерного вівса (або ячменю) при додаванні його у пшеничне борошно на якість хліба. Вивчали чисте борошно із зерна м'якої пшениці сорту Новосібірська 29, голозерного зерна сорту ячменю Оскар та плівчастого — Ача, суміші у співвідношенні — 90% борошна пшениці + 10% борошна вівса (ячменю), 75 + 25 та 50 + 50% відповідно. Встановлено, що зерно голозерного вівса має більший вміст білка (на 4,55%), меншу плівчастість (на 25,5%) порівняно з зерном плівчастого сорту. Аналогічна ситуація відмічена і у ячменю — на 3,0 і 7,5% відповідно. Підвищений вміст білка і менша плівчастість голозерного зерна значно знижує вартість одержаної продукції. Тому для ефективного технологічного використання більше підходять голозерні форми вівса та ячменю. Хлібопекарська оцінка хліба як із борошна суміші, так і у чистому вигляді, показала, що на варіанті суміші 90% борошна пшениці + 10% борошна вівса (ячменю) одержано майже однакові результати з оцінки якості хліба — за об'ємом хліба, формою і кольором скорини, пористістю, еластичністю, кольором м'якуша. Збільшення частки борошна вівса або ячменю призводило до різкого погіршення показників хлібопекарської оцінки. Додавання у пшеничне борошно 10% борошна голозерного вівса або ячменю значно підвищує поживну цінність хліба за вмістом лізину і деяких незамінних амінокислот, тому використання цих сумішей для виробництва хліба є перспективним напрямом.

633.2/.4 Кормові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — професор БОГОВІН А.В.

УДК 633.15:636.085.52

2014.4.175. ВЛИЯНИЕ МОЛОЧНОКИСЛЫХ БАКТЕРИЙ СЕЛЕКТИВНОГО ДЕЙСТВИЯ НА СОХРАННОСТЬ И ПИТАТЕЛЬНОСТЬ СИЛОСА / Кудинова Н.А., Аристов А.В. // Кормопроизводство. — 2014. — № 9. — С. 38–40. — Библиогр.: 5 назв.

Силос кукурудзяний, поживні речовини, бактерії молочнокислі, збереженість якості силосу, поїдання силосу.

Наведено результати вивчення впливу мікробіологічних препаратів — молочнокислих бактерій, на збереженість якості хімічного складу і поїдання кукурудзяного силосу. Вивчали силос необроблений і оброблений сумішшю 3 препаратів молочнокислих бактерій (*Enterococcus faecium*, *Lactobacillus plantarum*, *Pediococcus acidilactici*). Органолептична оцінка показала, що обидва види силосу за кольором, запахом і структурою рослин майже не відрізнялися. За хімічним складом на початковому етапі збереження вміст молочної кислоти в обробленому силосі був на 20,9% більшим, ніж у необробленому. Протягом збереження частка молочної кислоти в обробленому силосі знизилась до 0,98%, у необробленому — до 0,76%. Крім того, у необробленому силосі збільшився вміст масляної кислоти до 0,04%, в обробленому її не виявлено. Кислотність обробленого силосу була на рівні оптимального значення, що запобігало розвитку плісневих та гнильних процесів, збереженню поживних речовин, зокрема протеїну у обробленому силосі було на 27,0–34,3% більше, ніж у необробленому. Поїдання необробленого силосу становило 70–80%, обробленого — 80–100%, що сприяло підвищенню на 12–17% надойв молока. Зроблено висновок, що обробка силосу молочнокислими бактеріями дає змогу одержати якісний силос за рахунок зменшення втрат поживних речовин у процесі силосування і збереження, нормалізації величини рН, складу і співвідношення органічних кислот.

УДК 633.174.1:636.085.51(476.5)

2014.4.176. ПОВЫШЕНИЕ ПРОДУКТИВНОСТИ ЗЕЛЕННОЙ МАССЫ СОРГО САХАРНОГО В УСЛОВИЯХ ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТЫХ ПОЧВ СЕВЕРО-ВОСТОКА БЕЛОРУСИ / Блохина Е.А. // Агрохимический вестник. — 2014. — № 4. — С. 33–37. — Библиогр.: 12 назв.

Сорго цукрове, добрива мінеральні, мікроелементи, маса зелена і суха, регулятор росту.

Наведено результати вивчення впливу строків сівби (перша і друга декади червня, перша декада липня), доз мінеральних добрив (контроль — без добрив, $N_{60-100}P_{60}K_{120}$), мікроелементів (Cu, Zn) та регулятора росту (Епін) на продуктивність зеленої і сухої маси гібрида F_1 сорго цукрового Славянское приусадебное в умовах Північного Сходу Білорусії. Умови живлення суттєво впливали на розвиток і продуктивність сорго цукрового. Врожайність зеленої маси у середньому по досліді була вищою на варіантах сівби у першій декаді червня — 574,7 ц/га, нижче — на варіантах сівби у першій декаді липня — 515,9 ц/га. Мінімальну врожайність (82,65 ц/га) сухої речовини також відмічено на варіантах сівби у першій декаді липня. У варіантах сорго цукрового за сівби у першій декаді червня на контролі врожайність зеленої маси становила 469,8 ц/га, сухої речовини — 108,93 ц/га, на варіантах сівби другої декади червня відповідно 391,4 і 87,61 ц/га, першої декади липня — 373,9 і 63,19 ц/га. Внесення добрив підвищувало врожайність зеленої маси на 63,2–164,6 ц/га за сівби у першій декаді червня, на 142,1–222,4 ц/га — другій декаді червня і на 115,6–203,2 ц/га — у першій декаді липня. Врожайність сухої речовини становила відповідно: 14,33–46,16 ц/га, 36,72–70,56 і 12,69–36,07 ц/га. Обробка посівів сорго цукрового мікроелементами і Епіном сприяла підвищенню врожайності зеленої маси і сухої речовини: у першій декаді червня на 65,6–73,1 і 10,56–23,31 ц/га відповідно, у другій декаді — на 1,6–10,9 і 2,27–5,24 ц/га і першій декаді липня — на 1,1–17,9 і 6,84–11,47 ц/га. Максимальна врожай-

ність зеленої маси (621,7 ц/га) і сухої речовини (154,3 ц/га) у посівах першої декади червня було одержано на варіанті $N_{80}P_{60}K_{120}+Zn+Cu+Epін$, сівби другої декади червня (600,3 і 154,24 ц/га) за внесення $N_{100}P_{60}K_{120}+Zn+Cu+Epін$, сівби першої декади липня (577,1 і 99,26 ц/га) за внесення $N_{100}P_{60}K_{120}+Zn+Cu+Epін$. Зроблено висновок, що для одержання високої врожайності зеленої маси і сухої речовини, сівбу сорго цукрового потрібно проводити у першій декаді червня з внесенням до сівби $N_{80}P_{60}K_{120}$ і обробкою посівів у фазі кущення Zn, Cu і Епіном.

УДК 633.2(477.41/.42)

2014.4.177. НАСІННЄВА ТА КОРМОВА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГРЯСТИЦІ ЗІБІРНОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПОЛІССЯ / Мойсієнко В.В., Сладковська Т.А. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — 2014. — Вип. 1, т. 1. — С. 62–68. — Библиогр.: 13 назв. Шифр 544073.

Гростецька збірна, продуктивність насіннєва і кормова, добрива рідкі комплексні, культури покровні.

Наведено результати з вивчення впливу добрив: контроль — без добрив; $P_{60}K_{60}$; $N_{60}P_{60}K_{60}$. (фон); фон + рідкі комплексні добрива (РКД); фон + РКД + бор на насіннєву продуктивність сортів гростецької збірної (Київська рання та Муравка) та їх зелену продуктивність в умовах Житомирської обл. за покровної (вико-овес та ячмінь ярий) і безпокровної сівби. Дослідженнями встановлено, що найвищу врожайність (0,69 т/га) насіння гростецької збірної одержано при весняній сівбі під покров ячменю з повним мінеральним добривом та РКД + бор. Найменший збір насіння (0,31–0,41 т/га) одержали на варіантах без внесення добрив незалежно від покровної культури. За внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$ врожайність насіння збільшувалась на 43–48% порівняно з варіантом без добрив, а використання $N_{60}P_{60}K_{60}$ + РКД та бору збільшило її на 71%. Найбільшу урожайність зеленої маси 38,75 т/га одержано на варіанті весняного посіву без покрову з повним мінеральним добривом та РКД. Внесення бору майже не відобразилося на урожайності зеленої маси гростецької збірної. Сорт Київська рання за врожайністю насіння поступається сорту Муравка у середньому на 14%.

УДК 633.2.039.6:633.371.422

2014.4.178. ПРИЕМЫ СОЗДАНИЯ ДОЛГОЛЕТНИХ ТРАВСТОЕВ НА ОСНОВЕ КОЗЛЯТНИКА ВОСТОЧНОГО В ВЕРХНЕВОЛЖЬЕ / Эседуллаев С.Т., Шмелева Н.В. // Кормопроизводство. — 2014. — № 9. — С. 21–25. — Библиогр.: 5 назв.

Трави багаторічні бобові і злакові, норми висіву насіння, склад травостоїв, продуктивність, якість корму.

Наведено результати вивчення впливу козлятнику східного на продуктивність, довголіття і якість корму у злаково-бобових травосумішках в умовах Верхньоволж'я. Вивчали травосуміші одновидові (козлятник східний, конюшина лучна, гростецька збірна та тимфіївка лучна) та їх потрійні суміші за різних норм висіву насіння (12,5%, 25, 50 і 75% від повної норми висіву) на удобреному фоні ($N_{30}P_{60}K_{90}$) і без добрив. Установлено, що за три роки вирощування, частка бобових трав у складі врожаю травосуміші з тимфіївкою лучною коливалась від 22 до 35%, з гростецькою збірною — від 14 до 22%. Причому на фоні добрив частка бобових трав з гростецькою знижувалась сильніше. Більш помітними ці зміни були за роками господарського використання. Так, якщо у перший рік використання частка бобових трав становила 22–53%, то на третій рік у травосуміші з гростецькою вона знизилась від 48 до 11%. Максимальні середньодобові прирости біомаси у бобових трав відбувались у фазі початок цвітіння — від 4,37 до 6,80 г/рослину. У злакових трав біомаса формувалась менш інтенсивно, але більш рівномірно. На неудобреному фоні в одновидових посівах за врожайністю зеленої маси,

сухої речовини, збором кормових одиниць і білка виділялась конюшина лучна — 33,1 т/га; 6,40; 4,22; 0,71 т/га відповідно. Продуктивність злакових трав була майже рівною. У змішаних посівах більш продуктивною була суміш із конюшини, козлятнику (по 12,5% від повної норми висіву) та тимофіївки лучної (75%), яка забезпечила одержання 7,19 т/га к.од. і 1,01 т/га білка. Встановлено, що при виборі у якості компонента травосуміші грятости збірної, норма її висіву не повинна перевищувати 25%. Додавання до складу травосуміші бобових трав збільшувало протеїновий вміст кормової одиниці значно більше зоотехнічної норми.

УДК 633.2/3:58.087

2014.4.179. ДИНАМІКА БОТАНІЧНОГО СКЛАДУ РАННЬО-СТИГЛИХ ТРАВСТОІВ / Мельник М.І. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2014. — Вип. 78. — С. 82–87. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 544324.

Травосумішки традиційні та адаптовані, ботанічний склад.

Викладено результати вивчення динаміки ботанічного складу ранньостиглих традиційних (грятости збірної + костриця лучна + пажитниця багаторічна + люцерна посівна) та адаптованих (житняк гребінчастий + райграс високий + костриця червона + люцерна посівна) злаково-бобових травостоїв за пасовищного використання в умовах нестійкого зволоження. Дослідження показали, що продуктивне довогліття окремих компонентів знижувалось у результаті їх біологічних особливостей, конкуренції між компонентами та ґрунтово-кліматичних умов. У перший рік використання домінуюче положення у традиційній суміші займали верхові злакові трави, частка яких у урожаї становила 50,85% (грятости збірної — 31,42, костриця лучна — 19,45 %). Низовий компонент (пажитниця багаторічна) становив 17,13%. В адаптованій суміші також домінували верхові злакові трави: житняк гребінчастий — 14,5, райграс високий — 35,55%. Низовий компонент (костриця червона) займав тільки 15,5%. Частка люцерни посівної в обох травосумішках становила — 30,97–33,15%. Кількісне співвідношення різнотрав'я було незначним — 1,03–1,3%. На другий рік використання травостоїв у традиційній суміші частка грятости збірної збільшилась від 31,42 до 38,6%, пажитниці багаторічної — зменшилась від 17,13 до 10,18%. В адаптованій суміші також спостерігалось збільшення райграсу високого (від 35,55 до 36,24%) та костриці червоної (від 15,5 до 16,42%). Житняк гребінчастий виявився менш конкурентоспроможним у сумісному посіві з райграсом високим, у результаті чого частка зменшилась до 11,76%. Частка люцерни в обох сумішках збільшилась до 32,04–34,22% проти 30,97–33,15%. Процес переформування багаторічного складу продовжувався і на третьому році використання. У традиційній суміші збільшилась частка грятости збірної до 45,24%, а пажитниці багаторічної — зменшилась до 7,08%. Костриця лучна, на відміну від грятости збірної, протягом усіх років розвивалась без змін і не мала переваги. Люцерна посівна розвивалась також без змін, відзначалась значними темпами росту, добре гілкувалась, швидко відростала після скошування. Зроблено висновок, що у формуванні врожаю ранньостиглих традиційних і адаптованих травостоїв більшу роль відіграють грятости збірної, райграс високий та люцерна посівна, частка яких у складі травостоїв становить 67–68%. Із низових злакових трав більш конкурентоспроможною є костриця червона.

УДК 633.2/4:338.439.5(477.7)

2014.4.180. ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ / Цуркан Н.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2014. — Вип. 2. — С. 81–87. — Бібліогр.: 8 назв.

Продукція багаторічних трав, зелена маса, насіння, ринок продукції багаторічних трав.

Розглянуто питання формування та функціонування ринку продукції багаторічних трав в Україні. Встановлено, що ринок продукції багаторічних трав в Україні на сьогодні є досить нерозвиненим, хоча існує де-юре. Складовими ринку продукції багаторічних трав є насіння і зелена маса, які використовуються для різних потреб. Проте на увагу суб'єктів ринкових відносин заслуговує ринок насіння багаторічних трав і продукція, яка виробляється із зеленої маси — сінаж,

сіно, трав'яне борошно, гранули. Реалізація насіння багаторічних трав на внутрішньому ринку є дуже прибутковою справою — продається від 6 грн/кг (еспарцет) до 35 грн/кг (люцерна). Проте за великого його дефіциту баланс ринку насіння для більшості підприємств є від'ємний — дефіцит насіння 11,41 тис. ц. Що стосується зеленої маси, то вона не є товарною продукцією безпосередньо. Продаються виготовлені із неї сінаж, сіно, трав'яне борошно і гранули. Однак протягом 2009–2012 рр. вони також були від'ємними: дефіцит сіна становив 494,6 тис. ц, зеленої маси — 15700,6 тис. ц. Зроблено висновок, що на сьогодні не спостерігається позитивних тенденцій щодо покращання розвитку ринку продукції багаторічних трав, відбувається незадоволення пропозиції, що призводитиме до підвищення цін на корми та насіння трав.

УДК 633.2/4:631.81

2014.4.181. ПРОДУКТИВНОСТЬ ПАСТБИЩ И ПРОИЗВОДСТВО ВАЛОВОЙ ЭНЕРГИИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СИСТЕМЫ УДОБРЕНИЯ / Кулаков В.А., Седова Е.Г. // Кормопроизводство. — 2014. — № 9. — С. 7–11. — Библиогр.: 10 назв.

Пасовища злакові, система удобрення, валова енергія, продуктивність, кормова одиниця.

Наведено результати вивчення впливу різних систем удобрення: 3 варіанти мінеральної, 2 — органічної і 6 — комбінованої (табл.) на продуктивність злакових пасовищ, виробництво валової енергії і її розподілення за елементами пасовищної агроєкосистеми упродовж 10 років в умовах Московської обл. Виявлено, що в середньому за 10 років продуктивність неудообрених пасовищ (контроль) становила 35,7 ГДж обмінної енергії або 3203 к.од/га. Трави щороку поглинали 85 кг азоту, 24 — P_2O_5 , 62 — K_2O , 58 кг — $CaCO_3$ з 1 га за рахунок ґрунту. Внесення 80 т/га гною при перезалуженні збільшило збір обмінної енергії на 10,4 ГДж, або 874 к.од./га. Приріст обмінної енергії у перерахунку на 1 т гною становив 1,3 ГДж або 109 к.од. Травостої також більше споживали азоту на 29%, фосфору — 63, калію — 58 і кальцію — на 62% порівняно з контролем. Продуктивність порівняно з контролем також збільшилась на 76%, що дало змогу одержати додатково 112,5 ГДж, або 99,1 к.од. Щорічне підживлення мінеральними добривами у дозі $N_{180}P_{60}K_{120}$ забезпечило середній збір 85,8 ГДж або 7498 к.од./га. Зі збільшенням дози азоту до 240 кг/га врожайність збільшилась до 97,0 ГДж (8624 к.од./га). Приріст на 1 кг д.р. становив 138,6–146,0 МДж або 12,9 к.од. Максимальну продуктивність пасовищ — 99,9 ГДж або 8912 к.од./га одержано за комбінованого використання добрив (40 т/га гною + $N_{240}P_{60}K_{120}$). Врожайність пасовища збільшилась у 2,8 раза порівняно з контролем. На контролі середньорічне накопичення валової енергії становило 94,0 ГДж/га, з яких 62% припадає на надземну фітомасу, 29 — підземну, 9% — на підвищення родючості ґрунту. Зроблено висновок, що всі системи удобрення суттєво підвищували як продуктивність агрофітоценозів, так і енергетичний потенціал ґрунтової родючості злакових пасовищ.

УДК 633.2/4:633.15

2014.4.182. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРМОВИХ КУЛЬТУР ПІЗНІХ СТРОКІВ СІВБИ ТА ЇХ СУМІСНИХ ПОСІВІВ ІЗ СОЄЮ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ТА УДОБРЕННЯ / Молдован Ж.А. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 40–47. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544197.

Кукурудза, трава суданська, сорго цукрове, соя, одновидові і сумісні посіви, обробіток ґрунту, добрива, продуктивність.

Наведено результати вивчення продуктивності: одновидових кормових культур (кукурудза, трава суданська, сорго цукрове) в одновидових та сумісних їх посівах із соєю залежно від способів основного обробітку ґрунту (оранка, поверхневий обробіток) та удобрення (без добрив; $N_{30}P_{30}K_{30}$; $N_{60}P_{60}K_{60}$) в умовах Правобережного Лісостепу України. Встановлено, що кращі умови для росту і розвитку однорічних кормових культур в одновидових або сумісних посівах із соєю формуються за умови проведення оранки. Заміна оранки поверхневим обробітком ґрунту призводить до зменшення

висоти та облистяності рослин і, як наслідок, врожайності. Серед досліджуваних кормових культур найвищі показники врожайності як одновидових (33,4–74,5 т/га), так і сумішок із соєю (38,5–83,8 т/га), забезпечили посіви сорго цукрового. Найменша врожайність зеленої маси як в одновидових (26,6–44,2 т/га), так і сумісних посівах з соєю (31,9–56,2 т/га), забезпечила трава суданська. Загалом сумісне їх вирощування із соєю сприяє зростанню врожайності у 1,2–1,3 раза порівняно з одновидовими посівами цих культур. Підвищення врожайності зеленої маси залежить від норми внесення мінеральних добрив. Найвищу врожайність одновидових і сумісних посівів із соєю одержано за внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$. Найменше підвищення врожайності зеленої маси відмічено на посівах суданської трави: на 14,9 т/га — за проведення оранки і на 12,4 т/га — за поверхневого обробітку ґрунту в одновидових посівах та на 21,2 і 10,1 т/га — у сумісних посівах. Зроблено висновок, що максимальну продуктивність (83,8 т/га зеленої маси, 26,52 т/га сухої речовини, 20,39 т/га к. од., 1,35 т/га перетравного протеїну та 23,21 ГДж обмінної енергії) одержано з посіву сорго цукрового із соєю за умови оранки та внесення добрив у дозі $N_{60}P_{60}K_{60}$.

УДК 633.2/.4:633.19

2014.4.183. ТРИКАЛЕ ЯРЕ В ПОЛЬОВОМУ КОРМОВИРОБНИЦТВІ / Гетман Н.Я., Чернецька С.Г. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2014. — Вип. 78. — С. 27–31. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 06 544324.

Тритикале яре, вика яра, змішані посіви, продуктивність тритикале ярого.

Наведено результати вивчення впливу вики ярої на кормову продуктивність тритикале ярого сорту Оберіг Харківський у суміші з сортом вики Єлизавета залежно від способу її сівби та норми висіву. Встановлено, що на період колосіння тритикале вика яра знаходилась у фазі бутонізації — початку цвітіння, яка в травостой була за висотою на рівні рослин тритикале. Висота рослин тритикале становила 100–132 см, вики — 129 см. Формування врожайності зеленої маси залежало від удобрення, де найбільшою вона була за норми висіву тритикале 75% від повної та 50% — норми вики за сівби з міжряддями 45 см на фоні внесення повного мінерального добрива із розрахунку 45 кг діючої речовини. Зроблено висновок, що посіви ярого тритикале у суміші з високобілковими культурами — викою ярою, люпином вузьколистим та горохом кормовим значно покращують кормову продуктивність зеленого корму.

УДК 633.25:631.53.02

2014.4.184. ВПЛИВ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДЕЯКИХ ВИДІВ БАГАТОРІЧНИХ ЗЛАКОВИХ ТРАВ НА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ ТА ДОВГОВІЧНІСТЬ НАСІННЯ / Бугайов В.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2014. — Вип. 78. — С. 8–12. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 544324.

Трави злакові багаторічні, життєздатність, довговічність.

Наведено результати вивчення впливу біологічних особливостей деяких видів багаторічних злакових трав (костриця тонколиста, пирій середній, стокolos прибережний, житняк гребінчастий і регнерія шорсткостеблова) на життєздатність і їх довговічність. Дослідження показали, що життєздатність і довговічність насіння залежить від їх видового складу. Так, лабораторна схожість насіння досліджуваних видів після 10 днів від збирання становила від 11–19 до 79–85%. Найменшою вона була у костриці тонколистої (11–19%), найвищою — у пирію середнього (79–85%). Для сівби свіжозібране насіння може бути використане за умови відповідності його вимогам ДСТУ 2240-93, які визначаються терміном післязбирального досягання насіння. Найменший термін післязбирального досягання мало насіння пирію середнього (10–19 днів), найбільший (120 днів) — костриця тонколиста. За 5 років зберігання не втратило схожості (92–93%) насіння регнерії шорсткостеблової і пирію середнього. Найнижчий показник схожості виявлено у костриці тонколистої — 78% і житняку гребінчастого — 82%. Зроблено висновок, що свіжозібране насіння можна використовувати тільки за проходження терміну післязбирального досягання. Зберігати насіння у

неконтрольованих умовах можна протягом 24–52 місяців, після чого воно втрачає схожість.

УДК 633.264:631.67(470.4)

2014.4.185. ВОЗДЕЛЮВАННЯ ОВСЯНИЦІ ТРОСТИКОВОЙ НА ОРОШАЕМЫХ ЗЕМЛЯХ НИЖНЕГО ПОВОЛЖЬЯ / Дронова Т.Н., Бурцева Н.И., Ивина И.П. // Кормопроизводство. — 2014. — № 9. — С. 26–28. — Бібліогр.: 6 назв.

Костриця тростинна, сівба (строки і способи), норми висіву насіння, густина стеблостою, зрошування, насіння, врожайність костриці.

Наведено результати з розробки технології вирощування насіння костриці тростинної на зрошуваних землях в умовах Нижнього Поволжя. Костриця тростинна дірчастокучова рослина з високою отавністю, добрими кормовими якостями та довголітньою продуктивністю. Для розробки технології вирощування насіння костриці вивчали строки сівби (весняний і літній), способи сівби (рядковий і широкорядний), норми висіву насіння (4; 5 і 6 млн за рядкової і 2; 3 і 4 млн схожих насінин/га за широкорядної сівби на фоні зрошення та мінеральних добрив ($N_{200-235}P_{180}K_{200}$). Виявлено, що густина стеблостою посівів костриці збільшувалась з віком. Так, у посіві 1-го року життя вона становила 210–327 стебел/м², 2-го — 400–784 і 3-го — 872–1217 стебел/м². Вона також збільшувалась від весни (400–872) до осені (575–1692 стебел/м²). На насінневих посівах проведено 5 поливів з нормою води 1500 м³/га. Використання зрошувальної води за сумарного використання становило 46,3–47,0%, дощової води — 43,2–43,9%, із запасів ґрунту — 9,1–10,5%. Витрати поливної води на формування 1 кг насіння змінювалися від 8,3–10,8 м³ на літньому і до 11,4–15,4 м³ — на весняному посівах. Весняний посів сформував врожайність насіння 208–280 кг/га, літній — 300–392 кг/га. Максимальну врожайність насіння 235–280 кг/га одержано за весняної сівби з нормою висіву 4,0 млн на широкорядному посіві та 332–392 кг/га — за літньої сівби з нормою висіву 6,0 млн у рядковому посіві. Зроблено висновок, що на зрошуваних землях Нижнього Поволжя костриця тростинна здатна формувати врожайність насіння від 208 до 280 кг/га за весняної та від 300 до 392 кг/га — за літньої сівби. Широкорядні посіви з нормою висіву 4 млн схожих насінин/га мають перевагу перед рядковими з нормою висіву 5–6 млн. Приріст врожайності становить 21–45 кг/га за весняної та 32–54 кг/га — за літньої сівби.

УДК 633.35(477.42)

2014.4.186. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЕЛЮШКО-ВІВСЯНОЇ СУМІШКИ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ / Панчишин В.З. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — 2014. — Вип. 1(30), т. 1. — С. 228–236. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 544073.

Пелюшко-вівсяна сумішка, сорти, добрива мінеральні, зелена маса, зерно, строки збирання, продуктивність сумішки.

Наведено результати досліджень щодо впливу мінеральних добрив, сортових особливостей кормового гороху (пелюшка) та строків збирання на продуктивність пелюшко-вівсяної сумішки в умовах Житомирського Полісся. Вивчали: сорти пелюшки Зв'ягельська та Поліська 1 у сумішці з вівсом сорту Житомирський; варіанти удобрення: $P_{60}K_{60}$, $N_{30}P_{60}K_{60}$, $N_{60}P_{60}K_{60}$, $N_{60}P_{60}K_{60}$ + РКД (R_{ost} -концентрат $N_5P_5K_5$ + S + Mg + Fe + Cu + Mn + B + Zn + Mo + Co); строки збирання: цвітіння, молочна стиглість дозрівання. За роки досліджень (2011–2013) пелюшко-вівсяна сумішка з сортом Поліська 1 за врожайністю зеленої маси була більш продуктивною (30,0–53,6 т/га) порівняно з сортом Зв'ягельська (28,3–47,8 т/га). Внесення добрив сприяло збільшенню врожаю в середньому на 5,5–10,5 т/га порівняно з контролем. Найбільшу врожайність зеленої маси (47,8–53,6 т/га) одержано на варіанті мінерального удобрення $N_{60}P_{60}K_{60}$ + РКД. Пелюшко-вівсяна сумішка забезпечує досить високий врожай зерна і може з успіхом використовуватися для заготівлі зернофуражу. Сумішка з сортом Поліська 1 за всіма варіантами забезпечила вищий врожай (3,5–4,5 т/га) порівняно з сортом Зв'ягельська (3,3–4,2 т/га). Більшу продуктивність сумішки з сортом Поліська 1 одержано за рахунок вищої висоти

рослин (на 4,7–5,0 см), більшої густоти стеблостою (на 1,3–1,5 шт./м²) та площі листової поверхні (на 5,3–5,4%) порівняно з сортом Зв'ягельська.

УДК 633.361:631.5

2014.4.187. СИМБІОТИЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЕСПАРЦЕТУ ЗА РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ / Маткевич В.Т., Коломієць Л.В., Резніченко В.П., Міценко Н.П., Качан О.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2014. — Вип. 78. — С. 75–81. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 544324.

Еспарцет, симбіотична активність, норми висіву, способи сівби, дози добрив, симбіотичний азот.

Наведено результати вивчення впливу норм висіву (2,0; 3,0; 4,0; 5,0 млн/га схожих насінин), способів сівби (рядковий з міжряддями 15 см; широкорядний — 45 і 60 см) на фоні N₃₀P₃₀K₃₀ та доз мінеральних добрив: контроль — без добрив; P₆₀K₆₀ — фон; фон + N₃₀; + N₆₀; + N₉₀ на накопичення кореневої маси сорту Смарагд у Північному Степу України впродовж 2009–2011 рр. У середньому за три роки рівень на-

копичення абсолютно сухої кореневої маси був найбільшим у травостоях з нормою висіву 4,0 млн/га при рядковому посіві (39,1 ц/га) та широкорядному з міжряддями 45 см — 36,3 ц/га. Збільшення і зменшення норми висіву викликало зниження кореневої маси. Внесення мінеральних добрив сприяло підвищенню сухої кореневої маси до 59,4 ц/га на варіанті фон + N₆₀, що перевищувало показники контролю на 29,5 ц/га. Формування симбіотичного апарату рослин залежало від способу сівби та норм висіву. Так, за рядкового способу сівби загальна маса бульбочок у період цвітіння становила 3659 мг/рослину, широкорядного — 3747 і 3581 мг. За внесення добрив кількість бульбочок на рослину збільшувалась до 164,8 шт./рослину, що більше від контролю на 38,4 та 28,7 шт. від ділянок фону. У середньому за три роки накопичення симбіотичного азоту було більшим на широкорядному посіві з міжряддями 45 см і нормою висіву 4 млн/га. Найвищий показник симбіотичного азоту одержано на варіанті фон + N₆₀ — 117 кг/га, що на 32 кг більше контрольного варіанта і на 28 кг — фонового. Проте збільшення дози азоту до 90 кг призвело до зниження показника симбіотичного азоту.

633.5/.9 Технічні культури

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН КАЛЕНСЬКА С.М.

УДК 633.63:631.46:631.5

2014.4.188. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ФОРМУВАННЯ МЕТАГЕНОМУ ПРОКАРІОТ РИЗОСФЕРИ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ В ЧОРНОЗЕМІ ТИПОВОМУ / Москалевська Ю.П., Патица М.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2014. — Вип. 1/2. — С. 69–76. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 544555.

Буряки цукрові, метагеном прокаріот, ризосфера, чорнозем типовий, вуглець, ферменти, агроценоз.

Досліджено вплив систем землеробства та способів основного обробітку ґрунту на формування метагеному та функціонування мікробного комплексу, який зумовлює трофічні вуглецеві потоки в ризосфері цукрових буряків на чорноземі типовому. Встановлено, що поверхневий обробіток чорнозему типового, на відміну від диференційованого, сприяє функціональній активності мікробіоти в середовищі ризосфери, що трансформує основні вуглець-умісні сполуки кореневих ексудатів, з якими пов'язана ферментативна активність та баланс цих сполук у ґрунті. Показано, що внесення вуглець-умісних органічних добрив зумовлює високий рівень мікробного біорізноманіття, активізацію складних мікробних процесів трансформації сполук вуглецю, що сприяє покращенню екологічного стану та створює умови для формування гомеостазу агроєкосистем у цілому.

УДК 633.63:631.82:632.934

2014.4.189. ПОЄДНАННЯ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ЖИВЛЕННЯ З ФУНГІЦИДАМИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ / Шевченко Т.В. // Цукрові буряки. — 2014. — № 6. — С. 9–12. — Бібліогр.: 4 назви.

Буряки цукрові, позакореневе підживлення, хвороби листового апарату, фунгіциди, врожайність.

З'ясовано роль та обґрунтовано доцільність поєднання внесення добрив із засобами захисту рослин — фунгіцидами, визначено ефективні комбінації їх застосування з урахуванням економічної та енергетичної доцільності. Встановлено, що позакореневе внесення добрив позитивно впливає на показники врожайності цукрових буряків. Випробувано 3 види мікродобрив на різних гібридах (Білоцерківський ЧС-57, Іванівсько-Веселоподолянський ЧС-84, Уманський ЧС-90) у позакореневе підживлення. Результати досліджень показали, що найвищі показники врожайності коренеплодів по всіх гібридах було одержано при застосуванні мікродобрива АДОБ макро + мікро. Поєднання позакореневого внесення добрив із засобами захисту рослин (фунгіциди) суттєво підвищувало стійкість рослин до ураження хворобами листового апарату, що відповідно підвищувало й показники про-

дуктивності цукрових буряків. Найкращі результати показав фунгіцид Дерозал 0,4 л/га у фазі змикання листків у міжрядді, альтосупер 0,5 л/га та Імпакт 0,25 л/га через 15 днів після попередньої обробки.

УДК 633.63:664.121:663.1:632.3

2014.4.190. ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ САХАРНОЙ СВЕКЛЫ НА ВЫХОД САХАРА ПРИ ПОРАЖЕНИИ КОРНЕПЛОДОВ ГНИЛЬЮ / Дайшева Н.М., Семенхин С.О., Городецкий В.О., Михайлюта Л.В. [и др.] // Хранение и переработка сельхозсырья. — 2014. — № 9. — С. 22–27. — Библиогр.: 7 назв.

Буряки цукрові, показники якості, мікробіологічні дослідження, хімічний склад.

Розглядаються проблеми зберігання і переробки цукрових буряків, що вирощуються в умовах Південного федерального округу. Проведено оцінку показників якості бурякової сировини з високими технологічними показниками, не враженої гниллю, та бурякових коренеплодів з дозованим пошкодженням (2,0; 5,0; 10,0%) — гнила та відмерла тканина. Встановлено, що навіть мінімальна кількість (2% до маси) некондиційної сировини істотно знижує якість одержаних продуктів. Залежно від якості сировини помітно змінюється вихід цукру, який є прогнозованим: він знижується від 14,4 до 3,6%, а вміст цукру в меласі відповідно підвищується від 1,92 до 4,1%. Аналіз бурякової сировини з мікробіологічної точки зору показує, що ослаблені за несприятливих умов коренеплоди заражаються слизовим бактеріозом, на окремих ділянках бактеріальною гниллю. Їх дія на буряковий корінь визначається розчиненням пектинових речовин та мацерацією тканин. Паралельно активізуються плісневі гриби. Рекомендовано повністю виключити використання таких коренеплодів у переробці.

УДК 633.791:631.52:527:631.578.083

2014.4.191. ВИКОРИСТАННЯ БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗМНОЖЕННІ ВИХІДНОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ХМЕЛЮ / Кормільцев Б.Ф., Штанько І.П., Михайліченко К.П., Черненко О.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2014. — Вип. 7. — С. 73–76. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 544455.

Хміль, селекція хмелю, біотехнологія, гібриди хмелю, мікробіологічне розмноження хмелю.

Визначено можливість використання сучасних біотехнологічних методів для скорочення процесу селекції сортів хмелю та визначення особливостей культивування і розмноження *in vitro* відібраних клонів. Проведено дослідження з модифікації

поживних середовищ та підібрано умови культивування і розмноження виділених зразків. Показано, що застосування біотехнологічних методів оздоровлення та розмноження вихідного матеріалу хмелю дає можливість одержати необхідну кількість рослин для проведення селекційних випробувань, що скорочує тривалість селекційного процесу і підвищує його ефективність. За даними комплексного аналізу вихідного гібридного матеріалу виявлено високий потенціал селекційних та агрономічних ознак окремих генотипів, які порівняно зі стандартом мають достовірні переваги.

УДК 633.791:663.423:664

2014.4.192. ЯКІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СОРТІВ ХМЕЛЮ УРОЖАЮ 2013 РОКУ / Рудик Р.І., Гринюк Т.П., Пасічник І.О., Свірчевська О.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2014. — Вип. 7. — С. 59–63. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 544455.

Хміль, сорти українські, речовини гіркі, альфа кислоти, валовий збір, хмелегосподарства, сортовий склад, пивоварна якість.

Проведено моніторинг якості хмелю урожаю 2013 р. вітчизняних виробників, визначено його пивоварну якість, досліджено сортовий склад валового збору хмелю. Якість хмелю досліджувалась у хмелегосподарствах Житомирської, Львівської та Хмельницької областей. Встановлено, що український хміль за всіма показниками відповідає чинному стандарту ДСТУ 7067:2009 "Хміль. Технічні умови" та цілком відповідає європейському рівню якості. Валовий збір хмелю у хмелегосподарствах у 2013 р. становив 476,78 т. Значну частину — 86,8% від загального збору мав хміль тонкоароматичних (182,4 т) та ароматичних (231,3 т) сортів, що відповідають вимогам пивоварного виробництва. Найпоширеніші серед ароматичних та тонкоароматичних сортів хмелю, вирощених господарствами України, були сорти Заграва, Національний та Слов'янка. Серед сортів гіркої групи — сорти Альта та Промінь. Враховуючи пивоварні якості хмелю, для приготування пива високої якості рекомендовано використовувати ароматичні сорти Слов'янка, Заграва, Національний.

УДК 633.844:631.5:477.72

2014.4.193. ГІРЧИЦЯ В ПІВДЕННОМУ СТЕПУ: АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ І ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ: монографія / Жуйков О.Г. — Херсон, 2014. — 416 с. — Бібліогр.: 433 назви. Шифр 544315.

Гірчиця (сарептська, біла, чорна), екологічні аспекти, технологія вирощування, попередники гірчиці, селекція, насінництво.

Узагальнено екологічні аспекти щодо розміщення товарних і насінницьких посівів сарептської, білої та чорної гірчиці в умовах Південного Степу України. Представлено історичний огляд і виробничий досвід вирощування зазначеної культури в умовах недостатнього природного зволоження. Надано обґрунтування місця гірчиці в незрошуваних сівозмінах Південного Степу та рівня їх граничного насичення культурою. Проаналізовано стан та перспективи виробництва гірчицевого насіння, олій та шроту в масштабах України та світу, виключено вектори, пріоритети та потенційні можливості його ідентифікації. Наведено результати багаторічних досліджень щодо розробки адаптивних технологій вирощування товарного насіння та насінневого матеріалу гірчиці різних видів. Дано експериментальне обґрунтування базисних елементів системи удобрення та системи агротехнологічних заходів із догляду за посівами гірчиці. Представлено всебічну оцінку економічної ефективності та енергетичної доцільності технологій вирощування культури гірчиці.

УДК 633.854.78:631.523

2014.4.194. РОЗШИРЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ У СОНЯШНИКУ ПІД ВПЛИВОМ МУТАГЕНУ НА НЕЗРІЛІ ЗАРОДКИ ТА НАСІННЯ / Сорока А.І. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 5. — С. 43–45. — Бібліогр.: 10 назв.

Соняшник, мутагенез, незрілі зародки, насіння, спектр мутацій, етилметансульфонат.

Наведено результати ефективності мутагенної обробки насіння та незрілих зародків двох ліній соняшнику з метою розширення генетичної різноманітності культури. Зародки звільняли від оболонки і висаджували на модифіковане по-

живне середовище з незначним вмістом мікроелементів і підвищеним рівнем вітамінів. Сформовані зелені паростки після появи 2–3 пар листків висаджували в поле. Одночасно з незрілими зародками мутагеном обробляли і зріле насіння. Частоту мутацій в M_2 визначали після підтвердження успадкування зміненої ознаки в наступному поколінні. Встановлено, що обробка етилметансульфонатом (ЕМС) була ефективною як за використання незрілих зародків, так і зрілого насіння, однак частота і спектр мутацій у першому варіанті були більші. Частота мутацій за обробки незрілих зародків становила 15,4–39,9%, а зрілого насіння — 8,7–9,6%. Досліджені лінії соняшнику розрізнялися щодо рівня мутабільності за впливу мутагену на незрілі зародки. Доведено, що для розширення генетичного різноманіття культури обробка ЕМС незрілих зародків була ефективнішою, ніж зрілого насіння.

УДК 633.88:543.544:577.175.62

2014.4.195. ВИЗНАЧЕННЯ СТЕРОЇДНИХ СПОЛУК У СИРОВИНІ ПІВОНІЇ ЛІКАРСЬКОЇ СОРТІВ "ALBA PLENA" ТА "ROSEA PLENA" / Бурда Н.Є. // Фітотерапія. — 2014. — № 1. — С. 67–70. — Бібліогр.: 5 назв.

Півонія лікарська, газова хроматографія, стероїдні сполуки, якість сировини.

Для поглибленого вивчення хімічного складу сировини півонії лікарської, яка здавна застосовувалась у народній медицині, проведено вивчення якісного складу та встановлення кількісного вмісту стероїдних сполук методом газової хроматографії в листках, квітках і кореневищах двох сортів культури. Встановлено наявність у листках та квітках півонії лікарської сорту *Alba plena* 7 сполук стероїдної природи і 9 — у листі сорту *Rosea plena*. Визначено їх кількісний вміст. У всіх дослідних об'єктах переважали γ -ситостерол та стигмаста — 3,5 дієн. Досить високий вміст даних стероїдних сполук дає змогу прогнозувати протизапальну активність у листках, квітках та кореневищах півонії лікарської та можуть бути використані при розробці методик контролю якості лікарської сировини.

УДК 633.88:581.6

2014.4.196. ШАВЛІЯ ЛІКАРСЬКА — СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ / Ніженковська І.В., Цуркан О.О., Седько К.В. // Фітотерапія. — 2014. — № 2. — С. 58–61. — Бібліогр.: 24 назви.

Шавлія лікарська, біологічно активні сполуки, фітотерапія, фармакологія.

Одним з найважливіших завдань фармацевтичної науки України є пошук та створення лікарських препаратів рослинного походження з вітчизняної рослинної сировини. Показано, що фітогенотип роду *Salvia L.* становить ≈ 1000 видів, зокрема в Україні росте лише 22 види. В медицині використовуються шавлія лікарська, в листках якої міститься найбільший комплекс біологічно активних сполук з бактерицидною, антиоксидантною, протизапальною, спазмолітичною, кровоспинною, в'язучою та загальнозміцнювальною дією. Шавлія лікарська є офіційною в Україні, описано історію її застосування та поширення. Встановлено, що склад біологічно активних сполук шавлії не є постійним і залежить від термінів заготівлі, частини рослини, місця збору та інших факторів. Відкрито нові фармакологічні властивості досліджуваної рослинної сировини, які дають можливість застосовувати її в різних галузях медицини, навіть в онкології. Тому шавлія лікарська вважається широкою за спектром дії лікарською рослиною, яку рекомендовано вводити до складу як монокомпонентних, так і складних лікарських засобів.

УДК 635.54(447.46)

2014.4.197. ОЦІНЮВАННЯ СОРТІВ ЦИКОРІЮ КОРЕНЕПЛІДНОГО УМАНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЗА ВРОЖАЙНІСТЮ ТА МАСОЮ КОРЕНЕПЛОДУ / Миколайко В.П. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 1. — С. 85–88. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 544167.

Цикорій коренеплідний, сорт цикорію, коренеплід цикорію (маса), врожайність коренеплоду цикорію.

Наведено результати досліджень маси коренеплодів та врожайності сортів цикорію коренеплідного селекції Уманської ДСС Ін-ту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН: Уманський-90, Уманський-95, Уманський-96, Уманський-97,

Уманський-99. Установлено, що в середньому за роки досліджень маса їх коренеплодів коливалася в межах 323–379 г і збільшувалась відносно контролю на всіх варіантах. Урожайність коренеплодів досліджених сортів у середньому за 2010–2012 рр. становила від 29,9 на контролі до 36,5 т/га у сорту Уманський-99, або від 8,4 до 22,1%. Пропонується використання кращих сортів, які забезпечили оптимальну масу і врожайність коренеплодів — Уманський-97, Уманський-99 і включити їх у подальші схеми селекційної роботи.

УДК 635.655:631.582

2014.4.198. НЕВИКОРИСТАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЇ / Бабич А., Бабич-Побережна А. // *The ukrainian farmer*. — 2014. — № 12. — С. 46–47.

Соя в Україні, сівозмінні короткоротаційні, кукурудзяно-соевий пояс, світові тенденції, перспективи виробництва сої.

Показано можливості і перспективи вирощування сої в Україні, які дають змогу запроваджувати короткоротаційні сівозміни з високою рентабельністю ведення рослинництва. В 1914 р. посіви сої становили 1 млн 798 тис. га з урожайністю до 21,5 ц/га. Виробництво сої в Україні очікується на рівні 3,8 млн т, що передбачає перше місце в Європі. У ґрунтово-кліматичних зонах розміщення сої наступне: Лісостеп — 65,4%, Степ — 19,8, Полісся — 15,3%. Ученими Ін-ту кормів і сільського господарства Поділля НААН визначено кукурудзяно-соевий пояс України. Показано сортові ресурси сої. До Державного реєстру рослин занесено 150 сортів, з них 108 — вітчизняних. Найефективніше розміщувати сою в короткоротаційній сівозміні: соя — кукурудза, соя — пшениця озима, соя — ячмінь. Викладено резерви росту врожайності сої, тенденції її вирощування в світі й Україні, перспективи

виробництва. В перспективі в Україні буде розміщено ≈ 4 –5 млн га сої і 5,4 млн га кукурудзи. Виробництво сої зросте до 11–12,5 млн т, кукурудзи — до 35–42 млн т.

УДК 635.657:022.532

2014.4.199. ПОЛІПШЕННЯ ПОСІВНИХ ЯКОСТЕЙ НАСІННЯ НУТУ ЗА ДОПОМОГОЮ НАНОЧАСТИНОК БІОГЕННИХ МЕТАЛІВ / Каленська С.М., Новицька Н.В., Рожко В.І., Малинка Л.В., Барзо І.Т. // *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. — Умань, 2014. — Вип. 85. — С. 79–83. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 544197.

Нут звичайний, інокуляція передпосівна, енергія проростання, лабораторна схожість, наночастинки металів.

Наведено результати досліджень щодо поліпшення посівних якостей насіння сортів нуту звичайного залежно від років вирощування при застосуванні нанорозмірних біогенних металів. Установлено, що підвищенню посівних якостей насіння сприяє застосування наночастинок металів з концентрацією розчину 3 мл/л. Для сорту Розанна 100% лабораторну схожість та найвищу енергію проростання відмічено при застосуванні суміші нанометалів Cu, Mo, Zn, у сорту Тріумф — при внесенні Cu, Mo, Ag. Застосування інших наночастинок металів (Fe, Mn, Mo, Co) за такої самої концентрації сприяло дещо нижчим показникам посівних якостей, але загалом — вищим порівняно з контролем. За порівняння посівних якостей насіння нуту залежно від років вирощування було відмічено, що погодні умови 2011–2012 рр. мали суттєвий вплив. Так, у помірному 2012 р. енергія проростання та лабораторна схожість насіння сортів Розанна та Тріумф на контролі були дещо вищими (83 і 95% та 81 і 93% відповідно) порівняно з вологим і холодним 2011 р. (78 і 91% та 79 і 90% відповідно).

634.1/.8 Садівництво. Плодівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 634.1.047.001.13:631.347

2014.4.200. ПРОЕКТ САДУ / Рябков С. // *Садівництво по-українськи*. — 2014. — № 2. — С. 72–73.

Проект саду, законодавчі акти, система крапельного зрошення, полив саду, документи промислових садів, садівничі господарства.

Наведено фахові рекомендації для прийняття технічних рішень на стадії проектування промислових садів. Окреслено правові і законодавчі вимоги щодо оформлення документів, особливості успіху організації багаторічних ефективних насаджень (вибір ділянки, експозиція, клімат, ґрунти, біологічні критерії плодкових культур). Зазначено, що для проектування системи крапельного зрошення (СКЗ) слід визначити гранулометричний склад ґрунту, оскільки від нього залежить форма і розмір зон зволоження під час поливу та його норми. Геодезичну розвідку виконують у масштабі 1:2000 або 1:5000 з перерізом горизонталей через 1 м. Для розрахунку технічних параметрів СКЗ (діаметри і довжина трубопроводів, витратно-напірні характеристики насосно-силового обладнання) обов'язково має бути топографічна зйомка ділянки з прив'язкою до водного джерела. Вихідними даними для проектування СКЗ та водонакопичувальних басейнів є: завдання на проектування; акт обстеження земельної ділянки, містобудівні умови й обмеження її забудови; довідка про наявність підземних і надземних комунікацій; заяви про екологічні наміри та наслідки діяльності; дозвіл на проектування та будівництво системи зрошення; аналіз води; погодження на забір води із водного джерела, видане органами охорони навколишнього природного середовища (для СКЗ) та ТУ органів охорони навколишнього природного середовища (для водонакопичувальних басейнів). Деталізується регламентація щодо норм та стандартів, чинних на території України.

УДК 634.1:632.08

2014.4.201. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МІКРОБІОМЕТОДУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕНТОМОПАТОГЕННИХ МІКРООРГАНІЗМІВ

НІЗМІВ / Патики Т.І. // *Садівництво: міжвід. темат. наук. зб.* — К., 2014. — Вип. 68. — С. 314–322. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 544102.

Захист рослин біологічний, екологічні основи землеробства, мікробіоконтроль комах, біопрепарати, ентомопатогенні мікроорганізми.

Щороку у світі використовують близько 2 млн тонн пестицидів "без інформації". Альтернативним — екологічним підходом, на противагу токсичним хімічним засобам захисту рослин, зокрема пестицидам, є використання мікробіометоду на основі ентомопатогенних мікроорганізмів (ЕМ), які з різним ступенем вірулентності постійно персистують у популяціях комах-хазяїв, мають різнопланові зв'язки та відіграють провідну роль в управлінні фітофагами. Основною стратегією застосування ЕМ у біометоді є інтродукція збудників до популяції комах та використання препаративних форм з новими властивостями для зниження чисельності фітофагів. Представлено концептуальні основи мікробіометоду та охарактеризовано групи ЕМ з різним рівнем контагіозності. Науково обґрунтовано пріоритетні фундаментальні дослідження мікроорганізмів — симбіонтів комах, особливостей взаємовідносин "патоген — хазяїн" та запропоновано методологічні підходи до розробки засобів контролю чисельності фітофагів за участю різних препаративних форм.

УДК 634.10:632.08

2014.4.202. БІОПРЕПАРАТИ ДЛЯ ЗЕРНЯТКОВИХ / Богач Г., Богач О. // *Садівництво по-українськи*. — 2014. — № 2. — С. 24–27.

Біопрепарати для саду, захист садів екологізований, культури зерняткові.

Перспективна екологізована система захисту рослин має кілька рівнів застосування біологічних засобів у садах. Наведено схему чергування обробок хімічними та біологічними препаратами для захисту зерняткових культур. Відзначено роль карантинних заходів, агротехнічних прийомів, фізичних

та механічних методів боротьби з хворобами та шкідниками, а також біологічних препаратів на основі *Trichoderma viride*, *Pseudomonas fluorescens*, *Aureofaciens*, *Bacillus thuringiensis* var. Трихограма — ентомофаг, паразит яєць лускокрилих шкідників — рекомендується для захисту зерняткових плодівих культур від листокруток і плодожерок. Окрім того мікробіологічні препарати фунгіцидної дії сприяють збільшенню однорічного приросту пагонів на 40% і позитивно впливають на закладання генеративних органів. Садівничі господарства України все частіше вирощують урожаї плодівих за технологіями MAS® tech компанії "Ензим-Агро". Описано результати досліджень ефективності інсекто-акарициду "Актарофіт", який відмінно діє у боротьбі з яблуневою плодожеркою, пильщиком, довгоносиками та іншими весняними гризучими шкідниками, а також листокрутками, попелицями і павутинним кліщем. Інсекто-фунгіцид "Гаубсин" та інсектицид "Колорадоцид" є безпечними для запилювачів та ентомофагів, що дає можливість їх використання у період цвітіння саду. "Колорадоцид" часто застосовують і в момент поширення гризучих личинок лускокрилих — плодожерки, пильщика, золотогуски і шовкопряда. Ці препарати мають IV клас токсичності. Біопрепарати "Фіто Доктор" та "Триходермін" додають за використання системи зрошення в саду. При цьому заселяється корисний для ґрунту гриб, пригнічується фітопатогенна мікрофлора, покращується органічна та мікробіологічна активність ґрунту та його родючість, а кількість шкідливих грибів роду *Alternaria* зменшується у 2,5 рази, *Fusarium* — у 2,7 рази.

УДК 634.11(477)(1-924.85)

2014.4.203. АДАПТИВНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ПЛОДОНОШЕННЯ ТА ЯКІСТЬ ПЛІДІВ СОРТІВ ЯБЛУНІ (*MALUS DOMESTICA* BORKH.) ЧЕСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ / Кондратенко Т.Є. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 74–79. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 544102.

Яблуня для Лісостепу, селекція яблуні чеська, сорти яблуні адаптивні.

Наведено характеристику основних господарсько цінних ознак сортів яблуні чеської селекції: Анголд, Ванда, Рубін, Топаз, Мелодія, Розана, Рубінола, Селене, Чемпіон. За контроль слугували сорти Едера і Мавка. Насадження закладено навесні 2002–2003 рр. однорічними саджанцями за схемою 4×3 м, підщепа 54-118. З метою виділення кращих для сортооновлення в зоні Лісостепу провели всебічне дослідження цих сортів на Київщині за 10 років (2003–2013). Усі сорти, за винятком Чемпіона, виявили високу зимостійкість (до -32°C) та стійкість проти парші, борошнистої роси та плодової гнилі. Сорти зимової групи за цими ознаками не поступалися контрольній Едері, а ранньозимової — переважали Мавку. Квітування дерев більшість сортів починається в середньо-ранні та середні строки і триває залежно від погодних умов 6–11 днів. Пізно цвітуть лише дерева Анголда. Найскорoplідніші сорти — Чемпіон і Ванда. За темпами зростання рівня врожайності у перші 4–5 років різниця була значною. Найефективніше цей процес відбувався у Чемпіона, Мавки і Ванди, середнє — в Мелодії, Розани, Топаз, Селене, Едери та дуже повільно — в Рубіна та Рубіноли. У 7–10-річному віці врожайність Мавки становила 27–68 кг/дереву, Чемпіона — 25–52, Розани, Селене, Топаз і Едери — 17–24, Ванди — 20–32 кг, Анголда — від 8- до 12-річного віку — 18–30 кг/дереву. За дегустаційною оцінкою плодів найкращими визнали сорти яблуні Рубінола, Рубін, Ванда, Топаз і Анголд. За комплексом оцінюваних ознак в умовах Лісостепу України серед досліджуваних виділено кращі і перспективні сорти яблуні на середньорослих підщепах — Анголд і Топаз, а на карликових — Рубінола.

УДК 634.11/13(477.75)

2014.4.204. ВИСОКОПРОДУКТИВНІ НАСАДЖЕННЯ ЯБЛУНІ (*MALUS DOMESTICA* BORKH.) І ГРУШІ (*PIRUS COMMUNIS* L.) НА КРИМСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ / Бабінцева Н.О. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 49–55. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 544102.

Кримська ДСС, яблуня, груша, сади інтенсивні, учені садоводів, технології вирощування (яблуня, груша).

Окреслено внесок науковців Кримської ДСС ІС НААН у розвиток вітчизняного плодівництва, зокрема створення високопродуктивних садів яблуні та груші. Відзначено плеяду вче-

них і фахівців галузі, дослідження яких і практичний досвід покладено в основу становлення кримського плодівництва. Активне впровадження інтенсивних технологій і наукових розробок учених станції сприяло досягненню високих показників продуктивності садів. Нині науковці відділу технології ДСС — Н.О. Бабінцева, Л.Б. Таневич та інші працюють над удосконаленням і розробкою нових ресурсощадних технологій із застосуванням самоплідних і стійких до хвороб сортів на вегетативно розмножуваних підщепах, а також малооб'ємних вузькогабаритних та оцеподібних крон і високоефективних систем обрізування, що дасть можливість створити самоопорні сади з високою щільністю садіння дерев. Це сприяє раціоналізації використання земельних ресурсів, зменшенню витрат праці на догляд за насадженнями, скороченню періоду вступу у плодоношення і підвищенню врожайності на 30–40%. Розглянуто урожайність яблуні сортів Голден Делішес, Джонаголд, Кіммерія та Кримське в різних типах насаджень та за різних систем формування крони на підщепі М.9, а також сорту груші Таврійська на підщепі ВА-29. Відзначено високу ефективність вирощування дерев яблуні на слаброслих підщепах у сортів Голден Делішес і Джонаголд у шпалерно-карликовому саду при щільності садіння 2286 дерев/га, де одержано 64,7 і 52,6 т/га плодів (середнє — 35,4 і 34,3 т/га за 2007–2010 рр.); у карликовому безпідпорному насадженні на комбінованій підщепі ММ.106±М.9 — 26,9 і 51,9 т/га відповідно. Економічна ефективність виробництва плодів у Голден Делішес і Кіммерія на деревах з новою малооб'ємною веретеноподібною кроною (кримська колоно-подібна) становить 86,8 і 59,5 тис. грн/га при рентабельності 300–221% відповідно. Максимальні показники груші у сортів Таврійська та Ізумрудна — 49,3 і 42,3 т/га, у сорту Десертна — 34,6 т/га. Прибуток від виробництва груш сорту Таврійська за врожайності 38,2 т/га становив 145,2 тис. грн/га при рентабельності 317%. Найбільш вигідним щодо сортів груш виявилось виробництво плодів Таврійської при розміщенні 1250 дерев/га, за веретеноподібною кроною — прибуток становив 174,7–186,1 тис. грн/га, рентабельність до 389%.

УДК 634.13(477)(210.5)(282.247.314)

2014.4.205. ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ГРУШІ (*PIRUS COMMUNIS* L.) ДЛЯ ІНТЕНСИВНИХ САДІВ ПРИДНІСТРОВ'Я / Дроник Н.І., Микичук О.І. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 117–122. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 544102.

Груша Придністровської ДСС, сорти груші.

Кліматична зона Придністров'я є однією з найсприятливіших в Україні для вирощування високоякісних плодів осінніх, зимових і пізньозимових сортів груші. Вивчення 72 сортів груші колекції Придністровської ДСС та Державного підприємства "Дослідне господарство "Яблунівське" засвідчило, що більшість сучасних сортів відзначаються скорoplідністю. Висвітлено кращі сорти, які характеризуються цією ознакою, високими товарними і смаковими якостями плодів. Серед них смаковими якостями відрізняються сорти груш Буковинка, Мадам Балле, Оксамит, Бурштинова, Хотинчанка та Яблунівська. Найвищий показник за силою росту був у Черемшини (422 см), Яблунівської (420) і Львівського сувенира (398 см), а найнижчий — у Краси Кубані (282 см), цей сорт має інтенсивне червоне покривне забарвлення плодів, що підвищує його товарність. Проте за зовнішнім виглядом (9,0 балів) найвище оцінено плоди сортів: Вродлива, Мадам Балле, Монзана, Яблунівська. За 2 роки досліджень урожайність найвищою була у сортів груші: Киргизька зимова (25,0 т/га), Трембіта (15,3), Талгарська красуня (12), Золотоворітська (11,2), Вродлива (10,4), Брістоль Кросс (9,0 т/га).

УДК 634.2(477.75):551.577.3

2014.4.206. ХИМИЧЕСКИЙ СОСТАВ АТМОСФЕРНЫХ ОСАДКОВ В СТЕПНОМ КРЫМУ И ВЛИЯНИЕ ЕГО КИСЛОТООБРАЗУЮЩИХ КОМПОНЕНТОВ НА КОСТОЧКОВЫЕ ПЛОДОВЫЕ КУЛЬТУРЫ / Клименко О.Е. — К., 2014. — 144 с. — Библиогр.: 148 назв. Шифр 543611.

Плодові кісточкові культури, кислотний стрес у рослин, атмосферні опади, Крим, абрикос, алича, персик, слива.

Представлено результати моніторингу хімічного складу атмосферних опадів у степовій частині Криму (на прикладі СОНБС-ННЦ). Показано вплив кислотних дощів (КД) на ріст,

розвиток, мінеральне живлення і продуктивність кісточкових плодівих культур. При цьому кислотний стрес (КС) у різних порід та сортів по-різному зумовлює зміни вмісту антиоксидантів і деяких ферментів у рослині. Запропоновано показник антиоксидантної активності у тканині листка плодівих культур при стресі порівняно з оптимальними умовами. На основі цього показника P_{aoa} здійснено оцінку відносної стійкості порід і сортів плодівих рослин роду *Prunus* до КС, яка підтверджує ступінь їх стійкості за даними росту, зовнішнього вигляду та плодосності. До групи нестійких віднесено сорти персика й абрикоса раннього строку дозрівання, а до слабостійких — середнього. Сорти американського походження в основному мали високий показник стійкості до КС: Редхавен і Стенфорд — по 88, Бебі Голд — 118, Виносливий — 97 та ін. Аличу і сливу віднесено до групи середньостійких і стійких. Зокрема алича Субхі Рання та абрикос Єревані відрізняються однаковим високим $P_{aoa}=146$. Найбільшу стійкість до КС серед досліджених сортів проявила слива сорту Стенлей — $P_{aoa}=153$. Зміни активності ферментів оксидоредуктази при КС у плодівих визначено на основі змін субстратів антиоксидантної системи. Показник ферменту поліфенолоксидази (ПФО) рекомендується використовувати як тестовий для відносної оцінки сортів плодівих рослин щодо кислотних стресів, оскільки має найбільшу чутливість.

УДК 634.22:634.1.047(477.41)

2014.4.207. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ САДЖАНЦІВ СЛИВИ (*PRUNUS SP.*) У РОЗСАДНИКУ НА СЛАБОРОСЛИХ ПІДЩЕПАХ / Омельченко В.В. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 172–178. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 544102.

Слива слаборосла, підщепи сливи, саджанці сливи, розсадники Ін-ту садівництва.

У 2012 р. в розсаднику Ін-ту садівництва НААН вивчали якість клонових підщеп сливи, які розмножували в комплексі зеленого живцювання. Об'єктом дослідження були комбінації сортів Стенлей (контроль), Ганіта, Чачакська найбольша та Ненька з підщепами Весняне полум'я (контроль), ВВА-1, ВСВ-1, Спікер, Фортуна й Евріка 99. Установлено, що найвищий ступінь галузнення в розсаднику був у сортопідщепних комбінаціях: Стенлей × Евріка 99 і ВСВ-1 (5,8–6,1 шт.), Ганіта × Спікер і Весняне полум'я (5,5 шт.). Найінтенсивнішим ростом саджанців характеризувалися комбінювання: Стенлей (к.) × Фортуна та Спікер (200,6–206,5 см), Ганіта × Фортуна та ВСВ-1 (206,0–208,5), Чачакська найбольша × Спікер та ВСВ-1 (203,3 см). За величиною діаметра штамба виділили комбінації: Стенлей × ВВА-1 і Фортуна (1,4–1,6 см), Ненька × Фортуна та Спікер (1,5–1,6 см). Вихід стандартних саджанців найбільший виявився у поєднаннях Стенлей × Спікер (29,9 тис. шт./га), Ганіта × ВВА-1 (29,3), Чачакська найбольша × Спікер (33,3), Ненька × Спікер (33,3 тис. шт./га). Найефективнішим визначено виробництво садивного матеріалу сливи на підщепі Спікер — 30,4 тис. шт./га, а також Весняне полум'я, ВСВ-1, Евріка 99 і ВВА-1, де вихід стандартних саджанців становив 24,1–26,1 шт./га. Найвищий прибуток з 1 га одержано за вирощування саджанців на підщепах: Спікер — 515,4 тис. грн/га, Весняне полум'я, Фортуна, ВСВ-1, Евріка 99 і ВВА-1 — 419,1–517,9 тис. грн/га, з рівнем рентабельності 220,4% на Спікері та 137,9–195,4% на Весняному полум'ї, ВСВ-1, Фортуні, Евріці 99 і ВВА-1.

УДК 634.33:631.527.5(477.75)(262.5)

2014.4.208. КОМБИНАЦИОННАЯ СПОСОБНОСТЬ ФОРМ ЦИТРУСОВЫХ ПРИ МЕЖРОДОВОЙ И МЕЖВИДОВОЙ ГИБРИДИЗАЦИИ / Кулян Р.В. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2014. — № 1. — С. 36–41. — Библиогр.: 14 назв.

Цитрусові культури, мандарин, узбережжя Чорного моря, гібридизація цитрусових.

Селекційні дослідження цитрусових (Ц.) проведено на Чорноморському узбережжі. Оцінено ефективність різних комбінацій (47) схрещування Ц. на основі аналізу зав'язі, виходу та якості одержаних насінин за період 1994–2013 рр. Материнськими формами слугували культурні сорти *Citrus unshiu* — донори врожайності, великоплідності, ранньої та середньої стиглості, низькорослості, високої якості плодів. З метою підвищення морозостійкості гібридів мандарина як

батьківські форми використовували дикий листопадний вид *Poncirus trifoliata*, види *Citrus ichangensis*, *C. junos juzu*, *Citrange*, культурний вид *Fortunella margarita*, а також складний гібрид 3252 селекції Ф.М. Зоріна [(*C. unshiu* × *P. trifoliata*) × *C. leiocarpa*] і гібрид 202 російської селекції (*Kowano Wase* × *F. margarita*). Показано, що результативність гібридизації цитрусових залежить від біологічних особливостей батьківських форм. Аналіз зав'язі і якості одержаного насіння засвідчив, що найефективнішими комбінаціями схрещування є такі, де присутній гібридний вид *Tangelo* та гібрид 3252 селекції Ф.М. Зоріна [(*C. unshiu* × *P. trifoliata*) × *C. leiocarpa*].

УДК 634.7(477).001.76

2014.4.209. ЯГІДНИЦТВО УКРАЇНИ — СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / Кондратенко П.В., Шевчук Л.М., Барабаш Л.О. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 103–110. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 544102.

Ягідництво в Україні, науково-виробничі об'єднання, координаційний центр, інноваційні технології ІС НААН.

Висвітлено динаміку площ, урожайності і виробництва ягід в Україні за 1996–2013 рр. Охарактеризовано економіку промислового ягідництва за останні роки. Зазначено, що Україна є одним з найбільших експортерів дикорослих ягід, зокрема чорниці. У 2010–2013 роках щороку реалізовувалось за кордон близько 678,5 т її свіжих плодів, а також журавлини та ін. Основними покупцями заморожених плодів ожини, малини тощо були західноєвропейські країни. Водночас на український ринок значна кількість такої продукції надходить з Польщі. Нині в Україні планується розширення площ суниць, малини, лохини, смородини, попиту на які високий. За статистикою, сьогодні ягідні культури в Україні майже на 70% вирощуються на присадибних ділянках. На жаль, для приватних господарств не існує координаційного центру. Автори наполягають на потребі відродити в Україні науково-виробничі об'єднання кооперативного плану зі статутними положеннями концернів, які б на правах підприємств могли проводити організаційні заходи, забезпечувати виконання технологічних процесів у господарствах, збір, зберігання і реалізацію продукції. Прикладом такої кооперації у 80-ті роки ХХ ст. було Науково-виробниче плодорозсадницьке об'єднання Головлісовинпрому УРСР, яке було створено на базі нинішнього Інституту садівництва НААН. Недостатнє матеріальне забезпечення вітчизняної науки, занепад організаційного та координаційного державного механізму є головними причинами, які затримують розвиток сучасного плодівництва, зокрема ягідництва. Назріло питання створення приватних науково-дослідних установ. Науковці Ін-ту садівництва НААН та його мережі розробили і пропонують виробництву інноваційні технології вирощування ягід з різними конструкціями насаджень, використанням скороплідних сортів, які досить швидко вступають у період плодоношення та відрізняються високою продуктивністю. Застосування цих технологій забезпечить одержання високоякісної, екологічно безпечної вітчизняної продукції, зниження її собівартості, економне використання ресурсів, максимальний прибуток та швидкий обіг капіталу.

УДК 634.7:632.08

2014.4.210. МІКРОБІОЛОГІЧНИЙ ЕНТОМОПАТОГЕННИЙ ГРИБНИЙ ПРЕПАРАТ “АЕГЕРИН” — ОТРИМАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИ ЗАХИСТІ ЯГІДНИКІВ / Дрозда В.Ф., Кочерга М.О. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 275–284. — Бібліогр.: 18 назв. Шифр 06 544102.

Ягідники, захист ягідників біологічний, препарат “Аегерин”, ентомопатогенні гриби.

Запропоновано (НУБіП України) мікробіологічний ентомопатогенний грибний препарат “Аегерин”, який має певну перспективу практичного використання в технологіях інтегрованого захисту насаджень ягідників. За високого рівня інтеграції його з промисловими культурами ентомофагів він характеризується вираженою інсектицидною активністю відносно гусениць агрусової вогнівки, смородинової, яблуневої, великої тополевої, темнокрилої, чорно-жовтої і дубової склівок та інших супутніх лускокрилих фітофагів. Наведено порівняльну характеристику “Аегерина” та препаратів “Пе-

циломіна", "Боверина" та "Метаризина", які використовують у технологіях захисту агроценозів, у т.ч. ягідних культур, проти гусениць вогнівки. За показниками СК₉₀ "Аегерин" проявляв виражену токсичну дію за різних температур і вологості повітря. Зокрема за t 20°C, 25 і 35°C та відносній вологості повітря 50, 75 і 100% дія його на вогнівку була токсичнішою. Вперше встановлено, що після загибелі личинок і гусениць ксилофагів збудник зберігається на рослинному субстраті (буровому борошні) і є джерелом інфекції для решти фітофагів. Результати досліджень засвідчили доцільність виробництва препарату в окремих лабораторіях та об'ємах, необхідних для захисту ягідників у системі органічного землеробства. У період відродження гусениць лускокрилих фітофагів вегетуючі рослини необхідно обприскувати двічі. Норми витрати препарату — 2,0–2,5 кг/га, а робочої рідини — 350–400 л/га. Зниження концентрації титру спор гриба після 8 годин витримки у розчинах органічних пестицидів усіх типів — незначна. У польових дослідах досягнуто позитивні результати використання бакових сумішей інсектицидів з "Аегерином". Випробування токсичності його на білих мишах засвідчило, що препарат безпечний для людей, тварин, природних популяцій ентомофагів, комах-запилювачів та риб. Тривалість захисної дії для рослин становить 10–12 днів, максимальний ефект — через 3–5 днів після обробки.

УДК 634.715/.718:632.111.5

2014.4.211. ОЖИНА ПІД УКРИТТЯМ / Савейко О. // Плантатор. — 2014. — № 5. — С. 95–97.

Ожина укрина, морозостійкість ожини, розмноження ожини.

На значній території України ожина (О.) потребує укриття на зиму. Проте є сорти з більш високою морозостійкістю (понад –24°C), а саме: Оркан, Апачі, Навахо й Арапахо. Польські сорти Полар, Гай, Рушай можна пробувати вирощувати без укриття у Дніпропетровській, Запорізькій і Луганській областях, бо заявлена для них морозостійкість — мінус 30°C. Описано особливості розмноження та укриття ожини. В укритій зоні від правильності укриття залежить подальший ріст рослин. Найкраще, якщо між укритим матеріалом і пагонами буде створено повітряний прошарок (у місцях дотику пагонів з укритим матеріалом вони можуть вимерзати). На великих плантаціях на пагони натягують плівку або агроволокно і присипають їх краєм землею, щоб не здув вітер. Чим більше площа укриття, тим сильніший підігрів від землі. Щодо найпростішого розмноження, то в серпні–вересні вздовж ряду роблять борозну, в яку прикопують верхівки пагонів, попередньо видаливши з них 5–10 см кінчиків. Борозни регулярно поливають, до жовтня коренева система стає потужною, особливо у росіянок. Куманики краще розмножувати кореневими живцями, для їх одержання використовують жорсткі вкорінені верхівки, які дорощують упродовж ще одного сезону. Серед проблем укриття і перезимівлі ожини також є небезпека перегризання коріння і пагонів мишами, що завдає великих збитків урожаю. Тому рекомендується пізні осінні обприскування 3–5% розчином залізного або мідного купоросу та застосування отруйних приманок.

УДК 634.75(477)(1–924.85)

2014.4.212. ОЦІНКА УКРАЇНСЬКИХ І ЗАРУБІЖНИХ СОРТІВ СУНИЦІ САДОВОЇ (FRAGARIA ANANASSA DUCH.) В УКРАЇНІ ЗА 2011–2013 РОКИ / Павлюк В.В., Чмук А.І., Чмук С.В., Купліченко А.А., Розсоха Є.В., Приймачук Л.С., Ковальчук Н.С., Васюта В.М. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2014. — Вип. 68. — С. 145–153. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 544102.

Суниця Лісостепу, технології вирощування суниці.

Представлено результати оцінки суниці в насадженнях Ін-ту садівництва НААН наступних сортів та елітних форм: 03-7-20,

Ольвія, Веселка, 04-3-52, 04-3-16, 04-3-28, Ельсанта, 04-5-8, Фестивальна ромашка, Геркулес, Полка, 04-3-27, Презент, 05-5-18, 99-9-20, Атлантида, Янтарна. Наведено порівняльну характеристику суниці Подільської ДСС сортів: Флаір, Хоней, Сальса, Соната, Фаліція, Фігаро, Селва, Еві-2, Еверест, Флоріант. Аналогічно висвітлено урожайність і якість ягід суниці на Львівській ДСС сортів: Розана київська, Русанівка, Ольвія, Ельсанта, Зенга Зенгана, Присвята, Стефанія, Престиж, Радославка, Пегас, Фестивальна ромашка, Берегиня, Моллінг, Пандора, Гігант Джорней, Дукат і Флоренс. Зроблено висновки, що за різних ґрунтово-кліматичних умов північного, центрального та західного Лісостепу України у період спекотної погоди (2011–2013 рр.) за комплексом цінних ознак кращу продуктивність мають такі сорти суниці: ранньостиглі — Ольвія та Розана київська, ранньосередні — Веселка та Хоней, середньостиглі — Ельсанта і Геркулес, середньопізні — Присвята, Презент і Полка, пізні — українська Атлантида та англійські сорти Флоренс, Феліція і Сальса. За результатами досліджень рекомендовано: всі селекційні насадження перевести на ощадливе зрошування на весь цикл вирощування; у селекційних програмах розширити напрям "посухо- та стресостійкість"; у статті витрат на закладання селекційних ягідників передбачити встановлення опор і монтажу високих тунелів; збільшити витрати на використання мульчувальних матеріалів (особливо плівкових) та притінення рослин; посилити дослідження щодо сортових технологій (сорт, зрошування, притінення, якість плодів, зберігання).

УДК 634.8:631.527.6

2014.4.213. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА СЕЛЕКЦІЯ ВИНОГРАДУ / Ковальова І., Герус Л., Мулюкіна Н., Чисніков В., Федоренко М., Салій О., Гогулінський Д. // Пропозиція. — 2014. — № 5: Спецвип. Прибуткове виноградарство України. — С. 12–22.

Виноград укр. селекції, селекція винограду (ННЦ "ІВіВ ім. В.Є. Таїрова"), клони винограду, маточники винограду, гібридизація у виноградарстві, стійкість до грибних хвороб.

Описано напрацювання селекціонерів та ампелографів ННЦ "ІВіВ ім. В.Є. Таїрова". Серед виведених в Ін-ті понад 130 сортів та перспективних форм винограду (В.), 36 занесено до Державного реєстру — 23 столових, 11 технічних і 2 підщепних. На сьогодні колекція Ін-ту нараховує 700 сортотразків із 30 країн світу, третина з них — сорти української селекції. Представлено генетичну формулу перспективних сортів і форм В. Упродовж останніх років виокремлено низку нових технічних форм В. (Селена, Ярило, Іділія мускатна, Чарівний, Одеський жемчуг), які одержано шляхом складних схрещувань і характеризуються унікальними якостями, а вина з них — ексклюзивним букетом за смаком. Різноманіття нових столових сортів дає можливість забезпечити споживачів свіжою продукцією від липня до грудня–січня. Висвітлено перспективні клони сортів В. ННЦ "ІВіВ ім. В.Є. Таїрова", адаптовані для умов України, які є основою функціонування системи виробництва високоякісного вітчизняного садивного матеріалу. Розроблена методика клонової селекції та системи генетичного і санітарного контролю — наукові досягнення багаторічної праці селекціонерів та ампелографів. Представлено схему цілісної технології виробництва сертифікованого садивного матеріалу, яка визначила основні принципи створення та підтримки банку (колекції) клонів, базових та сертифікованих маточників з урахуванням особливостей виноградарства України та фітосанітарної ситуації на виноградниках. У розсадницьких господарствах Одеської, Херсонської і Закарпатської областей, а також в АР Крим закладено базові маточники клонів 32 прищепних і 4 підщепних сортів В. Загальна площа базових маточників на 2014 р. становить 32,69 га, з них клони технічних сортів — 20,84 га, столових — 2,37, підщепних — 9,48 га.

635.1/8 ОВОЧІВНИЦТВО. ГОРОДНИЦТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ХАРЕБА В.В.

УДК 635.1/7:631.527

2014.4.214. НЕТРАДИЦИОННЫЕ МЕТОДЫ СЕЛЕКЦИИ ОВОЩНЫХ И БАХЧЕВЫХ ВИДОВ РАСТЕНИЙ / Самовол А.П., Монтвид П.Д., Корниенко С.И., Жученко А.А. (мл.), Выродова А.П., Кравченко В.А. и Самовол А.П. (ред-ры) [и др.]. — К., 2014. — 96 с. Шифр 544267.

Овочеві рослини, баштанні культури, селекція, методи селекції нетрадиційні.

Висвітлено розроблені колективом авторів нетрадиційні методи селекції овочевих і баштанних видів рослин, практичне застосування яких істотно оптимізує основні етапи селекційного процесу. В основу запропонованих методів закладено науково-методологічні напрацювання як нові й додаткові елементи теоретичних основ рекомбінаційної селекції, які складаються з цілої серії встановлених авторами закономірностей на овочевих і баштанних культурах. Це ефекти низькоприсосованих гетерозигот F_1 , вертикальної залежності у вивільненні спектра генотипної мінливості, інтерстиційних хізм, зниження активності штучного гаметного і зиготного доборів, а також ефект часового горизонтального і вертикального дизруптивного доборів. Розроблені й запропоновані нетрадиційні методи дають змогу підійти до селекції рослин насамперед з нових наукових, а не емпіричних позицій.

УДК 635.1/8:339.138

2014.4.215. МАРКЕТИНГ В ОВОЧІВНИЦТВІ: монографія / Корнієнко С.І., Романова Л.В., Рудь В.П., Гуменюк А.В., Корнієнко С.І. (ред.). — Вінниця, 2014. — 288 с. — Бібліогр.: 277 назв. Шифр 544258.

Овочівництво, маркетинг в овочівництві, інновації, ринок овочів, підприємства овочеві.

Висвітлено проблеми практичної реалізації овочевої продукції й узагальнено підходи до сучасного маркетингу (М.). Розглянуто його особливості та визначено основні концепції, принципи і функції. Обґрунтовано тенденції розвитку М. в овочевих підприємствах (ОП), сформовано наукові підходи щодо інноваційної, соціальної та екологічної функції М., що дасть змогу подолати низку негативних явищ у процесі його практичної реалізації, повернути до нього довіру і сприяти зростанню ефективності бізнесу. Здійснено аналіз кон'юнктури світового й вітчизняного овочевого ринків, а також досліджено фінансово-економічні показники господарської діяльності ОП. Розроблено концептуальні підходи до формування моделі М. ОП. Обґрунтовано засади створення регіональних маркетингових кооперативів з виробництва, збереження та збуту овочевої продукції. Визначено напрями реалізації концепції соціально-етичного маркетингу в Україні. Слід зазначити, що за умови належної організації виробництва й вирішення блоку економіко-організаційних питань наша країна може зайняти провідні позиції на світовому овочевому ринку.

УДК 635.13:631.5"321"

2014.4.216. МОРКВА СТОЛОВА РАННЬОЮ ВЕСНОЮ / Стефанюк Г., Стефанюк С. // Плантатор. — 2014. — № 5. — С. 38–39.

Морква рання, вирощування ранньої моркви, сорти моркви, продукція пучкова, збирання врожаю моркви.

Висвітлено технологічні аспекти вирощування ранньої моркви (РМ) на пучкову продукцію в умовах західного регіону України. Ранню продукцію можна одержати, застосовуючи різні терміни сівби: підзимовий, ранньовесняний і весняний. Для вирощування РМ напровесні слід підбирати ґрунти, легкі за гранулометричним складом, зокрема осушені торфовища. Реакція ґрунтового розчину має бути близькою до нейтральної. Розміщують РМ після кращих попередників, які залишають поле чистим від бур'янів (картопля, озима пшениця, огірок, капуста). Якщо площа забур'янена коре-

невищами пирую, то гербіциди потрібно вносити перед вирощуванням попередників. Під попередник вносять по 60–80 т/га органічних добрив (залежно від родючості ґрунту). Для попередження хвороб і пошкоджень шкідниками на попереднє місце РМ повертають не раніше ніж через 3–4 роки. Вносити гербіциди під моркву на пучкову продукцію неможна. Рано навесні проводять передпосівну підготовку ґрунту: закривають вологу та розпушують ґрунт на глибину 10–12 см. Площу вирівнюють і сіють РМ на глибину 1,5–2,0 см з одночасним прикотковуванням. Після цього ділянки накривають агроволокном або поліетиленовою плівкою. Сорти і гібриди можуть бути як вітчизняної, так і зарубіжної селекції (Наомі, Рондо, Каріні, Паризька каротель, Моріон F_1 , Кордоба F_1 , Кардіф F_1 , Наполі F_1). Варто висівати сорти ранньостиглі або надранні, які формують коренеплоди завдовжки не більше 6–10 см і не утворюють зелені плечики. Норма висіву насіння — 5,5–6,5 кг/га. Рослини РМ, вкриті поліетиленовою плівкою, необхідно відкривати, коли температура повітря підніметься до +25...+30°C. У фазі початку пучкової стиглості коренеплоди, що досягли в діаметрі 1,5–2,0 см, вибірково вибирають і готують до реалізації. Плівку чи агроволокно під час збирання знімають й одразу після збору накривають знову, щоб запобігти пересиханню ґрунту та його ущільненню. Збирають таку кількість коренеплодів пучкової стиглості, щоб їх можна було реалізувати за 1–2 доби, інакше вони втрачають товарний вигляд.

УДК 635.21:631.526.32

2014.4.217. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОРТИМЕНТУ КАРТОПЛІ [Текст]: монографія / Колтунов В.А., Войцешина Н.І., Фурдига М.М. — К., 2014. — 324 с. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 544077.

Картопля, сорти картоплі, збереженість бульб картоплі.

Висвітлено питання ресурсного потенціалу сортименту картоплі (К.), формування якості та використання К. різного призначення. Досліджено сорти К., занесені до Державного Реєстру сортів рослин України, збереженість бульб. Наведено комплексну характеристику сортів за морфологічними, біохімічними і технологічними показниками. Визначено відходи за різних видів переробки. Слід зазначити, що станції сортопробування с.-г. культур не ведуть систематичної цілеспрямованої роботи з вивчення лежких якостей сортів К., що знаходяться у сортопробуванні, порівняно з رایонованими сортами. Товарні властивості К. товарознавці разом з агрономами повинні визначити ще в полі за 10–15 днів до збирання врожаю. Це необхідне для того, щоб знати, який буде вихід товарної продукції, спрогнозувати її лежкість, скласти план розташування продукції в сховищі за її лежкістю, визначити обсяг заготівлі К., скласти економічно обґрунтований план використання всіх вирощених сортів картоплі; визначити технологію збирання і товарної обробки, об'єм продукції для негайної поставки в торговельну мережу для реалізації, переробки, а також строки зберігання.

УДК 635.21:631.526.32:631.559

2014.4.218. ПОТЕНЦІАЛ РАНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ ЗА ПРОДУКТИВНІСТЮ ТА ЇЇ СКЛАДОВИМИ / Недільська У.І. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2014. — Вип. 22. — С. 35–38. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544195.

Картопля рання, сорти ранньої картоплі, продуктивність ранньої картоплі.

Наведено результати досліджень раних сортів картоплі (К.) за продуктивністю бульб з метою виділення найперспективніших для раннього накопичення врожаю. Виявлено незначну кількість сортів, які значно переважають сорт-стандарт Бородянська рожева за продуктивністю (445,5 г/кущ).

Максимальним проявом цієї ознаки відзначився сорт Джаерла, продуктивність якого була максимальною — 855,5 г/кущ. Маса товарної бульби також виявилась найбільшою, але кількість бульб була менша. Бульби сорту характеризуються підвищеною стійкістю до механічних ушкоджень. Дещо меншу продуктивність відмічено у сорту Латона, урожайність якого становила 684,6 г/кущ. Бульби характеризуються тривалим періодом спокою, тому їх бажано пророщувати перед садінням. В інших ранніх сортів К. продуктивність була меншою порівняно з попередньо проаналізованими сортами, але більшою від сорту-стандарту: Скарбниця (537 г/кущ), Карлик (505,5 г/кущ) та Жеран (500 г/кущ). За результатами досліджень було виявлено резерви одержання високої продуктивності ранньої картоплі.

УДК 635.25:631.526.32:632.9:631.466.1

2014.4.219. РОЛЬ ФІТОНЦИДОВ СОРТОВ ЛУКА РЕПАЧАТОГО В ФОРМУВАННІ ЖИЗНЕННИХ СТРАТЕГІЙ ГРИБОВ РОДУ *PENICILLIUM* / Горган Т.М., Парфенюк А.И., Безноско И.В., Тищенко А.Ф., Благинина А.А. // Агроекологічний журнал. — 2014. — № 3. — С. 70–75. — Бібліогр.: 18 назв.

Цибуля ріпчаста, сорти цибулі, фітонциди, мікроміцети, гриби роду Penicillium.

Досліджувався вплив фітонцидів рослин різних сортів цибулі ріпчастої (ЦР) на життєві стратегії грибів роду *Penicillium* з метою визначення сортів, які створюють ризики накопичення токсинотворювальних мікроміцетів у агрофітоценозах ЦР. Незважаючи на те, що гриби роду *Penicillium* є типовими R-стратегіями (R-стратегія сприяє швидкому розмноженню в умовах відсутності тиску довкілля за відносно низької життєздатності особин), під тиском фітонцидів деяких сортів ЦР вони можуть набувати ознак K-стратегів. Останнє позитивно впливає за умови збільшення спротиву довкілля, що забезпечує існування штама, оскільки відбувається не збільшення швидкості розмноження, а зниження швидкості вимирання. Властиві K-стратегам значні затрати енергії для підтримання життєздатності виду спостерігалися за впливу сортів ЦР Грандіна, Любчик і Мавка в дослідженні гриба *P. canescens*. Варіанти з цими сортозразками мали високу життєздатність конідій і відносно невелике спороношення. У результаті створюються оптимальні умови співіснування фітопатогенів і рослини-господаря, внаслідок чого зберігається вид гриба, але інфекційний фон патогену в агрофітоценозах залишається екологічно безпечним.

УДК 635.262:546.175

2014.4.220. ВЛИЯНИЕ НИТРАТОВ НА КАЧЕСТВО ЧЕСНОКА / Капустина Л. // Овощеводство. — 2014. — № 8/9. — С. 23–25.

Часник, нітрати, концентрація нітратів.

Вивчався вплив нітратів (Н.) на якість часнику (Ч.). Найбільше Н. міститься в зеленних культурах, коренеплідних (столовий буряк, морква, редиска, редька) і в продукції, вирощеній в захищеному ґрунті, оскільки в ньому норми внесення добрив значно вищі, ніж у відкритому. Порівняно з вищезазначеними культурами Ч. накопичує Н. значно менше, у середньому 180–500 мг/кг. Допустима добова норма Н. для дорослої людини становить 325 мг. Слід зазначити, що Н. характеризуються досить широким спектром токсичної дії. У продовольчій сировині Н. знижують вміст вітамінів, вуглеводів та змінюють мінеральний й амінокислотний склад. Нітрати досить нерівномірно надходять у рослину й накопичуються різними його органами, оскільки джерело забезпечення — ближчі до кореневої системи тканини із сильно розвинутими провідними судинами. Кількість Н. збільшується від листових пластинок до стебла вдвічі. У рослинах Ч., зокрема, найбільше їх міститься в несправжньому стеблі, головних жилках листка, підземних цибулинах, особливо в центральній частині біля денця. Найменша їх кількість знаходиться в повітряних цибулинах, квітках, насінні (за штучного запилення). Максимальна концентрація Н. у рослинах спостерігається в період дозрівання. Внесення під Ч. свіжого гною і підвищених норм азотних добрив восени призводить до накопичення Н. і розвитку хвороб на початковій стадії вкорінення посадкового матеріалу. Внесення нітратних добрив підвищує їх вміст більше, ніж внесення амідних. За

внесення натрієвої селітри під Ч. порівняно з сульфатом амонію концентрація Н. підвищується на 20–30%. Зауважується, що нітрати і нітроти в природних умовах накопичуються в ґрунті і с.-г. продукції вище допустимих рівнів у результаті різних порушень технології вирощування рослин, зокрема і часнику, який має здатність знижувати вміст нітратів у іншій овочевій продукції.

УДК 635.356:[631.8+631.811.98]

2014.4.221. УДОБРЕННЯ І РЕГУЛЯТОРИ РОСТА НА БРОККОЛІ / Лысенко Ч.А., Борисов В.А. // Картофель и овощи. — 2014. — № 10. — С. 15–16. — Бібліогр.: 3 назв.

Брокколи, добрива на брокколи, регулятори росту, урожайність брокколи, біохімічний склад брокколи.

Висвітлено результати впливу різних видів і доз мінеральних та органічних добрив, а також регуляторів росту на врожайність і біохімічний склад продукції капусти брокколи (КБ). З досліджуваних мінеральних добрив найефективнішими були $N_{120}K_{150}$, $P_{60}K_{150}$ (23% прибавки), $N_{120}P_{60}$ (15%). Мінеральні добрива і біокомпост виявили практично однакові результати (60 і 61%). Високу прибавку одержано від застосування гумістару, циркону і тенсо-коктейлю на фоні розрахованої дози NPK (NPK_{розрах.}). Мінеральні добрива NPK_{розрах.} з підживленнями сприяли збільшенню розміру головок КБ. Найбільша маса головки була у варіанті із застосуванням NPK_{розрах.} + гумістар + тенсо-коктейль — 585 г, що на 342 г перевищує контроль. З'ясовано, що внесення розрахованої дози мінеральних добрив $N_{120}P_{60}K_{150}$ сумісно з гумістаром і тенсо-коктейлем дало змогу одержати найбільший урожай брокколи — 20,9 т/га з часткою стандартної продукції 100% і максимальним накопиченням поживних речовин у продукції. У цьому варіанті вміст нітратів був практично такий же, як і в контролі, що свідчить про екологічну безпеку овочів.

УДК 635.356:631.526.32:631.17(477)(292.485)

2014.4.222. БРОКОЛІ ДЛЯ ЛІСОСТЕПУ / Чердиченко В. // Плантатор. — 2014. — № 5. — С. 50–52.

Капуста брокколи, сорти брокколи, урожайність брокколи.

Розглянуто питання щодо підбору сортименту капусти брокколи (КБ), який відповідає конкретним ґрунтово-кліматичним умовам і є важливим підґрунтям підвищення врожайності КБ й одержання продукції високої якості. Дослідження проводили протягом 2008–2012 рр. на дослідному полі Вінницького національного аграрного університету. Зазначено, що КБ вирощували розсадним способом за технологією, розробленою для зони Лісостепу. Розсаду вирощували в розсадній теплиці в пакетах із розміром чарунок 6×6 см. У віці 60 діб її висаджували в ґрунт у першій декаді квітня за схемою 70×30 см. Контролем слугував ранньостиглий сорт Леднічка. У дослідження також залучали сорти ранньостиглої групи В'ярус і Трубадур, середньостиглої — Муліне, пізньостиглої — Маратон і середньопізньої — Партенон. Насіння зазначених сортів КБ висівали в розсадну теплицю 1-го лютого, сіянці пікірували залежно від року досліджень 17–19 лютого. Раніше від інших сортів початок формування головки спостерігали в сорті В'ярус (49 діб після садіння розсади) та в контрольному сорту Леднічка — через 53 доби. Найдовша (66–71 доба) тривалість міжфазного періоду висаджування розсади — формування головок була у сортів Маратон і Партенон. Установлено, що кращі показники забезпечили ці ж сорти — 97 і 98% відповідно. Найменшу кількість нітратів у головках накопичував сорт Леднічка — 147 мг/кг, в інших сортів їх було 186–282 мг/кг, що менше максимально допустимого рівня. Відтак, погодні умови Лісостепу України сприяють нормальному росту й розвитку рослин КБ різних термінів дозрівання. Серед ранньостиглих сортів для забезпечення населення цінною харчовою продукцією доцільно вирощувати сорти Леднічка (урожайність 13,8 т/га) і Трубадур (13,6 т/га), пізньостиглий — Маратон (17,3 т/га) і середньопізній — Партенон (18,0 т/га).

УДК 635.521:631.526.32:631.53.04

2014.4.223. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ САЛАТУ РОМЕН *LATUCA SATIVA* VAR. *LONGIFOLIA* L. В ПОЛІССІ УКРАЇНИ / Лешук Н.В., Хареба В.В., Позняк О.В., Свиначук О.В. // Сортовивчення та

охорона прав на сорти рослин. — 2014. — № 2. — С. 45–50. — Бібліогр.: 6 назв.

Салат ромен, вирощування салату, урожайність салату, сімба салату, зберігання салату.

Наведено науково обґрунтовані елементи технології вирощування товарної продукції салату ромен (СР) в умовах Полісся України. Селекціонерами дослідної станції “Маяк” Ін-ту овочівництва і баштанництва НААН створено новий сорт СР “Скарб”, що проходить кваліфікаційну експертизу з метою державної реєстрації сорту та прав на нього. Досліджено вплив чинників навколишнього середовища на ріст і розвиток рослин СР. Установлено строки сімби насіння СР за безрозсадного способу вирощування. Розетка із 7 листків була сформована рослинами сортів Совський і Скарб у 2-й, а сорту Паризький зелений — у 3-й декаді травня за ранньовесняних строків сімби. Сорти СР сформували головки, технічна стиглість яких наставала через 60 (Совський) і 56 діб (Скарб), у першій декаді червня, і на 11 діб пізніше порівняно з контролем тривав період сходів — технічна стиглість у сорту Паризький зелений відповідно. Густота розміщення рослин (111 тис. шт./га) за розсадного вирощування забезпечила більш за масою головки СР для всіх досліджуваних сортів. Типова модель сорту салату ромен може бути використана для цілей державної реєстрації, як форма показників придатності сортів *Latuca sativa* var. *longifolia* L. до поширення в Україні, після її схвалення за встановленою процедурою.

УДК 635.615:631.526.32:615.874

2014.4.224. СОРТА АРБУЗА С ВИСОКИМ СОДЕРЖАННЯМ ПЕКТИНОВИХ ВЕЩЕСТВ / Брытик О., Диденко Т. // Овощеводство. — 2014. — № 8/9. — С. 54–57.

Кавун, сорти кавуна, пектинові речовини, дієтичне харчування, протопектини.

Охарактеризовано сорти кавуна (К.) з високим вмістом пектинових речовин (ПР) для використання в лікувально-профілактичному харчуванні. Основний ефект терапевтичної дії ПР зумовлений їх властивістю зв'язувати й виводити з організму іони важких металів, зокрема радіоактивних, а також різні токсини. На сьогодні під терміном “пектинові речовини” розуміють декілька груп сполук: пектинові кислоти, пектати (магнієві та кальцієві солі пектинової кислоти) і протопектини (не розчинні у воді речовини, які за їх гідролізу утворюють пектинові кислоти). Для того, щоб значно підвищити лікувально-профілактичні властивості плодів К. столового, а також збільшити їхню лежкість, було поставлено завдання підвищити вміст ПР шляхом об'єднання в одному генотипі цінних властивостей столових і кормових К. У результаті багатоступеневої гібридизації цих сортів і відборів уперше у світі було створено новий сортотип столового К. з високим вмістом у плодах ПР (сорти Оберіг та Атлант). Плоди сортів К. з високим вмістом пектину можуть зберігатися до 4 місяців. Крім сортів нового сортотипу, у результаті багатоступеневої гібридизації пластичних місцевих сортів, створених за участю сортів Астраханський, Подарок, Холодовая, Мелітопольський та стійких проти патогенів з легкими плодами сортів: б/н № 3378, *Wild Bitter Tsamma* і *Congo*, було створено лежкі сорти з підвищеним вмістом пектину — Новорічний та Різдвяний. Наведено основні показники високопектинових сортів, призначених для профілактично-лікувального харчування. Зазначені сорти кавуна вирощують на суходолі. Всі вони відносно стійкі проти фузаріозного в'янення і антракнозу, а також високотранспортабельні.

УДК 635.621.3:631.526.32:581.143.032.1:
631.531.02(477.43)

2014.4.225. ОСОБЛИВОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ КАБАЧКА ЗА РІЗНИХ СТРОКІВ СІМБИ ТА СХЕМ РОЗМІЩЕННЯ РОСЛИН В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Гойсюк Л.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2014. — Вип. 1. — С. 154–160. — Бібліогр.: 8 назв.

Кабачок, водоспоживання кабачка, строки сімби кабачка, сорти кабачка, урожайність кабачка.

Наведено результати досліджень впливу сорту (гібрид) кабачка (К.), строків сімби та схем розміщення рослин на

формування високого і стабільного врожаю. Досліджено складові водного балансу і визначено коефіцієнт транспірації, за якого найефективніше витрачається волога рослинами. Встановлено, що в умовах Західного Лісостепу сучасний сорт і гібриди К., висіяні за раннього строку, а саме в 3-й декаді квітня, є досить перспективними і здатними формувати урожайність плодів-зеленців до 123,4 т/га (гібрид Сангрум F₁ за схеми розміщення рослин 70×50 см). Найсприятливішим коефіцієнт транспірації виявився також у гібрида Сангрум F₁ у варіанті за сімби насіння в 3-й декаді квітня і схеми розміщення рослин 70×30 см — 267 м³/т. Пізні посіви через значно коротший період плодоношення формували нижчу урожайність і найнижчою вона була в сорту Чаклун за сімби насіння в 3-й декаді травня та схеми розміщення рослин 70×30 см, що було на 43,5 т/га менше за контроль.

УДК 635.621.3:631.559:631.53.04(477.4–292.485)

2014.4.226. ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ КАБАЧКА ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІМБИ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО / Чернецький В.М., Паламарчук І.І. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 84. — С. 90–95. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544196.

Кабачок, урожайність кабачка, сімба кабачка.

Висвітлено результати досліджень різних строків сімби кабачка (К.), їх впливу на настання фенологічних фаз, тривалість міжфазних періодів розвитку, біометричні параметри рослин і продукції К. та урожайність. Дослідження показали, що строк сімби (СС) впливав на тривалість міжфазних періодів рослин К., які проходили швидше в рослин пізніших СС. Наприклад, період від сімби до масових сходів (сімба 25.04) становив у сорту Золотинка 16 діб, за сімби 25.05 — 7 діб, а в сорту Чаклун — 15 і 7 діб відповідно. Строк сімби впливав і на тривалість періоду від масових сходів до початку збирання врожаю. У сортів Золотинка і Чаклун за СС 25.05 він становив 32 і 34 доби, а при сімбі 05.05 (контроль) — 40 і 38 діб відповідно. Дослідження показали, що СС впливають на рівень врожаю плодів К. Найбільшу урожайність досліджувані сорти сформували у варіанті за СС 25.04. У середньому за 2011–2012 рр. по сорту Золотинка цей показник становив 60 т/га, сорту Чаклун — 89,7 т/га. Слід зазначити, що як кількість плодів з розрахунку на одну рослину, так і маса плоду залежать від СС, а це позначається на рівні урожайності досліджуваних сортів К. Найбільшу кількість плодів формували рослини у варіанті СС 25.04: сорту Золотинка — 15 шт., сорту Чаклун — 21,4 шт./рослину. Отже, найвища урожайність кабачка формується за строку сімби 25.04 — 60 т/га товарних плодів у сорту Золотинка, 89,7 т/га — сорту Чаклун.

УДК 635.652:631.526.32:631.559:631.95(477.43/44)

2014.4.227. АГРОЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОРТІВ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ ТА ЇХ ПРОДУКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ / Овчарук О.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2014. — Вип. 84. — С. 107–112. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 544196.

Квасоля, сорти квасолі, агроекологія, продуктивність квасолі, цвітіння квасолі.

Висвітлено результати досліджень високопродуктивних сортів квасолі звичайної (КЗ) (*Phaseolus vulgaris* L.), ріст і розвиток рослин в умовах Західного Лісостепу. Встановлено тривалість вегетаційного періоду, формування елементів продуктивності рослин КЗ, що забезпечило відповідний рівень урожайності та якості зерна. Найвищу технічну стиглість зафіксовано в сорту Харківська штамбова — через 44 доби від з'явлення сходів, що на 4 доби раніше від сорту Мавка, 5 діб — сорту Подольночка, 7 діб — сортів Перлина і Надія та 8 діб раніше порівняно із сортом Буковинка. Зазначені сорти є середньостиглими. З'ясовано, що тривалість вегетаційного періоду КЗ більшою мірою залежить від періоду сходів — технічна стиглість і сходів і цвітіння. Максимальну урожайність зерна квасолі було одержано в сорту Мавка — 1,8 т/га, тоді як сорт Харківська штамбова забезпечив 1,65 т/га.

635.9 Декоративні культури. Квітництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 635.925:582.689.2(477:292.485)

2014.4.228. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ *PRIMULA* L. У КВІТНИКАРСТВІ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Перебойчук О.П. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.4. — С. 112–119. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 543717.

Примула, інтродукція примули, асортимент рослин роду Primula.

Здійснено порівняльний аналіз сучасного світового і вітчизняного асортименту квітничково-декоративних рослин роду *Primula*. Встановлено, що переважна більшість (86%) видів роду *Primula* культивованої флори світу за еколого-біологічними особливостями мають потенційно високу здатність успішно зростати в умовах Лісостепу України. Інтродуковані види *P. auricula*, *P. denticulate*, *P. elatior subsp. pallasi*, *P. juliae*, *P. saxatilis*, *P. sieboldii*, *P. veris*, *P. veris subsp. macrocalyx*, *P. vulgaris*, *P. woronowii* перспективні для використання в озелененні як ранньовесняні та весняноквітучі рослини. Зазначено, що першочерговим напрямом інтродукції для прискорення формування вітчизняного сортименту високодекоративних і стійких у культурі представників роду *Primula* — створення первинної колекції із провідних видів та їх культиварів з обов'язковим включенням європейських видів з високим адаптаційним потенціалом та видів місцевої флори. Необхідно паралельно з формуванням колекційних фондів розвивати власні селекційні напрями і створювати вітчизняні культивари.

УДК 635.925:582.951.8

2014.4.229. ПАВЛОВНІЯ — ДИВО-ДЕРЕВО / Клименко А.В. // Квіти України. — 2014. — № 4. — С. 18–21.

Павловнія, види павловнії, декоративність павловнії.

Наведено біологічну характеристику й особливості вирощування павловнії (*Paulownia Siebold et Zucc.*), яку вирощують в Україні як рідкісне екзотичне паркове дерево. Рід павловнії (П.) або адамове дерево належить до родини поричникові (раніше — бігонієві) і налічує 10 видів листопадних і напіввічнозелених дерев. У країнах Європи та Північної Америки культивується лише один вид з роду П. — павловнія повстиста. Вирощують П. в садах і парках південних і західних районів України, Росії, на Кавказі. Зазначено, що П. вирізняються великим розміром дерев, за сприятливих умов у 50 років вони досягають 18-метрової висоти. Рослина має великі оксамитові листки (15–20 см завдовжки) на довгих черешках (10–20 см). Розпускається листя пізно навесні, а опадає пізно восени, не змінюючи зеленого забарвлення. Окрасою П. є великі ароматні блакитно-фіолетові, рожево-фіолетові або пурпурові квітки зі дзвоникоподібною чашечкою та трубчастим віночком, зібраним у волотисте верхівкове суцвіття 20–30 см завдовжки. Квіткові бруньки можуть пошкоджуватися навіть нічними заморозками. Розмножуються П. кореневими відростками, зеленими живцями і насінням. Квітнуть П. у травні до розпускання листя дуже рясно, від чого дерево здається повністю бузковим. Павловнії — комахоzapильовальні рослини. Вони досить вибагливі до ґрунтів, краще ростуть на помірно зволжених, добре дренованих, родючих глинистих ґрунтах. Не витримують посух і перезволоження. Молоді рослини слід укривати на зиму, захищаючи їх від вимерзання. Дорослі рослини зимостійкіші і витримують зниження температури до –20°C. Гарний вигляд П. мають коли зростають групами та поодинокі на тлі газонів і яскравих квітників.

УДК 635.925:582.998.16:631.529(091)

2014.4.230. ІСТОРІЯ ІНТРОДУКЦІЇ ТА СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ СОРТИМЕНТ АЙСТРИ ОДНОРІЧНОЇ (*CALLISTEPHUS CHINENSIS* (L.) NEES.) / Левандовська С.М., Олешко О.Г. // Науковий вісник Національного лісотехнічного універси-

тету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.4. — С. 91–96. — Бібліогр.: 25 назв. Шифр 543717.

Айстра однорічна, інтродукція айстри, селекція айстри, культивар, сортимент світовий айстри.

Вивчався сучасний світовий сортимент та походження культиварів айстри (А.) однорічної на підставі аналізу літературних джерел. Виділено країни, які є осередками інтродукції А. у світі: Франція, Англія, Німеччина, США, Росія, Голландія, Швеція, Данія, Японія, Польща, Молдова та Україна. Визначено найпоширеніші культивари, які використовуються сьогодні в сучасному озелененні, та оригинатори, що працювали над їхнім створенням. Внаслідок тривалої праці українських селекціонерів було створено багато нових культиварів, що не поступаються світовим зразкам, але є пристосованими до едафо-кліматичних умов України, а саме: Анночка, Вереснева, Голубий павучок, Жемчуг, Київський вальс, Лелека, Рубіновіє зьвози, Аметист, Веснянка яблунева, Павлина, Осінній вечір, Людмила та ін. Внаслідок дослідження вивчено походження та історію інтродукції А. Виділено 4 періоди створення світового сортименту: 1) середина 18 ст. — кінець 18 ст. — були створені перші в Європі центри селекції у Франції та Англії; 2) початок 19 ст. — кінець 19 ст. — центр селекції перемістився в Німеччину; 3) кінець 19 ст. — початок 20 ст. — селекцією А. почали займатися в США і Росії; 4) середина 20 ст. — кінець 20 ст. — з'являються провідні центри селекції в Голландії, Швеції, Данії, Польщі, Молдові й Україні. Сучасний світовий сортимент айстри налічує 4000 культиварів, які належать до 44 сортотипів. Отримані результати досліджень дали змогу з'ясувати перспективність інтродукції в Україну сучасних високодекоративних культиварів.

УДК 635.95:582.675.5:631.5/526.32

2014.4.231. ЛЮТИК / Симкович В. // Огородник. — 2014. — № 10. — С. 36.

Жовтець декоративний, сорти жовтецю, вирощування жовтецю, розмноження жовтецю, декоративність жовтецю.

Висвітлено біологічні особливості, питання розмноження і агротехніки вирощування жовтецю (Ж.) декоративного (ранункулюс). Наведено дані щодо сортового і видового різноманіття Ж. Зазначено, що найпопулярнішим останнім часом став Ж. азійського походження з великими густомахровими півонієподібними квітами, який у нас у відкритому ґрунті не зимує. Жовтець — трав'янистий кореневищний багаторічник з висотою стебла звлежно від виду від 10–15 см до 90–100 см. Квітки поодинокі чи зібрані в суцвіття, прості і махрові. У сортових рослин вони бувають рожеві, червоні, жовтогарячі, шоколадні, темно-сині і двокольорові. Цвітуть Ж. залежно від виду і сорту з ранньої весни до серпня, але найчастіше — у червні–липні. Є Ж. холодостійкі і теплолюбні. Поширений Ж. азійський — якраз теплолюбний, його бульбочки на зиму викопують. Теплолюбним Ж. потрібне сонячне, захищене від протягів місце. Більшість з них зимостійкі і не дуже вимогливі до освітлення, миряться з напівтіном. Насіння висівають у березні–квітні в легкий поживний ґрунт на глибину 1 см. Сходи з'являються в квітні–травні. Жовтець добре реагує на внесення мінеральних добрив з підвищенням вмістом калію. Густомахрові Ж. з великими квітами — ідеальні рослини для клумб, контейнерів, балконних і віконних ящиків. Високорослі рослини з дрібними квітками висаджують у бордюрах, міксобордерах, рабатках, на фоні чагарника. Карликові рослини з немахровими квітами використовують на кам'янистих гірках. Жовтець азійський заввишки 25–50 см має густомахрові квітки. До бордюрних Ж. відносяться Ж. борецький і їдкий. Елегантним називають Ж. анемоколистий. Жовтець піренейський має білі квітки, а гірський — золотистого кольору. Найкращий з усіх — Ж. каландрієподібний. Біля ставків і на мілководді вирощують Ж. довголистий.

636/639 ТВАРИННИЦТВО

636.0 Загальні питання

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.082/.087

2014.4.232. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЇ, ТВАРИННИЦТВА ТА ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 2–3 жовт. 2014 р. / Колектив авторів // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 157–220.

ВРХ, свині, птиця с.-г., бджоли, риби, здоров'я тварин, продуктивність тварин, відтворення тварин.

Висвітлено результати останніх наукових досліджень щодо збереження племінних ресурсів с.-г. тварин, птиці, бджіл та риб в Україні, розглянуто проблеми сучасної біології та ветеринарної медицини стосовно збереження здоров'я і розвитку продуктивності тварин. Окремлено шляхи покращання якості кріоконсервації та довготривалого зберігання генетичних ресурсів ВРХ, свиней. Показано застосування нанотехнологій, кормів та ентеросорбентів природного походження тощо. Зокрема, вплив згодовування наночастинок цитрату селену на антиоксидантний профіль та вміст фенолів у крові корів, застосування композицій пробіотиків на основі живих бактерій для корекції вторинних імунodefіцитів. Охарактеризовано моніторинг якості козиного і коров'ячого молока, шляхи профілактики післяродових ускладнень у корів, нові вакцини проти інфекційного ринотрахеїту, паратуберкульозу та вірусної діареї ВРХ тощо. Розглянуто вплив іонів свинцю на гематологічний профіль та біохімічні показники крові курей, вплив вітаміну А на метаболізм ліпідів в організмі коропів, а також розвиток ікри коропів за антропогенного впливу. Відзначено, що за обсягом виробництва меду Україна займає 3-тє місце у світі, проте за експортом — лише 22-ге. Найбільшою перешкодою для експорту українського меду є наявність у ньому залишків антимікробних препаратів. У тезах висвітлено нову модифікацію методу одночасного визначення 9 сульфамідів у зразках меду шляхом високоефективної рідинної хроматографії з флуорографічним детектуванням (ВЕРХ/ФЛД). Розроблено методичні підходи щодо створення комплексних гонадотропних препаратів у формі ліпосомальної емульсії для лікування безпліддя, а також інших препаратів для підвищення продуктивності тварин тощо.

УДК 636.085/.087.7

2014.4.233. АНАЛІЗ МОНІТОРИНГУ КОРМІВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ЗА ПОКАЗНИКОМ ЗАГАЛЬНИЙ ФОСФОР / Левицький Т.Р., Вілоха О.М., Кушнір Г.В., Ривак Г.П. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 1. — С. 67–71. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 543804.

Корми, тваринництво, птахівництво, фосфор у кормах, мінеральне живлення тварин, премікси, комбікорми.

Нестача фосфору в кормах с.-г. тварин може бути причиною зниження приросту маси тіла, порушення відтворювальної здатності та викликати такі захворювання, як рахіт, остеомаліція або остеопороз. У 2013 р. в Лабораторії контролю кормових добавок і преміксів, акредитованій у системі ISO/IEC 17025, проведено дослідження 142 зразків: преміксів;

сировини — тваринна, мінеральна і рослинна; комбікорми для с.-г. тварин. Виявлено, що серед 60 зразків комбікормів у 25 (41,6%) уміст загального фосфору був нижче від задекларованого значення. Наведено конкретні показники для с.-г. птиці, свиней і ВРХ. У висновках підкреслено, що дослідження щодо якості кормів необхідно проводити у спеціалізованих ветеринарних лабораторіях, які мають акредитацію ISO/IEC 17025 та відповідають критеріям атестації згідно з наказом Державної фітосанітарної служби.

УДК 636:619:602.4–022.532

2014.4.234. НАНОТЕХНОЛОГІЇ ТА БІОРИЗИКИ / Клестова З.С., Головка А.М. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 329–339. — Бібліогр.: 36 назв. Шифр 544210.

Нанотехнології, біоризики, генотоксичність наноматеріалів, контроль наномолекулярних технологій.

Нанонаука, як учення про технології колоїдних систем, розглядає закономірності фізичних і хімічних систем, що мають розміри декількох нанометрів у діапазоні 1–100 нанометрів. Поверхня таких частинок, або величезних молекул, у мільйони разів перевищує обсяг самих частинок. Сучасна мініатюризація показала, що речовина може мати зовсім нові властивості, якщо використовувати дуже маленькі її частинки — “наночастинки” (НЧ). Практичний аспект нанотехнологій (НТ) включає в себе і виробництво пристроїв та їх компонентів, необхідних для створення, обробки і маніпуляції атомами, молекулами і НЧ. Зауважується, що НТ здатні здійснити революцію і в сільському господарстві. Так, молекулярні роботи можуть виробляти їжу, замінивши с.-г. рослини і тварин. Нова нанопродукція, у т.ч. біоматеріали, вакцини, імунобіологічні засоби тощо, до складу яких включено НЧ як металів, так і інших хімічних речовин, потребують розробки нової методології їх контролю та тестування у процесі розробки і досліджень, зокрема, методології з виявлення ефектів цитотоксичності та генотоксичності наноматеріалів. Ключовим акцентом даної статті є нагальна потреба державного контролю і підтримки наукових досліджень щодо біологічних ефектів та обігу наноматеріалів у медицині, ветеринарії, харчовій агропромисловості тощо. Дуже важливо оцінювати їх потенційні біоризики. Наведено результати наукових досліджень щодо позитивного і негативного впливу деяких наноматеріалів на метаболізм живих клітин. Визначено, що НЧ деяких хімічних речовин, які широко використовуються у виготовленні продуктів харчування, проявляють цитотоксичний та генотоксичний ефект. Це залежить від походження і розміру НЧ, які входять до нанокластерів, а також і від дози (концентрація), терміну взаємодії НЧ і живої клітини та від того, чи знаходяться НЧ у “захисних конструкціях”, створених з інших проєктивних сполук, від об'єктів-мішеней, на які вони впливають. Ці наносполуки, опинившись у навколишньому середовищі, воді, лікарських засобах стають новими антропогенними факторами, що змушує людство прогнозувати та контролювати біоризики.

636.1 Конярство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.1.06.082:636.034

2014.4.235. ЗВ'ЯЗОК МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОБИЛ ДІБРІВСЬКОГО КІННОГО ЗАВОДУ З ПОКАЗНИКАМИ ПРОМІРІВ, ІНДЕКСІВ ТА ПАРАМЕТРІВ ВИМЕНІ / Лютих С.В. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2014. — № 111. — С. 191–195. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 543636.

Кобили Дібрівського конезаводу, коні (новоолександрівський вагівоз), молочна продуктивність кобил, селекція кобил, екстер'єр кобил.

Представлено результати оцінки кобил новоолександрівської вагівозної (КНВ) породи (Дібрівський кінний завод, 2013 р.). Наведено характеристику 16 різновікових (від 4 до 23 років) кобил, які за основними промірами та індексами будови тіла не мали великої різниці, а рівень молочної продуктивності (МП) у середньому становив 2411,3 кг за 5 міс. лактації (у кращих кобил — понад 3000 кг: Жожоба — 3792, Реконструкція — 3265, Корона — 3152 кг). Установлено середню зворотну залежність МП від зросту кобил ($r=-0,5$) при першому порозі вірогідності, але не виявлено зв'язку між МП і косою довжиною тулуба. Середньої сили зв'язку відмічено між молочністю та індексами будови тіла, а також параметрами вимені (довжина та обхват). Зроблено висновок, що КНВ породи Дібрівського конезаводу мають високий потенціал для розвитку продуктивного напрямку вагівозного конярства, а показники МП значно кращі, ніж у кобил інших господарств, а також за ті, які одержували 10 років тому у цьому ж кінному заводі. Селекція спрямовується добром до ремонтної групи кобил більш масивних, з довгим тулубом (згідно з високими значеннями індексів формату і масивності) тварин.

УДК 636.1.06:611–018.53

2014.4.236. ПОКАЗНИКИ ЛЕЙКОЦИТАРНОЇ ЛАНКИ КРОВІ КОНЕЙ РІЗНОЇ МІЦНОСТІ ТИПУ КОНСТИТУЦІЇ / Волгіна Н.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я / Миколаїв. НАУ. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4(75), т. 2, ч. 1. — С. 37–41. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 544171.

Коні, кров кобил, конституція кобил.

Дане дослідження проведено з врахуванням того, що саме насиченість крові лейкоцитами сприяє тваринам протистояти негативному впливу зовнішнього середовища і пов'язана з міцністю конституції. Підтверджено дані інших дослідників щодо розбіжності показників у складі крові кобил залежно від породи, напрямку робочої продуктивності і типу конституції. Показано результати досліджень кобил порід: російська рисиста, чистокровна верхова, новоолександрівська вагівозна. Засвідчено наявність зв'язку між кількістю лейкоцитів, лейкограмою крові кобил і міцністю типу конституції залежно від породи на напрямку робочої продуктивності, що пов'язано з інтенсивністю окислювально-відновлювальних процесів. У кобил швидких алюрів — найбільш міцного типу конституції — кількість лейкоцитів менша, ніж у тварин з послабленою міцністю та збільшеною грубістю типу. Це відбувається за рахунок меншого числа еозинофілів, сегментоядерних нейтрофілів. Коні новоолександрівської вагівозної породи поступаються чистокровній верховій і російській рисистій за кількістю еозинофілів (0,16–1,85%) та лімфоцитів (0,65–7,57%), а переважають їх за чисельністю нейтрофілів (0,06–5,31%) і моноцитів (0,45–2,28%). Наведено детальні показники кількості лейкоцитів та лейкограм кобил різної міцності типу конституції у різних порід.

УДК 636.1.082.12:57.082.13

2014.4.237. ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ЗАВОДСЬКИХ ПОРІД КОНЕЙ ЗА ВИКОРИСТАННЯ МІКРОСАТЕЛІТНИХ ЛОКУСІВ ДНК / Россоха В.І., Шкавро Н.М. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2014. — № 111. — С. 150–155. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 543636.

Коні плеїнні, кінні заводи, експертиза походження кобил, ідентифікація кобил, генетичні маркери, ДНК (коні), мікросателітні локуси.

Дослідження проведено на групах кобил різних порід: української верхової ($n = 54$) Лозівського кінного заводу (КЗ) Харківської обл., Сумської ДЮСШ, КЗ "Прогрес" Запорізької та КЗ "Патріот" Рівненської обл.; новоолександрівської вагівозної ($n=46$) СТОВ "Ланн"; орловської рисистої ($n=24$) АФ "Агротіс" Донецької обл. та гуцульської ($n=20$) НВА "Племконецентр" Закарпатської обл. Із метою одночасного визначення поліморфізму декількох мікросателітних локусів ДНК кобил, проаналізовано нуклеотидні послідовності та температури відпалу праймерів для забезпечення їх активації за однакової температури в одній реакційній суміші (мультиплексна ПЛР). Визначено систему локусів (HTG6, ASB2 та HMS2), ампліфіковані фрагменти яких за своєю довжиною не пересікаються. Розраховано оптимальну температуру відпалу системи праймерів, яка становила 60°C. Найбільшу кількість аельних варіантів (5) визначено за локусом ASB2 для кобил гуцульської породи. Високою кількістю варіацій генотипів (9) за локусом HTG6 характеризувалися досліджені коні української верхової породи. Для кобил гуцульської породи найбільш інформативним виявився локус ASB2 ($H=0,727$; $E=3,66$ та $PIC=0,700$), а для української верхової, новоолександрівської вагівозної та орловської рисистої порід — локус HTG6 ($H=0,725$; $0,629$; $0,735$; $E=3,64$; $2,70$; $3,78$; $PIC=0,676$; $0,557$ та $0,686$). Гуцульська порода кобил характеризується найвищою кількістю гетерозиготних генотипів — 90%, що свідчить про підтримку генетичної різноманітності в цій популяції. Це є необхідною умовою для ефективної селекційної роботи.

УДК 636.1.082.13.082.12(091)

2014.4.238. ГЕНЕАЛОГІЧНА СТРУКТУРА ТРАКЕНЕНСЬКОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ В УКРАЇНІ / Белікова К.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4 (75), т. 2, ч. 1. — С. 15–19. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544171.

Коні тракененської породи, генофонд кобил (збереження), жеребці, історія тракененської породи кобил, плідники, кобили, плеїнні ресурси.

У тракененській породі кобил (ТПК) виділено 7 основних ліній, які сформувалися у 1-й третині ХХ ст. і поширилися у світі. Із середини ХХ ст. сформувалося 10 нових ліній, родоначальниками яких були чистокровні англійські. Дві лінії заснували арабські жеребці та три — англо-арабські. Висвітлено результати дослідження (через картотеки) плеїнного складу ТПК у господарствах: КСК "Тракен" Полтавської обл. Чутівського р-ну; СТОВ АФ "Зоря" Луганської обл. Білокуракинського р-ну; ООО "Росія" Донецької обл. Волноваського р-ну; КСК "Касаткіна" Сумської обл. Роменського р-ну. Визначено, що розвиток ліній ТПК в Україні відбувався нерівномірно. Відзначено характерне зниження загальної генеалогічної різноманітності плеїнного ядра провідних кінних заводів. Тому відбувається зменшення генетичної подібності з кращими представниками породи. Найпоширенішою є лінія тракененського Пільгера через продовжувача Остряка (як у жеребців, так і в кобил) та чистокровного англійського Ферро. Робота з іншими 6 лініями, які є в Україні, знаходиться на межі ризику, оскільки вони представлені поодинокими жеребцями. Також наголошується на необхідності збереження маточних родин ТПК. Із 33 існуючих тракененських родин, в Україні представлено лише 9, причому тільки 4 — в родоводах кобил. Розвиток маточних родин потребує тривалого часу, оскільки всі кобили залишаються в основному табуні. Відсутність представників таких ліній як Хіперіона, Парсівалія, Хіртезанга, Темпельхюттера, Арада, Канкара ускладнює розвиток плеїнної роботи з ТПК в Україні.

УДК 636.1.082.451:618(44)

2014.4.239. ГОРМОНОТЕРАПІЯ В РЕПРОДУКЦІЙ КОНЕЙ / Брує Ж.Ф. // Ветеринарна практика. — 2014. — № 9. — С. 24–25.

Кобили, репродуктивність коней, лікування порушень овуляції, гормональна терапія (кобили).

У племінному конярстві для корекції статевого циклу в коней або лікування його порушень нерідко застосовують гормональні препарати. Висвітлено терапевтичні схеми, що застосовуються у Лабораторії патології репродукції Національної ветеринарної школи у Франції, та перспективи розвитку цього напрямку.

УДК 636.13.082(477)

2014.4.240. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ / Латка О.М. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2014. — № 111. — С. 116–127. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 543636.

Коні (укр. верхова), селекція коней, генеалогія коней, заводи кінні, лінії і родини коней.

Представлено оцінку генеалогічної структури української верхової породи коней за інтенсивністю формування ліній і споріднених груп. Визначено перспективних продовжувачів ліній та можливості їх ефективного використання з метою вдосконалення племінних і спортивних якостей коней

(19 господарств). За результатами оцінки плідників до кращих жеребців належать: Ареал, Імпресаріо, Ізбраннік, Інспектор, Бориспіль, Бутафор, Кахлей, Бомбардир, Град, Гепа́рд, Ритм, Шаблон, Бріг, Малиш. Проте негативні наслідки відсутності належного штучного осіменіння коней спермою видатних жеребців призвели до зменшення кількості цінних нащадків. Загалом генетичний потенціал української верхової породи достатньо високий і не поступається іншим західноєвропейським напівкровним породам спортивного напрямку роботоздатності. Реалізувати його можна лише за оптимальних умов утримання племінного поголів'я, відмінної годівлі, регулярного професійного тренінгу та участі у змаганнях із класичних видів кінного спорту, а також використання в племінній роботі дійсно кращих плідників і маток. Конкретизуються кращі маточні родини та лінії породи. До кращих маточних родин віднесено такі: Арізони, Азалиї, Билінки, Бриги, Гвоздики, Інфри, Кафедри, Мариці, Нони, Радуги, Теми. Наведено динаміку розвитку ліній (Безпечного, Хобота, Фактотума, Гугенота, Хрустала, Водопада), споріднених груп (Рауфбольда, Еола) та нащадків. У висновках підкреслено, що селекційно-племінну роботу з породою необхідно спрямувати на збереження гарних форм екстер'єру, суттєвого підвищення спортивної роботоздатності, уникаючи поглинання вітчизняної породи західноєвропейськими напівкровними особинами, вдосконалювати чистопорідне розведення української верхової породи коней.

636.22/.29 ВРХ. Скотарство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.22/.28.033(477.63)

2014.4.241. М'ЯСНА ПРОДУКТИВНІСТЬ БУГАЙЦІВ ЗНАМ'ЯНСЬКОЇ ПОРОДИ ПРИ РІЗНОМУ РІВНІ ГОДІВЛІ / Козирь В.С. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4 (76), т. 2, ч. 2. — С. 89–92. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544174.

ВРХ знам'янська на Дніпропетровщині, годівля бугайців, м'ясне скотарство, шкіри бугайців, Степ.

Знам'янську породу (ЗП) худоби виведено у правобережній частині степової зони України. При її створенні використовувалися такі породи: симентальська (С.), червона степова (ЧС), чорно-ряба (ЧР), абердин-ангуська (АА), шаролецька (Ш.) і кіанська (К.). Враховуючи, що деякі складові ЗП негативно реагують на спекотний клімат (зокрема С.) та не розводяться на Дніпропетровщині, вивчали ріст, розвиток і забійні якості бугайців ЗП саме у лівобережній зоні Степу. Наведено динаміку живої маси бугайців за інтенсивної і помірної годівлі та забійні їх показники, дано оцінку шкіряної сировини. Доведено, що у лівобережній частині степової зони України бугайців ЗП в умовах інтенсивної годівлі доцільно вирощувати до 18-міс. віку, а за помірної годівлі — до 2-річного. Показано, що забійний вихід зростає до 2,5-річного віку, а коефіцієнт м'ясності — до 2-річного, кількість білка у м'ясі — до 18-міс. віку. Співвідношення білка і жиру в тушах бугайців у 18-міс. віці було 1:1,1; у 24-міс. — 1:1,2 та в 30-міс. — 1:1,5. Уже у річному віці тварин парні шкіри за масою відповідали категорії “важкі” (30,9±0,63 кг), їх вихід становив 8,29%, вони були довгими (204±4,7 см) і широкими (186±1,5 см), їх площа дорівнювала 380±14,1 дм², товщина на лікті — 3,6±0,2 мм, останньому ребрі — 4,1±0,1 мм, маклоках — 5,2±0,1 мм. За фізико-механічними властивостями шкіри мали високу якість.

УДК 636.22/.28.033(477.63)

2014.4.242. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ / Козирь В.С., Гуменний В.Д., Халак В.І. // Ефективне тваринництво. — 2014. — № 6. — С. 24–29. — Бібліогр.: 6 назв.

ВРХ укр. м'ясна, генотип м'ясної худоби, м'ясне скотарство Дніпропетровщини, годівля м'ясної ВРХ, яловичина.

ДГ “Поливанівка” Інституту тваринництва центральних районів НААН є єдиним господарством з розведення ВРХ української м'ясної породи у степовій зоні України. Нині у ДГ утримують 511 гол., у т.ч. 166 корів і 5 бугаїв-плідників. Описано біохімічні генні маркери породи, які сприяють прискоренню селекційного прогресу. Враховуючи цінність породи для розвитку м'ясного скотарства, завданням є збільшення чисельності і поширення її в Україні. Ефект селекції залежить від величини селекційного диференціалу між бугаєм-плідником та стадом: чим він більший, тим вищі очікуються добові прирости майбутніх нащадків і значніші темпи росту продуктивності. Основну увагу необхідно зосереджувати на підгодівлі телят у ранньому віці за рахунок режимного підсосу та спеціальних комбікормів. Наведено середньодобові прирости молодняку, стандарти промірів статей тіла тварин заводського типу, кулінарно-технологічні властивості яловичини. М'ясо української м'ясної ВРХ має білково-якісний показник 7,6, що в 1,5 раза вище, ніж у молочної, на 10–12% більше сухої речовини і на 14–17% харчового білка. Дозріле м'ясо в молодому віці має виняткові кулінарні властивості: вихід м'якоти в туші 85%, кісток — 15, вміст жиру — 20, білка — 17,5%. Біологічна цінність м'яса породи вища за свинину і баранину. Українська м'ясна — це довгоросла порода, але за низького рівня годівлі вона малопродуктивна. Наведено рекомендації щодо повноцінної годівлі з урахуванням сезонної потреби в кормах бугаїв і корів відповідно до фізіологічних потреб. Зазначено, що в парувальний період телицям і коровам необхідно на 10–15% збільшити норми годівлі. У структурі зимових раціонів за поживністю має бути 25–30% сіна, 30–35% соковитих кормів та 35–40% комбікормів. При стійловому утриманні, що практикують у степовій зоні, потрібно організувати сіно-силосний та силосно-концентратний типи годівлі. Саме годівля на зерні (концентровані корми) у сполученні зі спеціальним моціоном надає яловичині української м'ясної породи ВРХ унікальні властивості мармуровості.

УДК 636.22/.28.033.082.231

2014.4.243. СЕЛЕКЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОЧОК БУГАЇВ ВОЛИНСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ, СПЕРМА ЯКИХ ЗАКЛАДЕНА НА ЗБЕРІГАННЯ У БАНК ГРТ ІРГТ НААН / Джус П.П., Бондарук Г.М., Чоп Н.В., Вишневський Л.В.,

Сидоренко О.В., Копилова К.В. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 33–40. — Бібліогр.: 4 назви.

М'ясне скотарство, ВРХ волинська м'ясна, селекція ВРХ.

Проведено дослідження особливостей росту і розвитку та продуктивного використання дочок бугаїв (ДБ) волинської м'ясної породи. Сперма цих бугаїв закладена на довгострокове зберігання. Представлено оцінку ДБ Коврика 2430 (n=10), Кактуса 2491 (n=10) та Явора 2391 (n=10), які належать до заводських ліній Красавчика 3004 і Ямба 3066. Показано динаміку живої маси корів з віком (при народженні, у 8, 12, 15, 18 місяців та 5 років). Відзначено закономірне зниження відносної інтенсивності росту та живої маси тварин з віком. У віці 8–12 та 15–18 місяців найвищу інтенсивність росту мали дочки бугая Явора 2391 — 38,85%. Від 12 до 15-місячного віку найінтенсивніше збільшувалась ж.м. у дочок Кактуса 2491 — 17,96%. Досліджувані корови характеризуються породоспецифічними особливостями екстер'єру та розвитком м'ясних форм. За промірами основних статей тіла найвищі значення були у дочок бугая Коврика 2430. Спостерігалось закономірне підвищення рівня молочності із порядковим номером отелення. Молочність у розрізі трьох отелень становила 172–240 кг. Жива маса телят при відлученні найвищою була у групі дочок Коврика 2430. Загалом досліджувані ДБ характеризуються бажаними показниками живої маси та молочної продуктивності, що свідчить про доцільність вирощування та реалізацію генетичного потенціалу племінного молодняка.

УДК 636.22/28.033.082.4

2014.4.244. МОНИТОРИНГ ПЛЕМІННОЇ БАЗИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СКОТАРСТВА / Вишневський Л., Войтенко С. // Тваринництво України. — 2014. — № 8/9. — С. 2–6.

ВРХ м'ясна, племінна база ВРХ, м'ясне скотарство.

Проаналізовано сучасний стан племінної бази м'ясних порід ВРХ: української м'ясної, волинської м'ясної та її ковельського внутрішньопорідного типу, поліської м'ясної та її знам'янського типу, симентальської м'ясної, південної м'ясної, сірої української та абердин-ангуської. Відзначається, що на початок 2013 р. у племінних господарствах України нараховувалось 40176 гол. м'ясної ВРХ, серед яких бугаїв-плідників — 434 гол. (1,8%), корів — 17952 гол. (44,7%). Усі бугаї-плідники — чистопорідні, найбільша кількість належала до абердин-ангуської (109 гол.) та волинської (93 гол.), а найменша — до знам'янського типу поліської м'ясної (13 гол.) та сірої укр. порід. Наведено показники живої маси бугаїв-плідників та корів відповідно до віку — від 2 до 5 років і старше, а також відтворної здатності корів. За результатами аналізу живої маси зроблено висновок, що необхідно змінювати методичні підходи до годівлі тварин та селекційного добору, більш детально і об'єктивно оцінювати їх за екстер'єром, продуктивністю та якістю нащадків, створювати тваринам необхідні умови для прояву їх генетичного потенціалу. Ефективною селекцією за живою масою бугайців буде у стадах поліської м'ясної, симентальської та абердин-ангуської порід, де коефіцієнт мінливості ознаки становить 11,5–14,4%, а теличок — лише в поліській м'ясній — 10,9%. У стадах інших порід м'ясного напрямку продуктивності живу масу тварин необхідно покращувати за рахунок удосконалення технології племінної справи.

УДК 636.22/28.033.085:546.48

2014.4.245. ВПЛИВ “МЕВЕСЕЛУ” ТА “Е-СЕЛЕНУ” НА АКТИВНІСТЬ ГЛУТАТИОНОВОЇ СИСТЕМИ КРОВІ БУГАЙЦІВ ПРИ КАДМІЄВОМУ НАВАНТАЖЕННІ / Гутий Б.В. // Аграрний вісник Причорномор'я: зб. наук. пр. — О., 2013. — Вип. 68: Вет. науки. — С. 56–61. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 543897.

ВРХ, корми, кадмій у кормах, препарати дезінтоксикаційні, кров бичків, токсикоз (окисний стрес), важкі метали.

Досліді проведено на 15 бичках 6-місячного віку, яких розділили на 3 групи по 5 голів. Контрольний (1-ша, КГ) згодовували з кормом хлорид кадмію — 0,04 мг/кг маси тіла тварини; дослідним групам (ДГ): 2-й — хлорид кадмію як і КГ + “Е-селен” у дозі 0,05 мл/кг м.т.; 3-й ДГ — хлорид кадмію як і КГ + дезінтоксикаційний препарат “Мевесел” у дозі 0,36 г/кг корму. Дослід тривав 30 діб. Кров для аналізу брали з яремної вени на 1-шу, 8-му, 16-ту, 24- і 30-ту добу. Результати засвідчили,

що згодовування бичкам хлориду кадмію у дозі 0,04 мг/кг м.т. знизило активність ферментів глутатіонової системи у сироватці крові. Найнижчим цей показник був на 24-ту добу досліді. Препарати “Мевесел” та “Е-селен” при хронічному кадмієвому токсикозі активізували антиоксидантну систему організму бичків, відновивши рівновагу у системі ПОЛ ↔ АОС. Проте кращу дію на активність системи антиоксидантного захисту організму проявив “Мевесел” (табл.).

УДК 636.22/28.034.087.7:549.67

2014.4.246. БРОДИЛЬНІ ПРОЦЕСИ У ТРАВНОМУ КАНАЛІ ТА ПРОДУКТИВНІ ОЗНАКИ КОРІВ ЗА НАЯВНОСТІ В РАЦІОНІ ЦЕОЛІТУ В ЛІТНІЙ ПЕРІОД / Коляда С.М., Рівіс Й.Ф. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контролю інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 1. — С. 56–63. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543804.

Кормові добавки, молочне скотарство, годівля корів, цеолітове борошно, оксиди металів, метаболізм у корів, раціони корів літні.

Дослідження проведено у фермерському господарстві Сокальського р-ну Львівської обл. на повновікових коровах української молочної чорно-рябї породи, яких у травні-ліпні (90 днів) утримували на пасовищі. Встановлено, що згодовування коровам зеленої маси злаково-бобового пасовища і комбікорму (4,0 кг/гол. та 100 г/кг молока), оксидів металів (SiO_2 — 70,0 мас. ч., Al_2O_3 — 12,0, Fe_2O_3 — 1,0, FeO — 0,6, TiO_2 — 0,1, MnO — 0,1, P_2O_5 — 0,1, K_2O — 3,1, Na_2O — 1,8, SO_3 — 0,1, CaO — 7,1, MgO — 4,0) та цеолітового борошна стимулює оцтовокисле, пропіоновокисле і маслянокисле бродіння у рубці та збільшує в ньому продукування оцтової, пропіонової і масляної кислот ($\text{P} < 0,05$ –0,001). З метаболічною дією цих кислот пов'язаний уміст у молоці білка, жиру та лактози. У корів при цьому зменшується середньодобове виділення з каловими масами загальної кількості летких жирних кислот — в 1,29–1,46 раза. Це свідчить про стимуляцію бродильних процесів у рубці та зростання всмоктування летких жирних кислот у травному каналі корів. Водночас підвищуються середньодобові надії молока (СДНМ), особливо у тій групі корів, якій згодовували цеолітове борошно. Так, у контролі за основного раціону (ОР) СДНМ становили 26,0±0,73 кг, у 1-й дослід. гр. (ОР + оксиди металів, 0,4 г/кг ж.м.) — 28,3±0,38, у 2-й дослід. гр. (ОР + цеолітове борошно, 0,4 г/кг ж.м. тварини) — 29,4±0,39 кг молока. Окрім того, у корів, яким додатково до ОР згодовували цеолітове борошно, були вищі показники білка, лактози та жиру в молоці і становили відповідно 3,36; 3,60 та 4,64.

УДК 636.22/28.034:637.12.072

2014.4.247. САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ МОЛОКА ТА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ У ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПЕРІОДУ ЛАКТАЦІЇ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Тарасенко Л.О., Рудь В. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контролю інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 179–182. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544210.

Молочне скотарство, важкі метали, молочні продукти, інтоксикація в корів, ГДК у молочних продуктах, оцінка якості молока.

Дослідниками Одеського державного аграрного ун-ту представлено оцінку якості молока і молочних продуктів корів української червоної молочної породи. Наведено фізико-хімічні і мікробіологічні показники та вміст важких металів у молоці, відвійках, бринзі, сирі та вершках відповідно до місяців лактації: 1-, 5- і 9-й місяці. Кількість соматичних клітин у молоці корів усіх періодів лактації свідчить про хронічну інтоксикацію їх організму. У перші місяці лактації в 1 мл молока виявляли ≈ 298 тис. мікроб. тіл/см³, а з 5-го і в 9-му місяцях ця кількість зросла і становила ≈ 512 та 309 тис. мікроб. тіл/см³ відповідно. Встановлено, що вміст кадмію перевищував ГДК і в молоці, і в сирі — у 4,0 та 2,7 раза відповідно. Концентрація міді у бринзі була більшою за ГДК в 15,3 раза, а в сирі у 4,5 раза. Свинець перевищував гранично допустимі рівні у бринзі в 4,38 раза, сирі — в 6,34 та молоці — у 2,3 раза. Виявлено значний уміст ртуті у відвійках, бринзі, сирі, молоці та вершках, проте ці концентрації були в межах ГДК (0,005 мг).

Щодо цинку, то у всіх молочних продуктах він не перевищував норми.

УДК 636.22/28.082.453.53

2014.4.248. ІНТЕНСИВНІСТЬ ДИХАННЯ СПЕРМИ ТА ВИЖИВАННЯ СПЕРМІЇВ ЗА ДОДАВАННЯ ТАУРИНУ В РОЗРІДЖЕНІ ЕЯКУЛЯТИ БУГАЯ / Остапів Р.Д., Манько В.В., Яремчук І.М., Остапів Д.Д. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 110–115. — Бібліогр.: 11 назв.

Сперма бугаїв, розріджувачі сперми, амінокислоти, метаболізм спермій, таурин.

Таурин (Т.) — похідна сірковмісних амінокислот (метіонін, цистеїн), що відіграє важливу роль у метаболізмі спермій. З метою дослідження впливу Т. на дихальну активність спермій бугаїв і виживання спермій еякуляти ділили на частини і розріджували: фосфатно-сольовим буфером (ФСБ : NaCl — 0,8 г, KCl — 0,02, Na₂HPO₄ — 0,11, KH₂PO₄ — 0,02, MgCl₂ — 0,01 г/100 мл H₂O) та синтетичними середовищами — лактозо-жовтково-гліцериним розріджувачем (ЛЖГР) та "Андро-Мед". До сперми, розрідженої вказаними середовищами, додавали Т. у дозах, які відповідали десятій (0,175 ммоль/л), п'ятій (0,35), четвертій (0,525), другій (0,7) частинам від його концентрації у нативній спермі бугаїв. Встановлено, що збільшення концентрації Т. у розріджених еякулятах знижує інтенсивність дихання сперми. Найбільш виражене зменшення швидкості поглинання кисню виявлено після розрідження еякулятів ФСБ, а найменше — за "Андро-Мед". Додавання Т. у наростаючих концентраціях до сперми, розрідженої ФСБ, знижувало її дихальну активність. Так, за 0,35 ммоль/л Т. — на 27,9%, за 0,525 — на 32,8%, за 0,7 ммоль/л Т. — на 44,3%. При розбавленні еякулятів ЛЖГР залежність виживання спермій від концентрації Т. максимальною величиною характеризувалась за додавання 0,35 ммоль/л Т. Розрідження еякулятів середовищем "Андро-Мед" при збільшенні концентрації Т. зменшувало їх виживання. При цьому величина фізіологічного показника за 0,7 ммоль/л Т. знизилась на 18,2% порівняно з контролем. Зроблено висновок, що можливою причиною позитивного впливу таурину на виживання статевих клітин є здатність підтримувати трансмембранний потенціал мітохондрій і впливати на утилізацію субстратів, його антиоксидантні властивості, а за негативного ефекту — здатність котранспортуватися у клітину з іонами Na⁺, що призводить до зниження рухливості спермій. Підвищення концентрації Т. у середовищах "Андро-Мед" та ЛЖГР може зумовлювати зниження рівня окиснення і використання субстратів та модулювати активність лактатдегідрогенази.

УДК 636.22/28.083.314:616–001.16

2014.4.249. ПОГОДНО-КЛІМАТИЧНІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЛІТНЬО-ПАСОВИЩНОГО ПЕРІОДУ УТРИМАННЯ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ / Журковський О.М. // Ефективне тваринництво. — 2014. — № 6. — С. 36–41.

ВРХ, тепловий стрес, індекси температурного стресу, мікроклімат для ВРХ.

Описано біологічні особливості ВРХ щодо реакції на температурні фактори навколишнього середовища. Зокрема, тепловий стрес (ТС), порушуючи фізіологічні процеси тварини, змінює їх поведінку і продуктивність, опірність організму до захворювань, споживання і засвоєння корму. За ТС у плазмі крові зменшується вміст білка, креатиніну та сечовини, змінюється ритм серця, об'єм плазми крові та її осмолярність, рівень цукру в крові, вміст калію і червоних кров'яних тілець, натрію тощо. Наприклад, за високих температур (20–40°C) зв'язування кисню підвищувалося від 15,9 до 38,4%, вміст у крові ацетатів і магнію зменшувався в 1,3 раза, неорганічного фосфору — в 1,5 раза. При цьому фізіологічні зміни залежать від породи ВРХ, її віку, напрямку продуктивності, догляду та утримання, годівлі, забезпечення водою та вітамінами. Дефіцит вітаміну А підвищує загальну теплочутливість. Розрахунки термальних індексів дають змогу прогнозувати вплив екологічних змін на стан худоби та її продуктивність у різних кліматичних умовах. Розроблені індекси мають відповідати виду та породі тварин. Вони потребують місцевих метеорологічних даних щодо температури повітря і вологості, швидкості вітру, MRT і сонячного випромінювання та застосування спеціальних математичних формул. Визначено, що індекс температурної вологості вище 70 викликає температурний

стрес і знижує продуктивність молочної худоби, тоді як для м'ясної худоби критичний поріг ТС становить 74–75. Худоба може витримувати високу t, але за низької відносної вологості. Вітер, нічна прохолода можуть також знизити тепловий індекс (THI). Важливо забезпечувати тварин затіненням (обладнати навіси), змінювати режим годівлі та години випасання на пасовищах, створювати кращий мікроклімат та вільний доступ до води, застосовувати вентилятори, душі, розбризкування холодної води у повітрі, обмежувати грубі корми тощо, щоб тваринам було комфортніше. Показник THI понад 70 для молодняку ВРХ визначається як термальний стрес, а понад 78 — як гіпертермальний. Із 20 проаналізованих років у 12 кількість днів у липні з гіпертермальним стресом для молодняку становила 2/3 і більше. Для оцінки теплового стану молочної худоби використовують показник ETI. Зона комфорту для корів з оптимальною продуктивністю має значення показника ETI до 30. Дослідження у Західному Лісостепу України засвідчили тенденцію до зростання тропічних днів та зниження кількості літніх, що вплинуло на ТС у тварин. Наведено теплові індекси, які визначають рівень безпеки для худоби.

УДК 636.22/28.083.37:619:615.37

2014.4.250. ПОКАЗНИКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НОВОНАРОДЖЕНИХ ТЕЛЯТ ЗА ВПЛИВУ ЕКСТРАКТУ З ЛЯЛЕЧОК ШОВКОПРЯДА / Трокоз В.О. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 1. — С. 51–55. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543804.

Телята новонароджені, екстракт гідрофільний, шовкопряд дубовий (лялечки), імуномодулятори телятам.

Констатується, що імунізація корів і молодняку на тлі порушень обмінних процесів організму та пригнічення імунної системи призводить до значного зниження ефективності вакцин. Тому важливі збалансована годівля і належне утримання тварин як основні заходи профілактики хвороб, а також підвищення природної резистентності засобами, що мають імуномодулюючі та антиоксидантні властивості. Показано вплив гідрофільного екстракту (ГЕ) з лялечок дубового шовкопряду на деякі фізіологічні показники організму телят у ранньому постнатальному періоді онтогенезу. Оптимальним варіантом є введення препарату в підшкірних ін'єкціях. При цьому відсутній негативна дія на основні клінічні та гематологічні показники, з помірним підвищенням останніх у межах фізіологічної норми. Зазначено, що вже на 15-ту добу життя телята дослідних груп (ДГ) переважали контрольних аналогів за приростом живої маси, а з віком ця різниця ставала помітнішою. У таблицях наведено результати досліджень за різних схем, проведених на новонароджених симентальських голштинізованих теличках у СТОВ "Подільське" Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. Так, телятам 1-ї контрольної групи (КГ) до 1-го випоювання молозива підшкірно вводили по 10 мл фізіологічного розчину; 2-ї КГ випоювали фізіологічний розчин по 4 мл/кг маси тіла; 3-ї ДГ вводили підшкірно ГЕ по 0,1 мл, а 4-ї ДГ випоювали по 4,0 мл/кг маси тіла тварини. Такі ж маніпуляції проводили і на 3-тій та 5-тій добу їхнього життя. Абсолютні прирости живої маси виявились найвищими у телят 3-ї ДГ.

УДК 636.234.1.082.262/083.312.3

2014.4.251. ВІДТВОРЕННЯ ТА МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОЛШТИНІВ ПРИ УТРИМАННІ В БОКСАХ / Лесь С., Костенко В. // Тваринництво України. — 2014. — № 8/9. — С. 20–22. — Бібліогр.: 4 назви.

ВРХ голштинська, утримання корів безприв'язне, продуктивність голштинів різної селекції, молочне скотарство.

У 2010–2013 рр. у СТОВ "Агросвіт" досліджували динаміку відтворної здатності і продуктивності корів голштинської породи зарубіжної та вітчизняної селекції: угорських (У.), датських (Д.), німецьких (Н.) та українських — з Івано-Франківської обл. (Укр1) і СТОВ "Агросвіт" (Укр2). Корів утримували в боксах безприв'язно. Їх вік становив 2,10–2,37 року. За тривалістю закінченої 1-ї лактації вони відрізнялись. Найдовша вона в корів Д. походження — 464 дні, що більше на 28 днів за Н. та на 34 дні за У. Корови вітчизняного походження мали ще меншу тривалість лактації: Укр1 на 69 днів, а Укр2 —

на 75, надої корів-первісток Укр1 та Укр2 поступалися ровесницям У. на 32,2 та 31,1%, Д. — на 32,9 та 31,8%, а також Н. на 34,4 та 33,3% відповідно. Щодо вмісту жиру в молоці за 1-шу лактацію, істотної різниці не спостерігалось, хоча кількість молочного жиру внаслідок відмінностей у надоях за 305 днів лактації була різною, найменшою (251,4 кг) вона була в Укр1, як і білка (206,7 кг). Кількість молочного білка в корів У. та Н. була практично однаковою і найбільшою та становила відповідно 235,0 та 233,9 кг. Незалежно від походження корови-первістки голштинської породи характеризуються високою запліднювальною здатністю. Індекс осіменіння — 1,09–1,40, період тільності — 277–283 дні. Аналогічно проаналізовано показники 2- та 3-ї лактацій, які засвідчили позитивну динаміку вітчизняних корів. За надоями у 2-й лактації Укр1 зрівнялися з коровами Д. та лише на 6,9 та 8,9% поступалися У. та Н. відповідно. Водночас корови Укр2 перевершували надій корів У., Д. та Н. на 9,3%, 16,0 та 7,3% відповідно. Загалом надої корів Укр1 трьох лактацій і старше були практично однакові з ровесницями Д. При цьому Укр2 перевершували Д. на 17,1%. Це вказує на високу адаптаційну здатність досліджуваних тварин до умов безприв'язного боксового утримання. Про це свідчать і показники відтворювальної здатності, зокрема індекс осіменіння у корів вітчизняного походження здебільшого був меншим, ніж у тварин зарубіжного, а період тільності — у межах 274–283 днів.

УДК 636.237.1.034(477):611.018/77

2014.4.252. ОСОБЛИВОСТІ ГІСТОСТРУКТУРИ ШКИРИ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ РІЗНИХ ЛІНІЙ / Гиль М.І., Волков В.А. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4, т. 2, ч. 1. — С. 55–62. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544171.

ВРХ українська чорно-ряба молочна, шкіра корів (гісто-структура).

Дослідження проведено на повновікових коровах української чорно-рябої молочної породи 5 ліній: 1650414.73 Валіанта, 1491007.65 Елевейшна, 30587 Аннас Адема, 1629391.72 Хановера РЕД, 352790.79 Старбака. Контролем слугували середні значення продуктивних і конституційних ознак стада корів ПрАТ "Племзаводу "Степовий" Запорізької обл. Досліджували породно-лінійні особливості гістоструктури шкіри корів та їх зв'язок з молочною продуктивністю (лабораторія Луганського НАУ). Встановлено, що корови лінії Елевейшна порівняно з однолітками інших ліній та загальнопородними характеристиками мають товстішу шкіру. У них виявлено підвищену мікроскладчастість епідермісу, що свідчить про їх кращу пристосованість до місцевих умов, тобто акліматизаційну здатність адаптації до спекотних умов центру та півдня України. Велике біологічне і технологічне значення мають рівні розвитку потових (своєрідний показник молочної продуктивності) і сальних залоз (виділяють ліпідну змазку, яка захищає організм від зайвої втрати вологості, перегріву, мікроорганізмів і дрібних комах, має бактеріцидні властивості). З огляду на ступінь розвитку потових залоз кращими визнано корів лінії Хановера РЕД, а гіршими — Елевейшна. Визначено, що співвідносна мінімальність ознак молочної продуктивності та параметрів гістоструктури шкіри корів характеризує наявність невисоких та середніх кореляційних зв'язків. Причому в породно-лінійному дослідженні вони специфічні, різної сили та напрямку.

УДК 636.237.21.034.082(477.41)

2014.4.253. УДОСКОНАЛЕННЯ ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ ПЛЕМІННИХ СТАД УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ ШЛЯХОМ ВИЯВЛЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ БУГАЇВ-ЛІДЕРІВ / Ткаченко М.В., Ткаченко С.В. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — № 1(110). — С. 43–46. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544217.

ВРХ укр. чорно-ряба молочна, молочне скотарство, плем-об'єднання Київщини, бугаї (племінна цінність), спермопродукція, селекція молочної худоби.

У дослідженні використано інформацію 3 племоб'єднань стад ВРХ української чорно-рябої молочної породи (УЧРМ) Київської обл. (Білоцерківський МПП, Київський ОПО та Головний селекційний центр). Установлено, що використання спермопродукції (СП) бугаїв-поліпшувачів у стадах

ВРХ УЧРМ дало можливість одержати додатково від кожної корови приблизно на 100–300 (а в окремих господарствах на 500–600) кг молока більше. Комплексний аналіз СП 347 бугаїв-плідників (12846147 спермодоз) засвідчив, що оцінку за якістю нащадків має лише 161 плідник (46,4%). Наведено показники продуктивності дочок за використання сперми таких бугаїв-плідників: Кобзарь 5312 (кличка бугая) — Мон-фреста 917 (лінія); Рокіт 1121 — В.Б. Айдіала 1013415; Ролік 438 — М. Чіфтейна 95679; Павич 1303 — М. Чіфтейна 95679; Ельбрус 897 — Р. Соверінга 198998. Їх племінна цінність у середньому становить +325 кг молока, зокрема у плідників УЧРМ — +219 кг, голштинських — +461 кг і голландських — +252 кг молока. Отже, за племінною цінністю кращими виявилися голштинські бугаї-плідники. Проте бугаї УЧРМ дають потомство найбільш пристосоване до місцевих умов годівлі й утримання. Висококровне потомство голштинських бугаїв (понад 75% крові за голштинською породою) за неналежних умов годівлі та утримання не здатне реалізувати свій генетичний потенціал. Зауважується, що у племпідприємствах Київської обл. є бугаї з дуже високим генетичним потенціалом, водночас у Білоцерківському МПП мало місце використання СП бугаїв-погіршувачів (Ребус 5639), або тих, що не мали племінного прогресу, а були "нейтральними" (Репорт 5623, Памір 1264 та ін.). Велика кількість СП (55,9%) використовується від неоцінених за якістю потомства бугаїв. Визначено, що продуктивність матері бугая-плідника незначно впливає на продуктивність його дочок. Водночас племінна цінність батьків бугая прямолінійно впливає на оцінку плідника та його потомства. Встановлено, що бугаїв-плідників племпідприємств Київської обл., СП яких використовували, одержано від 134 батьків-бугаїв. Це свідчить про те, що інтенсивність відбору становила всього 2–3 сина від одного батька та використання на практиці екстенсивної системи відбору.

УДК 636.237.21/234.1.082.454.2

2014.4.254. ВПЛИВ ГЕНОТИПУ НА ВІДТВОРНУ ЗДАТНІСТЬ ТВАРИН / Боднар П.В., Щербатий З.Є., Федорова Є.І. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 17–22. — Бібліогр.: 10 назв.

ВРХ укр. чорно-ряба молочна, голштини, бугаї-плідники, корови голштинізовані, селекція ВРХ.

Українська чорно-ряба молочна порода ВРХ упродовж тривалого часу формувалася і поліпшувалася шляхом використання голштинських бугаїв-плідників. Це зумовило збільшення в генотипі тварин частки спадковості поліпшувальної породи. Показано результати досліджень відтворювальної здатності корів цієї породи різних генотипів, проведених у племзаводі "Ямниця" Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. Залежно від частки спадковості сформували 5 піддослідних груп (ДГ) корів: 1-ша ДГ 50%, 2-га — 75, 3-тя — 87,5, 4-та — 93,75, 5-та — 100%. Вивчали вік 1-го осіменіння та отелення, тривалість тільності, сервіс- і міжотельний періоди, коефіцієнт відтворювальної здатності та індекс плодючості. Встановлено, що зі зростанням частки спадковості голштинської породи зменшуються такі показники, як вік 1-го осіменіння телиць і отелення корів, тривалість тільності, коефіцієнт відтворювальної здатності, вихід телят на 100 корів та заплідненість телиць і корів-первісток після 1-го осіменіння. При цьому тривалість сервіс- і міжотельного періодів та індекс осіменіння тварин збільшуються. Частка впливу генотипу на відтворну здатність тварин була невисокою, проте у більшості випадків вірогідною і знаходилася у межах 0,19–4,67%. Найвищий вплив генотип мав на тривалість тільності у телиць, а найнижчий — на індекс плодючості. Вихід телят на 100 корів найнижчим був у 5-й групі (чистопорідні голштини). Вони поступалися 1-й групі на 7,3 гол., 2-й — на 5,3, а 3-ї і 4-й — на 3,5 гол. Конкретизуються інші показники.

УДК 636.237.23.085.25

2014.4.255. СПОЖИВАННЯ І ПЕРЕТРАВЛЕННЯ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН РАЦІОНУ ЗА ЗГОДОВУВАННЯ ЕКСТРУДОВАНОЇ СОНЯШНИКОВОЇ МАКУХИ / Новоструєва І.В. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 69–71. Шифр 544210.

ВРХ червоно-ряба, молочне скотарство, живлення корів,

протеїни, рубець корів, корми екструдовані, макуха соняшникова, азотистий обмін.

Дослідження проведено впродовж перших 3 місяців лактації на коровах української червоно-рябої породи з надоем молока — 5,9–6,6 тис. кг за лактацію ("Оршівці" Кіцманського р-ну Чернівецької обл.). У складі раціону контрольної (КГ) і дослідної (ДГ) груп корів було: сіно лучне — 5,5 кг, солома пшенична — 1 кг, силос кукурудзяний — 25 кг, кормовий буряк — 16 кг, дерть ячмінно-пшенична, меляса — 1,0 кг, макуха соняшникова — 3 кг та вітамінно-мінеральна добавка. Корови КГ одержували нативну соняшникову макуху, а ДГ — екструдовану. Із 75-го дня проведено 4-добовий балансовий дослід для визначення перетравності і засвоєння поживних речовин раціону. Встановлено, що у корів, яким згодовували екструдовану соняшникову макуху, перетравлення сухої речовини зростало від 66,9 до 72,5% або на 5,6%. Найбільш значним підвищенням було перетравлення сирого протеїну, яке із 64,3% в КГ сягнуло 72,7 у ДГ (на 8,4%), сирий жир також краще перетравлювався у ДГ — на 2,8%. При цьому кількість перетравленого в травному тракті азоту зросла на 8,4% (46,77 г). Внаслідок цього у корів ДГ виділення азоту з калом зменшилось на 31,37 г, а із сечею — на 10,75 г (8,5%). У середньодобових надоях корів, яким згодовували екструдовану соняшникову макуху, азоту містилося на 14,45 г (11,7%) більше. Відкладання азоту в тілі корів ДГ було у 2,95 рази більше, ніж у КГ. Водночас сумарне засвоєння азоту в організмі тварин при споживанні більшої кількості нерозщеплюваного в рубці протеїну зросло на 57,52 г або 39,5%.

УДК 636.293.2.082(1–924.52)

2014.4.256. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДТВОРЕННЯ АЗІАТСЬКОГО БУЙВОЛА У КАРПАТАХ / Хоєцький П.Б., Біляк Б.І. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.4. — С. 176–179. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 543717.

Буйвол азіатський, Карпати, інвестиції, збереження біорізноманіття.

Облік буйволів в Україні у 2007–2008 рр. засвідчив зникнення *Bubalus bubalis* L. у Криму. Невелике поголів'я азіатського буйвола збереглося лише в Закарпатській, Львівській, Херсонській та Київській областях. Станом на 2013 р. у Закарпатській обл. — 57 голів (Хустський, Тячівський і Рахівський р-ни). Найбільша кількість у с. Стеблівка Хустського р-ну — 30 гол. (ще наприкінці ХХ ст. налічувалося 300 гол.). Наведено SWOT-аналіз перспектив відтворення буйвола у Карпатському регіоні. Серед переваг щодо доцільності відтворення популяції в регіоні вказано на зручне географічне розташування Карпат, традиційні заняття населення, невибагливість тварин до кліматичних умов і кормів, стійкість проти захворювань та високу якість молока. Залежно від формування стад стосовно напрямку продуктивності (молочний чи м'ясний) рекомендується імпортувати тварин з Румунії, Угорщини чи Італії. Залучаючи інвестиційні кошти, необхідно організовувати рекреаційний туризм, дбати про збереження біорізноманіття Карпат.

636.32/.39 Вівчарство. Козівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — професор ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.32/.38(477):338.516.2

2014.4.257. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА СВІТОВОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА / Демчак І.М., Антонік І.І., Трофімова Г.В. [та ін.]. — К.: НДІ "Укراгропром-продуктивність", 2013. — 143 с. — Бібліогр.: 26 назв. Шифр 541356.

Вівчарство України, породи овець, продовольча безпека, економіка вівчарства.

Науково-аналітичне видання містить дані про сучасні тенденції розвитку її особливості конкурентного середовища вітчизняного і світового ринку продукції вівчарства. Наведено динаміку виробництва та реалізації основних її видів. Висвітлено позиції вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках. Обґрунтовано основні напрями відродження галузі в Україні. Охарактеризовано породний склад вітчизняного вівчарства (асканійська тонкорунна, прекоз, цигайська, асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною — одеський, буковинський і дніпропетровський типи, асканійський тип багатоплідних каракульських овець — чорний тип та новий тип, тексель, олібс, шароле, суф фольк, сокільська, романівська, мериноленд, лакон). Підкреслюється, що вівчарство України має великий виробничий потенціал. Відродження і прискорений розвиток галузі є пріоритетним завданням для забезпечення продовольчої безпеки країни та формування сировинної бази легкої промисловості, досягнення соціальної та економічної стабільності на територіях сільських районів України, де за природно-кліматичними та соціально-економічними умовами інтенсифікація розвитку інших галузей тваринництва обмежена. Перспективою є експортно орієнтована галузь комплексного вівчарства, насамперед, м'ясного та молочного напрямів продуктивності.

УДК 636.32/.38.03(477.8)

2014.4.258. ПОКАЗНИКИ ПРОДУКТИВНОСТІ ОВЕЦЬ М'ЯСО-ВОВНОВОЇ ПОРОДИ МЕРІНОЛАНДШАФ НІМЕЦЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ / Чорномиз Т.О., Лесик О.Б., Похивка М.В., Тимофійшин І.І., Гурськіс Л.Л. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2014. —

Вип. 22. — С. 109–114. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). Шифр 544195.

Вівці мериноландшаф, баранина, м'ясне вівчарство, селекція овець.

У 2009 р. в Чернівецьку обл. завезено з Німеччини овець породи мериноландшаф м'ясо-вовнового (ММВ) напрямку продуктивності. Пізніше стадо перевезли в зону Поділля України, зокрема на Хмельниччину, де проводилась селекційна робота з породою (2009–2013 рр.) у ТзОВ "Меріно — Україна". Вівці ММВ відрізняються міцною конституцією, крупні, з добре вираженими м'ясними формами (плідники: 145–170 кг, матки: 71–104 кг). Вовнова продуктивність задовільна. Багатоплідність вівцематок 113–137,4%, збереженість молодняку — 84,9–98,0%. Зниження рівня годівлі у зимовий період 2011–2012 рр. (75% від норми) значно вплинуло на відтворювальну здатність та продуктивність тварин. Вівцематки породи володіють поліестричністю. Парування в них проходило з травня по листопад, у той час як у місцевих овець виражена сезонність — серпень–жовтень. Спостерігали підвищену чутливість до високих температур. Щодо недоліків відмічено "розтягненість" ягніння на 5–7 місяців. У досліді проведено парування за 2 короткі цикли: серпень–вересень і листопад, що дало позитивні результати. Наведено живу масу молодняку, прирости ж.м., показники забою та розвитку органів і частин тіла. Зроблено висновок, що дані продуктивності, відтворювальної здатності, скористиглості та м'ясні якості овець породи мериноландшаф м'ясо-вовнового напрямку доцільно використовувати у селекційній роботі для розвитку м'ясного вівчарства в Україні.

УДК 636.32/.38.082.26:612.799

2014.4.259. СЕЛЕКЦІЙНЕ ПОКРАЩАННЯ БАГАТОПЛІДНОСТІ ОВЕЦЬ / Помітун І.А., Косова Н.О., Бойко Н.В., Рязанов П.О. // Вісник аграрної науки Причорномор'я / МНАУ. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 131–135. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544174.

Вівці багатоплідні, вовна овець, схрещування овець, селекція овець.

Акцентується увага на тому, що нині широко використовують схрещування вівцематок з невисокою плодючістю з баранами багатоплідних порід, зокрема з романівською багатоплідною (РБ). Це забезпечує підвищення багатоплідності вже у 1-му поколінні до 150–165%. Так, у Франції створено багатоплідну породу INRA-401, плодючість маток у якої 210–215% на кожну сотню овець. Проте неконтрольоване схрещування вітчизняних тонкорунних та напівтонкорунних овець з РБ може призводити до погіршення якості вовни та змінювати її колір. Представлено результати досліджень, проведених в умовах ДП ДГ “Гонтарівка” (ІТ НААН) на вівцях породи прекокс та помісях, одержаних з використанням РБ грубововнової породи. Наведено оцінку помісних ягнят F_1 ($1/2$ прекокс $\times$ $1/2$ романівська) і F_2 ($3/4$ прекокс $\times$ $1/4$ романівська) порівняно із чистопорідними ровесниками та з урахуванням типу їх народження. Показано, що негативних наслідків щодо якості вовни, зумовлених особливостями вовнового покриву батьківської породи, можна уникнути, використовуючи жорсткий добір серед помісей за забарвленням вовни, а також зворотнє схрещування з кращими за параметрами якості вовни плідниками материнської породи.

УДК 636.32/38.087.7:612.018

2014.4.260. РІВЕНЬ ТИРЕОЇДНИХ ГОРМОНІВ У КРОВІ МОЛОДНЯКУ ОВЕЦЬ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ В ЇХ РАЦІОНАХ АМІНОКИСЛОТ ЛІЗИНУ, МЕТІОНІНУ ТА СУЛЬФУРУ / Дружина О.С. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 41–45. — Бібліогр.: 9 назв.

Вівці, гормони тиреоїдні, амінокислоти, кормові добавки вівцям, кров овець.

Відомо, що тиреоїдні гормони здійснюють вплив на метаболічні процеси в організмі. Зокрема в овець вони впливають на молочну і вовнову продуктивність. Збагачення раціонів вівцематок такими мінеральними елементами як S, I, Zn, Cu, Co зумовлює вірогідне збільшення у крові трийодтироніну (T_3) та тироксину (T_4), а також підвищує рівень молочності маток. Представлено результати досліджень, проведених на баранчиках комбінованого напрямку продуктивності породи меріноландшаф (ФГ “Меріно — Україна”, с. Чабанівка, Кам'янець-Подільський р-н, Хмельницька обл.). Показано, що введення до основного раціону кормових добавок амінокислот лізину, метіоніну та “Сульфору” у складі сульфату натрію по-різному вплинуло на вміст у плазмі крові (ПК) T_3 і T_4 . Так, при згодовуванні 3 г амінокислот лізину і 2 г глауберової солі (Na_2SO_4) рівень T_4 був майже як і у тварин контрольних — 69,6 проти 70,0 нмоль/л, а T_3 зменшився на 32,6% (1,76 проти 2,13 нмоль/л). За підвищених рівнів “Сульфору” (в 2-й групі баранців), за рахунок сірковмісної амінокислоти метіоніну та сульфату натрію (по 2 г/гол./добу) у ПК вміст T_3 збільшився на 18,7, а T_4 — на 36,1%. Включення до основного раціону баранців 3-ї групи лізину (3 г/гол./добу), метіоніну та сульфату натрію (по 2 г/гол./добу) збільшило вміст T_4 на 20,4%. При цьому вміст T_3 знаходився на рівні контрольних тварин.

УДК 636.32/38.087.72:612.799

2014.4.261. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ВОВНИ ТА ЖИРОПОТУ ВІВЦЕМАТОК ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ В РАЦІОНАХ РІЗНИХ РІВНІВ ЙОДУ / Стапай П.В., Пара-

няк Н.М., Ткачук В.М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я / МНАУ. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4, т. 2, ч. 2. — С. 150–154. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544174.

Вівці тонкорунні, вовна тонкорунна, йод, раціони овець, кормові добавки.

Дослідження проведено на базі ДГ Ін-ту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова “Асканія-Нова” на вівцематках таврійського (ВТ) типу асканійської тонкорунної породи. Дослід тривав сто діб. У раціоні використовували солемінеральну суміш з йодом. Показано, що підвищення рівня йоду в раціоні ВТ на 25% позитивно впливає на фізико-хімічні властивості вовни: уміст сірки в ній збільшується на 14%, цистину — на 3,5%; при цьому міцність вовни підвищується на 10% порівняно з контролем. Проте за збільшення частки йоду до 50%, порівняно з існуючими нормами живлення цих тварин, позитивного ефекту не відмічено. Наведено кількісні і якісні показники жиропоту, ліпідний склад вовнового жиру. Визначено, що підвищення рівня йоду на 25% понад норму у раціонах вівцематок асканійської тонкорунної породи таврійського типу позитивно відображається на захисних властивостях вовнового жиру завдяки низькому рівню поліарних ліпідів, НЕЖК та сквалену і високому — неетерифікованого холестеролу і ланостеролу у його складі.

УДК 636.933.2.082.12:575

2014.4.262. ЗАЛЕЖНІСТЬ ПРОДУКТИВНИХ ОЗНАК ОВЕЦЬ ВІД ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ ВІЯВЛЕНИХ АНТИГЕНІВ / Кириченко В.А., Кот С.П., Іовенко В.М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я / МНАУ. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 77–80. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 544174.

Вівці каракульські багатоплідні, генетичні маркери, селекція овець, еритроцитарні антигени, продуктивність овець, кров овець, імуногенетика.

Проведено типування багатоплідних каракульських овець (племзавод “Маркеево” Херсонської обл.) в лабораторії імуногенетики Ін-ту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова “Асканія-Нова” за антигенними факторами п'яти систем груп крові. Застосовували серологічні реакції. Показано, що зі збільшенням кількості еритроцитарних антигенів (ЕА) у генотипі тварини підвищується рівень гетерозиготності за білковими локусами (БЛ). В овець з малою кількістю ЕА загальний рівень гетерозиготності досліджених БЛ становив 0,333, а із середньою та великою — 0,452 та 0,457 відповідно. Із 33 монореагентів, можливих в однієї тварини, найбільша кількість виявлених дорівнювала 20 антигенам. Комплексним імуногенетичним аналізом встановлено, що кращу продуктивність мали особини з більшою кількістю ЕА. Ягнята з найнижчою живою масою при народженні (3,32 кг) мали не більше 5 ЕА і поступалися на 0,36 кг тим, у яких 6–10 ЕА; на 0,38 кг тим, що володіли 11–15 ЕА та на 0,40 кг за тих, у яких виявлено 16–20 ЕА. Також встановлено підвищення плодючості маток, у яких була більша кількість ЕА. Вівцематки з великою кількістю ЕА (16–20) на 0,10 гол. перевищували середні показники по стаду. В овець з 11–15 ЕА багатоплідність знижувалась від 1,63 гол. до 1,60 порівняно з тими, що мали не більше 5 ЕА. Зроблено висновок, що виявлені закономірності доцільно використовувати у селекційно-племінній роботі.

636.4 Свинарство

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН РИБАЛКО В.П.

УДК 636.4.033:087

2014.4.263. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ САПРОПЕЛЯ ДЛЯ УСИЛЕНИЯ ДЕЙСТВИЯ Se, I, Cr НА ОБМЕННЫЕ ПРОЦЕССЫ МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ / Туаева Е.В., Рыжков В.А., Краснощкова Т.А., Мурусидзе Д.Н. // Свиноводство. — 2014. — № 12. — С. 28. — Библиогр.: 2 назв.

Свині, сапропель, мікроелементи, зростання, перетравність, кров.

Вивчено вплив сапропелю на оптимізацію дії дефіцитних нормованих мікроелементів Se, I і Cr у кормах при його згодовуванні свиням. Дослідження впливу експериментальних кормових добавок здійснювали на поросятах місячного віку, сформованих у три групи по 10 голів у кожній. У процесі досліджень вивчали зміни живої маси, перетравність поживних речовин та гематологічні показники. Тривалість дослідження 90 днів. Молодняку свиней 1-ї дослідної групи (ДГ)

згодували Se, I i Cr, 2-ї ДГ — ті ж мікроелементи в комплексі з сапропелем. Молодняк свиней ДГ одержував селен, йод і хром в органічній формі. Результати науково-господарського дослідження показали позитивний вплив згодування сапропелю в комплексі з особливо дефіцитними в кормах мікроелементами. Так, середньодобовий приріст живої маси поросят 2-ї ДГ був вищим на 7,2% порівняно з контролем, а 1-ї — на 4,3%. Наприкінці науково-господарського дослідження було проведено балансовий дослід. Високі результати за перетравністю всіх нормованих органічних речовин спостерігалися у поросят з обох ДГ, але найбільш вірогідно вищими вони були в 2-ї ДГ. Встановлено, що перетравність протеїну тваринами в цій групі становила 72,6%, в 1-ї ДГ — 67,9% і 64,6% — у контрольній. Аналогічна картина спостерігалася за перетравністю жиру. Визначено, що за перетравністю клітковини достовірної різниці між контрольною і ДГ не було. При аналізі крові встановлено, що використання експериментальних кормових добавок у годівлі поросят забезпечує позитивний вплив на кровотворну функцію тварин — кількість еритроцитів і гемоглобін (у межах фізіологічної норми) була вищою у поросят ДГ. За вмістом лейкоцитів у крові молодняку свиней з усіх ДГ достовірної різниці не спостерігалося і цей показник не виходив за межі фізіологічної норми. Вміст нормованих мікроелементів у крові поросят дослідних груп оптимізували в середньому до максимальної фізіологічної норми (у той же час у молодняку з контрольної групи їх вміст був нижче фізіологічної норми).

УДК 636.4.082

2014.4.264. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ТА ХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ М'ЯЗОВОЇ ТКАНИНИ І ПІДСКІРНОГО САЛА МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД КОНЦЕНТРАЦІЇ КРЕАТИНІНУ ТА ГЛЮКОЗИ У СІРОВАТЦІ КРОВІ / Халак В.І. // Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, № 3/4. — С. 104–111. — Бібліогр.: 9 назв.

Свині, м'язова тканина свиней, найдовший м'яз спини, показники фізико-хімічні та хімічні м'язової тканини, сало підшкірне, кров свиней (сироватка).

Наведено результати досліджень фізико-хімічного та хімічного складу найдовшого м'яза спини, підшкірного сала та деяких біохімічних показників сироватки крові молодняку свиней (концентрація креатиніну, концентрація глюкози). Експериментальну частину досліджень проведено в умовах племінного репродуктора з розведення свиней великої білої породи ТОВ "АФ "Держинець" Дніпропетровської обл., науково-дослідного центру біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК Дніпропетр. держ. аграрно-економічного ун-ту, ТОВ "Глобінський м'ясокомбінат" Полтавської обл., лабораторії зоотехнічного аналізу Ін-ту свинарства і агропромислового виробництва НААН. Відгодували молодняку свиней великої білої породи зарубіжної селекції проводили до досягнення живої маси 120 кг, дослідження біохімічних показників сироватки крові проводили у віці 6 місяців. Встановлено, що максимальні показники: рН, вологостримувальна здатність найдовшого м'яза спини, вміст протеїну та мінімальні значення: втрати при термічній обробці, гігроскопічна волога підшкірного сала, початкова температура плавлення підшкірного сала, кінцева температура плавлення підшкірного сала мали тварини, у яких концентрація глюкози коливалася в межах від 2,71 до 3,70 ммоль/л. Певної закономірності щодо змін показника число рефракції підшкірного сала залежно від концентрації креатиніну та глюкози не виявлено. Встановлено, що біохімічні показники крові (концентрація креатиніну, глюкози) молодняку свиней піддослідної групи знаходяться в межах фізіологічної норми. За фізико-хімічними та хімічними показниками кількості зразків м'язової тканини, які належать до високої, нормальної та низької якості за вмістом жиру, становить: 8,33, 74,97 і 16,7%, ніжність — 8,33, 83,34 і 8,33%, вологостримувальною здатністю — 8,33; 83,34; і 8,53%; інтенсивність забарвлення — 25,0; 75,0 і 0% відповідно. Достовірні коефіцієнти парної кореляції з ймовірністю $P > 0,95$ встановлено за наступними парами: вміст Са — концентрація креатиніну (+0,549), вміст Р — концентрація глюкози (–0,628), число рефракції підшкірного сала × концентрація глюкози (–0,542). Максимальні показники прямолінійного коефіцієнта регресії встановлено за ознаками інтенсивності забарвлення × концентрація глю-

кози — –4,129 (Rx/y) та число рефракції підшкірного сала × концентрація креатиніну — –11313,670 (Ry/x).

УДК 636.4.082

2014.4.265. ОЦІНКА ВІДГОДІВЕЛЬНИХ ТА М'ЯСНИХ ЯКОСТЕЙ СВИНЕЙ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ ІНДЕКСУ ЛІВІ ТА ТРАДИЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ УТРИМАННЯ / Халак В.І., Менкач С.О. // Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, № 1/2. — С. 77–80. — Бібліогр.: 8 назв.

Свині, велика біла порода свиней, генотип, індекс Ліві, якості забійні та м'ясні.

Наведено результати досліджень відгодовельних та м'ясних якостей молодняку свиней великої білої породи української селекції та тварин аналогічного генотипу, завезених з Угорщини. Експериментальну частину роботи здійснювали в умовах ТОВ "Агро-Еліта" Нікопольського та ТОВ АФ "Відродження" Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл. Об'єктами дослідження слугували свиноматки та кнури великої білої породи української селекції — новий внутрішньопородний тип УВБ-3, заводський тип "Голубівський" (1-ша група — контрольна) та кнури-плідники аналогічного генотипу угорської селекції ВБ (2-га група — дослідна). Індекс Ліві визначали в 3-місячному віці за відповідною формулою. Визначено, що за індексом Ліві молодняку свиней великої білої породи генотипу угорської селекції переважає ровесників аналогічного генотипу української селекції — різниці між ними становила 2,01%. Встановлено, що використання кнурів-плідників великої білої породи угорської селекції сприяє підвищенню рівня середньодобових приростів молодняку свиней на 79,4 г, зменшенню витрат корму на 1 кг на 0,39 к.од. та скороченню віку досягнення 100 кг живої маси на 7,9 дня. Визначено, що за показниками забійних та м'ясних якостей молодняку свиней великої білої породи угорської селекції переважає ровесників аналогічного генотипу української селекції в середньому на 10,7%.

УДК 636.4.082

2014.4.266. ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ СВИНОМАТОК ЗА РІЗНИХ ПОЄДНАНЬ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ / Калиниченко Г.І., Коваль О.А. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 63–67. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544174.

Свині, багатоплідність, молочність, збереженість, свиноматки, велика біла порода.

Досліджено відтворювальні якості свиноматок великої білої породи у різних варіантах схрещування за умов сучасної технології. Для виконання поставлених завдань дослідження проводили в умовах СТОВ ім. Мічуріна Братського р-ну Миколаївської обл. Вивчено відтворювальні якості свиноматок великої білої породи у різних варіантах схрещування: 1-ша група (контрольна) ♀ВБ×♂ВБ; 2-га ДГ ♀ВБ×♂Л. (ландрас); 3-тя ДГ ♀(ВБ×Л)×♂Д. (дюрок); 4-та ДГ ♀(ВБ×Л)×♂П. (петрен). Встановлено, що за сукупністю ознак відтворювальної здатності найкращими виявилися свиноматки великої білої породи при поєднанні з плідниками породи ландрас: багатоплідність — 10,37 гол. (на 1,17% перевершували показник контрольної групи); великоплідність — 1,18 кг; молочність була меншою на 5,09 кг ($p < 0,001$), ніж у тварин контрольної групи. Визначено, що за масою гнізда при відлученні найкращими були тварини 2-ї групи — 96,12 кг, а також вони були кращими за збереженість поросят — 94,24% та індексом материнських якостей — 39,54 бали.

УДК 636.4.082.12

2014.4.267. ОЦЕНКА ВОСПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ КАЧЕСТВ СВИНЕЙ НА ОСНОВЕ ГЕНЕТИЧЕСКИХ МАРКЕРОВ / Селионова М.И., Чижова Л.Н., Семенов В.В., Рачков И.Г., Погодаев В.А. // Свиноводство. — 2014. — № 7. — С. 17–19. — Библиогр.: 5 назв.

Свині, генотипування, репродукція, ESR-маркери, селекція, генотип.

Проведено дослідження з оцінки репродуктивних якостей свиней на основі поліморфізму локусу гена ESR. У досліджуваного поголів'я методом ПЦР ампліфіковано фрагмент гена ESR довжиною 120 пар нуклеотидів (п.н.). Виділено три генотипи: гомозиготний AA і BB та гетерозиготний генотип AB.

Виявлено специфічність розподілу алелів, генотипів гена естрогенного рецептора в репродуктивній частині стада свиней (кнур, свиноматки) порід дюрк (Д), скоростиглої м'ясної (СМ) та їх потомства. Визначено, що більша частина стада свиноматок породи Д. несе генотип АА — 64,0%, частина генотипу АВ становила 30,7%, а гомозиготного ВВ — 5,3%. Частота траплянь генотипів у породі СМ розподілилась таким чином: АА — 45,3%; АВ — 46,7%; ВВ — 8,0%. При оцінці селекційної перспективності досліджуваних популяцій свиней встановлено, що ступінь гомозиготності у свиней породи Д. становив 66,8%, а у СМ — 56,4%, що свідчить про достатньо високу консолідацію стад. Число ефективно діючих алелів у гені плодючості свиней Д. становило 1,50, а СМ — 1,77. Тест гетерозиготності, що свідчить про рівень генетичного різноманіття популяції у породі Д., — від'ємний (–0,054), але позитивний у породі СМ (+0,25). Установлено, що такі показники як: багатоплідність, великоплідність, молочність свиноматок, маса гнізда при народженні та в 2 місяці, збереженість, а також комплексний показник відтворювальних якостей (КПВК) досить варіабельні і залежні як від породи, так і від генотипу ESR. Отримані дані можна використовувати при створенні нових селекційних форм.

УДК 636.4.084/087

2014.4.268. ПЕРЕТРАВНІСТЬ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН РАЦІОНУ СВИНЕЙ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ СОЄВИХ КОРМІВ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА / Скареднов Д.Ю., Манюненко С.А., Грабар Ю.Г., Вагідова О.О. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 136–144. — Бібліогр.: 29 назв.

Свині, відгодівля свиней, порода свиней полтавська м'ясна, перетравність.

Досліджено перетравність у відгодівельного молодняку свиней полтавської м'ясної породи поживних речовин комбікорму, до складу якого входили соєві корми (18%), виготовлені за різними технологіями (1-ша дослідна група (ДГ) — експандування, 2-га ДГ — віджим під пресом, 3-тя ДГ — екструзія) порівняно з макухою соняшнику. Раціон включав: ячмінь — 40%, кукурудза — 16%, пшениця — 24%, премікс Polfamiks — 2%; свиням контрольної групи додавали макуху соняшникову 18%. Використано методи: зоотехнічний, фізіологічний (балансовий) при індивідуальному утриманні тварин у металевих клітках на основі науково-господарського дослід, хімічний, статистичний. Науково-господарський дослід проводився в умовах станції контрольної відгодівлі державного підприємства "Експериментальна база "Надія" Інституту свинарства і АПВ НААН. На 1-му етапі досліді з тварин-аналогів за віком (5–5,5 міс.) та живою масою 63–65 кг було сформовано 4 групи свиней (по 3 гол., 1 кабанчик і 2 свинки) і поставлено в індивідуальні клітки для проведення фізіологічного балансового досліді. Наявність у складі раціону рослинних білкових комбікормів різних технологій виробництва вплинуло на середньодобове споживання тваринами поживних речовин корму. Досліджено хімічний склад та середньодобову кількість виділеного калу і сечі. Найбільш суттєву різницю за хімічним складом ескрементів між свинями дослідних груп виявлено за кількістю безазотистих екстракційних речовин, жиру та клітковини. Встановлено вірогідну різницю більшого виділення жиру з калом тваринами першої ДГ — на 36,5% ($p \leq 0,01$), і меншого клітковини — на 20,93% ($p \leq 0,01$) та 39,82% ($p \leq 0,001$) у 1-й та 3-й дослідних групах відповідно порівняно з контролем. У всіх ДГ спостерігається тенденція до підвищення коефіцієнтів перетравності сирого протеїну, сирого золи та безазотистих екстрактивних речовин. Вищий коефіцієнт перетравності сирого протеїну порівняно з контролем мали свині 3-ї ДГ, в раціон яких входив ексудат соєвий. Перетравність сирого жиру вірогідно була кращою у тварин 3-ї ДГ порівняно з 1-ю і становила відповідно 61,02% проти 49,64% ($p \leq 0,05$). Висока перетравність основних поживних речовин корму забезпечила середньодобові прирости свиней дослідних груп на рівні 857–952 г, що вище за контроль на 5,93–17,68% ($p \leq 0,05$) відповідно.

УДК 636.4.09:616.15

2014.4.269. СТАН КИШКОВОГО МІКРОБІОЦЕНОЗУ ПОРОСЯТ ПРИ КОЛІЕНТЕРОТОКСЕМІЇ: МЕТОДИ ЙОГО КО-

РЕКЦІЇ / Лівощенко Л.П., Кембур М.Д., Лівощенко Є.М. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2014. — № 1. — С. 3–6. — Бібліогр.: 5 назв.

Кишковий мікробіоценоз, поросята, коліентеротоксемія, імуностимуляція, пробіотики, цеоліти.

Дослідження здійснювались у свиногосподарствах Сумської і Чернігівської областей. Діагноз на набрякову хворобу поросят встановлювали на підставі епізоотичних даних, клінічних ознак, патолого-анатомічних змін і бактеріологічних досліджень. Матеріалом слугували трупи загинилих і вимушено забитих поросят, використано 60 гол. поросят з 30-денного віку. За умов господарства для лікування використовували колістину сульфат з розрахунку 100000 ОД/кг маси з водою або з кормом протягом 5 діб. Тварини 1-ї групи слугували контролем; 2-ї групи — 1 раз у день щодня протягом 30 днів одержували аміназин і цеоліти з кормом у дозі 20,0 г/гол.; 3-ї групи — додатково одержували лактобіфід по 0,25 г протягом 7 днів; тварини 4-ї групи одержували ті ж препарати, що й у групі 3 з додаванням імуностимулятора тимоген (0,01% розчину по 10 мг/кг маси один раз на добу в/м протягом 5 діб). До початку досліджень (30-денні), а потім через 10, 20, 30, 45 і 60 днів від їх початку відбирали кров і фекалії для імунологічних і мікробіологічних досліджень. Установлено, що відлучення поросят від свиноматки є стресом, який сприяв розвитку дисбактеріозу і слугував чинником для розвитку набрякової хвороби, що проявилось порушенням у кишечнику балансу між нормальною і умовно-патогенною мікрофлорою: рівень біфідобактерій у кишечнику знижувався порівняно з фоном у 1,77 раза, стафілококів — підвищувався більше ніж 1,5 раза. Седативна і пробіотикотерапія на фоні цеолітотерапії сприяла відновленню мікробіоценозу, підвищенню активності біфідобактерій у 1,89 і 1,8 раза, лактобацил — у 2,43 і 1,87, зниженню кількості умовно-патогенних мікроорганізмів — у 1,54 і 1,69, стафілококів — у 1,81 і 2,08 раза.

УДК 636.4:536.24:532.5

2014.4.270. ВПЛИВ СТРЕС-ФАКТОРІВ НА ПРОДУКТИВНІ ЯКОСТІ СВИНЕЙ ПОРІД ЛАНДРАС І ВЕЛИКА БІЛА / Балабанова І.О. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2013. — Вип. 4, т. 2, ч. 2. — С. 3–6. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544174.

Свині, онтогенез, маса гнізда, велика біла порода, ландрас.

Досліджували вплив стрес-факторів на продуктивні якості свиней ландрас (Л.) та велика біла (ВБ). Відтворні якості свиней вивчали за багатоплідністю, великоплідністю, середньою масою поросят, масою гнізда і збереженістю при відлученні у 32-добовому віці, також виміряли температуру тіла ректальним способом від народження до 21-денного віку. Дослідження проводили на поросятах, одержаних від таких поєднань: ВБ×ВБ, Л.×Л., ВБ×Л., яких розділили на дві групи — стресчутливих та стресстійких за методикою В.П. Коваленко та В.О. Іванова (1988). Для вивчення закономірностей росту визначали показники інтенсивності формування, індекси напруги та рівномірності росту. Встановлено, що помісні поросята класу М⁺ перевищували чистопородних за живою масою при народженні від 12,06 до 12,27%. При відлученні в 32-добовому віці кращими були також помісні поросята класу М⁺, а чистопородні поступалися їм на 0,29 (ВБ×ВБ) і 0,12 кг (Л.×Л.). У 42-добовому віці у дослідних групах поросят класу М⁺ спостерігається збільшення живої маси ВБ×ВБ — на 18,5%, Л.×Л. — 17,20% і ВБ×Л. — на 23,49%, а поросята М[–] поступаються їм на 23,36; 26,28 і 25,61% відповідно. Найбільш висока швидкість росту спостерігалась у стресстійких поросят ВБ зарубіжної селекції класу М⁺, які перевищували стресчутливих ВБ української селекції за масою в два місяці на 14,12%, в чотири місяці — на 13,09%. При вивченні впливу стрес-фактора на живу масу поросят висока швидкість росту спостерігалась у стресстійких тварин. Установлено, що чистопородні поросята ВБ×ВБ класу М⁺ перевищували М[–] за живою масою в два місяці на 5,10%, в 4 і 6 місяців — на 5,71 і 4,02% відповідно. По групі поросят Л.×Л. ця різниця становить 2,91; 17,94 і 5,58% відповідно. Визначено, що у 6 місяців кращі показники мали помісні тварини М⁺ (92,08 кг), а чистопородні — ВБ×ВБ, Л.×Л. — їм поступалися на 13,88 і 3,63%. Встановлено, що за рівномірністю росту клас М[–] Л.×Л. виявився найкращим (0,522), найвищий показник напруги

росту 0,179 спостерігається у класі М⁺ (Л.×Л.), а чистопородні (ВБ×ВБ) і помісні (ВБ×Л.) поступаються на 0,084 і 0,008.

УДК 636.4:577.118

2014.4.271. НЕСПЕЦИФІЧНА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗМУ ВІДЛУЧЕНИХ ПОРОСЯТ ЗА РІЗНОГО РІВНЯ ЦИНКУ В РАЦІОНІ / Іскра Р.Я., Мартинишин І.М., Трокоз В.О. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 46–52. — Бібліогр.: 11 назв.

Поросята, цинк, резистентність неспецифічна, лейкоцити, фагоцитарна активність.

Досліджували показники неспецифічної резистентності відлучених поросят (45 доба) за умов додавання до їх раціону різних кількостей сульфату цинку. Дослідження було проведено в ТОВ “Прогрес-Плюс” с. Суховоля, Бродівського р-ну Львівської обл. на поросятах-аналогах великої білої породи. Вміст Zn в комбікормі, який згодовували тваринам контрольної, I, II, III, IV і V груп, становив відповідно 100 (згідно з рекомендаціями BSAS, 2003 р.), 30 (наявний у комбікормі), 60, 75, 120, 150 мг Zn²⁺/кг, що забезпечувалося шляхом додавання до комбікорму відповідної кількості ZnSO₄·7H₂O. У крові, яку одержували з передньої порожнистої вени у 42- (до відлучення), 45- (доба відлучення), 50- і 55-добовому віці поросят, проводили підрахунок кількості лейкоцитів, визначали фагоцитарну активність нейтрофілів, включаючи фагоцитарний індекс і фагоцитарне число, а також вміст циркулюючих імунних комплексів (ЦІК). На 5-ту добу після відлучення поросят спостерігалася зниження кількості лейкоцитів, їх фагоцитарної активності та вмісту циркулюючих імунних комплексів у сироватці крові, що зумовлено дією стресу. Згодовування поросят комбікорму з вмістом Zn 30, 60, 75, 100, 120 і 150 мг/кг суттєво не вплинуло на загальну кількість лейкоцитів в їх крові. Фагоцитарна активність нейтрофілів у поросят дослідних груп 42-добового віку, які споживали комбікорм із вмістом Zn 75, 120 і 150 мг/кг, була вища, а в 50-добовому віці, через 5 діб після відлучення від свиноматки, у тварин, які споживали корм з вмістом Zn 30 і 60 мг/кг — нижча, ніж у контрольній групі, що свідчить про пряму залежність між функціональною активністю нейтрофілів поросят і рівнем Zn в їхньому раціоні. Найвища фагоцитарна активність нейтрофілів була в крові поросят, які споживали комбікорм із вмістом Zn 120 мг/кг, як до відлучення, так і після відлучення від свиноматки. Кількість циркулюючих імунних комплексів у крові поросят 42-добового віку, які споживали комбікорм із вмістом Zn 75 і 150 мг/кг, та після їх відлучення від свиноматок у 50-добовому віці за умов споживання елемента в кількості 30, 120 і 150 мг/кг і 55-добовому віці — за споживання Zn у кількості 75 і 120 мг/кг вірогідно менша, ніж у тварин контрольної групи, що вказує на підвищення реактивності імунної системи до їх елімінації.

УДК 636.4:611/612

2014.4.272. ЦИТОГЕНЕТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ХРЯКОВ ГЕНОФОНДНОГО СТАДА И СТАДА КОЛОСОВСКОГО ТИПА ЦИВИЛЬНОЙ ПОРОДЫ / Козырев С.А., Завада А.Н. // Свилярство. — 2014. — № 7. — С. 20–21. — Бібліогр.: 8 назв.

Цитогенетика, каріотип, свиня, генетика, кнури.

Проведено цитогенетичне обстеження кнурів генотипного стада і стада колосовського типу цивільської породи (ЦП). Було досліджено 23 кнури ЦП (17 кнурів генотипного стада і 6 — колосовського типу). В результаті досліджень було встановлено середній рівень спонтанної хромосомної мінливості у кнурів ЦП: поліплоїдія — 0,55%, анеуплоїдія — 19,68%, структурні порушення — 8,42% аберантні клітини — 26,19%. Виявлено внутрішньопородні відмінності рівня спонтанної хромосомної мінливості, зокрема: для генотипного стада — поліплоїдія (0,58%), анеуплоїдія (19,24%), структурні порушення (6,23%), аберантні клітини (24,38%); для стада колосовського типу — поліплоїдія (0,44%), анеуплоїдія (20,92%), структурні порушення (14,62%), аберантні клітини (31,30%). Тварин — носіїв конституціональних порушень каріотипу виявлено не було.

УДК 636.4:611/612

2014.4.273. АМИНОКИСЛОТНЫЙ СОСТАВ И БЕЛКОВО-КАЧЕСТВЕННЫЙ ПОКАЗАТЕЛЬ МЯСА ЧИСТОПОРОДНЫХ

ПОДСВИНКОВ В СРАВНЕНИИ С ДВУПОРОДНЫМИ И ТРЕХПОРОДНЫМИ ПОМЕСЯМИ / Водяников В.И., Шкаленко В.В. // Свилярство. — 2014. — № 7. — С. 22–23. — Бібліогр.: 5 назв.

Свині, підсвинки, триптофан, оксипролін, білково-якісний показник.

Наведено результати дослідження амінокислотного складу і білково-якісного показника м'яса чистопородних підсвинків великої білої породи порівняно з дво- і трипородними (велика біла × ландрас) і трипородними (велика біла × ландрас × дюрок) помісями. Встановлено, що у середній пробі м'яса підсвинків великої білої породи (жива маса 80 кг) вміст триптофану був більшим, ніж у дво- (на 12,3 мг%) і трипородних (на 17,60 мг%) помісей, при досягненні живої маси 100 кг — на 14,5 мг% і 17,7 мг%, 120 кг — на 13,8 мг% і на 19,7 мг% відповідно. Визначено, що вміст оксипроліну був вищим у м'ясі помісних тварин, у зв'язку з чим білково-якісний показник був більшим у чистопородного молодняка відповідно при забої живою масою 80 кг на 7,1 мг% (P>0,999), 100 кг — на 9,5 мг% (P>0,999), 120 кг — на 7,3 мг% (P>0,999). Аналогічну закономірність виявлено за аналізу результатів досліджень амінокислотного складу найдовшого м'яза спини у під-дослідних підсвинків великої білої породи (жива маса 80 кг) вміст триптофану був більшим, ніж у дво- (на 12,2 мг%) і трипородних (на 13,7 мг%) помісей, при досягненні живої маси 100 кг — відповідно на 17,7 мг% і 18,5 мг%, 120 кг — на 19,5 мг% і 21,0 мг% (P>0,99). Установлено тенденцію вищого вмісту триптофану у м'ясі дво- і трипородних помісей порівняно з трипородними однолітками.

УДК 636.4:611/612

2014.4.274. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОФОНДУ СВИНЕЙ В УМОВАХ ТОВ “ТАВРІЙСЬКІ СВИНІ” / Шебанін П.О. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2014. — Вип. 3, т. 2. — С. 195–202. — Бібліогр.: 7 назв.

Свині, порода свиней, технологія (свині), продуктивні якості свиней, бонітування свиней.

Наведено продуктивні якості свиней української м'ясної породи (асканійський тип) та великої білої породи зарубіжної селекції в умовах ТОВ “Таврійські свині” Скадовського р-ну Херсонської обл. Матеріалом для досліджень були основні свиноматки та кнури. Впровадження інтенсивних елементів технології дало можливість одержати високі результати продуктивності тварин. Визначено, що вік досягнення живої маси 100 кг у молодняка свиней української м'ясної породи, вирощених у господарстві, становив 173 дні, відповідно у свиней породи велика біла — 175 днів при середньодобових приростах на відгодівлі — 770 г (730–815) та 767 г (720–790) відповідно. Витрати корму на 1 кг приросту у свиней української м'ясної та великої білої порід були в межах 3,42–3,58 к.од.; період порослості у свиноматок становив 115 днів, а ремонтні свинки були спаровані в 265 днів при живій масі 125–135 кг; середньодобовий приріст від народження до 125–135 кг становив 450–500 г. Отже, племінний завод ТОВ “Таврійські свині” розводить та вирощує такі породи свиней, які є неперевершеними за відтворювальними, відгодівельними та м'ясними якостями в умовах України. Ведення свилярства у господарстві стало рентабельним видом діяльності та конкурентоспроможним видом діяльності серед господарств області та країни.

УДК 636.4:611/612

2014.4.275. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЕБІОЛАКТУ В ГОДІВЛІ РАННЬОВІДЛУЧЕНИХ ПОРОСЯТ / Кучерявий В.П., Бойчук В.М. // Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, № 3/4. — С. 118–122. — Бібліогр.: 9 назв.

Свині, кормові добавки свиням, пребіолакт, поросята, велика біла порода свиней.

Досліджували ефективність використання нової кормової добавки з пребіотичною дією в годівлі свиней. Дослідження проводили у ТОВ “Липовецьке” Липовецького р-ну Вінницької обл. у 2012–2013 рр. Досліджували продуктивність ранньо-відлученого молодняка свиней великої білої породи, методом досліджень також був новий пребіотичний препарат пребіолакт. Для досліду було відібрано 4 групи-аналоги свиней по 15 гол. у кожній. Відлучали поросят у 30-денному віці з живою масою 7,2–7,4 кг. Установлено, що згодовування

пребіолакту ранньовідлученому молодняку свиней у дозах 2,0 г (2-га група); 2,5 г (3-тя гр.) і 3,0 г (4-та гр.) на голову за добу сприяє збільшенню середньодобових приростів на 28 г (6,4%), 65 г (12,9%) і 60 г (14,0%) відповідно та зменшенню витрат кормів на 6,0, 12,9 і 11,7% відповідно. Визначено, що післядодатку препарату характеризується збільшенням середньодобових приростів до 3,9; 10,2 і 8,4% та підвищенням живої маси на кінець періоду на 4,6; 10,6 і 9,4% відповідно. Встановлено, що найбільш ефективною дозою пребіолакту є доза 2,5 г, при згодовуванні якої прирости збільшуються на 12,2%.

УДК 636.4:612.017/.8

2014.4.276. ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ СЕГМЕНТОЯДЕРНИХ НЕЙТРОФІЛІВ У КРОВІ СВИНЕЙ РІЗНИХ ТИПІВ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЗА ВПЛИВУ БІОЛОГІЧНОГО ПОДРАЗНИКА / Карповський В.І., Трокоз А.В., Трокоз О.В. // Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, № 3/4. — С. 92–97. — Бібліогр.: 16 назв.

Свині, біологічне подразнення, типи вищої нервової діяльності, сегментоядерні нейтрофіли, лейкоцити, лейкограма.

Досліджували ступінь та характер впливу типологічних особливостей нервової системи на прояви імунітету в організмі свиней, зокрема на динаміку сегментоядерних нейтрофілів як важливої ланки неспецифічного захисту організму за впливу біологічного подразника (БП). Експериментальну частину роботи здійснювали на свинях 6–8-місячного віку (саміці) на свиноплексі "Калитянський" Броварського р-ну Київської обл., а лабораторні дослідження — в проблемній науково-дослідній лабораторії фізіології тварин кафедри фізіології та експериментальної патології тварин НУБіП України. Для досліджень було сформовано такі дослідні групи свиней: сильного зрівноваженого рухливого (СВР), сильного зрівноваженого інертного (СБІ), сильного незрівноваженого (СН) та слабого (С.) типів вищої нервової діяльності (ВНД). Усіх тварин вакцинували (первинне біологічне подразнення) проти вірусу репродуктивно-респіраторного синдрому свиней вакциною "Супровак-PRS", ревакцинацію проводили через 28 днів (повторне біологічне подразнення). Перед введенням БП і через 3, 7, 14, 21 і 28 днів після нього, а також через 3, 7, 14 і 28 днів після повторного введення БП в усіх тварин досліджували відносно (лейкограма) та абсолютну кількість нейтрофілів згідно з аналізом лейкограми та загальною кількістю лейкоцитів крові. Зареєстровано вірогідне перевищення відносної кількості нейтрофілів у крові свиней СВР порівняно з тваринами СН на 3% (3-тя доба), а також порівняно з тваринами С. на 2,9% (3-тя доба), 2,6% (7-ма доба) та 1,6% (14-та доба) після першого введення антигену. Встановлено, що повторне біологічне подразнення призвело до вірогідного збільшення відносної кількості нейтрофілів стосовно представників СВР в тварин СН на 2,0% (3-тя доба) і 1,6% (7-ма доба), а у свиней С. — на 1,3% через 7 днів. Визначено, що БП у представників сильних типів ВНД, особливо СВР, спочатку викликає збільшення числа сегментоядерних нейтро-

філів (з 32,75 по 35,38%). Повторний вплив спричиняє збільшення числа цих клітин у особин С. типу ВНД. Встановлено, що свиням ВНД притаманна найвища відносна та абсолютна кількість сегментоядерних нейтрофілів. Отже, доведено, що суттєвий вплив на кількість сегментоядерних нейтрофілів чинять сила та зрівноваженість коркових процесів.

УДК 636.4:636.3.424:619:613

2014.4.277. ВПЛИВ ІНФРАЧЕРВОНОГО ОПРОМІНЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПОРОСЯТ-СИСУНІВ / Бондар А.А. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2013. — Вип. 4 (76), т. 2, ч. 2. — С. 7–11. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544174.

Інфрачервоні лампи, ультрафіолетові лампи, поросята підсисні, жива маса, приріст абсолютний і середньодобовий (свині).

Дослідження проводили в ДГ "Малицький-Агро" Баштанського р-ну Миколаївської обл. від листопада 2012 р. до літа 2013 р. Для цього із поголів'я свиноматок з поросятами великої білої породи сформували три групи тварин; основним об'єктом дослідження були поросята від народження до кінця періоду дорощування. Поросят по групах у перший день після опоросу пронумерували: поросята-сисуні 1-ї дослідної групи підлягали локальному обігріванню інфрачервоною лампою (у лампу ІЧУФ-1 вмонтовано дві інфрачервоні лампи типу ЛЕ-15 потужністю 250 Вт і одну ультрафіолетову — ЛЕ-15 потужністю 15 Вт); поросята-сисуні 2-ї дослід. гр. підлягали локальному обігріванню інфрачервоною лампою (500 Вт) з додатковим ультрафіолетовим опроміненням (15 Вт). Обігрівання молодняку інфрачервоними лампами здійснювали у цілодобовому переривчастому режимі (одну годину лампи увімкнені, одну — вимкнені). Тварини контрольної групи опроміненню не підлягали, але обігрівання поросят-сисунів відбувалося за допомогою лампи розжарювання потужністю 100 Вт. У дослідженнях, шляхом індивідуального зважування поросят, визначали такі показники: живу масу при народженні, їх абсолютний приріст, середньодобові прирости живої маси за періодами у віці 21, 35 і 105 днів. Установлено, що використання інфрачервоного світла (500 Вт) з додатковим ультрафіолетовим опроміненням (15 Вт) дало змогу підвищити середню живу масу молодняку свиней на 1,2 кг, абсолютний приріст живої маси за період дорощування у тварин збільшився на 1,1 кг, середньодобовий — на 4,4%. Розрахунки економічної ефективності показують, що при використанні запропонованої технології (використання обігрівачів з ультрафіолетовим та інфрачервоним опроміненням) збільшується середня жива маса поросят, при цьому собівартість 1 ц приросту зменшилася на 12 грн, що дає змогу отримувати рівень рентабельності 26%. Розглянуто вплив інфрачервоного опромінення на продуктивність поросят-сисунів. Опромінювання за допомогою інфрачервоного випромінювача з дозою 500 Вт інфрачервоного світла з доповненням ультрафіолетового випромінювання потужністю 15 Вт дасть можливість збільшити середню живу масу, абсолютний приріст живої маси за період дорощування, середньодобові прирости молодняку свиней.

636.52/.59 Птахівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН САХАЦЬКИЙ М.І.

УДК 636.5.085.2:633.853.52

2014.4.278. ТОКСИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ АНТИПИТАТЕЛЬНЫХ ВЕЩЕСТВ СОИ И ПРОДУКТОВ ЕЁ ПЕРЕРАБОТКИ / Подобед Л.И. // Эффективные корма и подкормки. — 2014. — № 5/6. — С. 39–41.

Птиця с.-г., соя у комбікормах, токсичність сої, мікроелементи, вітамін D, продукти соєві, годівля птиці, корми, обробка сої.

Констатується, що філогенетично соя володіє специфічними захисними функціями і у своєму складі має низку різних білків, ферментів, ліпо- та глікопротеїдів, які захищають її від мікроорганізмів, грибів та комах. Проте ці фактори виявляють свою антипоживну функцію відносно організму птиці та

ссавців, у т.ч. і с.-г. тварин. Наведено характеристики антипоживних факторів (АФ) натиної сої (інгібітори трипсину та хімотрипсину, уреаз, лектини, соїн, гойтрогени, ліпоксидаса, аллантаїназа, аміноксидаса, сапонін, геністин). Окреслено методи захисту птиці від АФ натиної сої. Зауважується, що неправильна термічна обробка сої викликає низку ланцюгових реакцій, які призводять до небезпечних дисфункцій обміну речовин в організмі молодняку та дорослої птиці. Навіть наднормативна теплова обробка залишає в сої не повністю інактивованим сапонін і геністин. Негативний ефект сапоніну не виявляють до тих пір, поки не настане гострий розлад ШКТ за будь-якої причини (інфекційної чи неінфекційної етіології), однак АФ геністину виявляють одразу при

введенні сої чи продуктів її переробки в раціон птиці у дозі понад 25% до маси комбікорму. Тому зі збільшенням рівня соєвих добавок до раціону птиці завжди доцільно підвищувати рівні введення Zn, Mn, Cu, Fe, вітаміну D та Ca, щоб компенсувати їх дефіцит в організмі, спричинений АФ. За кормових порушень, викликаних недостатньою обробкою сої, необхідно терміново виключати сою з раціону птиці або комбікорм, який її містить. Для оздоровлення птиці застосовують підтримуючу та очищувальну терапію, вживають засоби для зупинення діареї.

УДК 636.5.085.2:633.853.52:602.6

2014.4.279. ОЦІНКА БЕЗПЕЧНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СОЄВОГО ШРОТУ, ОТРИМАНОГО ІЗ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНОЇ СОЇ, НА КУРЧАТАХ-БРОЙЛЕРАХ / Левицький Т.Р. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 61–64. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544210.

Курчата-бройлери, соя ГМО, біобезпека, соєвий шрот, трансгени, ДНК, шлунковий сік.

Дослідження проведено на базі віварію Державного науково-дослідного контрольного ін-ту ветеринарних препаратів та кормових добавок на курчатах-бройлерах кросу "Kobb-500" із 7- по 35-добовий вік. Контрольній птиці (10 гол.) і дослідній (10 гол.) доступ до корму і води був вільний. Проте дослідній групі заготовували комбікорм, у складі якого був шрот соєвий (15%), виготовлений із генетично модифікованої сої Roundup Ready (MON 40-3-2) виробництва Аргентини, який поданий на реєстрацію в Україні. За результатами представленого дослідження у тканинах та органах дослідної птиці, якій заготовували цей шрот, не виявлено трансгенних ДНК. Зазначено, що в шлунково-кишковому тракті курчат-бройлерів ДНК сої Roundup Ready (MON 40-3-2) ефективно денатурується за низького рівня рН вмісту шлунка та під впливом ферментів підшлункової залози та кишків. Це практично виключає можливість перенесення фрагментів трансгенної ДНК через кишківний бар'єр у тканини та органи, а також їх проходження через кишечник і попадання з калом у навколишнє природне середовище. Ці дані підтверджують дослідження інших авторів *in vitro* з використанням пепсину та панкреатину, які показали, що білок CP4 EPSPS, який входить до складу генетично модифікованої сої Roundup Ready лінії MON 40-3-2, швидко розкладається в штучному шлунковому соці.

УДК 636.5.087.7:658.567

2014.4.280. ЦЕННАЯ БЕЛКОВАЯ ДОБАВКА ИЗ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ПТИЦЫ / Подобед Л.И. // Эффективные корма и годівля. — 2014. — № 5/6. — С. 54–56.

Відходи птахофабрики, переробка побічних продуктів, кормові білкові добавки, м'ясо-пір'яне борошно, завод "Ензим" (Ладжін).

Частка відходів за виробництва патраних тушок птиці становить 23–28% (пір'я, кишечник, кров, трахеї, селезінка, голова, кінцівки тощо). Висвітлено сучасні технології переробки побічних продуктів забою птиці. Зокрема розглянуто технологічні етапи, які застосовують в Україні на Ладжінському заводі "Ензим" для виробництва високоякісного гідролізованого м'ясо-пір'яного борошна (МПБ). Ця технологія дає змогу одержувати однорідну і стабільну за складом високобілкову кормову добавку підвищеної засвоюваності, що відрізняється від пір'яного борошна (ПБ) вищою енергетичною цінністю на 50 ккал/100 г. Перетравлення протеїну МПБ підвищувалось за рахунок оптимізації гідролізу від 30–35 до 80% і більше. Завдяки цьому значно покращилась доступність амінокислот та жирів, їх засвоєння організмом птиці, підвищився рівень обмінної енергії. Наведено порівняння амінокислотного профілю екструдату і гідролізату МПБ з ідеальним протеїном для бройлерів. Зазначено, що порівняльний аналіз профілю стандартного екструдованого МПБ, одержаного методом ферментативного гідролізу із профілем ідеального протеїну для бройлерів, свідчить, що запропонований метод суттєво поліпшує стандартний продукт. Рекомендовано введення МПБ у раціон дорослих курей-несучок у дозі 2–5%, особливо при загрозі розкльову, а також у дозі 3–5% для одержання якісного інкубаційного яйця. За допомогою МПБ можна зменшити вартість кормового раціону при заміні рибачого

борошна та підвищити економічну ефективність безвідходного промислового птахівництва.

УДК 636.5:631.227:504.054

2014.4.281. ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ В ЗОНАХ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА / Бородай В.П., Тертична О.В., Кейван М.П., Бригас О.П., Масберг І.В., Мінералов О.І. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 4. — С. 22–25. — Бібліогр.: 13 назв.

Птахівничі господарства, екологічне птахівництво, екосистеми, біоіндикація.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, існуючий екологічний стан стічних вод птахопідприємств викликає особливе занепокоєння щодо впливу на поширення понад 100 збудників інфекційних та інвазійних хвороб. Дослідженнями у Київській обл. встановлено, що кількість вентиляційних викидів з 1 пташника курей-несучок або бройлерів влітку становить 200–500 тис. м³/год забрудненого повітря. У кожному м³ міститься 3–20 мг аміаку, 1–3 мг сірководню, 0,10–0,30% вуглекислого газу, 3–5 мг пилу, 70–900 тис. к.у.о. До специфічних і найбільш небезпечних викидів віднесено метилмеркаптан, аміак, диметиламін, сірководень, диметилсульфід, кислоту капронову, альдегід пропіоновий, фенол, пил пуховий, пил комбікормовий, а також діоксид азоту й оксид вуглецю. Упродовж 2000–2014 рр. чисельність с.-г. птиці всіх видів у господарствах різних категорій в Україні зросла від 26597 до 225666,8 тисяч. Токсичність і потенційну мутагенність повітряного басейну на досліджуваній території визначено за станом насіння стручків робінії звичайної (РЗ). Так, у санітарно-захисній зоні птахофабрики зріле насіння РЗ становило 37,7%, а на контрольній ділянці — 74,7%. Також встановлено зменшення показників біологічного різноманіття угруповань комах на 25%. Зазначено, що за нинішніх темпів розвитку птахівництва ця галузь може стати основним джерелом забруднення довкілля відходами виробництва тваринного походження. Загальна кількість твердих відходів від птахівництва становить 5,7 млн т/рік. Зокрема, підстилкового та безпідстилкового посліду ≈ 5,2 млн т, птиці, що загинула — 63 тис. т, відходів інкубації — 14 тис. т, відходів забою — 215 тис. т. Економічні збитки від забруднення водних джерел становлять ≈ 90 млн грн/рік. Наголошується на нагальній потребі поліпшення екологічної ситуації та застосуванні сучасних технологій з утилізації відходів птахівництва.

УДК 636.52/.58.03.082.12

2014.4.282. МІНЛИВІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПАРАМЕТРІВ ІМУНОГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ КУРЕЙ / Катеринич О.О., Ткачик Т.Є., Хвостик В.П. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 2. — С. 8–9.

Кури, імуногенетична структура курей, кров курей, ентропія, гени-маркери, інформація спадковості.

Метою досліджень було визначення інформаційно-статистичних показників біосистеми, представлені еритроцитарними антигенами. Моніторинг їх змін проведено на курях яєчного (бірківська барвіста, лінія А) та яєчно-м'ясного (полтавська глиняста, лінія 14) напрямів продуктивності. Визначено рівень складності біосистеми груп крові ($H_{\max}$; R), межі коливання показників ентропії (H) й організації (R; O), а також загальний характер їх мінливості при різноспрямованій селекції за роками: 2006–2011 — для лінії А та 2008–2011 — лінії 14. Установлено, що для курей яєчного напрямку величина $H_{\max}$ становила 18,71–22,18, а яєчно-м'ясного — 18,02–22,18 нат. Рівень ентропії для лінії А: 8,42 (2006 р.) — 6,51 (2008 р.) нат. Подальше зростання його у 2011 р. пов'язано з виявленням нових еритроцитарних антигенів. При цьому для лінії 14 показник ентропії дещо вищий: 10,30 (2009 р.) — 6,95 (2011 р.) нат. Рівень відносної організації біосистеми груп крові знаходився у межах 0,55–0,71 та 0,54–0,61 для ліній А та 14 відповідно. Загальна динаміка мінливості R за роками мала позитивний характер: 0,55 (2006 р.) — 0,58 (2011 р.). Рівень абсолютної організації, що пов'язаний з нереалізованою ентропією, становив 10,30–15,67 та 11,07–13,29 для А і 14 відповідно. За порівняльного аналізу для лінії А встановлено поступове зростання величини O впродовж 2006–2011 рр. — 10,30–12,88. Разом із цим максимальне зростання — до 15,67 відбулось у 2006–2008 рр. Для лінії 14 впродовж періоду досліджень спостерігали невірогідне зниження O: з 13,29

(2008 р.) по 11,07 (2011 р.). Отже, ступінь детермінованості біосистеми груп крові курей ($0,3 < R \leq 1,0$) різного напрямку продуктивності характеризується як дуже складний ($6 H_{\max}$).

УДК 636.52/58.03.082.12

2014.4.283. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ ГЕНЕТИКО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ ІМУНОГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ М'ЯСО-ЯЄЧНИХ КУРЕЙ / Катеринич О.О., Ткачик Т.Е., Бондаренко Ю.В. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 3. — С. 12–13. — Бібліогр.: 4 назви.

Кури м'ясо-яєчні, антигени еритроцитарні, маркери (кури), ентропія, генетична інформативність, кров курей, поліморфізм ДНК і білки.

Дослідження проведено у відділі птахівництва Ін-ту тваринництва НААН на 4 популяціях м'ясо-яєчних курей (F_4-F_8): Г1 (бірківські зозулясті), Г2 (бірківські білі), К3 (бірківські золотисті), Г4 (бірківські рябі). Вихідними даними слугували частоти еритроцитарних антигенів за 21 моноспецифічним реагентом. За результатами порівняльного аналізу встановлено еритроцитарні антигени, які для всіх популяцій мають максимальний рівень ентропії — $X87^I$ (0,36–0,37 нат), $B2^I$ (0,34–0,37 нат), $B3^{III}$ (0,36–0,37 нат), $X69$ (0,32–0,37 нат), $X77$ (0,33–0,37 нат), $X87$ (0,31–0,37 нат), $A12$ (0,31–0,37 нат). Особливої уваги заслуговують антигени $X71$, $X81$ і $X82$, які мають мінімальний рівень ентропії для всіх досліджуваних м'ясо-яєчних популяцій. Цій групі характерний мінімальний рівень "інформаційного хаосу", отже ці антигени мають максимальну інформативність. Так, щодо антигену $X71$ найменший показник інформаційної невизначеності для популяції Г1 та Г2 — 0,15 нат, а для $X81$ — Г2 та Г3 — 0,07 нат, $X82$ — Г3 та Г4 — 0,11 нат. Відзначено антиген $X83$, частота якого для популяції Г2 = 0. При цьому в інших усіх популяціях рівень ентропії для $X83$ був максимальним — 0,35–0,37 нат. Одержані дані свідчать про формування особливої генетичної структури у бірківських м'ясо-яєчних курей упродовж перших 4–8 генерацій.

УДК 636.52/58.034.082.12

2014.4.284. ЕФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КАРИОМЕТРИЧЕСКОГО МЕТОДА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГЕНЕТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ЯЙЦЕНОСКОСТИ У КУР / Кутнюк П.И., Бородай В.П. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 2. — С. 21–24. — Бібліогр.: 15 назв.

Кури яєчні, каріотип курки, генетика курей, каріометрія еритроцитарних ядер, селекція курей.

Каріотип курки відтворює найсуттєвіші риси генетичного складу особин. Це пов'язано з тим, що хромосомний набір у курей представлений 2 типами хромосом (Х.) з різними генетичними функціями — це 6 пар великих Х. (макрохромосоми) і 66 окремих малих (мікрохромосоми). Констатується, що каріометричний метод визначення генетичного потенціалу с.-г. птиці можна застосовувати при створенні нових високопродуктивних ліній і кровів яєчних курей. Дослідження проведено на яєчних курах гібридного походження материнської лінії А-2 діаутоксексного леггорна (1000 гол., 470 діб життя). З огляду на їх яєчну продуктивність (ЯП) сформували 2 дослідні групи по 29 гол. — з високою (X_1) та низькою (X_2) несучістю. За 68 тижнів від X_1 одержано 290 яєць, а від X_2 — 230. У дослідній птиці вивчали середню площу ядер еритроцитів методом комп'ютерного сканування. Цитометричний аналіз провели на основі візуалізації ядер еритроцитів ("Jenaval" УБ-245, модифік. Харків. біотехнол. центру). Виявлено статистично достовірні відмінності у курей з високою та низькою ЯП на основі їх цитометричних даних — площ еритроцитарних ядер. Так, кури з високою ЯП за площею еритроцитарних ядер на 15,6% переважали птицю з низьким рівнем ЯП. Зроблено висновок, що каріометричний метод визначення генетичного потенціалу курей за яєчною продуктивністю можна застосовувати як один із допоміжних методів, спрямованих на збільшення несучості курей у процесі їх селекції.

УДК 636.52/58.034.087.3

2014.4.285. КОРЕКЦІЯ МЕТАБОЛІЧНОГО ПРОФІЛЮ КУРЕЙ-НЕСУЧОК ЗА РОЗКЛЬОВУ / Мельник А.Ю., Левченко В.І. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 13(108). — С. 148–155. — Бібліогр.: 20 назв. Шифр 544207.

Канібалізм, кури-несучки, препарати "Ціаноформ" і "Карнівет Л", метаболізм у курей, яйцекладка, годівля курей-несучок.

Дослідження проведено на курах-несучках кросу Браун-Нік віком 177–206 діб (Білоцерківський НАУ). Вивчали годівлю курей, інтенсивність яйцекладки, динаміку показників метаболічного профілю за канібалізму (К.) та водозалежного впливу препаратів "Ціанофор" і "Карнівет Л". Встановлено, що основною причиною К. в стаді птиці було порушення обміну вітаміну А, кальцію та сечової кислоти. Клінічно К. проявлявся пригніченням, зниженням рухливості, вищипуванням пера і розкльовом підгрудка, крил та спини. Із 30% птиці, яка мала ознаки збудження, агресивну поведінку реєстрували в 4,6%. У віці 177 діб у сироватці крові (СК) збільшився вміст загального білка до $63,2 \pm 4,34$ г/л та сечової кислоти до $0,41 \pm 0,04$ ммоль/л. При цьому зменшився рівень вітаміну А до $65,2 \pm 4,66$ мкг/100 мл за норми 150–200 мкг/100 мл. Водночас у 50% курей у СК зменшився вміст загального кальцію на $6,0-9,0$ ммоль/л, і в середньому становив $5,93 \pm 0,32$ ммоль/л (Lim — $4,31-7,54$). Застосування з профілактичною метою 1% преміксу компанії "Інтрако Україна", 2 г/кг комбікорму фумарової кислоти, "Інтровіту А⁺⁺" (1 мл/л води) та "Ціанофору" і "Карнівет Л" у різних дозах усувало агресію птиці, сприяло нормалізації загального стану, підвищенню рівня рухливості, зменшувало кількість аптеріозів, вищипування пера та випадків розкльову. При цьому знизилися падіж птиці. Деталізують позитивні властивості досліджуваних препаратів та зміни показників метаболізму курей-несучок за їх впливу при корекції і профілактиці канібалізму.

УДК 636.52/58.034:591.169.1

2014.4.286. КОРМЛЕНИЕ ЯИЧНЫХ КУР ВО ВРЕМЯ ПРИНУДИТЕЛЬНОЙ ЛИНЬКИ / Тесля М.А. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2014. — № 5. — С. 18–20. — Бібліогр.: 5 назв.

Кури-несучки, годівля курей, линька курей примусова.

Примусову "линьку" у птиці (ПЛП) викликають гормональними, хімічними або зоотехнічними способами. Останнім часом на птахофабриках застосовують ПЛП як метод подовження терміну експлуатації курей-несучок (КН). Враховуючи глибокі фізіологічні зміни у КН під впливом ПЛП, необхідно чітко знати добову потребу в кормах та обмінній енергії і сирому протеїні. Годівля КН під час ПЛП має здійснюватись у 3 періоди: 1) підготовчий і безпосередньо "голодні" дні, 2) перехідний (від обмежень у кормах до звичних умов), 3) вихід на планову продуктивність. Описано особливості проведення цих 3 періодів. Зауважується, що в період підготовки основним завданням є наситити організм птиці кальцієм, щоб голодування не погіршувало у подальшому якість шкаралупи і не послаблювало кістяк. За час голодування в організмі несучок має відбутись максимальна утилізація надлишкової кількості тканинних жирів, фізіологічно нормально регресія відтворювальних органів і найбільш повна заміна старого пера на нове. Повний голод птиці проводять за вільного доступу до води або залежно від обраного режиму (виключаючи воду на 1–3 доби). Рациональні строки голодування КН — від 5 до 10 діб. При цьому за відсутності корму обов'язковим має бути вільний доступ до води. Кожне стадо по-своєму реагує на умови "линьки". Тому необхідно ретельно слідкувати за живою масою птиці, враховувати її кількісний відхід і встановлювати його причини. У цей період важливо випокувати КН комплекс водорозчинних вітамінів. Економічно вигідний зоотехнічний спосіб ПЛП залежить від віку птиці, генотипу КН, умов їхнього утримання та правильної повноцінної годівлі. Визначено, що за вирощування курчат-бройлерів, яких одержують від птиці після линьки, збереженість поголів'я підвищується на 2–3%, а приріст живої маси на 8%, вихід м'яса 1-ї категорії — на 15%. При цьому затрати кормів на 1 кг приросту ж.м. знижуються на 7%. Також скорочуються затрати на вирощування ремонтного молоддняку, санацію пташників, зменшується небезпека щодо занесення хвороб у птахогосподарство.

УДК 636.52/58:619:616.995.1

2014.4.287. ОСОБЛИВОСТІ ЛІКУВАННЯ МІКСИНАВАЗІЇ КУРЕЙ В УМОВАХ ВИРОБНИЦТВА / Маршалкіна Т.В. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету:

наук.-теорет. зб. — Житомир, 2014. — Вип. 1(39), т. 1. — С. 131–135. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 544073.

Кури, інвазії курей, аскаридії, капілярії, гетераки, антигельмінтики, кокцидіостатики.

Представлено результати порівняння терапевтичної ефективності препаратів: “Тетрамізолу-10%”, “Фензолу-22%”, “Універму”, Піперазину-45”, “Байкоксу-2,5” та “Ампроліуму-22%” за нематодозно-еймеріозної інвазії курей (НЕІК). Установлено, що в умовах промислового птахівництва за асоційованого перебігу НЕІК найефективнішим є поєднання антигельмінтиків з кокцидіостатиками таких варіантів: 1) курям після 12-годинної голодної дієти у суміші з 1/3 разової норми концентрованого корму згодовували “Тетрамізол-10%” у дозі 200 мг/кг маси тіла 2 доби поспіль, одночасно впродовж 2 діб задавали “Байкокс-2,5%” з розрахунку 1 см³/л питної води; 2) курям задавали з кормом антигельмінтик “Фензол-22%” — 45 мг/кг м.т. + 250 мг/кг корму “Ампроліуму-22%”. Екстенсивність “Тетрамізолу-10%” щодо аскаридій, капілярій і гетерак становила 93,3%, 100 та 86,7%, а “Фензолу-22” — 96,8%, 92,1 і 100% відповідно. Визначено, що за спонтанного НЕІК 100% ефективним було застосування “Байкоксу-2,5%” та “Ампроліуму-22%”.

УДК 636.59:598.221.1

2014.4.288. ЯКІСТЬ ВОДИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИ НАПУВАННІ СТРАУСІВ / Гончаров О.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 43–46. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544174.

Страуси, вода для страусів.

Висвітлено дослідження, проведені на страусиній фермі ПрАТ “Агро-Союз”. Для страусенят віком від 3 до 30 діб використовували неавтоматизоване напування з чашоподібних напувалок ємністю 10–12 літрів. Зазначено, що серед важливих факторів при напуванні є температура води, відповідно до віку птиці та т навоколишнього середовища (діапазон 15–30°C). Мають значення також колір і зовнішній вигляд напувалки, якість води тощо. Зміна цих факторів може призвести до стресу. При цьому необхідно до води додавати оптимальну кількість вітамінів (аскорбінова кислота). Показник концентрації рН іонів води для напування має становити 6–9. При застосуванні лікарських препаратів і кормових добавок необхідно забезпечувати оновлення води щодобово. Рівень води в напувалках має бути не менше 15–20 см. Птиця, яка знаходиться на пасовищах, потребує менше води, ніж та, яка має раціон із сухих кормів. У середньому потреба у воді становить 2,3 л/кг корму. Упродовж активного росту страусенят (до 60-доб. віку) ця потреба змінюється.

УДК 636.59:598.617.1.084

2014.4.289. ЯЄЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЯПОНСЬКИХ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА РІЗНИХ СХЕМ ФАЗОВОЇ ГОДІВЛІ / Крегов О.А., Сидоренко О.Г. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 1. — С. 11–14. — Бібліогр.: 11 назв.

Перепели яєчні, годівля перепелів, збереженість перепелів, несучість перепелів.

З огляду на закономірності розвитку репродуктивних органів у перепелів розроблено схему годівлі самок яєчного напрямку продуктивності. Період несучості (Н.) розподілили на 4 фази: I — початок Н (36–45-та доба); II — підвищення Н (46–75); III — пік Н (76–185) і IV — спад Н (185–200-та доба). Запропонована схема годівлі перепілок відповідно до фаз продуктивного періоду (ПП) дала змогу знизити рівень ушкодження яйцепроводу птиці, поліпшити якісні показники перепелиних яєць за рахунок зменшення їх маси і розмірів у початковій фазі несучості та кількості великих яєць упродовж усього ПП. Застосування цієї схеми годівлі перепілок уможливило підвищення показника яєчної маси за період несучості на 67,5 кг. При цьому валовий збір харчових перепелиних яєць від птиці збільшився на 4,5%, а збереженість поголів'я — на 5,6%. Конкретизуються результати досліджень (табл.).

УДК 636.59:598.617.1:612.014.462.5

2014.4.290. КУМУЛЯЦІЯ КОЛОЇДНОГО СРІБЛА ОРГАНІМІ І ТКАНИНАМИ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА УМОВ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ПЕРЕПЕЛІВНИЦТВІ / Шуляк С.В., Засєкін Д.А.,

Лопатко К.Г. // Сучасне птахівництво. — 2014. — № 2. — С. 25–27. — Бібліогр.: 15 назв.

Перепели, срібло у вет. медицині, нанорозчини срібла у птахівництві.

Застосування колоїдного срібла у ветеринарії переважно пов'язано з його антимікробною, протівірусною, протипухлинною, протигрибковою, дезінвазійною та імуномодулювальною властивостями. ВОЗ визначила для срібла максимальну дозу, яка при потрапленні в організм людини не викликає згубного впливу на її здоров'я — 10 г, зокрема у питній воді — 100 мкг/л. У Росії відповідно до “Санітарних норм” цей показник у 2 рази нижчий — 50 мкг/л, а в Європі — у 10 разів — 10 мкг/л. В Україні на сьогодні норми щодо ГДК для срібла відсутні. Дослідження проводили в умовах птахогосподарства ТОВ Агросоюз “Фенікс” Київської обл. на перепелах породи фараон (5 груп по 50 гол.). Випоювання перепелам розчину срібла здійснювали за схемою: 1-й групі — 1%, 2-й — 0,5%, 3-й — 0,1% і 4-й — 0,01%, починаючи від першої до 30-ї доби життя — щоденно, а від 31- до 90-ї доби — раз у декаду. Перепелам 5-ї групи (контроль) випоювали звичайну воду без срібла. Птицю забивали у віці 10, 60 та 90 діб з дотриманням правил асептики й антисептики. Результати засвідчили, що вміст срібла в трубчастій кістці перепелів на 10-ту добу дослідів становив у 1-, 2-, 3- і 4-й групах 6,95 мкг/кг; 5,15; 3,98 і 3,11 мкг/кг відповідно, що в 7–3 тис. разів перевищувало показник у контролі. Аналогічна динаміка спостерігалась і в досліджених тканинах м'язів, шкіри, шлунка, серця і легенів перепелів. Печінка накопичувала метал, як і трубчасті кістки, найбільше. Рівень загального вмісту срібла в усіх досліджуваних тканинах перепелів залежав від їх віку і мав тенденцію до зменшення.

УДК 636.597.082.12/082.474.5

2014.4.291. РЕГУЛЯЦІЯ СТАТЕВОГО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОТОМСТВА У КАЧОК / Патрева Л.С. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв, 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 120–126. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 544174.

Качки, генетична інформація, диференціація статі качок, інкубація яєць качок, статеве регулювання.

На співвідношення статей при народженні ссавців і птахів мають вплив різні фактори: віковий підбір батьківських пар, кількість статевих клітин у статевих шляхах самок до запліднення, фізіологічний стан батьків, рівень їх основного обміну і характер раціону. При створенні відповідних умов можна забезпечити сприятливе формування гамет, зигот і зародків та змінювати чисельність народження особин тієї чи іншої статі у бажаному напрямі. Представлено результати досліджень, проведених в умовах АТ “Благодатненський птахопром” Арбузинського р-ну Миколаївської обл., де попередньо встановлено, що калібрування інкубаційних яєць качок (ІЯК) на класи нормованого відхилення за показниками їх маси та індексу форми дає змогу підвищити якісний рівень ІЯК. У представленому дослідженні інкубовано 6230 ІЯК. Одержано добових каченят, виведених із каліброваних яєць за цим принципом (маса та індекс форми). Значне збільшення співвідношення статей у бік переваги качок спостерігали у модальному класі за масою яйця (1,61–1,70), а також у класах М⁻ і М⁺ у поєднанні з класом М₀ за індексом форми (1,55 і 1,49 відповідно). У таблиці наведено показники розподілу за статтю добових каченят, виведених із каліброваних яєць. У висновках підкреслено доцільність визначення оптимальних класів ІЯК за масою та індексом форми. Це дає змогу в період несучості птахів підвищити їх відтворювальні якості, а також здійснювати ефективне планування особин необхідної статі у певні періоди роботи в господарстві, що, у свою чергу, скоротить витрати на утримання, догляд та кормозабезпечення поголів'я самців.

УДК 636.598:619:611-018

2014.4.292. ВМІСТ ЕНДОКРИНОЦИТІВ У КИШЕЧНИКУ ГУСЕЙ ЗА КОРМОВОЇ ДЕПРИВАЦІЇ / Куш М.М. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 3. — С. 68–75. — Бібліогр.: 20 назв.

Гуси, голодування гусей, депривація кормова, стрес у гусей, кишечник гусей, апудоцити, ендокриноцити, гістологічні дослідження, ентохромафінні клітини, серотонін, мелатонін.

У складі APUD-системи, найбільшою складовою якої є ендокринна гастроентеропанкреатична система, виділяють 18 типів ендокриноцитів, що синтезують понад 40 різних гормонів і біоамінів. Представлено результати експериментального дослідження впливу кормової депривації (КД) на вміст ендокриноцитів APUD-системи в кишечнику гусей 8-міс. віку великої сірої породи, які виявляються у світловому мікроскопі. Встановлено, що під час КД птиця знаходилась у незнайомому для неї приміщенні, що не виключає впливу стресового чинника. За КД тривалістю 8 год у слизовій оболонці кишечника гусей зменшується загальна кількість ендокринних клітин, що виявляли гістохімічно: у 12-палій кишці в 6,47 раза, порожній — 6,87, клубовій — 4,76, сліпих — 6,12 та прямій — у 9,97 раза. За голодування на тлі зниження загальної кількості ендокриноцитів кишечнику більшою мірою зменшується популяція ентерохромафінних клітин: у 12-палій кишці в 14,45 раза, порожній — 22,71, клубовій — 15,91, сліпих — 17,5 та прямій — у 22,43 раза, що, ймовірно, віддзеркало їх активну участь у компенсаторно-приспосувальних реакціях, які розвиваються за голодування. Визначено, що тривалість КД протягом дня впливає на вміст ендокриноцитів у кишечнику гусей, що необхідно враховувати під час відбору матеріалу для гістологічних досліджень.

УДК 636.598:619:616.98:578

2014.4.293. ІЗОЛЯЦІЯ ПАТОГЕННОГО ПОЛІОМАВІРУСУ ГУСЕЙ В УКРАЇНІ / Білецька Г.В. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових

добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 115–118. Шифр 544210.

Гуси, поліомавірус гусей, загибель гусей, діагностика захворювань гусей, ентерити гусей.

Повідомляється, що в останні роки в Україні почастишали випадки захворювання гусенят старше 4-тижневого віку з клінічними та патолого-анатомічними ознаками, характерними для хвороби Держі — парвовірусної інфекції, відомої в Україні та близькому зарубіжжі як вірусний ентерит гусей. Відомо, що вікова стійкість до хвороби настає у 25-добовому віці. Проте захворювання спостерігали у птиці старшого віку, а також у гусенят, одержаних від батьківських стад, вакцинованих проти цієї інфекції. Це стало поштовхом дослідження захворювання, яке певно мало іншу етіологію. Представлено результати досліджень в одному із гусівничих господарств України, які засвідчили появу нового небезпечного захворювання гусей в Україні. Виділено польовий ізолят вірусу, який характеризується високою патогенністю. При експериментальному інфікуванні добогих гусенят вірус спричиняв 100% їх загибель за відносно швидкої реплікації вірусу — 18 діб. За інфікування гусячих ембріонів спостерігали виражені патолого-анатомічні зміни, характерні для прояву геморагічного нефрит-ентериту гусей. Наголошується, що у випадку прояву ознак ентериту в гусенят у господарстві необхідно проводити диференційну діагностику для визначення етіологічного агента та з'ясування причини захворювання. Поява нової небезпечної хвороби гусенят в Україні потребує досліджень ступеня її поширення та розробки заходів боротьби.

636.92/.93 Домашні кролі. Хутрові звірі

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

УДК 636.92.03:636.085

2014.4.294. ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ ЗА РІЗНИХ РІВНІВ ЕНЕРГІЇ І ПРОТЕЇНУ В РАЦІОНАХ / Клініч М.В. // Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2014 р. — Кам'янець-Поділ., 2014. — С. 95–96. Шифр 543787.

Кролі м'ясні, продуктивність кролів, раціони кролів.

Визначалися продуктивні якості молодняку кролів (К.) м'ясних порід за різних рівнів протеїну та енергії в раціонах. Для досліджень було сформовано 2 групи К. 30-денного віку (по 15 гол.) за методом аналогів. У віці 30–44 діб К. обох груп споживали корми основного раціону. В обліковий період дослідів тварини контрольної групи (КГ) далі утримувалися на основному раціоні, а молодняк дослідної (ДГ) — на дослідному, який відрізнявся протеїновою й енергетичною поживністю. Для годівлі К. КГ використовувався комбікорм з 2100 ккал обмінної енергії та 15,5% сирого протеїну, а для ДГ — 2830 ккал і 16,5% відповідно. Зазначено, що абсолютний приріст за весь період дослідів у КГ в середньому становив 1,760 кг, а в ДГ — 1,930 кг, що на 9,7% більше. Проте на 1 кг приросту К. ДГ витрачали 3,14 кг комбікорму, що на 9,4% більше, ніж КГ. Результати дослідження засвідчили, що К. ДГ, хоча й краще набирали масу, споживали більше комбікорму, що спричинило більш його витрати на 1 кг приросту, а годівля кролів раціонами з нижчою концентрацією енергії і протеїну виявилася економічно більш вигідною.

УДК 636.92.082:575.113

2014.4.295. ГЕНОМНА ТА BLUP-ОЦІНКА КРОЛІВ НОВОЗЕЛАНДСЬКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ В РОЗРІЗІ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ / Шевченко Є.А., Копилов К.В. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 174–182. — Бібліогр.: 25 назв.

Кролі, гени кількісних ознак, міостатин, прогестероновий рецептор, BLUP-оцінка, племенна цінність кролів, лінійна належність.

Наведено результати досліджень міжлінійної диференціації кролів (К.) новозеландської білої породи за поліморфізмами С3НТ гена міостатину та G2464А гена прогестеронового рецептора. Найбільшу частоту алеля С за геном міостатину

мали нащадки самця Імператора (0,551). Частота алеля Т у цій вибірці К. становила 0,449. Для К. лінії Білаша було відмічено вищі значення алеля G за геном прогестеронового рецептора (0,488) за рахунок переваги гомозиготних тварин. Установлено розподіл ефективного числа алелів К. (Ne) за поліморфними варіантами гена міостатину і прогестеронового рецептора. Визначено показники генного різноманіття, а також проаналізовано матрицю генетичних дистанцій та індексів спорідненості в розрізі лінійної належності досліджених К. Запропоновано методологію проведення відбору К. різних ліній за поліморфними варіантами гена міостатину та значеннями індекса племенної цінності згідно з алгоритмами найкращого незаміщеного лінійного прогнозу. За результатами BLUP-оцінки за якістю нащадків К. різних генотипів новозеландської білої породи встановлено, що найвищі значення індекса мали самці лінії Назара (+0,199), Байкала (+0,357) та Каспера (0,046). Їм відповідали значення відносної племенної цінності: 101,0%, 100% та 100,5% відповідно. Аналіз BLUP-оцінки племенної цінності К. досліджуваної породи за репродуктивними ознаками дочок засвідчив, що найвищий індекс BLUP мав самець Назар (+0,140), а найнижчий — Цезар (–0,035). Запропоновано інтегральне використання геномної та BLUP-оцінки кролів, яке є підґрунтям для виявлення генетичного потенціалу тварин і прогнозу продуктивних якостей нащадків.

УДК 636.92/.93.084

2014.4.296. ОСОБЛИВОСТІ ГОДІВЛІ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ / Кузьменко О.А. // Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2014 р. — Кам'янець-Поділ., 2014. — С. 105–106. Шифр 543787.

Хутрові звірі, годівля хутрових звірів, вітамінне живлення хутрових звірів.

Здійснено аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень щодо вітамінного живлення у звірівництві та шляхи його вдосконалення. Зазначено, що у хутрових звірів (ХЗ) дуже важливе значення має оптимальне співвідношення перетравних поживних речовин у раціонах залежно від їхньої живої маси і фізіологічного стану. З липня до лютого норки,

лисиць і песців годують за нормами підготовки ХЗ до гону для нормального росту і линьки волоссяного покриву. У період гону норму м'ясних і рибних кормів трохи збільшують за рахунок зменшення зернових, не змінюючи кількість соковитих кормів, дріжджів і риб'ячого жиру. Вагітні і лактуючі самки мають одержувати 10%-ві за енергетичною поживністю молочні корми і більшу кількість дріжджів. Ученими підтверджено, що вітамін А не синтезується з каротиноїдів, тому його забезпечують за рахунок риб'ячого жиру, печінки і препаратів вітаміну А. За згодовування ХЗ конини або риби необхідно на кожні 100 ккал обмінної енергії додавати 25 мг вітаміну Е. Вікасол (вітамін К) дають два рази в період вагітності (0,5–1 мг на одну голову перед народженням приплоду). Нестача вітамінів В₁ у молоці може спричинити проноси у молодняку. Годівля ХЗ провареними кормами може викликати недостатку пантотенової кислоти (В₃) і як наслідок — смертність ембріонів, а в молодняку — порушення пігментації і росту шерсті. За рахунок постійного згодовування дріжджів і мускульного м'яса забезпечують достатню кількість піридоксину (вітамін В₆). Потреба у вітаміні В₁₂ у норок (5 мкг), лисиць і песців (10 мкг) на 1 кг живої маси забезпечується за згодовування їм м'ясних і рибних кормів. Перспективою досліджень є вивчення ефективності використання в раціонах годівлі хутрових звірів препаратів жиророзчинних вітамінів.

УДК 636.92:577.121:591.111.1:546.76

2014.4.297. ВПЛИВ ШЕСТИВАЛЕНТНОГО ХРОМУ НА АКТИВНІСТЬ ЕНЗИМІВ ГЛІКОЛІЗУ ТА ПЕПТОЗОФОСФАТНОГО ШЛЯХУ В ЛЕЙКОЦИТАХ КРОВІ КРОЛІКІВ / Антоняк Г.Л., Хомич Н.П. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 21–28. — Бібліогр.: 21 назва.

Кролі, хром, гліколіз, лейкоцити крові кроликів, імунітет кролів, лімфоцити, гранулоцити нейтрофілії.

Досліджувалася активність ензимів, які каталізують окремі реакції гліколізу та пептозофосфатного шляху в нейтрофільних гранулоцитах і лімфоцитах кролів (К.) за умов щодобового надходження шестивалентного хрому. Проводили дослідження піруваткінази, лактатдегідрогенази та глюкозо-6-фосфатдегідрогенази активності в популяціях лейкоцитів крові К., яким вводили калію біхромат у дозах 5 мг/кг маси (внутрішньошлунково) і 10 мг/кг маси (з питною водою) упродовж 14 і 60 діб відповідно. З'ясовано, що метаболічна відповідь нейтрофільних гранулоцитів і лімфоцитів на надходження 6-валентного хрому залежить від дози й тривалості введення К₂Cr₂O₇ у травний тракт К. і характеризується особливостями, пов'язаними з характером метаболізму та специфічними функціями зазначених клітин. У нейтрофільних гранулоцитах К. обох дослідних груп лактатдегідрогеназа і глюкозо-6-фосфатдегідрогеназа активність підвищується, а піруваткіназа — змінюється по-різному: зростає за внутрішньошлункового введення К₂Cr₂O₇ дозою 5 мг/кг, проте пригнічується за умов тривалого введення токсиканта в дозі 10 мг/кг маси. Зазначено, що в лімфоцитах К., яким вводили калію біхромат, відбувається зменшення активності досліджуваних ензимів, особливо за 60-добового надходження К₂Cr₂O₇ з питною водою. Встановлено, що інгібування активності ензимів, які каталізують кінцеві стадії гліколізу, та глюкозо-6-фосфатдегідрогенази в лімфоцитах, може бути однією з ланок у механізмах пригнічення імунної функції за умови надходження 6-валентного хрому в організм кролів.

УДК 636.92:591.133.15:612.12.616

2014.4.298. ФІЗІОЛОГО-БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ ТА ЯКІСТЬ СПЕРМИ КРОЛІВ-ПЛІДНИКІВ ЗА УМОВИ ВИПОЮВАННЯ СПОЛУК СІРКИ І ХРОМУ / Лесик Я.В., Федорук Р.С., Кропивна С.Й., Долайчук О.П. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 104–111. — Бібліогр.: 21 назва.

Кролі, хром, сірка, сперма, глікопротеїни.

Вивчався вплив випоювання сульфату натрію, хлориду і цитрату хрому на фізіолого-біохімічні показники крові та якість сперми кролів-плідників (КП). Визначали морфологічну й біохімічну характеристики клітин крові, вміст у ній глікопротеїнів та окремих моноцукрів їхніх вуглеводних компонентів, продуктів перекисного окиснення ліпідів та активність ензимів антиоксидантного захисту і якісні показники сперми КП. Досліди проводилися на КП, розділених на 3 групи, з яких

контрольна одержувала збалансований гранульований комбікорм і воду без обмеження. Тваринам 1-ї дослідної групи додатково до стандартного раціону випоювали сульфат натрію з розрахунку 400 мг/кг маси тіла або 0,05 г S/kg маси тіла та хлорид хрому у вигляді CrCl₃ · H₂O у кількості 7 мкг Cr/kg маси тіла. Другий дослідний групі крім сульфату натрію (400 мг/кг) випоювали цитрат хрому в кількості 3 мкг Cr/kg маси тіла, одержаного з використанням нанотехнології. З'ясовано, що випоювання КП добавок сульфату натрію, хлориду і цитрату хрому упродовж 73 діб позначилося вірогідно вищою кількістю лейкоцитів та еритроцитів і концентрацією гемоглобіну в крові КП дослідних груп. Випоювання тваринам мінеральної та органічної сполук хрому посилювало імунобіологічну реактивність їхнього організму з підвищенням у крові рівня геназ, зв'язаних з білками, сероглобін, гаптоглобін, фукози, церулоплазміну та сіалових кислот, проте більше виражений біологічний вплив з вірогідними різницями встановлено для 1-ї дослідної групи, тварини якої одержували хлорид хрому. Застосування сполук сірки і хрому сприяло вірогідному зменшенню в їхній крові вмісту продуктів перекисного окиснення ліпідів і підвищенню активності ензимів антиоксидантного захисту порівняно з контролем. Випоювання КП дослідних груп упродовж 73 діб сульфату натрію та мінеральної й органічної сполук хрому позитивно позначилося на якості їхньої сперми з підвищенням рухливості спермій на 3 і 5% порівняно з контрольною групою.

УДК 636.934.2.084:577.12

2014.4.299. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЧАСТКОВОЇ ЗАМІНИ БІЛКА КОРМІВ М'ЯСНОЇ ГРУПИ БІЛКОМ ІНШОГО ПОХОДЖЕННЯ У РАЦІОНАХ ТОВАРНОГО МОЛОДНЯКУ СРІБЛЯСТО-ЧОРНИХ ЛИСИЦЬ / Шевчук Т.В. // Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2014 р. / ПДАТУ. — Кам'янець-Поділ., 2014. — С. 177–179. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 543787.

Лиси сріблясто-чорні, годівля лисиць, молодняк сріблясто-чорних лисиць.

Вивчалася ефективність компенсації білка кормів м'ясної групи білком соняшникової макухи, кукурудзяної дерти та крові курячої вареної в раціонах товарного молодняку сріблясто-чорних лисиць (СЧЛ). Наведено й проаналізовано дані обрахунків ефективності часткової заміни білка кормів м'ясної групи рослинним білком і технічною кров'ю. З'ясовано, що економічно не вигідною виявилася заміна 30% кормів м'ясної групи технічною кров'ю (збиток становив 29,2 грн/гол.). Максимальні прибуток і рівень рентабельності виявилися в групах, де товарний молодняк СЧЛ одержував 40–50% білка кукурудзяної дерти як компенсацію білка м'яса (відповідно 496,2 грн та 492 грн і 68,6% та 77,1%). Рекомендовано з метою здешевлення виробництва хутра СЧЛ замінювати до 50% білків кормів м'ясної групи білком кукурудзяної дерти й макухи, або їх сумішшю в рівних пропорціях.

УДК 636.934.57.03:636.082.13(476)

2014.4.300. ПРОДУКТИВНІСТЬ НОРОК РАЗНИХ ПОРОД / Никитина І.А. // Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2014 р. / ПДАТУ. — Кам'янець-Поділ., 2014. — С. 259–260. — Бібліогр.: 1 назв. Шифр 543787.

Норки, продуктивність норки, породи норки.

Наведено результати досліджень щодо продуктивних якостей норок (Н.) різних порід. Об'єктом вивчення стали Н. порід: стандартна темно-коричнева (СТК), паломіно, сапфір, хедлунд, скандблек, сільверблю, сапфір коротковолосий. Встановлено, що найменше прохолостих самок було серед Н. породи хедлунд (6,7%). Найменша кількість самок, які благополучно оцінилися, припадала на породу сапфір коротковолосий (69,5%) у той час як по інших породах цей показник був у межах 85,5–88,7%. Максимальна плодючість спостерігалася у Н. породи сапфір (5,85 гол.), а найменша — у Н. сільверблю (4,38 гол.). Більш високий середньодобовий приріст за період вирощування було зафіксовано у самців порід хедлунд і паломіно (23,4 і 22,6 г). У самок вища швидкість росту спостерігалася серед Н. порід паломіно, сільверблю і хедлунд (11,7, 11,3 і 11,1 г відповідно). Збереженість молодняку Н. усіх порід знаходилася на високому рівні і перевищувала 96%. Найбільшу кількість шкурок роз-

міру "особливо великі А" виявлено серед Н. породи хедлунд, сапфір коротковолоосий, сільверблї і скандблек (мали найбільшу ціну реалізації). Найвищий рівень рентабельності виробництва хутра було одержано за використання норок породи хедлунд (68,9%). Рекомендовано для підвищення ефективності виробництва хутра більшою мірою використовувати норку породи хедлунд.

УДК 636.934.57.082.03

2014.4.301. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЕПАРАТУ "Е-СЕЛЕН" У ПРОЦЕСІ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДНЯКУ НОРОК СКАНДИНАВСЬКОГО ТИПУ СЕЛЕКЦІЇ / Яремич Н.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 2. — С. 99–101. — Бібліогр.: 8 назв.

Норка скандинавського типу, молодняк норки, препарат "Е-селен", вирощування молодняку норки, жива маса норки.

Висвітлено результати вивчення рівня впливу препарату "Е-селен" на динаміку живої маси молодняку норки (МН) скандинавської селекції. Встановлено вплив різних схем використання препарату "Е-селен" на інтенсивність росту і розвитку МН на базі звірогосподарства ТОВ "Золотоніське" Золотоніського р-ну Черкаської обл. Зазначено, що МН, якому препарат "Е-селен" вводили в дозі 0,04 мг/кг живої маси, краще набрав масу й переважав ровесників контрольної групи в 180-денному віці на 53 г. З'ясовано вірогідну частку впливу селеновмісного препарату "Е-селен" ($p^2=0,10-0,24$; $P<0,01-0,001$) на динаміку живої маси молодняку норки у віці 60–120 днів.

638.1/.2 Бджільництво. Шовківництво

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

УДК 638.12:612.397:57.086.8

2014.4.302. ВМІСТ ЗАГАЛЬНИХ ЛІПІДІВ І СПІВВІДНОШЕННЯ ЇХ КЛАСІВ У ТКАНИНАХ МЕДОНОСНИХ БДЖІЛ ЗА УМОВ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА / Ковальчук І.І., Федорчук Р.С. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3 (57), ч. 2. — С. 130–134. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 543222.

Бджоли медоносні, тканини, загальні ліпіди, пасіки.

Дослідження проведено на виробничих базах суміжних пасічних господарств, розміщених у традиційних агроекологічних умовах, та в умовах сертифікованих щодо органічного виробництва пасік Вінницької обл. Визначено, що умови органічного виробництва забезпечують фізіологічно вищий рівень харчування бджіл, який сприяє активації ліпідного обміну в їх організмі, на що вказує вірогідно вищий вміст загальних ліпідів та їх фракцій у тканинах голови, грудного і черевного відділів медоносних бджіл з сертифікованої щодо органічного виробництва пасіки порівняно з контрольною.

УДК 638.12:638.145

2014.4.303. МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ СЕРЕДНЬОЇ КИШКИ У МЕДОНОСНИХ РОБОЧИХ БДЖІЛ / Ковальський Ю.В., Кирилів Я.І. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3, ч. 2. — С. 113–118. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543222.

Бджоли, інкубація розплоду, температура, передлялечки бджіл, лялечки бджіл.

Наведено дані щодо вивчення впливу пониженої температури за інкубації розплоду медоносних бджіл на морфологічні показники будови середньої кишки у робочих особин. Для досліджень використовували бджіл карпатської породи. Контрольною групою вважались особини, які протягом стадії передлялечки та лялечки знаходились у середині гнізда. Дослідною вважалась група бджіл, яку після запечатування личинок поміщали для інкубування в термостат при температурі 32°C (у нормі 34°C). На 5-й день проводили відбір піддослідних бджіл з наступним препаруванням середньої кишки. Дослідженню підлягали гістопрепарати, одержані на відстані 5 мм від початку середньої кишки. Визначено, що довжина складок становить від 156,86 до 204,94 мкм. Зниження температури дозрівання лялечок на 2°C призводить до зменшення довжини складок на 19,4% ($P<0,001$). При цьому у дослідній групі зменшується довжина ентероцитів на 14,45%, ширина на 12,86% та їх площа на 24,83%. Отже, встановлено, що порушення температурного режиму інкубації розплоду медоносних бджіл у фазі лялечки призводить до змін у будові складок середньої кишки. При цьому змінюються морфометричні показники ентероцитів.

УДК 638.124.2.3

2014.4.304. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БДЖОЛОСІМЕЙ ІЗ РІЗНОЮ ГІГІЄНИЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ / Шамро Л.П. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 2. — С. 96–98. — Бібліогр.: 12 назв.

Гемолімфа, глоткові залози, жирове тіло, робочі бджоли, гігієнічна поведінка бджіл.

Здійснено порівняльні дослідження анатомо-фізіологічних показників бджіл (концентрація білка у гемолімфі, ступені розвитку глоткових залоз і жирового тіла) у сім'ях із високою та низькою гігієнічною поведінкою впродовж чотирьох періодів активного пасічницького сезону. Дослідження проведено на базі племінної пасіки з розведення бджіл української степової породи Гадяцького відділення ННЦ "Інститут бджільництва ім. П.І. Прокоповича". Досліджували анатомо-фізіологічні показники бджіл у наступні періоди: після заміни зимувальних бджіл (перший), під час максимального розвитку сімей (другий), під час заміни літніх бджіл на зимових (третій), під час підготовки до зимівлі (четвертий). Установлено, що під час 1-го періоду різниця санації гнізд між групами бджолиних сімей становила 2,71 ($P>0,95$), 2-го — 2,11 ($P<0,95$), 3-го — 3,50 ($P>0,99$), 4-го — 7,14 ($P>0,999$). Виявлено, що концентрація білка у гемолімфі бджолосімей із високою сануючою здатністю гнізда впродовж сезону на 6,35–15,8% вища порівняно з сім'ями з нижчим рівнем гігієнічної поведінки. Не відмічено суттєвої різниці ступенів розвитку жирового тіла й глоткових залоз у бджіл обох груп бджолиних сімей. Достовірно різнилися глоткові залози у бджіл на етапі підготовки сімей до зими ($P=0,95$).

УДК 638.124.252.2

2014.4.305. НАПРАВЛЕНЕ ВИКОРИСТАННЯ БДЖОЛИНИХ СІМЕЙ ЗІ ЗМІНЕНИМ ФІЗІОЛОГІЧНИМ СТАНОМ / Гречка Г.М. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 2. — С. 84–87. — Бібліогр.: 9 назв.

Бджолині сім'ї, фізіологічний стан роїння, оновлення гнізда бджіл, продуктивність бджіл.

Показано можливість інтенсифікації господарської діяльності бджолиних сімей із наявністю роєвих ознак шляхом застосування трьох прийомів бджоловедення: перетасування гнізда, оновлення гнізда, штучний розподіл бджіл. Дослідження проводили на одному із тічкових пасік ННЦ "Ін-т бджільництва ім. П.І. Прокоповича". Досліди виконувалися на 40 бджолиних сім'ях української степової породи, розподілених по п'яти групах — контрольна і 4 дослідні (КГ, ДГ). До КГ ввійшли сім'ї з робочим фізіологічним станом, у 4 ДГ — з явними ознаками збудження роєвого стану. У бджолиних сім'ях 1-ї ДГ застосовували один із технологічних прийомів бджоловедення, названий нами "перетасування гнізда"; 2-ї ДГ — метод "оновлення гнізда"; 3-ї ДГ — проводили штучне роїння, вимушено відділяючи бездіяльних роєвих бджіл від робочих; 4-ї ДГ — допускали природне роїння; у бджолиних сім'ях КГ проводили звичайний догляд. Установлено, що "оновлення гнізда" є оптимальним методом бджоловедення,

що сприяє нормалізації фізіологічного стану сімей медоносних бджіл (від ройового до робочого), поверненню до повноцінної життєдіяльності, стабілізації й ефективного використання їх ройової енергії у комплексному бджільництві та збільшенню продуктивності: медової — на 12%, воскової — на 15%.

УДК 638.124.4"324":577.152.34

2014.4.306. ВПЛИВ ПРОТЕАЗИ НА ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ СИЛИ БДЖОЛИНИХ СІМЕЙ ТА НАКОПИЧЕННЯ В ОРГАНІЗМІ БДЖІЛ НЕПЕРЕТРАВНИХ РЕШТОК КОРМУ ПРОТЯГОМ ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ / Недашківський В.М. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10 (105). — С. 80–83. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543817.

Бджоли, корми бджіл, сім'ї бджолині, зимовий період.

Вивчено вміст кислоти протеази на збереження сили бджолиних сімей і накопичення в організмі бджіл неперетравних залишків корму протягом зимового періоду. Дослідження проводили па бджолиних сім'ях української степової породи, підібраних за принципом груп-аналогів. Умови догляду та утримання за піддослідними сім'ями були однакові. Бджолині сім'ї під час зимівлі утримували у пристосованому до зимівлі приміщенні. Кормові запаси на зимовий період, зокрема вуглеводний і білковий корм, було сформовано до 15 серпня. Кислоту протеази вносили у мед, розбавлений кип'яченою і охолодженою до 40°C водою, у корм бджолиним сім'ям дослідної групи вводили кислоту протеази із розрахунку 0,02% від маси суміші, після чого цю суміш згодовували бджолам із розрахунку 1 л за добу на бджолину сім'ю. Контрольним бджолиним сім'ям згодовували суміш розчиненого меду без кислоти протеази. Підгодівлю бджіл проводили до накопичення у кожному стільнику бджолиного гнізда 2,8–3 кг корму. Встановлено, що за споживання бджолами вуглеводного корму з умістом 0,02% кислоти протеази відхід бджіл за зимовий період у середньому в сім'ях дослідної групи становив 11,6%. Водночас у їх аналогів з контрольної групи цей показник був у межах 18,1%. Таким чином, у бджолиних сім'ях дослідної групи за зимовий період у середньому загинуло на сім'ю на 6,54% менше бджіл порівняно з контролем. Відхід бджіл у сім'ях контрольної групи коливався від 5,9 до 46,7%. У дослідній групі цей показник був дещо нижчим і знаходився в межах від 5,3 до 20%. Збереження сили бджолиних сімей в середньому на сім'ю протягом зимового періоду в дослідній і групі становило 88,4%, у контрольній — 81,9%, у разі споживання бджолами корму з кислотою протеазою кількість неперетравних залишків корму за зимовий період була нижчою на 7,9%.

УДК 638.124.5

2014.4.307. ВОЩИНА С УВЕЛИЧЕННИМИ ЯЧЕЙКАМИ / Чашухин В.А., Лаптева І.С. // Пчеловодство. — 2014. — № 7. — С. 17–18. — Библиогр.: 6 назв.

Бджоли медоносні, вощина, діаметр комірки.

Розглянуто можливість використання вощини зі збільшеним діаметром комірок для виведення бджолиного розплоду. Об'єктивно передумовою для збільшення комірок вощини була різниця в розмірах медоносних бджіл неоднакового географічного походження. Більшою масою і розмірами виділяються, наприклад, темні лісові або середньоросійські бджоли. У всіх без винятку гніздах бджоли швидко її відбудовували. Лише в деяких матки спочатку ігнорували укрупнені осередки для відкладання яєць. Бджоли заповнювали їх нектаром, але зі збільшенням кількості стільників, побудованих на новій вощині, матки відновлювали яйцекладку. Горбатий розплід з'являвся спорадично лише в червні та на початку липня на окремих комірках і не у всіх гніздах. Наступного року перед головним медозбором провели відбір новонароджуваних робочих особин. Для морфометричного обстеження спеціально відібрали бджіл з масою понад 120 мг. Проведено зважування 51 карпатської бджоли та визначено середню масу $113,1 \pm 0,77$ мг при невеликій мінливості результатів в інтервалі 102–125 мг. З мінливістю в межах 108–143 мг маса 56 середньоросійських бджіл у середньому мала значення $127,2 \pm 0,95$ мг. Проведено морфометричне обстеження виведених бджіл (табл. 1). Установлено, що вощину з діаметром комірки 5,6 мм бджолині сім'ї без проблем використовують для виведення робочих особин із збільшеною масою тіла.

УДК 638.13:504.054:631.42:546.79

2014.4.308. РОЗПОДІЛ РАДІОНУКЛІДІВ У ВЕРТИКАЛЬНОМУ ҐРУНТОВОМУ ПРОФІЛІ МЕДОНОСНИХ УГІДЬ / Разанов С.Ф. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10 (105). — С. 85–88. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 543817.

Ґрунт, ^{137}Cs , ^{90}Sr , ґрунтовий профіль, медоноси (с.-г., луків, лісових насаджень, лісосмуг, парків).

Показано розподіл ^{137}Cs і ^{90}Sr у ґрунтовому профілі медоносів: с.-г., луків, лісів, лісосмуг та парків. Установлено, що через 26 років після аварії на Чорнобильській АЕС в умовах Вінниччини глибина проникнення ^{137}Cs і ^{90}Sr у вертикальному профілі ґрунту становила: на території с.-г. медоносів — 50–60 см, луків — 40–50 см, лісів — 30–40 см, лісосмуг — 40 см, парків — 40–50 см. Найвища концентрація ^{137}Cs (93,2%) і ^{90}Sr (82,61%) на с.-г. угіддях зосереджена у 30 см глибини, а на ґрунтах луків, лісів та лісосмуг — переважно у 10 см прошарку ґрунту. Глибина проникнення ^{90}Sr у ґрунтовому профілі на території с.-г. угідь, луків, лісів, лісосмуг та парків була вища відповідно на 20, 25, 33, 33 та 25% порівняно з ^{137}Cs .

УДК 638.144

2014.4.309. ПІДГОДІВЛЯ СІМЕЙ У СІЧНІ-ЛЮТОМУ / Ольшевський К., Богач А. // Бджоляр. — 2014. — № 1. — С. 13–15.

Бджоли, підгодівля бджіл, щільник, паста медово-цукрова.

Визначено, що найважчий перебіг зимівлі бджолосімей триває з кінця січня — початку лютого і до першого весняного обльоту. Вже наприкінці січня — на початку лютого бджолосімей може бракувати кормових запасів. Незважаючи на те, що у сім'ї ще є достатньо корму, на бічних рамках гнізда, центральних рамках його може бути вже мало, бо під час заготівлі на них міг бути розплід, тому в цей час їх потрібно підгодовувати медово-цукровою пастою. Медово-цукрова паста — це переважно сахароза, скріплена невеликою кількістю меду. Щоб такий корм переробити, бджолам потрібна вода. Окрім того, для такої переробки корму бджоли мають виділяти спеціальні ферменти у глоткових залозах, а їх потрібно "берегти" для весняного розвитку бджолосімей, тобто для продукції молочка. Оптимальний корм у такому випадку — це медовий щільник (для цього підставляють кілька запечатаних рамок з кормом). Техніка підставлення кормових рамок така: на початку лютого у кожній сім'ї на пасіці над центром гнізда розмістили кормову рамку. Однієї сторони рамки висунути на 2–3 тижні. Корм на кормових рамках не потрібно розпечатувати, щоб мед не стікав на бджіл.

УДК 638.145

2014.4.310. СТВОРЕННЯ НОВИХ БДЖОЛОСІМЕЙ / Черв Д., Дружбяк А. // Бджоляр. — 2014. — № 1. — С. 22–26.

Пасіка, бджолині сім'ї, утримання бджіл, вулики.

Описано заходи, необхідні для проведення роботи на пасіці у наступному сезоні. Перш за все, слід з'ясувати такі питання: яку чисельність сімей планується утримувати (якщо необхідно розширити пасіку, то слід чітко визначитися якими методами і в які періоди часу проводити пов'язані з цим роботи); які медозбори будуть використані (відповідно до цього на мобільних пасіках складають план кочівель та особливості підготовки бджолосімей до різних медозборів); які протиройові заходи проводитимуться на пасіці; скласти чіткий план щодо одержання молодих та заміни старих маток, формування відводків тощо. Застосування на пасіках раціональних технологій утримання бджіл, створення нових сімей штучним способом надає такі переваги: уможливорюється вибір найбільш оптимального терміну поділу бджолиних сімей; уникнення втрат у виробництві товарного меду; вибору найкращих сімей для розмноження, а також вирощування бджолиних маток; зменшення обсягу фінансових витрат на обслуговування пасіки; зменшення втрат, спричинених імовірними втечами роїв з пасіки; створення добрих умов для проведення планувань на пасіці. Описано два методи створення нових бджолиних сімей. Поділ сімей "напівльоту" — це найчастіше використовуваний метод, спричинений поділу сімей у період інтенсивної льотної діяльності бджіл. Для поділу завжди обирають найкращі бджолосім'ї, які мають у гніздах щонайменше 8 рамок з розплідом, однакову при-

датним щодо формування нових сімей як перед головним медозбором, так і під кінець цього періоду. Перевагою цього методу є рівномірний поділ сім'ї, зокрема бджіл різного віку, розплоду, меду та перги. Це дає змогу бджолосім'ям швидко набрати силу та повноцінно підготуватися до зимівлі. Недоліком цього методу є те, що відібрані для поділу сім'ї повинні бути сильними, а поділ часто відбувається в період, коли їх кількість є вже невелика. За методу "нальоту на матку" (злітання бджіл до матки) використовують явище повернення бджіл до місця, з якого вони вилітали. Від сім'ї, призначеної для поділу, забирають матку разом з кількома щільниками з розплодом та молодими бджолами, які їх обсідають, і переносять до нового вулика. За інтенсивного льоту бджіл на місце сім'ї, яку ділять, встановлюють цей новий вулик, а все, що залишилося від основної сім'ї, разом з вуликом переносять в іншу частину точки. Внаслідок цієї операції всі льотні бджоли увійдуть до нового вулика.

УДК 638.15

2014.4.311. ПІГІЄНА НА ПАСІЦІ — БОРІТЬБА З ХВОРОБАМИ БДЖІЛ / Мержва М. // Бджоляр. — 2014. — № 1. — С. 25–26.

Пасіка, заходи гігієни, бджоли, стільники, вощина.

Описано основні заходи гігієни на пасіці. Найважливіше щороку замінювати щільники — бджоли повинні зимувати в рамках, відбудованих у поточному сезоні. На старих чорних рамках, з яких вийшло декілька поколінь бджіл, є багато бактерій та паразитів. Таким чином, замінюючи рамки ми приносимо сім'ї користь, а саме: видаляємо бактерії з вулика; з комірок не виходять карликові бджоли, бо у багаторазово використовуваних зачервлених комітках залишаються рештки коконів бджіл, що призводить до зменшення наступних поколінь, а це позначиться на їхній медовій продуктивності; обмежують ройовий стан під час найбільшого розвитку сім'ї. Навесні, відразу після першого очисного обльоту, необхідно забрати з вулика і спалити чи закопати зимовий підмор бджіл. Навесні унеможливується потрапляння бджіл до вуликів і рамок з кормом тих сімей, які осипалися взимку. Після першого обльоту на пасіці встановлюється напувалка з чистою водою. Гігієна на пасіці дуже важлива, незалежно від розміру пасіки чи типу вуликів.

УДК 638.154

2014.4.312. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГНИЛЕЦЬ — НЕДООЦІНЕНА ЗАГРОЗА / Гайда А., Топольська Г., Богач А. // Бджоляр. — 2013. — № 12. — С. 18–24.

Бджоли, хвороба бджіл, європейський гнилець бджіл, бактерії.

Описано хворобу бджіл — європейський гнилець (*Putrefactio larvae*), що є дуже заразною хворобою відкритого розплоду, яку спричиняє бактерія *Melissococcus plutonius* — цією бактерією можуть уражатися личинки в будь-якому віці. Часто до цієї хвороби долучаються інші бактерії, які значно ускладнюють її перебіг і спричиняють зміни у закритому розплоді. Представлено історію дослідження цієї хвороби, причини її виникнення, симптоми, діагностику. Розглянуто стійкість до умов середовища та розвиток бактерії *M. plutonius*. Наведено заходи, необхідні для запобігання захворюванню та розповсюдженню хвороби.

УДК 638.157

2014.4.313. БАЦИЛЛИ ПРОТИВ МОЛИ / Шульга Н.Н., Рябуха В.А., Шульга І.С., Дикуніна С.С., Дудкіна Д.В. // Пчеловодство. — 2014. — № 3. — С. 24–25. — Библиогр.: 2 назв.

Велика воскова міль, личинка воскової молі, препарати, Bacillus thuringiensis RCAM 00045.

Вивчали вплив препарату, що містить *Bacillus thuringiensis* RCAM 00045, на личинки (гусінь) великої воскової молі. Виробничі випробування препарату проводили на приватних пасіках, обробляючи стільники водною суспензією Bt, що містить 1×10^8 спор/мл. Ураженість сімей личинками воскової молі — не менше 20%. Препарат спор і дельта-ендотоксину Bt застосовували з розрахунку 20 мл на одну вуличку. При огляді вуликів через два тижні після обробки препаратом Bt живих личинок молі не виявлено, протягом сезону в оброблених вуликах личинок воскової молі не спостерігали. При

обробці сімей препаратом Bt загибелі бджіл не відзначено. Виробничі випробування препарату Bt показали 100%-ву ефективність застосування його проти личинок великої воскової молі і нешкідливість суспензії для бджіл. Результати виробничих випробувань дають змогу рекомендувати препарати, що містять Bt RCAM 00045, для боротьби з личинками великої воскової молі.

УДК 638.178.2

2014.4.314. ТЕХНОЛОГІЯ ПОЛУЧЕННЯ МОНОФЛОРНОЇ ПИЛЬЦІ-ОБНОЖКИ / Ломаєв Г.В., Петушин А.В. // Пчеловодство. — 2014. — № 3. — С. 52–54. — Библиогр.: 6 назв.

Монофлорний пилко-обніжка, фотосепарація, колірний спектр, сортувальний пристрій.

Розглянуто технологію виробництва монофлорного пилку. В її основі лежить фотосепарація пилку-обніжка з подальшою перевіркою ботанічної приналежності пилкових зерен у гранулі з використанням комп'ютерного аналізу. Сортування монофлорного пилку-обніжка засновано на аналізі колірного спектра з подальшим порівнянням з базою еталонів спектрів.

УДК 638.178.2:631.8:[546.36+546.42]

2014.4.315. ВПЛИВ ОРГАНІЧНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА ПИТОМУ АКТИВНІСТЬ ЦЕЗІЮ-137 ТА СТРОНЦІЮ-90 У КВІТКОВОМУ ПИЛКУ / Гуцол Г.В. // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10. — С. 88–91. — Библиогр.: 6 назв. Шифр 543817.

Радіонукліди, ^{90}Sr , ^{137}Cs , квітковий пилко, питома активність, коефіцієнт накопичення, добрива органічно-мінеральні.

Вивчено вплив органічно-мінеральних добрив на питому активність ^{137}Cs і ^{90}Sr у квітковому пилку. Дослідження проводили в умовах Центрального Лісостепу та Полісся України. Для вивчення впливу органічно-мінеральних добрив на питому активність ^{137}Cs і ^{90}Sr та коефіцієнт накопичення їх у квітковому пилку було задіяно 8 ділянок для вирощування кукурудзи. Обробіток ґрунтів та догляд за посівами були однаковими. Ділянки різнилися за видами застосовуваних органічно-мінеральних добрив та способами їх внесення. Установлено зниження в пилку кукурудзи питомої активності ^{137}Cs за використання препаратів кропмат, вігро-28, калію хлористого з рістконцентратом, суперфосфату подвійного з кропмаксом та суперфосфатом подвійним з рістконцентратом; а стронцію-90 — у разі застосування вігро-28, калію хлористого з кропмаксом, суперфосфату подвійного з кропмаксом, суперфосфату подвійного з рістконцентратом. Крім того, встановлено підвищення коефіцієнта переходу ^{137}Cs і ^{90}Sr у пилко за використання рістконцентрату.

УДК 638.222/224:638.238.241

2014.4.316. ВИКОРИСТАННЯ ПРЕПАРАТУ "ЙОДИС-КОНЦЕНТРАТ" У ЛІСОВОМУ ШОВКІВНИЦТВІ (СТАН ПИТАННЯ) / Максін В.І., Аретинська Т.Б., Трокоз В.О., Черниш О.А., Мельниченко В.М., Ярошук А.П. // Біоресурси та природокористування. — 2014. — Т. 6, № 3/4. — С. 16–22. — Библиогр.: 29 назв.

Шовкопряд, годівля шовкопряда ("Йодис-концентрат"), збереженість і життєздатність шовкопряда, продуктивність шовкопряда, обробка греди шовкопряда, шовкоконсульт.

Описано результати багаторічних експериментів та запропоновано використовувати "Йодис-концентрат" (ЙК) при відгодівлі дубового шовкопряда. Наведено характеристику препарату ЙК й розглянуто шляхи його застосування. Розписано використання ЙК для обробки греди дубового шовкопряда. Встановлено, що грена без обробки містила на своїй поверхні значну кількість мікроорганізмів (бактерії, спори грибів, мікроспориїдів і вірусів), спроможних викликати низку захворювань різної етіології і, як наслідок, масову загибель гусені на відгодівлі. При обробці греди нативним ЙК з концентрацією розчину 50 і 20% зареєстровано повну відсутність росту колоній мікроорганізмів при дослідженні трьох послідовних змивів із греди (визначали значний ріст колоній бактерій і грибів на поживних середовищах після одного змиву: відповідно 1,6 і 4,0% для бактерій та 1,6 і 5,0% для грибів порівняно з контрольним варіантом з формаліном). Обробка греди ЙК сприяла підвищенню подальшої біологічної про-

дуктивності та життєздатності дубового шовкопряда. Визначено, що за використання 50%-го розчину ЙК забезпечується збільшення оживлення греди в перший день відродження на 13,5% у дубового і на 9,9% у шовковичного шовкопрядів, а обробка гусені у період інкубації сприяла підвищенню її виживання на 10,9 у дубового і на 9,1% — у шовковичного шовкопрядів, збільшенню врожаю коконів шовковичного шовкопряду на 12,5% та кількості сортових коконів на 5,6%. Наведено результати досліджень щодо розробки нових прийомів використання ЙК у процесі відгодівлі здорової і потенційно хворої гусені дубового шовкопряду. Встановлено, що використання ЙК з різним умістом біологічно активного

йоду шляхом обробки корму гусені, стимулює показники продуктивності шовкопрядів: підвищує плодючість метеликів та рівень виживання гусені, збільшує масу коконів і оболонки. Розглянуто використання ЙК як консерванту (1 л ЙК на 1 кг листя) корму дубового шовкопряду, при цьому на 7–12 діб подовжується термін його зберігання та збільшується рівень виживання гусені на 6–10%; період відгодівлі скорочується на 7,4% у самок та на 4,4% у самців, а шовконосність — на 1,2 і 2,3% відповідно. Визначено, що годівля гусені дубового шовкопряду листям, обробленим ЙК (30 мг/дм³), покращує її фізіологічний стан — підсилює процес диференціації гемоцитів, інтенсифікуються біосинтез, обмін і накопичення білка.

639.2/.6 Рибне господарство. Аквакультура

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ТРЕТЯК О.М.

УДК 639.215:639.3.034

2014.4.317. МОРФОГІСТОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕПРОДУКТИВНОЇ СИСТЕМИ КРАСНОПІРКИ ЗВИЧАЙНОЇ (*SCARDINIUS ERYTHROPTALMUS*) ЗАПОРІЗЬКОГО ВОДОСХОВИЩА / Безхутра-Ярова Д.В. // Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології: матеріали VII Міжнар. іхтіолог. наук.-практ. конф. — Херсон, 2014. — С. 16–19. Шифр 544619.

Краснопірка звичайна, Запорізьке водосховище, потенціал репродуктивний, популяція.

Вивчали умови та особливості формування і відтворення популяції краснопірки звичайної (*Scardinius erythrophthalmus*) у Запорізькому водосховищі. Для дослідження репродуктивного потенціалу популяції краснопірки яєчники самиць відбирали на різних стадіях зрілості, яку визначали візуально та гістологічно. Визначено, що станом на 2014 р. віковий склад краснопірки включає 5 вікових класів (4–8-річки), а ядром популяції є 5–6-річні особини, що вказує на стійке домінування старших вікових груп. Показники абсолютної плодючості коливаються в межах від 11,66 до 55,20 тис. ікринок. Співвідношення самок і самців у нерестовій популяції — 1:1. Наведено опис і розмір ооцитів досліджуваних риб на кожній фазі дозрівання. Відзначено негативний вплив факторів навколишнього середовища на ріст і розвиток статевих клітин риб. Установлено, що у водоймах з антропогенним впливом збільшуються показники індивідуальної абсолютної плодючості краснопірки та спостерігається асинхронність розвитку ооцитів. Все це позначається на фізіологічному стані риб, відбивається на біологічних показниках, а також впливає на розмірно-вікову і статеву структуру популяції.

УДК 639.215:639.313

2014.4.318. НАКОПИЧЕННЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У *PERCA FLUVIATILLIS* ТА *CARASSIUS CARASSIUS* 3 р. ЗБРУЧ / Андрусишин Т.В., Грубінко В.В. // Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології: матеріали VII Міжнар. іхтіолог. наук.-практ. конф. — Херсон, 2014. — С. 16–19. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 544619.

Карась, окунь, важкі метали (печінка, кістки, зябра, м'язи риб).

Визначали вміст та розподіл важких металів (ВМ) протягом літнього періоду (червень–вересень) у тканинах та органах тіла риб, відібраних з природної водойми (р. Збруч). Для дослідження відбирали статевозрілі особини окуня звичайного та карася. Вміст ВМ (Cu, Pb, Mn, Fe, Co, Ni, Cd, Zn) визначали кожного місяця у печінці, м'язах, кістках та зябрах риб. Установлено, що ВМ накопичуються тканинами та органами досліджуваних риб по-різному, причиною чого є фізіологічні відмінності, специфіка адаптації до середовища існування, спосіб життя та характер трофічних зв'язків. Визначено, що такі ВМ як Pb (липень–вересень) і Mn (червень–липень) накопичувалися переважно у кістках риб; Fe — у печінці (червень–липень), у кінці періоду (вересень) значно збільшувався його вміст у зябрах; Co — у карася накопичуються у печінці (червень), у окуня зафіксовано значне накопичення його у

кістках, а у липні–вересні найвищий його рівень у кістках обох видів риб; найвищий вміст Ni виявлено у кістках риб у червні, однак в окуня у липні найвищий вміст його у м'язах, а у карася — в печінці; Cd — найбільше в окуня у кістках і м'язах, у карася — в печінці та кістках; Zn — найбільшу концентрацію виявлено у зябрах карася, а в окуня у кістках і печінці (метал накопичується більше в організмі карася, ніж у окуня). Встановлено, що кількісно Fe та Zn характеризуються найвищим з досліджених металів вмістом у тканинах та органах риб. У цілому більшість металів накопичується в печінці та кістках, а м'язи та зябра не є типовими депо для ВМ.

УДК 639.3:03:502(477.7)

2014.4.319. ЕКОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА РИБОПОСАДКОВОГО МАТЕРІАЛУ КОРОПОВИХ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ: наук. монографія / Шерман І.М., Данільчук Г.А., Незнамов С.О., Лошкова Ю.М., Воліченко Ю.М. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 228 с. — Бібліогр.: 165 назв. Шифр 544314.

Короп (рибопосадковий матеріал), риби рослинодні, технологія виробництва корокових.

Представлено результати тривалих досліджень з екології та технології виробництва рибопосадкового матеріалу коропа, білого і строкатого товстолобиків, білого амура в спеціальних рибничих господарствах півдня України. Запропоновано оптимальні технологічні параметри виробництва залежно від цільового призначення рибопосадкового матеріалу на фоні абіотичних та біотичних факторів середовища. Встановлено, що проведені дослідження відкривають обґрунтовані можливості прогнозування результатів виробництва рибопосадкового матеріалу у відповідних умовах за програмованими складовими, що визначають ефективність рибогосподарської діяльності.

УДК 639.3:504.5:615.3.022.532

2014.4.320. ОЦІНКА ВПЛИВУ НАНОАКВАЦИТРАТИВ ЦИНКУ ТА МІДІ НА ДИНАМІКУ РОСТУ МОЛОДІ РИБ *CYPRINUS CARPIO* L. / Кравченко О.О., Максін В.І., Злацький І.А. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. — К.: ВЦ НУБіП України, 2014. — Вип. 204. — С. 91–97. — (Сер. Біологія, біотехнологія, екологія). — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 544634.

Риби, наноаквацитати, гідроєкосистеми, токсичність, швидкість росту риби.

Проведено аналіз впливу різних концентрацій наноаквацитатів міді та цинку на молодь *Cyprinus carpio* L. за показниками зміни маси та питомої швидкості росту. Дослідження здійснювали на базі навчальної науково-виробничої лабораторії рибництва ВП НУБіП України. Для досліду було відібрано двотижневі однорозмірні особини *C. carpio* L., з яких сформували по 4 групи (10 екз. у кожній) для двох варіантів досліджень: 1-ша — контрольна (без препаратів); 2-га — концентрація наноаквацитату міді у першому варіанті досліду і цинку — у другому варіанті у воді дорівнювала 0,01 мг/дм³; 3-тя — 0,05 мг/дм³; 4-та гр. — 0,1 мг/дм³.

Визначено, що динаміка росту молоді риб за дії концентрацій 0,01; 0,05 та 0,1 мг/дм³ наноаквацитів міді майже не відрізняється від показників маси тіла риб у контролі; помітні зміни зафіксовано лише з 4-го тижня у 4-й групі (знижуються прирости живої маси). Аналогічні показники були зафіксовані за дії наноаквацитів цинку. Протягом усього дослідження спостерігалась помірна позитивна динаміка росту риби дослідних груп порівняно з контролем. Побудовано графіки зміни маси тіла за дії різних концентрацій наноаквацитів міді та цинку, де суттєвих коливань чи відхилень значень показників не зафіксовано, але для показника питомої швидкості росту характерна значна амплітуда флуктуацій (рис.). Установлено різке відхилення значень досліджуваного показника у варіантах з концентраціями 0,05 мг/дм³ та 0,1 мг/дм³ порівняно з контрольним. Постійне зниження питомої швидкості росту (з 2-го по 3-й тиждень) вказує на наявність додаткових лімітуючих факторів. Отримані результати свідчать про токсичний ефект наноаквацитів щодо молоді риб за концентрацій 0,05 мг/дм³ та 0,1 мг/дм³.

УДК 639.3:575.113:636.03

2014.4.321. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНЕТИЧНОЇ СТРУКТУРИ БІЛОГО І СТРОКАТОГО ТОВСТОЛОБИКІВ / Борисенко Н.О., Нагорнюк Т.А., Тарасюк С.І. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2013. — Вип. 4(76), т. 2, ч. 2. — С. 12–17. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 544174.

Товстолобик білий, товстолобик строкатий, маркери генетики-біохімії, структура генетична, алелі, генотип, гетерозиготність.

Представлено результати аналізу генетичної структури білого (*Hypophthalmichthys molitrix*) і строкатого (*Aristichthys nobilis*) товстолобиків, які вирощуються у Лиманському ДВСРП Харківської області. У різних видів товстолобиків вивчено особливості розподілу алельних варіантів, фактичних і очікуваних генотипів, рівня середньої гетерозиготності та генетичної мінливості за використання 6 генетико-біохімічних систем крові — локусів трансферину (TF), преальбуміну (Pralb), естерази (EST, КФ 3.1.1.1), малатдегідрогенази (MDH, КФ 1.1.1.37), малік-ензиму (ME, КФ 1.1.1.40) та карбоангідрази (CA, КФ 4.2.1.1). Виявлено видоспецифічні особливості генетичної структури товстолобиків за частотою алельних варіантів локусів Pralb і фенотипів TF. Спостерігається перевага фактичного рівня гетерозиготності над очікуваним за локусом CA у білого товстолобика та локусами Pralb, EST у строкатого товстолобика. Встановлено, що фактичний і очікуваний рівень середньої гетерозиготності в обох видів значно не відрізнявся і становив 57,8% (очікуваний 47,9%) у білого та 64,5% (очікуваний 49,8%) у строкатого товстолобиків.

УДК 639.3:597.556.333.1

2014.4.322. РЫБЫ СЕМЕЙСТВА БЫЧКОВЫЕ (PERCIFORMES, GOBIIDAE) МОРСКИХ И СОЛОНОВАТЫХ ВОД УКРАИНЫ: монография / Манило Л.Г. — К.: Наук. думка, 2014. — 243 с. — Библиогр.: С. 213–237. Шифр 544605.

Риби, родина бичкові, біоценози, солоність води.

На основі іхтіологічних колекційних матеріалів Національного науково-природничого музею НАН України і інших наукових даних розглянуто морфологію, біологію, поширення, промислове значення, охоронний статус і зоогеографічний склад представників родини бичкових у межах північних частин Чорного та Азовського морів. Для всіх видів бичкових наведено назви російською, українською та англійською мовами, синоніми і назви, під якими вони згадувалися у літературних джерелах. Проаналізовано особливості їх поширення з досліджуваних ділянок залежно від солоності води і у різних біоценозах. Надано таблиці для визначення їх родів і видів.

УДК 639.3:619:615.9

2014.4.323. ХАРАКТЕРИСТИКА ПАЗАРИТАРНИХ КОМПЛЕКСІВ У РИБ СТАВКОВИХ ГОСПОДАРСТВ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ / Катюха С.М., Вознюк І.О. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2014. — Вип. 25. — С. 27–29. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 544551.

Риба, паразити риб, змішані інвазії, ставкові господарства.

Проведено дослідження поширення популяцій паразитів риб та надано характеристику змішаних інвазій у ставкових господарствах на території Західного Полісся України. Матеріалом для досліджень була риба таких видів: короп, карась, білий товстолобик, строкатий товстолобик, щука, яку відбирали у ставкових господарствах різних форм власності Волинської та Рівненської областей. Вимірювали довжину та масу риби, встановлювали її вік; проводили паразитологічні дослідження. Встановлено, що в ставкових господарствах Рівненської і Волинської областей спостерігається численність різновидів паразитів як з прямим, так і диференційованим циклами розвитку. Визначено, що за 2011–2014 рр. у ставках Західного Полісся України виявлено 23 види організмів, які паразитують у риб, наведено їх опис та локалізацію у тілі риби-носія. З виявлених паразитів риб прямий цикл розвитку мають представники класів *Flagellata*, *Ciliata*, *Monogenea*, *Hirudinea*, *Bivalvia*, *Crustacea*. У більшості ставкових господарств переважають змішані інвазії паразитів. Установлено, що у риб, вилвлених у ставках Волинської області, із 13 основних поєднань паразитів найчастіше зустрічаються інвазії одночасно 3–4 видами, рідше — 5. Визначено, що у коропа, вилвленого у ставкових господарствах Рівненської області, присутні 22 різновиди поєднань паразитичних організмів (по 4–5 видів), у 3% випадків виявлено зараження риб одночасно 6 видами паразитів. У ставкових господарствах змішані інвазії відзначено у карася (по 2–3 види паразитів), білого і строкатого товстолобиків (по 3 види). Аналіз результатів досліджень підтверджує необхідність регулярного моніторингу паразитофауни риб ставкових господарств Рівненської та Волинської областей.

УДК 639.31:639.212:602.6

2014.4.324. ПОЛІМОРФІЗМ МІКРОСАТЕЛІТНИХ МАРКЕРІВ ДНК СЕВРЮГИ (ACIPENSER STELLATUS, PALLAS) / Малишева О.О., Спиридонов В.Г., Мельничук С.Д. // Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, № 3/4. — С. 11–15. — Бібліогр.: 24 назви.

Севрюга, популяція, мікросателітний аналіз ДНК, алелі, локуси, частота траплянь, генетичне різноманіття, поліморфізм.

Проведено аналіз генетичного різноманіття вирощуваної в аквакультурі популяції севрюги методом мікросателітного аналізу ДНК. Матеріалом дослідження слугувала вибірка із 32 особин ремонтно-маточного стада севрюги із ставів Дніпровського виробничо-експериментального осетрового виробничого заводу. Для молекулярно-генетичних досліджень популяції використовували чотири мікросателітні маркери ДНК — LS-19, LS-39, LS-54 і Aox-27. У досліджуваній популяції севрюги виявлено 21 алель та встановлено частоту їх траплянь: за локусом LS-19 було виявлено 5 алельних варіантів (C, D, E, F, G); LS-39 — виявився мономорфним (лише один алельний варіант J); LS-54 — 9 алельних варіантів (E, F, G, H, J, R, L, M, N); Aox-27 — 6 алельних варіантів (H, K, M, N, O, P). За розрахунками параметрів гетерозиготності було виявлено, що рівень фактичної гетерозиготності коливався від 0,875 для локусу LS-19 до 1,000 для LS-54. Рівень теоретично очікуваної гетерозиготності коливався в межах від 0,704 до 0,872 для локусів LS-19 та LS-54 відповідно. Середня фактична гетерозиготність була на рівні 0,938, тоді як середнє значення теоретично очікуваної становило 0,790, що засвідчує надлишок гетерозиготних генотипів й пов'язано з використанням у роботах з відтворення диких плідників севрюги чорноморської популяції. Встановлено, що індекс поліморфізму для севрюги коливався від 0,642 для локусу LS-19 до 0,842 для локусу LS-54. Середнє значення індексу поліморфізму становило 0,743, що підтверджує достатній рівень поліморфізму обраних маркерів для даного виду риб. Визначено, що середній показник вірогідності виключення випадкового збігу алелів дорівнював 0,872 (це засвідчує високу інформативність за цими мікросателітними маркерами). Отже, молекулярно-генетичні дослідження даної популяції севрюги показують, що в генетичній структурі зберігається висока видова різноманітність.

УДК 639.312

2014.4.325. ВПЛИВ РЕЖИМУ ГОДІВЛІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЦЬОГОЛІТОК / Данильчук Г.А., Крав-

ченко О.О., Савчук М.Г. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2014. — Вип. 3, т. 2. — С. 189–194. — Бібліогр.: 2 назви.

Цьоголітки коропа і білого товстолобика, вирощування коропа і білого товстолобика, режим годівлі рослиноїдних риб, репродуктивність.

Досліджували вплив режимів годівлі на ефективність вирощування цьоголіток коропа і рослиноїдних риб у полікультурі. Вивчено вплив кратності годівлі на середню індивідуальну масу та вихід цьоголіток, репродуктивність вирощувальних ставів та кормові витрати. Визначено економічну ефективність та оптимальний режим вирощування рибосадкового матеріалу. Дослідження проводили в умовах ТОВ "Миколаївське с.-г.-рибоводне підприємство" у трьох вирощувальних ставах (загальна площа — 32 га): 1-й — кратність годівлі двічі на день; 2-й — чотири; 3-й — шість разів на день. В якості корму використовували комбікорм для цьоголіток К-111/1, фактичний вміст перетравного протеїну становив не менше 26%. Установлено, що збільшення кратності годівлі позитивно вплинуло на всі основні показники вирощування цьоголіток. Отримані результати по коропах мали закономірний характер, а відносно білого товстолобика — в усіх варіантах експерименту у кишкового траті білого товстолобика були присутні комбікорми, що вплинуло на використання кормів за рахунок споживання ним пилкоподібних фракцій, які не могли бути використані коропом. Визначено, що збільшення кратності годівлі (до шести разів) вплинуло на ефективність вирощування цьоголіток коропа у полікультурі з білим товстолобиком: середня маса коропа порівняно з іншими варіантами зросла на 9,5–15,3%, білого товстолобика — на 17,4–22,4%; вихід коропа — на 2,2–3,9%, білого товстолобика — на 2,5–6,2%; репродуктивність — на 24,4–44,5%; загальні витрати корму зменшились на 18,2–31,3%. Прибуток на 1 га у третьому варіанті дослідів перевищував другий майже у 2 рази, перший — у 6 разів, рентабельність відповідно у 4 і 2 рази.

УДК 639.371.52:575

2014.4.326. ХРОМОСОМНИЙ ПОЛІМОРФІЗМ УКРАЇНСЬКИХ КОРОПІВ ДП СГЦР "ПОДІЛЛЯ" / Глушко Ю.М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2013. — Вип. 4 (76), т. 2, ч. 2. — С. 34–42. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 544174.

Коропи української рамчастої та лускатої порід, каріотип, хромосомні аберації, геномні мутації.

Проведено дослідження каріотипу коропів української рамчастої та лускатої порід дослідного підприємства СГЦР "Поділля". Встановлено, що коропи даних порід характеризуються кількісним та структурним хромосомним поліморфізмом. Диплоїдне число хромосом у групі рамчастої коропа знаходилось у межах $2n=98-102$. Порівнюючи хромосомні формули рамчастої коропа з диплоїдним числом $2n=100$, відповідно до розміщення центромери, було помічено відмінності за кількістю мета-, субмета- та акроцентричних хромосом. Аналіз кількості хромосомних плечей (NF) у даних особин показав, що плечовий індекс знаходився в межах від 144 до 148. Диплоїдне число хромосом у групі лускатої коропа знаходилось у межах $2n=98-102$. Порівняльний аналіз лускатої коропа з каріотипом $2n=100$ також продемонстрував структурний хромосомний поліморфізм. Кількість метацентричних хромосом знаходилась в межах від 10 до 12, субметацентричних — від 30 до 34, субтело- та акроцентричних — від 54 до 58. Плечовий індекс (NF) у особин даної породи знаходився в межах від 142 до 146. У процесі досліджень нормального каріотипу коропів української рамчастої та лускатої порід було виявлено метафазні пластинки з порушеннями хромосомного набору. Статистично достовірних міжгрупових відмінностей за кількістю анеуплоїдних та поліплоїдних клітин не виявлено, проте встановлено, що рамчасті коропи характеризувалися на 5,0% вищою частотою анеуплоїдії порівняно з лускатими. З метою контролю репродуктивних властивостей племінного матеріалу коропа, постає необхідність введення в практику рибоводів-селекціонерів аналізу їх хромосомного поліморфізму та рівня соматичного мутагенезу.

619 ВЕТЕРИНАРІЯ

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН БУСОЛ В.О.

УДК 619:602.4:611—018.46:636.1

2014.4.327. БІОЛОГІЧНА АКТИВНІСТЬ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН ІЗ КІСТКОВОГО МОЗКУ КОНЯ / Мазуркевич А., Малик М., Ковпак В., Харкевич Ю. // Тваринництво України. — 2014. — № 2. — С. 21–24. — Бібліогр.: 7 назв.

Культивування стовбурових клітин, коні, мозок кістковий, клітини моноклеарні, мезенхімальні стовбурові клітини.

Метою досліджень була апробація та вдосконалення способу одержання фракції моноклеарних клітин кісткового мозку (КМ) коней, збагаченої популяцією мезенхімальних стовбурових клітин (МСК) за допомогою центрифугування аспірату КМ у фікол-верографіновому градієнті щільності (1,074; 1,076; 1,078; 1,080 та 1,082). Встановлено, що центрифугування суспензії клітин КМ коней у градієнті щільності 1,076 є найоптимальнішим для виділення популяції клітин з найвищою проліферативною активністю при відцентровій силі 300 g. Експансія МСК становила близько 90%, тоді як клітини контрольних зразків, одержані при центрифугуванні суспензії клітин КМ у градієнті щільності 1,074, покривали поверхню культурального посуду лише на 45%, а за щільності 1,078 — 60%, 1,082 — 65%. Найнижчу проліферативну активність мала фракція моноклеарних клітин, одержана при розділенні суспензії клітин КМ коня у градієнті щільності 1,080. Експансія становила менше 20%.

УДК 619:614.31:637.12.07(083.74)

2014.4.328. ІНСТРУКЦІЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО МІКРОБІОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ / НААН, Ін-т прод. ресурсів. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2014. — 372 с. Шифр 544246.

Ветсанекспертиза, контроль молочних продуктів, молочне скотарство, мікробіологічний контроль, молочні підприємства, лабораторний аналіз, стандарти, нормативи.

Підготовлено сучасну інструкцію для державних органів і організацій, що здійснюють контроль і санітарно-гігієнічний нагляд за виробництвом харчових продуктів на підприємствах молочної промисловості України. Представлено загальні правила організації та проведення виробничого контролю, а також нормативні посилання щодо здійснення їх мікробіологічними лабораторіями. Надано науково-методичні рекомендації стосовно мікробіологічного аналізу сировини та готової продукції, а також оцінки санітарно-гігієнічного стану виробництва відповідно до сучасних санітарних вимог. У додатках продемонстровано фотокартини росту мікроорганізмів та представлено форми журналів для ведення мікробіологічного контролю.

УДК 619:615.83:636.5

2014.4.329. ВПЛИВ ЗМІННИХ ІМПУЛЬСНИХ ЕЛЕКТРОМАГНІТНИХ ПОЛІВ НАДНИЗЬКОЇ ЧАСТОТИ НА ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ В КУРЕЙ / Коняхін О.П., Решетник А.О. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 286–291. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544210.

Фізіотерапія, птахогосподарські приміщення, мікроклімат у пташниках, електромагнітне поле, кров птиці, опромінення птиці.

Констатується, що електромагнітне поле природного (ЕПП) походження є одним з важливих екологічних факторів, необхідних для відновлення нормальної життєдіяльності ор-

ганізмів. Недостатній вплив ЕПП походження може бути спричинений забрудненням штучними випромінюваннями, які значно перевищують фон ЕПП Землі і створюють умови неможливості сприйняття біологічним організмом слабких природних полів. За сучасних умов промислового виробництва продукції тваринництва і птахівництва постала потреба вивчення стану магнітної ситуації у виробничих приміщеннях та впливу його на організм тварин і птиці. Показано, що експериментальне 3-годинне опромінення курей змінним імпульсним електромагнітним полем наднизької частоти (ЗІЕМП ННЧ) сприяло вірогідному збільшенню кількості еритроцитів у крові птиці на 41,4%. Після 81 години опромінення зріс уміст гемоглобіну на 16% та загального білка у сироватці крові на 12,2%, а кількість лейкоцитів — на 25,6%. Подовження опромінення до 180 год збільшило кількість лейкоцитів у крові на 56,7%. Визначено, що короткочасне опромінення змінним імпульсним електромагнітним полем не впливає негативно на метаболічні процеси в організмі птиці.

УДК 619:616.98.578–07:57.083.33

2014.4.330. ІМУНОПЕРОКСИДАЗНИЙ ТЕСТ ДЛЯ ВІРУСОЛОГІЧНОЇ ТА СЕРОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ РЕПРОДУКТИВНО-РЕСПІРАТОРНОГО СИНДРОМУ ТА ЦИРКОВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ СВИНЕЙ / Ситюк М.П. // Вісник аграрної науки. — 2014. — № 5. — С. 27–31. — Бібліогр.: 31 назва.

Свині, цирковірусна інфекція, репродуктивно-респіраторний синдром, діагностика РРСС та ЦВС-2, імунопероксидазний тест, лабораторні дослідження.

В Україні серологічна діагностика цирковірусної інфекції (ЦВС-2) та репродуктивно-респіраторного синдрому свиней (РРСС) здійснюється виключно за допомогою тест-системи ІФА. Запропоновано альтернативний варіант використання імунопероксидазного методу (ІМ) для виявлення антигену та специфічних антитіл до вірусу РРСС та ЦВС 2-го типу в біологічних субстратах. Апробований ІМ дає можливість проводити визначення інфекційної активності вірусів РРСС та ЦВС-2 в чутливих культурах клітин MARC-145 та SK-6 відповідно, а також виявляти титри специфічних антитіл до цих патогенів у реакції нейтралізації. Детально описано етапи постановки цього тесту, наведено дані щодо необхідних реактивів та обладнання, а також особливості стосовно обліку результатів реакцій.

УДК 619:616.98:578.828.11Л–07

2014.4.331. ПОРІВНЯЛЬНО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ АРБІТРАЖНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЛЕЙКОЗУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ / Мандигра М.С., Алексєєва Г.Б., Петренко О.С. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2014. — Вип. 24. — С. 91–94. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 543908.

Лейкоз, ВРХ, методи ІФА та РІД, діагностика лейкозу ВРХ.

У 2009–2013 рр. співробітники НДВ імунологічних досліджень провели арбітражне вивчення 5890 зразків сироваток крові ВРХ методами РІД (ФГУП “Курская биофабрика”, ф. “БІОК”) та ІФА (Veterinary Medical Research & Development, USA). Звертається увага на те, що в приватному секторі господарств України постійно виявляють значну кількість тварин, інфікованих вірусом лейкозу. Найбільша кількість позитивних результатів за досліджуваний період була серед ВРХ у Сумській — 10746 випадків (3,3% від 328206 досліджуваних зразків) та Київській — 9256 (4,2% від 218434) областях. Порівняльний аналіз методів діагностики лейкозу ВРХ — ІФА та РІД — не показав достовірної переваги першого, оскільки досліджувались завідомо “позитивні” зразки та сироватки крові від тварин, які утримувались разом з РІД-позитивними тваринами. На час проведення арбітражного дослідження у сироватці крові тварин містилась достатня кількість антитіл проти глікопротеїну вірусу лейкозу ВРХ. Тому метод ІФА рекомендується використовувати на початку захворювання для більш ефективного виявлення та ізоляції хворих лейкозом тварин. Він є чутливішим і дає змогу виявляти значно нижчі рівні антитіл до вірусу, ніж метод РІД.

УДК 619:616.98:578.831.3П:615.33

2014.4.332. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ТА ІМУНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ ТЕЛЯТ ПРИ РЕСПІРАТОРНИХ ЗАХВО-

РЮВАННЯХ ЗА УМОВ ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ “ДАНОФЛОКСАЦИНУ” ТА “ЕНРОКСИЛУ МАКС” / Петришин О.Б. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 2/3. — С. 207–211. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 544210.

Захворювання респіраторні, бронхопневмонія, телята, препарати “Данофлораксин” і “Енроксил макс”, кров телят.

Серед захворювань телят за промислового ведення тваринництва бронхопневмонія становить 40–55%. Найбільш уразливий молодняк у віці від 20 діб до 4 місяців. Представлено результати досліджень, проведених на 12 телятах чорно-рябої породи віком 3,5–4 місяці, масою тіла 65–80 кг з ознаками гострих респіраторних захворювань (вологий кашель, напружене дихання, змішана задишка, серозні виділення з носової порожнини). Хворим телятам 1-ї дослідної групи підшкірно вводили ін'єкції препарату “Данофлораксин” (АТ “Галичфарм”, Україна) у дозі 6 мг/кг маси тіла або 3,3 мл/100 кг маси тіла тварини, а 2-ї дослід. гр. — “Енроксил макс” (вир-во KRKA, Словенія) у дозі 7,5 мл/100 кг маси тіла (7,5 мг енрофлораксину на 1 кг маси тіла). Аналіз гематологічних та імунологічних показників крові тварин засвідчив, що після антибіотикотерапії вищевказаними препаратами у телят на 7-му добу знизилося ШОЕ та кількість лейкоцитів до фізіологічної норми, а на 14-ту добу нормалізувався загальний фізіологічний стан. Найбільш позитивні зрушення спостерігали у телят, яких лікували “Данофлораксином” (6 мг/кг маси тіла). Конкретні дані наведено у таблицях.

УДК 619:616.98:578.833.314–07

2014.4.333. ТЕСТ-СИСТЕМА ДЛЯ ЕКСПРЕСС-ДІАГНОСТИКИ АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМЫ СВИНЕЙ МЕТОДОМ ІМУНОБЛОТТИНГА С ІСПОЛЬЗОВАНІЕМ РЕКОМБІНАНТНОГО БЕЛКА Р30 / Казакова А.С., Середа А.Д., Стрижак О.М., Живодеров С.П., Лыска В.М., Балышев В.М., Моргунов Ю.П., Шубина Н.Г., Хухорова И.Ю., Колбасов Д.В., Гусев А.А. // Ветеринария. — 2014. — № 9. — С. 52–56. — Бібліогр.: 16 назв.

Чума свиней африканська, свині, діагностика АЧС, імуноблоттинг, білки рекомбінантні, віруси, тест-системи.

Дослідженнями останніх років (2007–2013 рр.) встановлено, що африканська чума свиней поширилась у 34 регіонах Російської Федерації, де примусово було забито понад 900 тис. голів. Спостерігались випадки занесення АЧС у Білорусі та Україні. Російськими вченими описано тест-систему для експрес-діагностики АЧС шляхом виявлення вірусоспецифічних антитіл методом імуноблоттингу з використанням нітроцелюлозних імунострипів з іммобілізованим на них поліпептидом рекомбінантного білка (ПРБ) р30. Показано, що з ПРБ р30 не взаємодіють антитіла сироваток крові (СК) свиней, імунних до вірусів РРСС, хвороби Ауескі, КЧС, хвороби Тешена, а також антитіла інтактної СК свині та СК від неінфікованих АЧС диких кабанів. Якщо за використання в ІФА рекомбінантного білка рр62 у якості антигену підвищується специфічність методу до 99–100%, то для білків р30 і р54 ці значення були не більше 97 і 94% відповідно. Специфічність імуноблоттингу із застосуванням усіх трьох рекомбінантних білків становила 100%. За даними іспанських дослідників, імунодомінантний білок р30 вірусу АЧС позитивно реагує в імуноблоттингу з антитілами СК свиней на 7–9-й день після експериментального зараження. У представленому дослідженні російських учених антитіла до білка р30 виявлено у СК свині, яка знаходилась в агональному стані, на 6-ту добу після зараження вірусом АЧС штамом Ставрополь 01/08 (№ 11), а також у свиней, на яких було експериментально відтворено хронічну форму АЧС. При цьому СК свиней, імунних до вірусів РРСС, хвороби Ауескі, КЧС і хвороби Тешена, в імуноблоттингу були негативними. Визначено, що запропоновані нітроцелюлозні імунострипи з іммобілізованим на них ПРБ р30 придатні для виявлення серопозитивних свиней за гострої і хронічної форми АЧС. Переваги даної тест-системи у можливості її використання в лабораторних і польових умовах. Для постановки імуноблоттингу необхідно мінімум реактивів і відсутня потреба в енергозалежному обладнанні.

УДК 619:616.98:578.833.314:615.371

2014.4.334. ВІРУС-ВАКЦИНА (АСВ) ІЗ ШТАМУ “К” ПРОТИ КЛАСИЧНОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ: ЯКІСТЬ І БЕЗПЕЧІСТЬ / Напненко О.О., Терпецька Т.О. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2014. — Вип. 24. — С. 120–123. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543908.

Чума свиней, вірус-вакцина (АСВ), штаб “К”, свині, кролі.

Представлено результати контролю якості вірус-вакцини (АСВ) зі штаму “К” проти класичної чуми свиней (КЧС) згідно з ДСТУ 5032:2008 за період з 2008 по 2013 р. щодо її якості та безпечності. Нешкідливість вакцини контролювали шляхом її введення клінічно здоровим кролям живою масою 2–2,5 кг (38 гол.) та клінічно здоровим підсвинкам ж.м. 25–40 кг (57 гол.). Усі тварини під час випробування відповідної серії вакцини залишалися клінічно здоровими, охоче поїдали корм і активно рухались, а температура їх тіла була у межах референтних показників. Для контролювання інфекційної активності вірусу у вакцині за весь період використано 228 кролів (по 12 тварин на кожну серію). Результати засвідчили, що із 19 досліджених серій вакцини лише 2 мали мінімальний титр вірусу, що допускається стандартом, тобто $3,5 \text{ Ig ID}_{50}/\text{см}^3$, а 17 володіли значним запасом активності. Загалом усі серії мали імунотену активність не нижче $4,0 \text{ Ig ID}_{50}/2 \text{ см}^3$ (жоден з вакцинованих підсвинків не загинув). Місце введення вакцини залишалось без патологічних змін, а тварини — клінічно здоровими. Водночас контрольні невакциновані підсвинки захворіли на КЧС на 4–10-ту добу і загинули. Зроблено висновок, що Херсонське державне підприємство (біологічна фабрика) випускає якісний засіб проти КЧС “Вірус-вакцину (АСВ) зі штаму “К” лапінізовану”.

УДК 619:616.98:578:615:547.678.3

2014.4.335. ФЛУОРЕНИ ВІРУЛОЦИДНОЇ ДІЇ. ПРОТИВІРУСНА АКТИВНІСТЬ “ФЛУРЕНІЗІДУ” І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ У БОРОТБІ З БІОТЕРОРИЗМОМ / Петрух Л.І. — Л., 2014. — 210 с. — Бібліогр.: 33 назви. Шифр 544152.

Флуорени новосинтезовані, препарати противірусні, хвороби вірусні.

Висвітлено цілеспрямований пошук активних противірусних лікарських засобів серед новосинтезованих флуоренів. Описано результати доклінічних досліджень нових сполук за методиками первинної оцінки противірусної активності відповідно до розділів “Юридичних аспектів фармації”. Наведено дані експериментальних досліджень активності нових похідних флуорену щодо деяких ДНК- і РНК-умісних вірусів, вірусу грипу птахів та хвороби Ньюкасла, особливо небезпечного вірусу кліщового енцефаліту. Власні дослідження автора і співавторів у науково-дослідній інноваційній діяльності спрямовані на перспективу застосування оригінальних субстанцій та лікарських форм у фармацевтичній, медичній і ветеринарній практиці. Найактивніші сполуки флуоренового ряду запропоновано для широкої фармакологічної і клінічної апробації. Одну з фармакологічних речовин доведено автором до рівня лікарського засобу — “Флуренізид”, який впроваджено в медичну і ветеринарну практику. Книга містить термінологічний словник, укладений на основі “Українсько-латинсько-англійського медичного енциклопедичного словника (4 т. К.: ВСВ “Медицина”, 2012, 2013 рр. 4 т., укл.: Л.І. Петрух, І.М. Головки).

УДК 619:616.98:579.842.14С:615.371

2014.4.336. ВПЛИВ ГІДРОФІЛЬНОГО ЕКСТРАКТУ ІЗ ЛЯЛЕЧОК ДУБОВОГО ШОВКОПРЯДА НА РЕАКТИВНІСТЬ ОРГАНІЗМУ ТЕЛИЦЬ / Трокоз В.О. // Науково-технічний бюлетень науково-дослідного центру біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК. — Д., 2014. — Т. 2, № 1. — С. 81–85. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 544096.

Телиці, резистентність телиць, вакцинація ВРХ (сальмонельоз), екстракти, ветпрепарати з дубового шовкопряду, біологічно активні речовини, імунологічний контроль.

Вплив гідрофільного екстракту (ГЕ) з лялечок дубового шовкопряду вивчали на телицях-аналогах української чорнорябої молочної породи 6–7-місячного віку (2 групи по 8 гол.). Тваринам контрольної групи підшкірно вводили фізіологічний розчин (0,1 мл/кг маси тіла), а дослідної — ГЕ (0,1 мл/кг м.т.). Через 10 діб усім тваринам наносили біологічний подразник,

в якості якого використали вакцину проти сальмонельозу. Досліджували кров: на початку досліду, через 10 діб після обробки ГЕ перед вакцинацією та через 10, 20, 30, 45 і 65 діб після вакцинації. Наведено показники гетерофільних аглютининів у сироватці крові за впливу ГЕ та неспецифічного імунітету телиць. Динаміка зміни цих показників після обробки тварин гідрофільним екстрактом із лялечок дубового шовкопряду засвідчила про зменшення негативного впливу антигенного подразника на організм телиць. Це проявилось активізацією неспецифічної резистентності організму, що спроможний був протистояти антигену без істотного залучення специфічних механізмів імунітету.

УДК 619:616.98:579.842.14С:636.5

2014.4.337. САЛЬМОНЕЛЬОЗ ПТИЦІ: КОНТРОЛЬ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ / Бойко П.К., Собко А.Ю., Сень О.М. // Сучасна ветеринарна медицина. — 2014. — № 5. — С. 31–34. — Бібліогр.: 12 назв.

Сальмонельоз птиці, птахофабрики, вакцини, контроль епізоотій.

Епізоотичний ланцюг сальмонельозу (ЕЛС) птиці має три чітко сформовані ланки: джерело збудника інфекції, механізм його передачі та сприйнятлива до збудника птиця. Наведено характеристику ланок ЕЛС та механізм заходів, яким можна ефективно контролювати епізоотичний процес інфекції у птахівничих господарствах. Зазначено, що у 2011 р. із 108 досліджених матеріалів виділено 22 ізоляти *Salmonella spp.* (20,8%), у 2012 р. із 176 — 20 (13,4%), у 2013 р. із 301 — 35 (11,6%). Ефективний контроль епізоотичного процесу сальмонельозу птиці можливий за своєчасного виявлення джерела збудника сальмонельозної інфекції за допомогою лабораторних методів діагностики. Контроль ЕЛС на ланці передачі збудника здійснюється шляхом важливих заходів: недопущення потрапляння сальмонел у повітря, корми і воду та на предмети догляду, які можуть стати пасивними факторами зараження; проведення дератизації у пташниках і на території птахівничих ферм з метою знищення там популяції мишовидних гризунів як потенційних джерел і резервуарів сальмонельозної інфекції; недопущення на птахоферму синантропних тварин, перелітних птахів, які зазвичай є резервуарами збудника; зменшення мікробного навантаження на організм птиці, тобто постійний контроль чистоти технологічних процесів; застосування дезінфектантів (“Віросан”). Контроль третьої ланки досягається шляхом активної імунізації всього сприйнятливого поголів'я птиці (СПП). Активний захист СПП у птахівничих господарствах є визначальним, тому завдання зі створення української вакцини проти сальмонельозу птиці є одним із найактуальніших на даному етапі розвитку вітчизняної ветеринарно-біологічної промисловості.

УДК 619:616.98:579.873.21Т–078

2014.4.338. БІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ L-ФОРМ МІКОБАКТЕРІЙ, ВИДІЛЕНИХ ІЗ БІОМАТЕРІАЛУ / Завгородній А.І., Палій А.П., Стегній Б.Т., Калашнік М.В. // Ветеринарна медицина України. — 2014. — № 11. — С. 9–12. — Бібліогр.: 8 назв.

Мікобактерії, туберкульоз, ВРХ, свині, діагностика туберкульозу.

Досліди проведено у 2008–2013 рр. у господарствах з вирощування ВРХ. З метою виділення L-форм мікобактерій відібрано й досліджено бактеріологічним методом 114 проб біологічного матеріалу від 87 голів ВРХ та 27 свиней, які реагували на внутрішньошкірне введення туберкуліну (ППД) для ссавців і були забиті з метою діагностики. Результати досліджень показали, що в організмі хворих тварин збудник туберкульозу *M. bovis* може циркулювати в R-, S-, L-формах і зумовлювати сенсibilізацію до туберкуліну та спричиняти розвиток туберкульозного процесу. Ріст L-форм мікобактерій на живильних середовищах спостерігали на 22,1±1,3 добу. Нестабільні L-форми мікобактерій зумовлювали гіперчутливість сповільненого типу та розвиток інфекційного туберкульозного процесу в морських свинок, а стабільні L-форми, які циркулюють в їх організмі, туберкульозних змін у внутрішніх органах не викликали. Отже підтверджено, що нестабільні L-форми мікобактерій можуть реверсувати в бактеріальну форму.

УДК 619:616.98:579.873.21Т—085:615.33

2014.4.339. ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАКТЕРИЦИДНОГО ПРЕПАРАТУ “АРГІЦИД” ЩОДО МΥСОВАСТЕРІУМ FORTUITUM / Коваленко В.Л., Гнатенко А.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2014. — Вип. 24. — С. 72–74. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543908.

Мікобактерії атипові, туберкульоз, препарат “Аргіцид”.

Досліди проводили в Інституті ветеринарної медицини НААН, м. Київ. Бактерицидну дію препарату “Аргіцид” щодо атипових мікобактерій *Mycobacterium fortuitum* (шт. 122) випробовували в концентраціях (К.): 1,0%, 2, 3, 4 і 5% за експозиції (Е.): 1, 5, 24 і 48 годин. Результати досліджень засвідчили, що “Аргіцид” у К. 1,0–4,0% за Е. 1–48 годин та в К. 5% за Е. 1–24 год володіє лише бактериостатичними властивостями стосовно атипових *M. fortuitum*, а бактерицидну дію проявляє у концентрації 5,0% за експозиції 48 год.

УДК 619:616.98:636.2/5

2014.4.340. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕТЕРИНАРНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИННИЦТВА / Горжеев В.М. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 13(108). — С. 5–9. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 544207.

Хвороби інфекційні, ВРХ молочна, птиця с.-г., годівля тварин, патологія внутрішніх органів.

Окреслено основні інфекційні хвороби тварин, виявлені в Україні в 2013–2014 рр., а також неінфекційної природи у високопродуктивних корів і птиці. Серед інфекційних тими, що наносять значні економічні збитки у світі, вважаються: африканська і класична чума свиней, ящур, блутанг, лейкоз і туберкульоз, грип і ньюкаслська хвороба птиці та ін. Зауважується, що в Україні в одному з лісництв Луганської обл. у 2014 р. (січень) виявлено труп дикого кабана, носія вірусу АЧС. Також існують ризики щодо занесення високопатогенного грипу птиці зареєстрованого в 16 країнах і хвороби Ньюкасла — у 63. Небезпечною залишається ситуація із сальмонельозу. За останні 5 років в Україні щороку сальмонельоз діагностується у 0,9–2,0% птахопідприємств. Особливо небезпечним захворюванням є сказ, який реєструється у 113 країнах світу. Щороку гине понад 55 тис. людей і більше мільйона тварин, а 15 млн людей направляють на лікування за підозрою в інфікуванні сказом. В Україні недостатньо вивчені генетичні аномалії і спадкові хвороби молочної худоби, а також спричинені порушеннями обміну речовин. Висвітлено низку хвороб молочної ВРХ, зумовлених неправильною годівлею. Щодо внутрішньої патології у птиці, то найпоширенішими хворобами, які потребують вивчення, є: у бройлерів — гепатодистрофія, сечокислий діатез, А-гіповітаміноз, нестача холіну та мангану; у курей-несучок, індиків і качок, окрім вищезазначеного, хвороби опорно-рухового апарату; у перепілок — сечокислий діатез тощо.

УДК 619:616.98—076/—078

2014.4.341. ДІАГНОСТИКА ІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ: ВІДБІР ПРОБ ДЛЯ ЛАБОРАТОРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / Прискока В.А., Загребельний В.О., Неволько О.М., Каганець О.О. // Ветеринарна медицина України. — 2014. — № 10. — С. 20–24. — Бібліогр.: 3 назви.

Лабораторні дослідження, правила відбору проб, діагностика, інфекційні хвороби тварин.

Запропоновано систематизацію та впорядкування процесу відбору проб (ВП) для лабораторних досліджень при інфекційних захворюваннях тварин. Розглянуто особливості ВП при негайній діагностиці за несподіваного спалаху інфекції та при моніторингових дослідженнях. Наведено схему обсягу вибірки проб, який необхідний для виявлення захворювання за рівня вірогідності 95% (популяція від 10 до 10000 п). Показано поетапність дій. Деталізовано методи досліджень. У Державному НДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи і регіональних лабораторіях у І-му півріччі 2014 р. за “негайної діагностики” у свиней виявлено збудників дизентерії, колибактеріозу, африканської чуми, сальмонельозу та ін., у ВРХ і птиці — колибактеріозу і сальмонельозу. Збудника сказу виявили у ВРХ, ДРХ, вовків, собак, котів, куниць, борсуків, лисиць, єнотів. За моніторингових досліджень на африканську чуму тестовано 2633 проби патологічного матеріалу та 59 проб сироваток крові

від диких свиней. Результати у І-му півріччі були негативні. Щодо хвороби Ауескі тестовано 1022 проби крові, з яких 309 — позитивні.

УДК 619:616.993.192—07

2014.4.342. ДІАГНОСТИКА ТОКСОПЛАЗМОЗУ ТВАРИН / Березовський А.В., Якубчук О.М., Галат В.Ф., Галат М.В., Рибальченко Д.Ю., Небещук Л.В. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2014. — Вип. 15, № 1. — С. 221–224. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543804.

Токсоплазмоз, діагностика токсоплазмозу, тест-системи токсоплазмозу, експрес-методи, кози, коти.

Досліджували зразки сироваток крові (СК) 30 безпрорідних котів із притулку для тварин “Сіріус” Київської обл. віком понад 1 рік та 50 кіз зааненської породи господарства “Золота коза” Кіровоградської обл. віком 2–6 років (2012 р.). Для діагностики токсоплазмозу (ДТ) і виявлення антитіл до збудника *Toxoplasma gondii* застосовували тест-систему ІФА фірми “Вектор-Бест” (Росія) та реагенти для вуглецевого імунологічного аналізу фірми “Medicago” (Швеція). Наведено результати порівняльного аналізу цих методів, які виявились ефективними і придатними для зажиттєвої ДТ у тварин. Так, за принципом твердофазного ІФА з використанням набору реагентів імуноферментного виявлення сумарних антитіл до одноклітинного паразитичного організму *T. gondii* з досліджених 30 сироваток крові котів “позитивних” виявлено 20, а з 50 СК кіз — 34, що становило 66,6 та 68,0% “позитивних” зразків відповідно. Другий експрес-метод вуглецевого імунологічного аналізу, що не потребує ніякого додаткового лабораторного обладнання, окрім мікроскопа, дав такі показники: 21⁺ із 30 СК котів та 33⁺ із 50 СК кіз, тобто 70 та 66% відповідно. Отже, другим методом виявлено на 2% менше “позитивних” проб за токсоплазмозу в кіз і на 3,33% більше, ніж у котів.

УДК 619:616—07:636.2.082.455

2014.4.343. ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТЕЛЯЦІЙНОГО МЕТОДУ ДІАГНОСТИКИ СТАНУ ЗДОРОВ'Я КОРІВ / Павлов М.Є., Митрофанов О.В., Могильовський В.М., Пасічник В.А., Щепетільников Ю.О., Маценко О.В., Митрофанов О.О. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2014. — Вип. 13. — С. 178–182. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 544207.

Кетоз, остеодистрофія, диспансеризація корів, діагностика хвороб корів, ВРХ голштинська, етіологія захворювань корів, годівля вагітних корів.

Показано комплекс методів діагностики хвороб корів (СВК “Україна” Зміївського р-ну Харківської обл.) голштинської породи віком 4–6 років на 10–20-ту добу після отелу. Вивчали умови утримання і годівлі, дані клінічних обстежень, показники сечі на кетонів тіла з реактивом Розера та сироватки крові (загальний білок — рефрактометром, альбуміни — нефелометричним методом, загальний холестерол — методом Ілька, креатинін — колірною реакцією Яффе, загальний кальцій — з кальційарсеназою III, неорганічний фосфор — за УФ-детекцією фосфомолібдатного комплексу, активність аспартатамінотрансферази та лужної фосфатази). Результати аналізу годівлі корів, клінічного обстеження і біохімічних показників крові засвідчили порушення у тварин білкового, ліпідного і мінерального обміну, а також функцій серця, печінки, нирок і кісткової тканини. Ці порушення взаємопов'язані і мають спільну етіологію. Корми мали дефіцит за перетравним протеїном, сиром клітковиною, крохмалем, цукрами, фосфором, купрумом, цинком, манганом і кобальтом. Цукрово-протеїнове відношення раціону становило 0,5, а відношення кальцію до фосфору — 1,75. Спостерігали: глухість тонів серця, інколи розщеплення 1-го тону — у 13,3% тварин; слабку силу скорочення рубця — у 20,0%, збільшення перкусійних меж печінки — у 6,7%, розм'якшення останніх хвостових хребців — у 20,0%, позитивні реакції на кетонів тіла в сечі — у 13,3% корів. У сироватці крові виявлено зменшення вмісту загального білка — у 26,6%, альбумінів — у 20,0, загального кальцію — 26,6, неорганічного фосфору — у 13,3, підвищення активності АсАТ — на 26,6 та ЛФ — на 20,0%. При цьому вміст холестеролу був більший за норму у 13,3%, а креатиніну у 20,0% проб. За

результатами досліджень встановлено субклінічні прояви кетозу та остеодистрофії.

УДК 619:616–099:636.4.085:546.4

2014.4.344. ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА ДІЇ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ НА МОРФОЛОГІЧНІ СТРУКТУРИ ОРГАНІВ СВИНОМАТОК ТА ПОРОСЯТ / Тарасенко Л.О., Селіна В.О. // Аграрний вісник Причорномор'я: зб. наук. пр. / Одес. ДАУ. — О., 2013. — Вип. 70: Біол. науки. — С. 98–101. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 544060.

Гігієнічна оцінка, важкі метали, свині, токсиканти, ембріотоксичність важких металів.

Об'єктом досліджень були зразки органів і тканин свиноматок ($n = 3$) і новонароджених поросят української білої породи АФ “Дністровська” Арцизького р-ну Одеської обл. Показано, що споживання свиноматками кормів, забруднених важкими

металами (ВМ) — Cd, Cu, Pb, Zn — зумовило кумулювання їх в організмі поросят. Зокрема, перевищення вмісту Cd в печінці, нирках, легенях, серці, селезінці новонароджених поросят порівняно з організмом свиноматок становило: в 1,17; 1,20; 0,11; 5,45 і 1,5 раза відповідно, а в головному мозку та лімфовузлах — у 18,2 та 20,4 раза відповідно. Рівень кадмію в нирках, печінці, селезінці, легенях, жировій тканині поросят перевищував ГДК в 16,2; 5,4; 15,8; 9,6; 2,7 та 2,4 раза (0,05 мг/кг). Отже, доведено високу ембріотоксичну дію ВМ. Накопичуючись в органах і тканинах поросят, вони впливають на їх морфологічні структури. Встановлено вогнища зернистої дистрофії епітелію ниркових каналців, зернисту дистрофію гепатоцитів печінки поросят, гіперплазію ретикулярної тканини в червоній і білій пульпі селезінки за типом “гранульом”, вогнища ателектазу в легеневій тканині, інфільтрацію її клітинними лімфоїдними елементами.

663/665 ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ 637 ПРОДУКТИ ТВАРИННИЦТВА

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН ЛУКАНІН О.С.

УДК 637.1:338.2

2014.4.345. МОЛОЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / Сіра Ю.В., Коваленко О.В. — К.: ННЦ “ІАЕ”. — 2014. — 90 с. — Бібліогр.: 42 назви. Шифр 544107.

Промисловість молочна, продукція молочна, молокопродукти.

Викладено аспекти розвитку ринку молочної продукції в сучасних умовах становлення вітчизняної економіки під впливом зовнішніх і внутрішніх ризиків. Проаналізовано сучасний стан та ефективність використання ресурсного потенціалу галузі, кон'юнктуру ринку, проведено моніторинг цін, визначено зміни рівня та структури виробництва молока і молокопродуктів і їх споживання, виявлено вузькі місця та обґрунтовано основні напрями розвитку всіх його складових як у вітчизняному, так і світовому вимірі.

УДК 637.238.4

2014.4.346. ВЕРШКОВЕ МАСЛО З ПОКРАЩЕНИМ МІНЕРАЛЬНИМ СКЛАДОМ / Очколяс О., Лебська Т., Тищенко Л. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 4. — С. 15–17. — Бібліогр.: 5 назв.

Мінеральний склад вершкового масла, масло вершкове, морська водорість ламінарія.

Досліджено можливість покращання мінерального складу вершкового масла завдяки використанню морської водорості ламінарії. У дослідженні використовували вершкове масло підвищеної біологічної цінності з біологічною добавкою (БАД) морських водоростей ламінарії (ТУ 9265-003-56529037-04) (вносять у кількості 2–7% на стадії нормалізації високожирних вершків) попередньо подрібнених до середнього розміру частинок — 5–10 мкм. До цього масла додавали харчову сіль у кількості 0,8–1% та масло вершкове з масовою часткою жиру 62% (контроль). Визначено, що мінеральний склад вершкового масла підвищеної біологічної цінності відрізняється підвищеним вмістом калію — 39,34 мг/г та кальцію — 30,91 мг/г, а також відмічено істотне збільшення кількості йоду 2,612 мг/г. Встановлено мінеральний склад запропонованого продукту та добове забезпечення людини важливими макро- і мікроелементами при його споживанні. Вживання такого масла дає змогу підвищити споживання кальцію на 34–37%, калію — 16–19, заліза — 24–27 та йоду — на 34,6%. Збагачення йодом відбувається лише за рахунок добавки ламінарії.

УДК 637.3.07

2014.4.347. ТЕХНІЧНО ШКІДЛИВА Й УМОВНО-ПАТОГЕННА МІКРОФЛОРА НАТУРАЛЬНИХ СИРІВ / Шурай М., Нікіт

чук Н. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 1. — С. 15–17. — Бібліогр.: 9 назв.

Сирні тверді і напівтверді, мікроорганізми, безпечність та якість сиру.

Досліджено спектр мікрофлори твердих та напівтвердих сирів вітчизняного виробництва. Визначали ступінь забруднення вітчизняних сирів умовно-патогенною мікрофлорою, а також мікроорганізмами, що негативно впливають на їх якість. Дослідження проводили протягом 2012–2013 рр., обстежено 18 проб твердих та напівтвердих сирів, виготовлених заводами 7 областей України. Встановлено, що всі проби сирів містили сторонню мікрофлору (але її кількість не перевищувала критично допустимих рівнів), представлену технічно шкідливими та умовно-патогенними організмами: споровими бактеріями родів *Bacillus* і *Clostridium*, бактеріями групи кишкових паличок (БГКП), *Staphylococcus aureus*, дріжджами, пліснями. Домінували спори аеробних бактерій роду *Bacillus*, чисельність яких у 17 пробах становила 10^1 – 10^2 КУО/г, а в одній сягнула до 10^3 КУО/г. Виявлено спори лактозброджувальних клостридій у 27,8% проб, їх кількість була незначною — 10^1 КУО/г і практично не вплинула на жоден з органолептичних показників (смак, запах, рисунок і форма головок) досліджених сирів. Визначено, що у 27,8% досліджених проб сирів зустрічається БГКП, а *S. aureus* — 5,6% (1 проба) у кількості $5 \cdot 10^2$ КУГ/г; дріжджі — частота виявлення у пробах 23,0% (у кількості 10^2 КУО/г); плісені — частота виявлення у пробах 15,4% (у кількості 10^1 КУО/г). Отже, встановлено, що використання нестерильної сировини та неналежні умови виробництва спричиняють потрапляння у сирний згусток сторонньої мікрофлори, якої не повинно бути надміру в якісній та безпечній продукції.

УДК 637.35

2014.4.348. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ БІОТЕХНОЛОГІЇ М'ЯКОГО СИРНОГО ПРОДУКТУ / Савченко О. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 4. — С. 18–21. — Бібліогр.: 4 назви.

Виробництво сира, біотехнологія, сирний продукт, мікрофлора молочнокисла, ферментація сирів, коагуляція термостійка.

Сформульовано основні принципи створення високоефективної біотехнології м'якого сирного продукту. Наведено результати експериментальних досліджень процесу ферментації сирного продукту молочнокислою мікрофлорою. Використовували молоко коров'яче незбиране, молоко знежирене, заміник молочного жиру, сироватку підсирну, білковий згусток, продукт сирний і м'який. В основу розроблення біотехнології м'якого сиру було покладено спосіб

термокислотної коагуляції молочно-рослинної суміші. Під час експериментів контролювали динаміку зміни масових часток вологи і кухонної солі, величини рН і вмісту молочнокислої мікрофлори у дослідних зразках сирного продукту. Визначено, що під час знаходження сирного продукту у середовищі ферментації вміст вологи у зовнішньому шарі збільшився на 3,8%, а у внутрішньому — лише на 0,2%, але на кінець процесу ферментації різниця у рівні вологи між шарами становила лише 0,2%; кількість солі змінювалась протягом усього процесу від 1,8% до 1,4–1,6%; кислотність — від рН 5,40 до 5,05. Встановлено, що для насичення білково-жирової маси молочнокислою мікрофлорою необхідно провести ферментацію сирного продукту шляхом витримки головок у ферментативному середовищі протягом 12–18 год при температурі 10–15°C. Кількість молочної мікрофлори по шарах сирної головки змінювалась: зовнішній шар — від $1,1 \cdot 10^8$ КУО/см³ до $3,2 \cdot 10^7$ КУО/см³; внутрішній — від $5,3 \cdot 10^4$ КУО/см³ до $2,9 \cdot 10^7$ КУО/см³. Визначено, що для закінчення ферментації та біохімічних перетворень білка і жиру сирний продукт має визрівати при температурі 12–14°C протягом 8–10 діб.

УДК 637.5:619.5:616-085

2014.4.349. ВПЛИВ ПРЕМІКСІВ НА РОЗВИТОК ШТАМІВ МОЛОЧНОКИСЛИХ ТА БІФІДОБАКТЕРІЙ / Даниленко С. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 1. — С. 28–32. — Бібліогр.: 4 назви.

Біомаса, біфідобактерії, молочнокислі бактерії, премікси, поживне середовище.

Досліджено вплив преміксів ФІЗ (суміш полі- та олігофруктозанів, сарсапоніну — екстракту з юки *Schidigera sarsaponins*, а також мінерального наповнювача) та Три-Сол (розчинний мультивітамінний комплекс з незамінними амінокислотами — метіоніном і лізином, макро- та мікроелементами) на розвиток промислових штамів молочнокислих та біфідобактерій (*Lactobacillus plantarum*, *L. casei* *L. paracasei*ssp. *paracasei* та *Bifidobacterium longum* subsp. *suis*). Як базове нагромадження біомаси мікроорганізмів використовували рідке поживне середовище, до складу якого додавали освітлену сироватку та стимулятори росту, цитрат та оцтовикислий натрій; у дослідні варіанти вносили премікси у різній кількості, а контролем було середовище з додаванням 1%-ї глюкози. Встановлено, що вказані премікси та компоненти поживного середовища задовольняють потребу *L. plantarum*, *L. casei*, *L. paracasei*ssp. *paracasei* та *B. longum* subsp. *suis* в джерелах азоту, вітамінах, вуглеводах, мінеральних речовинах. Рекомендовано використовувати премікси ФІЗ (особливо для *L. casei* і *L. paracasei*) та Три-Сол (особливо для *L. plantarum*) як активатори росту молочнокислих та біфідобактерій. Визначено, що для нагромадження молочнокислих мікроорганізмів та біфідобактерій до поживного середовища слід додавати 1% преміксів (збільшує кількість мікроорганізмів і біфідобактерій більше ніж у 2–3 рази порівняно з контролем).

УДК 637.523.2

2014.4.350. СТАРТОВІ І ЗАЩИТНІ КУЛЬТУРИ — ЕСТЕСТВЕННА МИКРОФЛОРА ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ / Давыдова Р. // Мясной бизнес. — 2014. — № 9. — С. 53–55.

Мікрофлора харчових продуктів, культури стартові і захисні, ковбаси.

Описано стартові та захисні культури для виробництва сирокочених і сиров'ялених ковбас. Розглянуто три основні функції цих культур: закислення і утворення міцної структури виробу при нарізці; відновлення нітратів і утворення червоного кольору; зменшення часу визрівання утворення аромату. Наведено загальну схему впливу стартових культур: *Lactobacillus* і *Pedococcus* (утворюють молочні кислоти, знижують значення рН, консервують), *Staphylococcus* і *Micrococcus* (утворення каталази, розщеплення перексиду, захист від змін кольору і прогоркання, утворення нітраредуктази, відновлення нітрату до нітриту, підтримка утворення червоного кольору, утворення ліпази, розщеплення жирів), *Penicillus* (утворення протеази і ліпази, розвиток аромату продуктів які визрівають із плісняю, запобігання заселенню на зовнішніх поверхнях пліснявих грибів, які утворюють мікотоксини). Наведено приклади опису деяких культур виробником. Описано стадії процесу створення мікрокультур (нові штам) для

м'ясопереробки. Розглянуто проблему використання генно-модифікованих мікроорганізмів.

УДК 637'6.04:636.6.033:612:636.5.087.7

2014.4.351. ЖИРНОКИСЛОТНИЙ СКЛАД М'ЯСА ЧОРНИХ АФРИКАНСЬКИХ СТРАУСІВ ЗА ВПЛИВУ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ "ГУМІЛІД" / Галузіна Л., Степченко Л. // Тваринництво України. — 2014. — № 8/9. — С. 61–65. — Бібліогр.: 13 назв.

Страус, м'ясо страусів, категорії м'язів, кормова добавка "Гумілід", кислоти жирні.

Представлено порівняльні дані щодо жирнокислотного складу м'яса чорних африканських страусів залежно від категорії м'язів за впливу кормової добавки "Гумілід" при їх промисловому вирощуванні. Експеримент проведено в умовах АТ "Агро-Союз" на базі виробничого комплексу з вирощування страусів. Для дослідів використовували страусів від добового до 11-місячного (забійний) віку, було сформовано дві групи аналогів по 100 особин у кожній. Страусам дослідної групи при випоюванні додавали "Гумілід" у оптимальній дозі впродовж трьох періодів росту, наприкінці дослідів був проведений контрольний забій (по 5 страусів з кожної групи). Відбирали м'ясо з категорій м'язів філе преміум — м'яз пан філе, філе класичне — м'яз стегове філе, стейк — м'яз клубово-гомільковий стейк та драм стейк — м'яз пружний стейк. Встановлено, що додавання кормової добавки до раціону страусів позитивно впливає на співвідношення насичених та мононенасичених і поліненасичених жирних кислот. М'ясо страусів дослідної групи за всіма категоріями м'язів переважає м'ясо контрольної птиці за вмістом омега-3 — поліненасичених жирних кислот, які відіграють регуляторну роль в організмі. Визначено, що при використанні "Гуміліду" у раціоні страусів загальний вміст насичених жирних кислот у м'язовій тканині птиці дослідної групи зменшився в середньому на 22,5% (p<0,001) у категорії філе преміум і на 11,5% — філе класичному відносно контролю. При цьому кількість пальмітинової кислоти у дослідних зразках м'язів зменшилась на 35,5% (p<0,001) і на 13,3% (p<0,05) відповідно у філе преміум і філе класичному, а співвідношення насичених до мононенасичених і поліненасичених жирних кислот у м'язовій тканині дослідної птиці за всіма категоріями м'язів (філе преміум, філе класичне, стейк і драм стейк) наближалось до 1:1:1. М'ясо дослідної групи страусів за всіма категоріями м'язів переважає м'ясо контрольної птиці щодо вмісту жирних кислот. Таким чином, у м'ясі дослідної групи страусів забійного віку найціннішими, з точки зору дієтності, стають не лише м'язи категорії філе преміум і філе класичного, але й м'язи категорії стейку.

УДК 637'8.05:637.5.039

2014.4.352. ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЧЕСКИХ КИСЛОТ НА СТРУКТУРНО-МЕХАНИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ И РН МЯСА КАРПА / Лебская Т., Голембовская Н. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 1. — С. 23–27. — Библиогр.: 10 назв.

Кислоти органічні, показники penetрації, рН м'яса коропа, коропа, показники органолептичні.

Досліджено вплив різних концентрацій органічних кислот (оцтова, лимонна, яблучна, винна) на структурно-механічні показники і рН м'яса коропа після 36 год зберігання при температурі від 0 до 5°C. Коропа (*Cyprinus carpio*) після вилу обробляли на філе, яке солили тузлучним посолом при густині сольового розчину $1,07$ г/см³ і концентрації NaCl 10%, потім у окремі зразки додавали оцтову, лимонну, яблучну, винну органічні кислоти у концентраціях 0,3; 0,5; 0,7; 1,0% від маси риби. Встановлена залежність між показниками органолептичної оцінки напівфабрикату м'яса коропа — консистенцією і структурно-механічними властивостями на основі даних змін penetрації: 5-бальній оцінці при досягненні м'якої, ніжної та соковитої консистенції м'яса відповідають значення penetрації у діапазоні від 10 до 11 одиниць penetрації. Визначено, що обробка м'яса коропа різними концентраціями кислот супроводжується змінами структурно-механічних властивостей, зміщенням рН у кислую сторону, динаміка яких визначається видом кислоти та їх концентрацією. Виявлено, що найбільш ефективною для розм'якшення консистенції солоного напівфабрикату м'яса коропа є обробка яблучною

кислотою у концентрації від 0,5 до 1,0%; також рекомендовано використання оцтової (з концентрацією 0,3%) і лимонної (з концентрацією 0,5%) кислот.

УДК 664.001.012.3:681.51

2014.4.353. ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОЕ ГАРАНТИРУЮЩЕЕ УПРАВЛЕНИЕ ТЕПЛОВЫМИ И ТЕПЛОМАСООБМЕННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ПИЩЕВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ: ПРОБЛЕМЫ, ИМИТАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ, СТРУКТУРЫ И АЛГОРИТМЫ САУ: монография / Хобин В.А., Мазур А.В., Степанов М.Т. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 214 с. — Библиогр.: 82 назв. Шифр 544351.

Системи автоматизованого управління, пастеризація молока, сушіння зерна.

Пропільстровано можливості нового класу системи автоматизованого управління (САУ) енергоємними процесами (процеси теплової обробки і масообмінні процеси, пов'язані із зміною теплового стану середовищ, які беруть участь у процесах) на прикладах розробки систем АУ пастеризації молока, виморожування воску із рослинних масел та сушіння зерна. Показані САУ крім традиційних функцій регулювання реалізують нову функцію — гарантованого дотримання обмежень регламенту. Вона дає змогу подолати суперечності між підвищенням ефективності технологічного процесу (в даному випадку — енергоефективність) і втратами, пов'язаними з порушенням обмежень. Розглянуто особливості цих процесів, включаючи характерні обмеження, і наслідки їх порушень, математичні моделі процесів як об'єктів управління та їх реалізація в імітаційній формі, питання підвищення ефективності функцій регулювання існуючих САУ, розробки систем гарантійного управління.

УДК 664.32.647

2014.4.354. ОБЪРУНТУВАННЯ СПОСОБУ ВВЕДЕННЯ КОНЦЕНТРАТІВ ТВАРИННИХ БІЛКІВ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ / Малафаєв М.Т., Домашина М.О., Шаніна О.М., Шуліка О.А., Погожих М.І. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2014. — № 8. — С. 6–10. — Библиогр.: 6 назв.

Концентрати тваринних білків, хлібопекарська галузь.

Досліджували можливість використання концентратів тваринних білків (КТБ) у хлібопекарській галузі (встановлено, що використання у рецептурі КБТ у кількості від 0,1 до 1,0% дає змогу знизити кількість драглеутворювача у середньому на 25–30%). Вивчали способи введення КТБ “Геліос-11” (використовували масові частки від 1,0 до 2,0%) до складу тіста та закономірності зміни ефективної в'язкості його колоїдних розчинів залежно від напруги зсуву. Встановлено, що колоїдні розчини КТБ мають високу в'язкість та здатні до структуроутворення — формостійкість виробів із пшеничного борошна коливається у межах 0,37–0,38 за внесення КТБ у гідратованому та негідратованому вигляді, вологість хліба відповідно при цьому не змінюється. Доведено доцільність використання КТБ у негідратованому стані, оскільки порівняно з внесенням добавок у вигляді розчину це є технологічно більш доцільним та економічно ефективним. Отже, в ході досліджень встановлено, що використання КТБ дає змогу одержати продукти з необхідною консистенцією та високими споживчими властивостями без використання харчових добавок хімічного походження.

УДК 664.61

2014.4.355. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Малюк С.О. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 270 с. — Библиогр.: 258 назв. Шифр 544327.

Хлібопекарська галузь, асортимент продукції, стратегія, планування.

Висвітлено сучасні теоретичні, методологічні та прикладні засади формування і реалізації конкурентних стратегій на підприємствах хлібопекарської галузі України. Акцентовано увагу на удосконаленні асортиментної політики хлібопекарських підприємств. Розглянуто взаємозв'язок ефективної асортиментної стратегії з рівнем конкурентоспроможності підприємств. Досліджено вплив маркетингових комунікацій та поведінки споживачів на комплекс маркетингу хлібопе-

карських підприємств. Описано такі розділи: діагностика та стратегічне планування асортименту хлібопекарських підприємств (теоретичний та методологічний аспект); аналіз та розробка ефективних стратегічних рішень у сфері асортиментної політики хлібопекарських підприємств; стратегічне планування асортименту та посилення конкурентних позицій підприємств хлібопекарської галузі: організаційно-економічний ефект; удосконалення процесу формування хлібопекарського підприємства. Визначено напрями удосконалення системи маркетингу на підприємствах хлібопекарської галузі, запропоновано модель управління витратами підприємств шляхом ефективного планування асортименту.

УДК 664.9:602

2014.4.356. ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАТАЛИЗА ОБРАЗОВАНИЯ ИЗОПЕПТИДНЫХ СВЯЗЕЙ ПРЕПАРАТАМИ ТРАНС-ГЛУТАМИНАЗЫ / Баль-Прилипко Л., Виннов А., Леонова Б., Гармаш А., Александров Р. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 1. — С. 6–10. — Библиогр.: 6 назв.

Трансглютаміназа, зв'язки ізопептидні, гель, желатин.

Розглянуто можливість оцінювання здатності промислових препаратів трансглютамінази до каталізу утворення ізопептидних зв'язків у білкових системах. Запропоновано кількісний показник та умови його визначення за величиною penetрації гелю стандартизованого 10%-го розчину харчового желатину з рН 7,4. Розроблено методику кількісної оцінки здатності комерційних препаратів трансглютамінази (Activa® GS) до каталізу утворення ізопептидних зв'язків за зміною величини penetрації стандартизованого білкового гелю. Виявлено, що для визначення ефективності каталізу препарату трансглютамінази доцільно використовувати в якості “стандарту” 10%-й розчин желатину харчової марки П-9. Гель із цього розчину досягає максимальної постійної міцності після 10–12 годин інкубування при температурі 25°C. Встановлено, що міцність “стандартних” гелів желатину змінюється за лінійним законом залежно від масової частки введенного у систему препарату трансглютамінази у діапазоні його концентрацій до 1%, а величина penetraції одержаних гелів зворотно пропорційна кількості введенного препарату. Встановлено, що для розвитку каталітичного процесу формування ізопептидних зв'язків у 10% розчинах желатину з концентрацією ферментного препарату до 1% достатня тривалість термостатування при 50°C становить 24 години.

УДК 664.952/957:606

2014.4.357. ТОРМОЖЕНИЕ ФЕРМЕНТАТИВНОГО ГИДРОЛИЗА БЕЛКОВЫХ ВЕЩЕСТВ В СУБСТРАТАХ ИЗ ЧЕРНОМОРСКОЙ АТЕРИНЫ / Виннов А. // Продовольча індустрія АПК. — 2014. — № 1. — С. 18–22. — Библиогр.: 4 назв.

Гідроліз ферментативний, дифузійне гальмування, речовини білкові.

Представлено оцінку дифузійного гальмування ферментативного гідролізу білків в'язких субстратів ферментним препаратом мікробіологічного походження протосубтилін ГЗХ. У експерименті використовували в'язкі рибні основи природної вологості і субстрати з додаванням 25% дистильованої води. Одержані зразки перемішували, розігрівали до 50°C і обробляли на блендері при 1000 об./хв, протягом 1 хв з одночасним введенням у систему сухого ферментного препарату 10 мг/г білка; додатково вводили в якості консерванту 0,5% піросульфату натрію (Na₂S₂O₅). Одержані фермент-субстратні системи направляли на інкубування при температурі 50°C, гідроліз проводили протягом 360 хв у водному ультратермостаті за природних значень рН. Наведено хімічний склад субстратів на основі м'язової тканини чорноморської атерини (*Atherina moschon pontica*). Побудовано криві ферментолізу, для яких спостерігається дифузійне гальмування. Отримано значення теоретичної і практичних констант *Michaelis*.

УДК 664:330.341.1

2014.4.358. КОНДИТЕРСЬКА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / Панченко О.В., Коваленко О.В., Печенова О.П. — К.: ННЦ “ІАЕ”. — 2014. — 68 с. — Библиогр.: 42 назви. Шифр 544099.

Галузь кондитерська, виробництво кондитерських.

Досліджено стан та перспективи розвитку кондитерської галузі України. Представлено основні показники і тенденції

розвитку кондитерських підприємств. З позиції маркетингового підходу обґрунтовано соціально-економічні чинники зростання попиту на кондитерські вироби. Розкрито ємність і структуру вітчизняного ринку кондитерських виробів; обґрунтовано шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; визначено стратегічні напрями активізації зовнішньоекономічної діяльності. Здійснено аналіз виробничих можливостей та сировинної бази кондитерських підприємств; встановлено, що кондитерська галузь найбільш чутлива до впровадження комплексу маркетингу, який дає змогу підприємствам покращити вивчення попиту споживачів, сприяє формуванню механізму лояльності до торгових марок, а також вибору маркетингової конкурентної стратегії на внутрішньому і зовнішньому ринках.

УДК 664:330.341.1

2014.4.359. ВИРОБНИЦТВО ЕТИЛОВОГО СПИРТУ В УКРАЇНІ ТА ПРОДУКЦІЯ НА ЙОГО ОСНОВІ: ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ І ПОТЕНЦІАЛ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / Коткова Н.С., Коваленко О.В., Печенога О.П. — К.: ННЦ "ІАЕ". — 2014. — 80 с. — Бібліогр.: 42 назви. Шифр 544078.

Виробництво етилового спирту, галузь лікєро-горілчан, біоетанол.

Розглянуто проблеми розвитку ринку алкогольної продукції в Україні під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Проаналізовано основні показники і тенденції розвитку підприємств спиртової та лікєро-горілчанної галузей; встановлено, що головною метою інноваційного розвитку спиртової промисловості є виведення галузевого виробництва на сучасний науково-технічний рівень, притаманний економікам розвинутих країн, який забезпечить його інтеграцію у світове виробництво, підвищення конкурентоспроможності продукції;

виявлено, що спиртова галузь має певну перспективу щодо нарощення обсягів виробництва і завантаження виробничих потужностей окремих спиртових заводів виробництвом біоетанолу після їх перепрофілювання; визначено, що Україна достатньо забезпечена сировинною базою для виробництва біоетанолу з метою додавання його до автомобільних бензинів.

УДК 664:338.439:658

2014.4.360. РИНКОВА СТРАТЕГІЯ І МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: монографія / Бугаєнко С.А. — Херсон: Гринь Д.С., 2014. — 562 с. — Бібліогр.: 82 назви. Шифр 544304.

Промисловість харчова, стратегія ринкова, політика товарна.

На основі теоретичного узагальнення, обґрунтування методологічних засад, підходів і рекомендацій запропоновано нове вирішення важливої наукової, теоретичної і практичної проблеми формування ринкової стратегії підприємств харчової промисловості та механізмів її реалізації шляхом виділення і врахування специфічних маркетингових особливостей підприємств, продовольчих товарів і ринків збуту, що дає змогу зробити висновки теоретичного, методологічного та науково-практичного характеру. Розглянуто такі розділи: теоретико-методологічні засади формування ринкової стратегії підприємств харчової промисловості; аналіз та економічна оцінка діяльності підприємств харчової промисловості України та Українського Причорномор'я; удосконалення механізмів формування товарної політики підприємств харчової промисловості; механізми реалізації ринкової стратегії підприємств харчової промисловості; моделі ринкових стратегій підприємств харчової промисловості.

630 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — професор ГОЙЧУК А.Ф.

УДК 630*65.012.32:630*18*71*(091)

2014.4.361. ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ / Адамівський О.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.2. — С. 102–108. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543715.

Менеджмент лісових екосистем, екосистеми лісові, еволюція, лісокористування сталі, біорізноманіття.

Простежено еволюцію підходів до менеджменту лісових екосистем (ЛЕ). Наведено й проаналізовано основні положення різних підходів, а саме: максимізація та багатоцільове використання сталого врожаю, природно функціонуючі ЛЕ та сталі екосистеми "людина — ліс". Представлено ключові наукові праці та проаналізовано міжнародне законодавче підґрунтя формування сучасного підходу до менеджменту ЛЕ. Обґрунтовано необхідність такого менеджменту ЛЕ, який би забезпечував, окрім досягнення максимальної продуктивності деревостанів, захист та відновлення важливих екологічних структур, функцій і процесів у тривалому часовому діапазоні. Зауважується, що акцент на сталості ЛЕ збільшує зацікавленість і заклопотаність лісокористувачів природними процесами, біорізноманіттям та стійкістю лісових екосистем як частини великих ландшафтів, які здебільшого охоплюють декілька лісових ділянок різних власників.

УДК 630*[182+22]:504.064.3(292.452)"2013"

2014.4.362. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ЛІСІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ І ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ У 2013 РОЦІ / Шпарин Ю.С., Вітер Р.М., Яновська І.М., Юник Т.Р., Фалько Р.І. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.4. — С. 169–175. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 543717.

Моніторинг лісів, деревні породи, крона дерева, дефоліація, дехромація, поширення дерев, статистика лісова.

Висвітлено результати моніторингу лісів Українських Карпат і прилеглих територій за 2013 р. Пошкодження дере-

востанів на більшості об'єктів регіону віднесено до класу "слабкі", тому стан лісів у цьому році можна вважати добрим, зокрема в розрізі деревних порід: бук, дуб, ясен, сосна звичайна і ялина — дефоліація, дехромація і слабкі пошкодження; вільха чорна, липа, осика і ялиця — дефоліація і пошкодження слабкі, дехромація — незначна; клен гостролистий — дефоліація і дехромація слабкі, пошкодження середні. З'ясовано, що з пошкоджень у 2013 р. переважали сухі сучки у хвойних порід, а листогризучі шкідники — у твердолистяних. Зауважується, що в 2013 р. порівняно з 2012 р. стан бука практично не змінився, у ялини відбулося зменшення дефоліації, у дуба звичайного — незначне її збільшення, а в ялиці — дещо зменшена дехромація.

УДК 630*116.64(477)

2014.4.363. ЛІСІВНИЦТВО І АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ: зб. наук. пр. Вип. 122 / Укр. НДІ лісового господарства та агролісомеліорації; редкол.: Ткач В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 2013. — 193 с. Шифр 543941.

Агролісомеліорація, фітомеліорація, лісівництво, інтродукція лісових порід, лісорозведення захисне, захист лісу, фітоіндикація.

Проаналізовано сучасні проблеми розвитку лісового господарства Харківщини. Висвітлено питання щодо стану, продуктивності й товарно-сортиментної структури соснових і березових насаджень першого покоління на староорних землях Східного Полісся. Розглянуто лісокліматичну область як елементарний кліматичний таксон лісотипологічної класифікації. Проаналізовано стан захисного лісорозведення в Харківській обл. й перспективи його розвитку. Показано особливості формування підросту та підліску в пожезахисних смугах різного породного складу та динаміку таксаційних показників соснових деревостанів, пошкоджених різними чинниками. Розглянуто й вирішено задачу створення комп'ютерної системи підтримки прийняття рішень при виникненні лісових пожеж, до якої входять засоби картографування,

відображення мережі доріг і знайденого шляху, зберігання бази даних з картографічними й типологічними даними, визначення координатів місця виникнення пожежі. Розроблено технологію побудови відповіді на запит про мінімальний за часом шлях по мережі доріг від пункту відправлення до пункту призначення з відвідуванням достатньої кількості проміжних пунктів. Наведено економічне обґрунтування віку створення лісових культур на згарищі. Досліджено динаміку чисельності й радіоактивного забруднення мисливських ратичних тварин у лісах Житомирського Полісся після аварії на ЧАЕС.

УДК 630*116.64(477)

2014.4.364. ЛІСІВНИЦТВО І АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ: зб. наук. пр. Вип. 123 / Укр. НДІ лісового господарства та агролісомеліорації; редкол.: Ткач В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 2013. — 213 с. Шифр 543942.

Лісівництво, агролісомеліорація, селекція лісова, насінництво лісове, лісовідновлення, фітоіндикація, фітомеліорація.

Висвітлено сучасний стан і перспективи розвитку лісової селекції і насінництва в Україні, лісовідновлення, агролісо- і фітомеліорації в Україні. Наведено результати генетико-селекційного аналізу клонової насінної плантації псевдотуги тисолистої в Передкарпатті. Розглянуто питання щодо підвищення продуктивності ялинових насаджень, а також проведення фітоіндикаційного аналізу ґрунтових і кліматичних параметрів зрубів різних типів у суборах Полісся. Визначено природоохоронну цінність лісових територій за ландшафтними критеріями. Показано роль лісів у природно-заповідному фонді України та проблеми їх заповідання. Проаналізовано динаміку стану соснових молодняків після низових пожеж. Досліджувалися питання щодо інтенсивності акумуляції ¹³⁷Cs видами трав'яно-чагарникового ярусу дубово-соснових лісів у Поліссі. Висвітлено особливості пошкодження соснових насаджень за рахунок антропогенних чинників. Розроблено методичні принципи застосування рентної концепції під час економічного оцінювання лісових ресурсів тощо.

УДК 630*116:630*17:582.475.4(477.4)

2014.4.365. ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТИВУВАННЯ ПРОТИЕРОЗІЙНИХ СОСНОВИХ НАСАДЖЕНЬ ПРИДНІПРОВСЬКОГО ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Хрик В.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.4. — С. 158–164. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 543717.

Сосна, протиерозійні насадження, терасування схилів, обробіток ґрунту протиерозійний, продуктивність соснових деревостанів.

Наведено результати дослідження росту і продуктивності соснових насаджень на еродованих землях Придніпровського Правобережного Лісостепу залежно від способу основної підготовки ґрунту шляхом наорювання терас, який забезпечує накопичення вологи, збереження родючості ґрунту, створює сприятливі умови для садіння культур і росту молодняків на еродованих землях. Цей висновок залишається актуальним і для періоду росту середньовікових насаджень. У 41-річних культурах на візних терасах (ВТ) середній діаметр менший на 13%, а середня висота — на 7,3%, ніж відповідні показники культур такого ж віку, створених на наораних терасах. Слід зауважити, що за енергією росту насаджень, створених на площах, де ґрунт оброблений борознами, програють порівняно з культурами на ВТ. Середній діаметр 38-річних культур, створених по борознах, на 18,9% менший від діаметра 35-річних культур на ВТ, а середня висота — на 5,1%. Щодо збереження листяних порід, то у середньовікових насадженнях певну перевагу мають початкові схеми змішування, у яких сосна вводиться двома рядами. Найкращою домішкою супутніх порід виявилися клен гостролистий і явір, дещо гіршою підгінною породою — граб звичайний. Встановлено, що найменш придатні в цій ролі ясен зелений й особливо акація біла, яку можна вводити у змішані з сосною культури лише в умовах інсольованих схилів південних експозицій.

УДК 630*230(477.41/.42)

2014.4.366. СТАН І ДИНАМІКА ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ МАЛОГО ПОЛІССЯ / Шведюк Ю.В. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України:

зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.3. — С. 105–113. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 543716.

Лісовідновлення природне і штучне, лісівничий потенціал, зруби суцільні, екосистеми лісові, політика лісова України.

Проаналізовано особливості Малого Полісся за фізико-географічним, геоботанічним, лісокультурним і комплексним лісогосподарським типами районування території України. Вивчалися кліматичні, гідрологічні, ґрунтові та лісорослинні умови регіону. Дано оцінку лісівничому потенціалу території, сприятливому для розширеного відтворення лісів. Сприятливі лісорослинні умови дають змогу застосовувати різні способи відновлення лісів (природний і штучний). Зазначено, що відновлення лісів природним способом доцільно здійснювати на ділянках, де за лісорослинними умовами можна формувати високопродуктивні насадження корінних деревних порід. Це значно зменшить фінансові, матеріальні й трудові витрати лісогосподарських підприємств порівняно з відновленням лісів штучним способом. Створення лісових культур із порідним складом відповідно до типу лісу доцільне на ділянках, де природне поновлення цінних деревних порід відсутнє. Це дає змогу одержувати значні запаси деревини у віці стиглості, а також формувати насадження з урахуванням змін умов довкілля і трансформації лісорослинних умов. За останнє 10-річчя спостерігається позитивна тенденція до збільшення площ лісових насаджень, створених природним способом. Сучасні умови потребують здійснення лісогосподарської діяльності, спрямованої на адаптацію до зміни кліматичних умов і пом'якшення їх негативних наслідків. Зазначено, що одним з ефективних напрямів зменшення негативного впливу клімату на лісові екосистеми є розширення відтворення лісів, яке має бути пріоритетним завданням національної та регіональної лісової політики України.

УДК 630*265(477.41/.42)

2014.4.367. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЕЗАХИСНОГО ЛІСОРОЗВЕДЕННЯ У ПОЛІССІ / Гладун Г.Б. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.1. — С. 20–24. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 543714.

Лісорозведення полезахисне, лісосмуга, агроландшафт.

Проаналізовано сучасний стан полезахисного лісорозведення в Поліссі та перспективи його розвитку з урахуванням сучасної парадигми адаптивно-ландшафтного лісомеліорації. Визначалися обсяги мінімально необхідної площі полезахисних насаджень для забезпечення умов сталого розвитку агроландшафтів регіону. Відмічено важливу роль полезахисних смуг у формуванні сприятливих екологічних умов польових угідь. Установлено ступінь порушення екологічних параметрів сучасних агроландшафтів областей Полісся, а також проведено оцінювання їхньої стійкості за сучасного співвідношення ріллі й екологічно стабільних угідь. Результати досліджень засвідчили, що для забезпечення сприятливих умов польових угідь агроландшафтів Полісся необхідно, щоб загальна площа захисних лісових насаджень лінійних форм (з урахуванням існуючих) становила 198,8 тис. га, що може убезпечити їх як від негативного впливу природно-антропогенних чинників, так і від забруднення внаслідок повторного радіаційного транзиту з продуктами дефляції та інших видів ерозії ґрунтів, поширених останнім часом.

УДК 630*38:665.334.9:691.16

2014.4.368. ВПЛИВ ЕПОКСИДУ РІПАКОВОЇ ОЛІЇ НА ФІЗИКО-МЕХАНІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ДОРОЖНІХ БІТУМІВ / Гринчук Ю.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.3. — С. 147–151. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543716.

Дороги лісові, покриття дорожнє, бітум дорожній, епоксид ріпакової олії, марки бітуму.

Досліджувався вплив модифікації епоксидом ріпакової олії (ЕРО) бітумів різних марок. Зазначено, що низька якість дорожніх бітумів, незадовільні тріщиностійкість, еластичність, адгезія є основною причиною передчасного руйнування дорожніх покриттів. В Україні питання щодо підвищення якості бітумів має особливе значення, оскільки вітчизняні бітуми за своїми властивостями не завжди відповідають високим світовим стандартам. Зокрема, вони характеризуються мен-

шою когезійною міцністю, недостатньою адгезією і низьким резервом стирання. Для усунення цих недоліків й одержання високоякісних бітумів використовують модифікатори різної природи, зокрема: сірку, полімери, каучуки тощо. У світовій практиці 100% верхнього шару дорожнього покриття виготовляють з використанням модифікованих дорожніх бітумів. Уведення ЕРО до складу бітуму надає йому більшої тепло- і морозовитривалості, еластичності, підвищеної опірності навантаженням, підвищує довговічність, а також покращує такі характеристики, як когезія, дуктильність, пенетрація, зчеплення з гранітом і температуру розм'якшення. Асфальтобетон, виготовлений на основі бітумів, модифікованих ЕРО, має вищі показники міцності, водостійкості порівняно з іншими асфальтобетонами. Додаток ЕРО істотно впливає на показники гранитної міцності при стиску і відповідно на підвищення довговічності шарів дорожнього покриття. Встановлено, що модифікація дорожніх бітумів епоксидом ріпакової олії дає змогу покращити експлуатаційні характеристики дорожніх покриттів незалежно від марки бітуму.

УДК 630*43.001.76*100"

2014.4.369. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОХОРОНІ ЛІСІВ ВІД ПОЖЕЖ / Зібцев С. // Лісовий і мисливський журнал. — 2014. — № 4. — С. 16–17.

Пожежі лісові, технології інноваційні, охорона лісів від пожеж.

Висвітлено напрями вдосконалення боротьби з великими лісовими пожежами (ЛП), які обговорювались на науковому форумі "Великі природні пожежі", організованому двома найбільшими професійними асоціаціями дослідників у галузі лісової пірології США — Асоціація з пожежної екології (AFE) і міжнародна асоціація лісових пожеж (IAWF). Наголошено, що лісопожежна ситуація ускладнюється внаслідок впливу змін клімату та накопичення горючих матеріалів у лісах. Для боротьби з великими ЛП в останні роки формується новий напрям з охорони лісів — застосування наукоємних та інноваційних технологій для розробки методів точного прогнозування виникнення й оцінки вірогідних наслідків ЛП. Ці методи базуються на масовому дослідницькому матеріалі: пробних площах у лісах, пройдених ЛП; активних лісопожежних експериментах, зокрема з верховими ЛП; даних про погоду, а також біомасу лісів та її біофізичні й пірогенні характеристики; про історію ЛП за останні десятиліття, дані про щільність населення, результати соціологічних досліджень тощо. У результаті наукових досліджень створено низку програмних продуктів, які допомагають вирішувати різноманітні завдання в контексті регіональних і національних систем інтегрованого управління ЛП. Лідерами в розробці універсальних лісопожежних комп'ютерних програм є наукові лісопірологічні лабораторії США, Канади, Іспанії, Франції, Італії та інших країн. Певна робота в цьому напрямі виконується і в Україні, зокрема в лабораторії лісової пірології та Східноєвропейському Центрі моніторингу ЛП, які працюють на базі Ін-ту лісового і садово-паркового господарства НУБіП. Упродовж 2013–2015 рр. науковці лабораторії лісової пірології проводять тестування можливостей програми Flam Map 5 та FARSITE для умов пілотного регіону України в рамках дослідницького проекту Європейського Союзу "Streams 2 Suppress Fires". Попередні результати досліджень засвідчили, що використання цих програм в Україні є перспективним, проте потребує певних додаткових досліджень з метою їх калібрування для конкретних природних умов регіону.

УДК 630*432

2014.4.370. МЕТОДИКА РАСЧЁТА РАБОЧЕГО ОРГАНА ГРУНТОМЁТА ДЛЯ ТУШЕНИЯ КРОМКИ ЛЕСНОГО НИЗОВОГО ПОЖАРА / Орловский С.Н. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2014. — № 4. — С. 52–58. — Библиогр.: 4 назв.

Пожежа лісова, попередження лісових пожеж, боротьба з лісовими пожежами.

Здійснено теоретичний аналіз різання і метання лісового ґрунту активним робочим органом ґрунтомету (ГМ). Зазначено, що зниження швидкості різання і метання в усіх випадках забезпечує зниження затрат потужності на виконання робіт. Межі зниження швидкості лімітуються дальністю відкидання ґрунту і висотою траєкторії його польоту. Рациональна швид-

кість різання становить 5–6 м/с. Запропонована методика аналітичного визначення енергоємності різання і метання лісового ґрунту дає змогу обирати режими різання і параметри робочого органу з одночасною оцінкою затрат питомої роботи на виконання технологічного процесу по елементах, за рахунок чого можна досягти мінімальних значень енергоємності створюваних засобів на стадії проектування. Доведено, що врахування впливу підстилки підвищує точність розрахунків на 13–21%. Слід зазначити, що реалізація результатів досліджень дасть змогу підвищити технічний рівень лісопожежних агрегатів, які забезпечують виконання робіт з використанням енергоощадних технологій за мінімальних порушень навколишнього середовища.

УДК 630*432(571)

2014.4.371. ОБОСНОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИМЕНЕНИЯ И КОМПОНОВКИ ТРАКТОРНОГО ЛЕСОПОЖАРНОГО ГРУНТОМЁТА / Орловский С.Н. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2014. — № 3. — С. 79–85. — Библиогр.: 7 назв.

Пожежа лісова, ґрунтомет тракторний лісопожежний, гасіння лісової пожежі.

Досліджувався вплив конструкції ґрунтомету (ГМ) і компоновки лісопожежного агрегату на ефективність гасіння кромки низових лісових пожеж (ЛП). Метою дослідження є вивчення конструкції ГМ і компоновки лісопожежного агрегату на ефективність гасіння. Проаналізовано вплив конструктивних особливостей ГМ на ефективність гасіння кромки ЛП і безпеку праці, коли агрегат потрапляє в зону конвекційного потоку діючої кромки. Дослідження проводили в натурних умовах на макетному зразку тракторного лісопожежного ГМ фронтальної навіски з гідравлічним приводом робочого органу на базі трельовального трактора ТТ-4. Одержано залежності питомої подачі вогнегасної речовини (ґрунту) на одиницю площі кромки ЛП. Обґрунтовано вибір напрямку метання ґрунту для гасіння кромки ЛП й особливості компоновки тракторного лісопожежного ГМ. Обґрунтовано можливість зменшення ширини засипаної ґрунтом смуги за умови прокладення борозни поруч з погашеною кромкою і підвищення ефективності роботи агрегату за фронтальної схеми гасіння. Розглянуто вплив аеродинамічного розподілу ґрунту, що викидається, за довжиною струменя залежно від коефіцієнта парусності на процес гасіння кромки ЛП. На основі отриманих результатів обґрунтовано конструкцію і компоновку тракторного лісопожежного агрегату з ГМ фронтальної навіски у вигляді роторного розкидача з рухливим направляючим кожухом і визначено параметри метання ґрунту, що дає змогу збільшити дальність метання і отримати можливість управління дальністю і напрямком польоту струменя ґрунту під час роботи агрегату.

УДК 630*44/.45:630*17:582.475.4(477.42)

2014.4.372. ФІТОПАТОЛОГІЧНА ТА ЕНТОМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСАДЖЕНЬ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ В ЛІСОВИХ МАСИВАХ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ / Левченко В.Б. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2014. — Вип. 1(39), т. 1. — С. 55–62. — Библиогр.: 10 назв. Шифр 544073.

Сосна звичайна, хвороби сосни, шкідники сосни, екосистеми лісові, комахи, фітофаги.

Наведено результати моніторингових досліджень видового складу збудників хвороб сосни звичайної (СЗ) лісового та мисливського господарства, а також впливу фітопатогенних мікроорганізмів на лісові масиви Житомирського обласного управління. Зазначено, що у лісових масивах Житомирського Полісся спостерігається тенденція щодо ураження СЗ комплексом збудників хвороб і шкідниками, що спричиняє значне зниження продуктивності насаджень та створює масові епіфітотії. Основними хворобами СЗ, зафіксованими в умовах ДП "Малинське ЛГ", ДП "Ємільчинське ЛГ", ДП "Овруцьке ЛГ", ДП "Словечанське ЛГ", є: звичайне шютє (збудник — *Lophodermium seditiosum* Mint. Stal. Et Mill.) і бура снігова пліснява (*Herpotrichia nigra* Har.). Відмирання молодих пагонів та верхівки СЗ спричиняє *Cenangium abietis* (Pers.) Renm. Основними збудниками кореневих гнилей СЗ є: соснова губка (*Phellinus pini* (Brot. : Fr.) A. Ames.), облямований трутовик (*Fomitopsis pinicola* (Sehw. : Fr.) Karst.), осмопор пахучий (*Osmoporos*

odoratus (Wulf. : Fr.) Sing.) та ін. Кореневу систему СЗ уражують також коренева губка, опеньок осінній, трутовик Швейніца, перші два з яких зумовлюють епіфітотії в сосняках Житомирського Полісся. Найпоширенішими шкідниками-фітофагами в лісгосподарських підприємствах досліджуваного регіону є *Slatosomus acneus* L., *Selatosomus latus* L., *Athous subfuscus* L., *Prosternon tessellatum* L. У молодих насадженнях ДП "Овруцьке ЛГ" зареєстровано 3 види листовійок (*Rhyacionia buoliana* Den. et Schiff., *Rh. Duplana* Hb., *Rh. turionella* L.). У соснових насадженнях Білорівницького ЛГ виявлено звичайного і рудого соснових траців.

УДК 630*443.2/45:630*17:582.475.4(477.42)

2014.4.373. ЕКОЛОГО-ПАТОЛОГІЧНА ТА ЕНТОМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ СІЯНЦІВ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ В НАСАДЖЕННЯХ ЛІСОНАСІННЕВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ЖИТОМИРСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ЛІСГОСПУ / Левченко В.Б., Власюк В.П. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.3. — С. 41–49. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 543716.

Фітопатологія лісова, коренева губка, шкідники лісу стовбурові, сосна звичайна, сіянці сосни.

Висвітлено дані про поширення хвороб та шкідників сосни звичайної (СЗ) на лісонасінневих плантаціях та постійних ділянках в умовах урочищ Житомирського військового лісгоспу. Здійснено екологічний моніторинг і проведено фітопатологічну експертизу вищезгаданих плантацій. Оцінено ентомологічну ситуацію щодо поширення основних шкідників сіянців СЗ у насінневих відділеннях підприємства. Результати досліджень засвідчили відсутність істотного погіршення санітарного стану дерев на клонкових та архівно-маточних плантаціях, постійних лісонасінневих ділянках і випробувальних культурах лісонасінневого комплексу внаслідок розвитку хвоегризучих та стовбурових комах. Зазначено, що наявність у насадженнях досить небезпечних комах-фітофагів (звичайний і рудий соснові пильщики, шовкопряд-черниця) створює потенційну загрозу деревостанам. Значно більшої шкоди завдає масовий розвиток комах-капрофагів, які пошкоджують насіння СЗ, зокрема соснового шишкового смолоха та шишкової листовійки. Зауважується, що без проведення заходів боротьби з цією групою комах, втрати насіння можуть сягати значних розмірів. З хвороб у досліджуваних насадженнях значну негативну роль відіграє звичайне шотте сосни. Слід зазначити, що за сприятливих умов ця хвороба сягає розміру епіфітотії та може істотно погіршити стан насаджень. За результатами досліджень можна дійти висновку, що насіння заготовлене на території лісонасінневого комплексу Житомирського військового лісгоспу придатне для висівання без попередніх обробок.

УДК 630*6.009.12(477)

2014.4.374. КОНКУРЕНТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА, СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ: монографія / Ульяченко О.В., Суска А.А., Бабич А.П. — Х., 2014. — 208 с. — Бібліогр.: 195 назв. Шифр 543729.

Конкуренція підприємств лісового господарства, стратегія конкурентного потенціалу, лісокористування конкурентоспроможне.

Розглянуто теоретико-методичні аспекти і практичні підходи до управління формуванням конкурентного потенціалу (КП) підприємств лісового господарства. Проаналізовано міжнародний КП лісів України, процеси формування конкурентоспроможного лісокористування. Запропоновано методичні підходи до вибору стратегії формування й розвитку КП підприємств лісового господарства та оцінки ефективності їхньої реалізації. Подано техніко-економічне обґрунтування бізнес-проекту виробництва експортної продукції (деревинних паливних брикетів) підприємствами лісового господарства Харківської обл. Здійснено перспективний аналіз попиту і пропозиції деревинних паливних брикетів на внутрішньому і зарубіжному ринках.

УДК 630*6:331.4

2014.4.375. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ КОШТІВ НА ПРОФІЛАКТИКУ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМА-

ТИЗМУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ / Дейнека А.М., Степанишин В.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.2. — С. 186–194. — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 543715.

Охорона праці в лісовому господарстві, попередження травматизму, працезахоронна діяльність.

Проведено дослідження з метою визначення пріоритетних напрямів ефективного використання коштів на заходи з охорони праці на підприємствах лісового господарства шляхом розрахунків суми вкладень у заходи з охорони праці та раціонального розподілу її за конкретним спрямуванням працезахоронної діяльності. Зазначено, що застосовувати раніше в нашій країні підходи, які визначали як результат — умовний ефект, уже застаріло. Сьогодні вітчизняні фахівці приймають думку зарубіжних спеціалістів: результативність проведення заходів визначається як скорочення реальних витрат підприємства внаслідок нещасних випадків і професійної захворюваності. Цей підхід наочніше відображає дійсність, ніж умовна економія; дає уявлення про рівень проблеми, сприяє виявленню економічних стимулів для поліпшення умов й охорони праці. Зроблено висновок, що для підвищення соціально-економічної ефективності заходів з поліпшення умов праці на підприємствах лісової галузі необхідне комплексне використання методів експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу, оброблення інформації та прогнозування.

УДК 630*6:339.138

2014.4.376. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЛІСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ / Івануца А.В., Холяк В.З., Загорняк В.Б. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.1. — С. 189–192. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 543714.

Підприємства лісові, маркетингова стратегія, лісоексплуатація.

Здійснено огляд концептуальних основ формування маркетингової стратегії лісових підприємств — системи організаціїно-технічних і фінансових заходів щодо інтенсифікації виробництва, реалізації продукції, підвищення її конкурентоспроможності, активного впливу на попит і пропозицію товарів. Отже, під поняттям маркетингової стратегії необхідно розуміти детальний всебічний план досягнення маркетингових цілей. Обґрунтовано доцільність представлення лісового підприємства як складної еколого-економічної системи, яка продукує спектр матеріальних і нематеріальних благ, має тісний зв'язок з довкіллям та виступає як середовищеутворювальний чинник. Наведено концептуальну модель побудови маркетингової стратегії лісового підприємства в контексті системи DMFR, яка органічно поєднує низку складових компонентів (товари і послуги, місце чи система розподілу, ціна, просування, позиціонування). Зауважується, що побудова ефективної маркетингової стратегії лісових підприємств можлива лише за умови поступової трансформації наявної в їх організаційній структурі служби реалізації та збуту в маркетингову службу підприємства.

УДК 630*734.3:730*5:581.14(477.46)

2014.4.377. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ НАДЗЕМНОЇ ЧАСТИНИ ГЛОДУ ОДНОМАТОЧКОВОГО В ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Осіпов М.Ю. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2014. — № 1. — С. 117–120. — Бібліогр.: 19 назв.

Глід одноматочковий, ріст і розвиток глоду, таксація лісова.

Наведено результати досліджень ходу росту наземної частини модельних дерев глоду одноматочкового (ГО) в умовах лісових насаджень Правобережного Лісостепу України. З'ясовано, що ріст ГО у висоту характеризується нерівномірним приростом. Найбільший приріст у висоту насінних дерев спостерігається в другому-четвертому десятилітті (0,8–3,4 м), у рослин порослевого походження — у першому-третьому (1,1–3,2 м). Порослеві екземпляри ГО після 20 років мають висоту на 1–2 м меншу, ніж насінні. Збільшення зімкнутості насаджень і зменшення вологості ґрунту знижує інтенсив-

ність росту ГО і навпаки. За сумісного зростання дерев ГО з дубом звичайним і ясенем звичайним негативного впливу на головні лісотвірні породи не спостерігається. Інтенсивність росту дерев головних порід і глоду до 7 років однакова, у наступні роки глід поступається силою росту і залишається в другому і третьому ярусі.

УДК 630*91:504.062:338.2

2014.4.378. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ / Польовський А.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2014. — Вип. 24.1. — С. 88–92. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 543714.

Екологізація лісокористування, політика лісова міжнародна, стале лісове господарство, ринкова економіка.

Проаналізовано основні підходи до втілення ідеї сталого лісового господарства в історичному аспекті. Здійснено оцінку міжнародних ініціатив щодо застосування ринкових економічних інструментів міжнародної лісової політики, зокрема системи платежів за екологічні послуги лісів та зниження викидів від знеліснення та деградації деревостанів. Упродовж

останніх десятиліть міжурядовий діалог щодо лісів відбувався в умовах глибоких розбіжностей поглядів на міжнародну лісову політику між країнами-учасниками та супроводжувався сильною критикою з боку неурядових природоохоронних організацій, які часто критикували процес за його неефективність і відсутність конкретних результатів. Вище політичне керівництво країн — учасників переговорів часто не брало участі в цьому процесі, внаслідок чого дієвість прийнятих угод була зведена скоріше до символічного декларативного рівня, без реальних зобов'язань щодо виконання конкретних програм, тому формат міжнародних зустрічей та переговорів був хибним. Досвід показав, що чим довший період між прийнятими зобов'язаннями та початком реалізації конкретних програм на практиці, тим меншою є дієвість та ефективність запроваджуваних заходів. Слід зауважити, що в майбутньому, за наявності глобальної зацікавленості в фінансуванні й підтримці сталого лісокористування, значення лісів буде зростати. Обґрунтовано необхідність екологізації ринкової економічної системи лісокористування для боротьби з викидами парникових газів, глобальною зміною клімату, подолання глобальних екологічних загроз та досягнення сталого лісового господарства.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

автореф.	автореферат	довід.	довідник	НАН	Національна	с	секунда
аграр.	аграрний	доп.	доповідь		академія наук		(при цифрах)
акад.	академія	дослід.	дослідний	НУБіП	Національний	с.	сторінка
АПК	агропромисловий	д-р	доктор		університет	с.-г.	сільсько-
	комплекс	ДСДС	Державна с.-г.		біорізноманіття		господарський
бібліогр.	бібліографія	екон.	дослідна станція		і природо-	сер.	серія
бух.	бухгалтерський	журн.	економічний	наук.	користування	сіл.	сільський
бюл.	бюлетень	зб.	журнал	нац.	науковий	ст.	стаття
вет.	ветеринарний	зем-во	збірник	НДІ	національний	т. (тт.)	том (и)
вид-во	видавництво	зерн.	землеробство		Науково-		(при цифрах)
вип.	випуск	ін.	зерновий		дослідний	тез.	тези (си)
вир-во	виробництво	ін-т	інший	НТБ	інститут	темат.	тематичний
відп.	відповідальний	інформ.	інформаційний		науково-	техн.	технічний
вісн.	вісник	К.	Київ		технічний	тис.	тисяча
вод.	водний	канд.	кандидат	О.	бюлетень	у (в) т. ч.	(при цифрах)
ВРХ	велика рогата	конф.	конференція	обл.	область	НААН	у (в) тому числі
	худоба	КСГ	колективне с.-г.	перероб.	переробка (ний)		Національна
г	грам (при цифрах)	Л.	Львів	підгот.	підготував		академія
генет.	генетичний	м	метр	посіб.	посібник		аграрних
год	година	машино-	будування	пр.	праці	УДК	наук
госп-во	господарство	буд.	методичний	пром-сть	промисловість		універсальна
грн	гривня	метод.	міжвід.	р. (рр.)	рік (и)	уклад.	десятикова
Д.	Дніпропетровськ	міжвід.	міжвідомчий	ред.	редактор	укр.	класифікація
ДАУ	Державний	міжнар.	міжнародний	редкол.	редакційна	ун-т	укладач (і)
	аграрний	міс.	міліон		колегія	упоряд.	український
	університет	млн	(при цифрах)		(редколегія)	Х.	університет
держ.	державний	млрд	мільярд	РЖ	реферативний	хв	упорядник
дис.	дисертація	н.-д.	науково-	РНК	журнал	ч.	Харків
ДНК	дезоксирibo-		дослідний		рибонуклеїнова		хвилина
	нуклеїнова				кислота		(при цифрах)
	кислота						частина
							(при цифрах)

СТРУКТУРА СТОРІНКИ РЕФЕРАТУ В РЖ “АПК УКРАЇНИ”

1. **Індекс УДК** — еталонне видання українською мовою Універсальної десятикової класифікації (2000 р.).
 2. **Бібліографічний опис (БО) документа** — згідно з ГОСТом 7.1–84. Відмінною особливістю БО РЖ є розташування елементів БО: назва матеріалу; галузь свідчень про відповідальність, де подаються прізвища всіх авторів незалежно від їх кількості.
- Приклад:**
УДК 633.416:631.527.5:631.543.2
СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО КОРМОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ / Рибак Д.А., Фомічов А.М., Ярош Ю.М. // Вісн. аграр. науки. — 1998. — № 8. — С. 39–43. — Бібліогр.: 4 назви.
- Бібліографічний опис документа подається мовою оригіналу.
3. **Ключові слова (5–10 слів)** — слова чи словосполучення, взяті з назви чи тексту документа, які характеризують його зміст і забезпечують пошук (згідно з ДСТУ 2398–93).
 4. **Номер реферату** — рік, порядковий номер РЖ у поточному році, порядковий номер реферату у журналі.
 5. **Текст реферату** подається українською мовою і складається за таким планом: об'єкт роботи, якщо це неясно із заголовка; основні питання, які розглядаються в первинному документі; результати, висновки, галузь застосування. Передається точка зору автора. Реферат не має абзаців, розділів, рубрик.
 6. **Результати роботи** викладаються точно і гранично інформативно.
 7. **Висновки** подаються так, як вони представлені в документі.
 8. Викладати текст реферату потрібно коротко, використовуючи короткі, стислі речення. Реферат є самостійним вторинним документом.
 9. У рефераті не вживати складні граматичні звороти, незвичні терміни, символи.
 10. У тексті реферату формули наводяться у таких випадках: без формул неможлива побудова тексту реферату; формули виражають результати роботи; формули значно полегшують розуміння змісту роботи. Одиниці виміру приводяться в одиницях міжнародної системи (СІ) згідно з ГОСТом 8.417–81.
 11. **Обсяг реферату:** для більшості статей, брошур тощо 350–1000 знаків, до 32 друкованих рядків; для документів великого обсягу (монографій та ін.) — 2500 знаків, дві друковані сторінки.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

А

Авраменко С. 69, 79, 166
Авраменко С.В. 80
Адамовський О.М. 361
Адамчук В.В. 48
Александров О.С. 147
Александров Р. 356
Александрова О.С. 130
Алексеева Г.Б. 331
Андрієвський В.Є. 16
Андрійченко Г.В. 126
Андрусишин Т.В. 318
Антап Т.В. 156
Антонік І.І. 257
Антоняк Г.Л. 297
Аретинська Т.Б. 316
Аристов А.В. 175
Афанасьєва Ю.О. 50, 87
Ачкевич В.І. 37

Б

Бабич А. 198, 374
Бабич-Побережна А. 198
Бабіна Р.Д. 8
Бабінцева Н.О. 204
Бабіцький В. 94
Балабанова І.О. 270
Балаєв А.Д. 66
Балышев В.М. 333
Баль-Прилипко Л. 356
Балюк С.А. 50, 87
Барабаш Л.О. 209
Барвіненко В.Д. 20
Барзо І.Т. 199
Барський Ю.М. 12
Башинська О. 133, 137
Бедункова О.О. 112
Безкровна О. 138
Безноска І.В. 219
Безхутра-Ярова Д.В. 317
Белоусов А.А. 143
Березовський А.В. 342
Беленіхіна А. 69, 79
Белікова К.В. 238
Бігун О.М. 56
Біднина І.О. 85
Біланчин Я.М. 97
Білецька Г.В. 293
Біляк Б.І. 256
Благинина А.А. 219
Блохина Е.А. 176
Блюм Я.Б. 142, 146
Богач А. 309, 312
Богач Г. 202
Богач О. 202
Богульська С.В. 148
Боднар П.В. 254
Божидарнік Т.В. 12
Бойко Н.В. 259
Бойко П.К. 337
Бойчук В.М. 275
Болдышева А.Д. 136
Больбут В.С. 31
Бондар А.А. 277
Бондаренко Ю.В. 283
Бондарук Г.М. 243
Борисенко Н.О. 321
Борисов В.А. 221
Боровська І. 135
Бородай В.П. 281, 284
Борщевський В.В. 11
Бояркіна Л.В. 83
Бригас О.П. 281
Брік С.В. 27
Брує Ж.Ф. 239

Брытик О. 224
Бугаєнко С.А. 360
Бугайов В.В. 184
Будига В.М. 73
Бурда Н.Є. 195
Бурцева Н.И. 185

В

Вавринович О. 77
Вагідова О.О. 268
Важенина О.Є. 173
Вареник Б.Ф. 130
Василенко М.Г. 126
Васько Н.І. 173
Васюта В.М. 212
Вахняк В.С. 90
Вельбік А. 94
Венгер А.М. 145
Венгліньський М.О. 52
Вергунов В.А. 3, 5
Верниченко І.В. 100
Виннов А. 356, 357
Вишневський Л.В. 243, 244
Вілоха О.М. 233
Вільний Р.П. 65
Вітер Р.М. 362
Власюк В.П. 373
Влашук А.М. 93
Водяников В.И. 273
Вожегова Р.А. 6, 7, 83, 91, 109
Вознюк І.О. 323
Войташенко Д.П. 93
Войтенко С. 244
Войцешина Н.І. 217
Волгіна Н.В. 236
Волик Б. 39
Воліченко Ю.М. 319
Волк П.П. 89
Волков В.А. 252
Волков Д.А. 9
Волков С.С. 151
Волкова М.Е. 145
Волощук А.П. 158
Волощук І.С. 158
Ворожінцева Л.І. 87
Вороніна Т.В. 103
Воротинцева Л.І. 50
Воцелько С.Д. 54
Выродова А.П. 214

Г

Гавва Д.В. 58
Гавриленко В.С. 1
Гаврилюк В.А. 108
Гаврилюк В.Б. 90
Гайда А. 312
Галат В.Ф. 342
Галат М.В. 342
Галузіна Л. 351
Гамаюнова В.В. 109
Ганженко О.М. 31
Гармаш А. 356
Герошко Г.С. 158
Герук С.М. 42
Герус Л. 213
Гетман Н.Я. 183
Гиль М.І. 252
Гізбуллін М.Т. 152
Гладун Г.Б. 367
Глухий О.Б. 4
Глушко Ю.М. 326
Глущенко М.К. 110, 127
Глыва В.В. 158

Гнатенко А.В. 339
Гогулінський Д. 213
Гойсюк Л.В. 225
Голембовская Н. 352
Голобородько С.П. 54
Головко А.М. 234
Гончаров В.М. 19
Гончаров О.В. 288
Горб Н.Н. 8
Горбатенко А.А. 115
Горган Т.М. 219
Горжеев В.М. 340
Городецкий В.О. 190
Господаренко Г.М. 51, 163
Гошуренко Л.М. 97
Габар Ю.Г. 268
Грановська Л.М. 7, 114
Гречка Г.М. 305
Гринчук Ю.М. 368
Гринь Ю. 94
Гринюк Т.П. 192
Гришин А. 32
Громиченко С.Ю. 112
Грубіно В.В. 318
Гуменний В.Д. 242
Гуменюк А.В. 215
Гуральчук Ж. 106
Гурськіс Л.Л. 258
Гусев А.А. 333
Гутий Б.В. 245
Гуторов О.І. 25
Гуцол Г.В. 315

Д

Давыдова Р. 350
Даишева Н.М. 190
Даниленко С. 349
Данильчук Г.А. 325
Данільчук Г.А. 319
Данкевич В.Є. 22
Дацько А.О. 169
Дегодюк Е. 107
Дегтярьов В.В. 58
Дейнега М.А. 84
Дейнека А.М. 375
Демиденко О.В. 53
Демчак І.М. 257
Дерев'яно Д.А. 45, 46
Деркач О.Д. 33
Дерменко О. 132
Джолі Т. 171
Джус П.П. 243
Дибко М.І. 102
Дивашук М.Г. 147
Диденко Т. 224
Дикуніна С.С. 313
Димань Т.М. 149
Димов О.М. 109
Діброва А.Д. 16
Діордієва І.П. 160
Дмитрієнко Г. 111
Долайчук О.П. 298
Долгая Т. 111
Долгов С.В. 147
Долженчук В.І. 110, 127
Домахіна М.О. 354
Дрозд О.М. 50, 87
Дрозда В.Ф. 210
Дроник Н.І. 205
Дронова Т.Н. 185
Дружб'як А. 310
Дружина О.С. 260
Дубицька А.О. 55
Дубицький О.Л. 55

Дубін О.В. 149
Дударчук І.С. 102
Дудка О.Ф. 68
Дудкина Д.В. 313
Дяченко Л.А. 38

Е

Ерошенко А.А. 81
Ерошенко А.Н. 172
Ерошенко Л.М. 172
Ерошенко Ф.В. 81

Є

Єгорова Т.М. 122, 125
Єрмоленко В.М. 84
Єрмоїна Т.А. 49

Ж

Желтова А.Г. 93
Живодеров С.П. 333
Жижка Н. 166
Жомирук Р.В. 112
Жуйков О.Г. 193
Жукорський О.М. 249
Жученко А.А. (мл.) 214

З

Завада А.Н. 272
Завгородній А.І. 338
Завертальюк О.В. 74
Загорняк В.Б. 376
Загребельний В.О. 341
Засць С.О. 70, 129
Запасний В.С. 110, 127
Заришняк А.С. 48
Засекін Д.А. 290
Застрожнікова І.В. 28
Захарова М.А. 50, 87
Звягинцева А.М. 128
Зібцев С. 369
Злацький І.А. 320
Зосімов В.Д. 126

И

Ивина И.П. 185

І

Івануса А.В. 376
Іовенко В.М. 262
Іонов І.А. 10
Іртіщева І.О. 13
Ісаєнков С.В. 142
Іскра Р.Я. 271
Іутинська Г.О. 54

К

Кавунец В. 67
Каганець О.О. 341
Казакова А.С. 333
Кашнік М.В. 338
Каленська С.М. 199
Калиниченко Г.І. 266
Каменський А.К. 19
Каменчук Л.І. 112
Камінська В.В. 68
Капустина Л. 220
Карабач К.С. 60
Карлов Г.И. 147
Карнаух О.В. 82
Карповський В.І. 276
Карпук Л.М. 104
Карпук О.Б. 71

Катеринич О.О. 282, 283
 Катюха С.М. 323
 Каценко С.М. 105
 Качан О.В. 187
 Качанова Т.В. 168
 Качмар О. 77
 Кейван М.П. 281
 Кембур М.Д. 269
 Кирилів Я.І. 303
 Кириченко В.А. 262
 Кирпа М.Я. 170
 Кисельова Р. 114
 Клестова З.С. 234
 Клименко А.В. 229
 Клименко М.О. 110, 112, 127
 Клименко О.Е. 206
 Клініч М.В. 294
 Коваленко А.М. 92
 Коваленко В.Л. 339
 Коваленко Л.М. 86
 Коваленко О.В. 70, 345, 358, 359
 Коваленко С.А. 105
 Коваль В.В. 121
 Коваль О.А. 266
 Ковальова І. 213
 Ковальський Ю.В. 303
 Ковальчук І.І. 302
 Ковальчук Н.С. 108, 212
 Ковнерова Ю.В. 19
 Ковпак В. 327
 Козак В.М. 60
 Козаченко М.Р. 173
 Козирь В.С. 241, 242
 Козуб Н.О. 146
 Козырев С.А. 272
 Колбасов Д.В. 333
 Колесник Т.М. 108
 Колодич П.Д. 112
 Коломієць Л.В. 187
 Колтунов В.А. 217
 Коляда С.М. 246
 Конаков Б. 94
 Кондратенко П.В. 209
 Кондратенко Т.Є. 203
 Коняхін О.П. 329
 Копилов К.В. 295
 Копилова К.В. 243
 Кормильцев Б.Ф. 191
 Корниенко С.И. 214
 Корнієнко О.О. 9
 Корнієнко С.І. 215
 Косова Н.О. 259
 Костенко В. 251
 Костюченко М.В. 126
 Кот С.П. 262
 Котикова О.І. 153
 Коткова Н.С. 359
 Коць С. 106
 Кочерга М.О. 210
 Кочмар О.Й. 55
 Кочмарский В. 67
 Кравченко В.А. 214
 Кравченко О.О. 320, 325
 Крамарьов С. 165
 Краснопопорова О.Є. 142
 Краснощекова Т.А. 263
 Кретов А.А. 289
 Кривенко А.І. 131
 Кропивна С.Й. 298
 Крупко Г.Д. 110, 127
 Кудинова Н.А. 175
 Кузло О. 41
 Кузьменко О.А. 296
 Кузьминский А.В. 139
 Кулаков В.А. 181

Кулян Р.В. 208
 Купедінова Р. 96
 Купліченко А.А. 212
 Кураксіна В.О. 9
 Кутнюк П.И. 284
 Кутова А. 99
 Куць Р.О. 102
 Кучерявий В.П. 275
 Кучерявий С.О. 121
 Кучинська О.П. 90
 Кушнір Г.В. 233
 Куц М.М. 292

Л

Лаптева И.С. 307
 Латка О.М. 240
 Лебская Т. 352
 Лебська Т. 346
 Левакова О.В. 172
 Левандовська С.М. 230
 Левицький Т.Р. 233, 279
 Левченко В.Б. 372
 Левченко В.Б. 373
 Левченко В.І. 285
 Леонов О.Ю. 167
 Леонова Б. 356
 Лепеть Є. 39
 Лесик О.Б. 258
 Лесик Я.В. 298
 Лесь С. 251
 Лещук Н.В. 223
 Литвиненко М.А. 141
 Лифенко С.П. 157
 Лівощенко Є.М. 269
 Лівощенко Л.П. 269
 Ліккєй М.О. 40
 Лісова Ю.А. 169
 Лісунов П. 39
 Ловейкін В.С. 38
 Ломаев Г.В. 314
 Лопатько К.Г. 290
 Лотоцький В.В. 151
 Лошкова Ю.М. 319
 Лысенко Ч.А. 221
 Лыска В.М. 333
 Лютих С.В. 235
 Лядський І. 150

М

Магас В.М. 11
 Мазнев Г.Є. 30
 Мазур А.В. 353
 Мазур Г.А. 61
 Мазуренко А.М. 31
 Мазуркевич А. 327
 Макаренко І. 41
 Маклюк О.І. 65
 Макогон В.В. 27, 29
 Максін В.І. 316, 320
 Маланчук З.Р. 112
 Маласай В. 67
 Малафасєв М.Т. 354
 Малинка Л.В. 199
 Малиновська І.М. 63
 Малишева О.О. 324
 Малюк М. 327
 Малюк С.О. 355
 Маменко П. 106
 Мандигра М.С. 331
 Манило Л.Г. 322
 Манько В.В. 248
 Манько К. 69, 79
 Манюненко С.А. 268
 Мардерер Є. 106
 Мартинишин І.М. 271
 Мартинчук І.В. 118

Мартинчук М.І. 113
 Маршалкіна Т.В. 287
 Масберг І.В. 281
 Маткевич В.Т. 187
 Матухно Ю.Д. 105
 Маценко О.В. 343
 Медведев В.В. 56
 Мележик В. 41
 Мельник А.Ю. 285
 Мельник М.І. 179
 Мельник П.П. 125
 Мельниченко В.М. 316
 Мельничук С.Д. 324
 Менкач С.О. 265
 Мерджа М. 311
 Микичук О.І. 205
 Миколайко В.П. 197
 Митрофанов О.В. 343
 Митрофанов О.О. 343
 Михайліченко К.П. 191
 Михайлюта Л.В. 190
 Мінералов О.І. 281
 Міценко Н.П. 187
 Могильова М.М. 21
 Могільовський В.М. 343
 Мойсієнко В.В. 177
 Молдован Ж.А. 182
 Молеца Н.Б. 88
 Монтевид П.Д. 214
 Моплячук Л.І. 122
 Моргунов Ю.П. 333
 Морозов В.В. 85
 Морозов О.В. 85
 Москалевська Ю.П. 188
 Моцний І.І. 146
 Музика В.Є. 129
 Мукосій М.П. 105
 Мулюкіна Н. 213
 Мурусидзе Д.Н. 263
 Мушик Б.В. 68

Н

Нагорнюк Т.А. 321
 Найдьонов В.Г. 85
 Наконечний М.Ю. 157
 Наппенко О.О. 334
 Нарган Т.П. 157
 Наталочка В.О. 121
 Науменко В.Ю. 12
 Наумов О.Г. 173
 Небезчук Л.В. 342
 Неволько О.М. 341
 Недашківський В.М. 306
 Недільська У.І. 218
 Незнамов С.О. 319
 Непочатенко О.О. 24
 Нестерчук Ю.О. 14, 15
 Нечитайло В.М. 121
 Никитина І.А. 300
 Никоненко С.В. 26
 Ніженковська І.В. 196
 Нікітчук Н. 347
 Новак О.П. 98
 Новицька Н.В. 199
 Новожилов Д.О. 142
 Новосад К.Б. 58
 Новоструєва І.В. 255
 Носоненко О.А. 50, 87

О

Обозна А.О. 13
 Ображий С.В. 78
 Овчарук О.В. 227
 Олешко О.Г. 230
 Олійник О.В. 27, 29
 Ольшевський К. 309

Омельченко В.В. 207
 Орловский С.Н. 370, 371
 Осіпов М.Ю. 377
 Остапів Д.Д. 248
 Остапів Р.Д. 248
 Очколяс О. 346

П

Павлов М.Є. 343
 Павлюк В.В. 212
 Павлюкова Н.Ф. 116
 Паламарчук І.І. 226
 Палій А.П. 338
 Паллу Л.М. 89
 Панасенко В.М. 52
 Панфілова А.В. 75
 Панченко О.В. 358
 Панченко Т.В. 131
 Панчишин В.З. 186
 Параняк Н.М. 261
 Парій Ф.М. 160
 Парфенюк А.И. 219
 Пархоменко М.Д. 40
 Пархоменко Ю.М. 40
 Пасічник В.А. 343
 Пасічник І.О. 192
 Патица М.В. 188
 Патица Т.І. 201
 Патрєва Л.С. 291
 Перебойчук О.П. 228
 Петренко О.С. 331
 Петренко Ю.М. 88
 Петренкова В.П. 128
 Петриченко Є.А. 42
 Петришин О.Б. 332
 Петрух Л.І. 335
 Петьшин А.В. 314
 Печенога О.П. 358, 359
 Пилипенко Т.В. 154
 Піковська О.В. 62
 Піскун В.І. 36
 Плакса В.М. 102
 Плеханова Л.В. 174
 Плівачук О.П. 149
 Погодаєв В.А. 267
 Пожожих М.І. 354
 Подобед Л.И. 278, 280
 Позняк О.В. 223
 Полєнок А.В. 72
 Польовський А.М. 378
 Поляшенко Н.В. 59
 Помітун І.А. 259
 Попов С. 69, 79, 80, 166
 Похивка М.В. 258
 Приймачук Л.С. 212
 Прилуцький А.Н. 48
 Прискока В.А. 341
 Приходько А.М. 105
 Проданчук М.А. 23
 Проневич В.А. 57
 Проценко О.І. 105
 Прудникова Е.Г. 161

Р

Разанов С.Ф. 308
 Разумова О.В. 147
 Райчук Т. 134
 Рачков И.Г. 267
 Резніченко В.П. 187
 Решетник А.О. 329
 Рибалка О.І. 144, 155
 Рибалко Ю.В. 115
 Рибальченко Д.Ю. 342
 Ривак Г.П. 233
 Рижова О.Ю. 116
 Рівіс Й.Ф. 246

Рідей Н.М. 115
Ровна О.В. 101
Рожко В.І. 199
Рожков А.О. 76
Розсоха Є.В. 212
Роїк М.В. 152
Рокочинський А.М. 7, 89, 112
Романова Л.В. 215
Россоха В.І. 237
Руденко Є.М. 29
Рудик Р.І. 192
Рудик С.К. 4
Рудь В. 247
Рудь В.П. 215
Рыжков В.А. 263
Рябков С. 200
Рябоконь В.П. 19
Рябуха В.А. 313
Рязанов П.О. 259

С

Савейко О. 211
Савченко О. 348
Савчук М.Г. 325
Салій О. 213
Самовол А.П. 214
Свинарчук О.В. 223
Свірчевська О.В. 192
Седова Е.Г. 181
Седько К.В. 196
Селионова М.И. 267
Селіна В.О. 119, 344
Семеніхин С.О. 190
Семенов В.В. 267
Сень О.М. 337
Середа А.Д. 333
Сиволап Ю.М. 130, 143
Сидоренко В. 41, 95
Сидоренко О.В. 243
Сидоренко О.Г. 289
Симкович В. 231
Сириця О.В. 33
Сироштан А. 67
Сисолін П.В. 43
Сисоліна І.П. 43
Ситюк М.П. 330
Сіра Ю.В. 345
Скарєднов Д.Ю. 268
Скрильник Є. 99
Скрипник О.В. 88
Славов В.П. 2, 3
Славова Т.В. 3
Сладковська Т.А. 177
Слущак О.М. 158
Собко А.Ю. 337
Созінов І.О. 146
Созінов О.О. 146
Соколов В.М. 143
Солоденко А.Є. 130
Солодушко М.М. 164
Солонечний П.М. 173
Солоха М.О. 50, 87

Сорока А.І. 194
Сорока Ю.В. 49
Сотник О.І. 8
Спиридонов В.Г. 324
Стапай П.В. 261
Сташук В.А. 7, 112
Стегній Б.Т. 338
Стегній М.М. 4
Степаненко С.П. 48
Степаненко Т.О. 25
Степанишин В.М. 375
Степанов М.Т. 353
Степченко Л. 351
Стефанюк Г. 216
Стефанюк С. 216
Сторчак І.Г. 81
Стрижакова О.М. 333
Строкаль В.П. 115
Стюрко М.О. 170
Суска А.А. 374
Сухорада Т.И. 147
Сухорукова Г.С. 97

Т

Тараненко О.Ю. 129
Тарасенко Л.О. 119, 247, 344
Тарасюк С.І. 321
Терпецька Т.О. 334
Тертична О.В. 281
Теслюк Г. 39
Тесля М.А. 286
Тимофійшин І.І. 258
Тихоненко Д.Г. 58
Тищенко А.Ф. 219
Тищенко Л. 346
Ткач В.В. 37
Ткач В.П. 363, 364
Ткаченко І.Ю. 163
Ткаченко К.В. 162
Ткаченко М.А. 63
Ткаченко М.В. 253
Ткаченко С.В. 253
Ткачик Т.Е. 283
Ткачик Т.Є. 282
Ткачо-ва І.В. 9
Ткачук В.М. 261
Тонха О.Л. 62, 66
Топал М.М. 141
Топольська Г. 312
Тортик М.И. 97
Транченко Л.В. 24
Транченко О.М. 24
Третяк В.М. 31
Трокоз А.В. 276
Трокоз В.О. 250, 271, 316, 336
Трокоз О.В. 276
Трофімова Г.В. 257
Туаєва Е.В. 263

У

Ульянченко О.В. 374

Усов О. 69, 166

Ф

Файчук О.В. 17
Файчук О.М. 17
Фалько Р.І. 362
Фатыков И.Ш. 159
Федоренко В.П. 139
Федоренко М. 213
Федорович Є.І. 254
Федорук Р.С. 298
Федорчук Р.С. 302
Фесенко О.Г. 121
Філіп'єв В.Д. 109
Фіялка М.Д. 44
Фокіна Н.О. 117
Фурдига М.М. 217
Фурдичко О.І. 123, 124

Х

Хайліс Г.А. 47
Халак В.І. 242, 264, 265
Хареба В.В. 223
Харкевич Ю. 327
Харченко О.В. 88
Хвостик В.П. 282
Хилкова Н.Л. 161
Хлівна І.В. 24
Хобин В.А. 353
Хоецький П.Б. 256
Холявка В.З. 376
Хомич Н.П. 297
Хрик В.М. 365
Худолій Л.М. 17
Хухорова І.Ю. 333

Ц

Царик З.О. 169
Цибуляк В.Я. 18
Цуркан Н.В. 180
Цуркан О.І. 97
Цуркан О.О. 196

Ч

Чащухин В.А. 307
Челомбітко А. 137
Черв Д. 310
Чередниченко В. 222
Черенков А.В. 164
Черненко О.В. 191
Чернецька С.Г. 183
Чернецький В.М. 226
Черниш О.А. 316
Чижова Л.Н. 267
Чинчик О.С. 103
Чисніков В. 213
Чмих С.В. 212
Чмух А.І. 212
Човнюк Ю.В. 38
Чоп Н.В. 243
Чорномиз Т.О. 258

Чугаєв С. 135

Ш

Шабанова І.І. 105
Шамрай С.М. 140
Шамро Л.П. 304
Шаніна О.М. 354
Шведюк Ю.В. 366
Шебанін П.О. 274
Шевченко Г.С. 173
Шевченко Є.А. 295
Шевченко М.В. 64
Шевченко Т.В. 189
Шевчук В. 34
Шевчук Л.М. 209
Шевчук Р. 34
Шевчук Т.В. 299
Шейченко В.О. 47
Шерман І.М. 319
Шиян Н.І. 26
Шкавро Н.М. 237
Шкаленко В.В. 273
Шмелева Н.В. 178
Шофолов Д.Л. 115
Шпарин Ю.С. 362
Штанько І.П. 191
Шубалий О.М. 12
Шубина Н.Г. 333
Шугай М. 347
Шуліка О.А. 354
Шульга І.С. 313
Шульга Н.Н. 313
Шуляк С.В. 290

Щ

Щепетільников Ю.О. 343
Щербатий З.Є. 254

Э

Эседуллаев С.Т. 178

Ю

Юник Т.Р. 362
Юрченко Ю.І. 153

Я

Яковлев П.А. 100
Якубчак О.М. 342
Яновська І.М. 362
Яременко М.С. 97
Яремич Н.В. 301
Яремчук І.М. 248
Ярошук А.П. 316
Яценко Ю.В. 36
Яцук В.М. 32
Яцук І.П. 52
Ячменьова В.М. 117

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

абрикос 206
автоматизація 35
автоматизація процесу висіву 40
аграрна сфера 12
аграрний бізнес 23

аграрний сектор 154
аграрно-правовий аспект 84
агрегати ґрунтообробно-посівні та комбіновані 42
агрегатування розкидача 41
агробактерії 148
агрогенні екосистеми 58

агроекологія 122, 123, 126, 227
агроекосистема 115, 124, 125
агроландшафт 122, 367
агроландшафти України 124
агролісомеліорація 363, 364
агромеліоративний стан чорноземів 97

агропродовольча сфера 13
агропродовольче виробництво 17
агроресурсний потенціал 49
агросфера збалансована 123
агротехніка вирощування 158
агротехнічна культура
працівників 26
агротехнічні заходи 63
агроценоз 61, 188
адаптивність вівса 169
азот 109
азотистий обмін 255
айстра однорічна 230
алелі 321, 324
алелофонд генів 150
алича 206
альфа кислоти 192
амінокислоти 248, 260
аналіз статі 145
антигельмінтики 287
антигени еритроцитарні 283
апарати обмолочувальні 46
апудоцити 292
Асканія-Нова 1
аскаридії 287
асортимент продукції 355
асортимент рослин роду
Primula 228
атмосферні опади 206

Б

багатоплідність 266
бактерії 312
бактерії молочнокислі 175
бали реакції на зараження 136
банківське кредитування 17
банкрутство 29
баранина 258
баштанні культури 214
бджоли 232, 303, 306, 309,
311, 312
бджоли медоносні 302, 307
бджолині сім'ї 305, 310
безпечність та якість сиру 347
білки рекомбінантні 333
білково-якісний показник 273
білок 141
біоактивний гумус 53
біобезпека 279
біогенність 62
біодизельне пальне 31
біоенергетика 154
біоетанол 31, 359
біоіндикація 281
біоінформатика 144
біологізація землеробства 60
біологічне подразнення 276
біологічно активні речовини 336
біологічно активні сполуки 196
біомаса 349
біопрепарати 76, 201
біопрепарати для саду 202
біоризики 234
біорізноманіття 115, 120, 361
Біотерм-С 108
біотехнологія 191, 348
біохімічний склад броколі 221
біоценози 322
бітум дорожній 368
біфідобактерії 349
бонітування свиней 274
боротьба з лісовими
пожежами 370
борошниста роса 129, 131
борошно 141
борошно пшеничне 174

ботанічний склад 179
броколі 221
бронхопневмонія 332
бугаї (племінна цінність) 253
бугаї 151
бугаї-плідники 254
буйвол азіатський 256
буряки цукрові 104, 148, 188–190
бур'яни 74, 129
бухгалтерський облік 23

В

важкі метали 116, 119, 121, 245,
247, 344
важкі метали (печінка) 318
вакцинація ВРХ
(сальмонельоз) 336
вакцини 337
валова енергія 181
валовий збір 192
валові збори зерна 171
велика біла порода 266, 270
велика біла порода
свиней 265, 275
велика воскова міль 313
ветеринарна медицина 4
ветпрепарати з дубового
шовкопряди 336
ветсанекспертиза 328
видатні вчені-радіоекологи 2
види павловнії 229
вика яра 183
вилуговування карбонатів 90
виноград укр. селекції 213
вироби кондитерські 358
виробник 14
виробники зерна 162
виробництво екологічне 153
виробництво етилового спирту 359
виробництво комбікормів 36
виробництво с.-г. 154
виробництво сира 348
виробництво цукрових буряків 27
вирощування жовтецю 231
вирощування коропа і білого
товстолобика 325
вирощування молодняку
норки 301
вирощування ранньої моркви 216
вирощування салату 223
вихідний матеріал 173
віброплуг з гідравлічними
вібраторами 38
вівці тонкорунні 261
вівці 260
вівці багатоплідні 259
вівці каракульські
багатоплідні 262
вівці мериноландшаф 258
вівчарство України 257
відгодівля свиней 268
відновлюване землеробство 107
відносини агрономіюративні 84
відтворення родючості ґрунтів 61
відтворення родючості ґрунтів
Київщини 126
відтворення тварин 232
відходи побутові і промислові 112
відходи птахофабрики 280
вірус-вакцина (АСВ) 334
вірус жовтої карликовості
ячменю 127
віруси 333
вітамін D 278
вітамінне живлення хутрових
звірів 296

властивості ґрунтів фізичні
та агрохімічні 57
вміст білка 163
вміст гумусу 62
внесення добрив 111
вовна овець 259
вовна тонкорунна 261
вода для страусів 288
водний режим 98
водоспоживання кабачка 225
Волков Д.А. 10
вологість ґрунту 111
вологовіддача 170
вощина 307, 110
врожайність 67, 70, 71, 74, 77, 81,
82, 111, 164, 189
врожайність вівса 68, 168, 169
врожайність жита 79
врожайність зернових 161
врожайність зернових культур 80
врожайність коренеплоду
цикорію 197
врожайність костриці 185
врожайність пшениці 99, 102
врожайність ячменю 76
ВРХ 232, 245, 249, 331, 338
ВРХ волинська м'ясна 243
ВРХ голштинська 251, 343
ВРХ знам'янська на
Дніпропетровщині 241
ВРХ молочна 340
ВРХ м'ясна 244
ВРХ укр. м'ясна 242
ВРХ укр. чорно-ряба
молочна 252–254
ВРХ червоно-ряба 255
вуглець 188
вулики 310
вчений-селекціонер 5
вчені — піонери практичної
ветеринарії 4

Г

газова хроматографія 195
галоші 138
галузь кондитерська 358
галузь лікєро-горілчана 359
гасіння лісової пожежі 371
ГДК у молочних продуктах 247
гель 356
гельмінтоспориозні кореневі
гнилі 128
гемолімфа 304
генеалогія коней 240
генетика 272
генетика курей 284
генетична інформативність 283
генетична інформація 291
генетична структура стад 149
генетичне різноманіття 324
генетичні маркери 237, 262
генетичні фактори 141
генетично модифіковані
рослини 152
гени *ctsl* та *mc4r* 150
гени QTL 149
гени імунітету 136
гени кількісних ознак 295
гени-маркери 282
генна інженерія 152
геном 144
геномні мутації 326
генотип 265, 267, 321
генотипування 267
генотоксичність
наноматеріалів 234

генофонд коней (збереження) 238
 генофонд м'ясної худоби 242
 географічне походження 167
 геохімія 122
 гербіциди 77, 106
 гетераки 287
 гетерозиготність 321
 гібриди 143
 гібриди хмелю 191
 гібридизація у виноградарстві 213
 гібридизація цитрусових 208
 гігієнічна оцінка 344
 гігієнічна поведінка бджіл 304
 гідрогеолого-меліоративний стан 85
 гідроекосистеми 320
 гідроліз ферментативний 357
 гідромодуль 86
 гірчак повзучий або рожевий 137
 гірчиця (сарептська, біла) 193
 гістологічні дослідження 292
 глід однонаоточковий 377
 гліколіз 297
 глікопротеїни 298
 глоткові залози 304
 годівля бугайців 241
 годівля вагітних корів 343
 годівля корів 246
 годівля курей 286
 годівля курей-несучок 285
 годівля лисиць 299
 годівля м'ясної ВРХ 242
 годівля перепелів 289
 годівля птиці 278
 годівля тварин 340
 годівля хутрових звірів 296
 годівля шовкопряда ("Йодис-концентрат") 316
 голодування гусей 292
 голштини 254
 гормональна терапія (кобили) 239
 гормони тиреоїдні 260
 горох 103
 гранулоцити нейтрофільні 297
 гриби роду *Penicillium* 219
 грибні хвороби 133
 грибні хвороби рослин 132
 Гродзинський Д. М. — радіобіолог рослин 3
 груша 204
 груша Придністровської ДСС 205
 грястиця збірна 177
 гумати 107
 гумус 54, 55, 90, 110
 гумусовий стан ґрунтів 52
 гумусовий стан чорнозему 53
 гумусовий стан чорнозему типового 66
 гуси 292, 293
 густота стеблостою 185

Г

ґрунт 108, 110, 308
 ґрунт (антропогенне переуцільнення) 56
 ґрунт сірий лісовий 55, 63
 ґрунт темно-каштановий 92
 ґрунти природно-солонцеві і вторинно солонцюваті 87
 ґрунти торфові 57
 ґрунти чорноземні 90
 ґрунтова посуха 100
 ґрунтовий профіль 308
 ґрунтозахисний обробіток ґрунту 66
 ґрунтозахисні заходи 83

ґрунтometr тракторний
 лісопожежний 371

Д

двигуни внутрішнього згоряння бензинові 33
 двигуни дизельні 32
 деградаційні процеси 85
 декоративність жовтецю 231
 декоративність павловнії 229
 депривація кормова 292
 деревні породи 362
 деревно-чагарникова рослинність 116
 державне регулювання 13
 державне управління 28
 дестинації прибережні 117
 дефоліація 362
 дехромація 362
 диспансеризація корів 343
 диференціація гумусонакопичення 53
 диференціація статі качок 291
 дифузійне гальмування 357
 діагностика 151, 341
 діагностика АЧС 333
 діагностика захворювань гусей 293
 діагностика лейкозу ВРХ 331
 діагностика РРСС та ЦВС-2 330
 діагностика токсоплазмозу 342
 діагностика туберкульозу 338
 діагностика хвороб корів 343
 діаметр комірки 307
 дієтичне харчування 224
 ДНК 144, 279
 ДНК (коні) 237
 ДНК-маркер 130, 143
 добрива 156, 168, 182
 добрива азотні 102, 111, 163
 добрива мінеральні 41, 63, 99, 109, 165, 176, 186
 добрива мінеральні і органічні 105
 добрива на броколі 221
 добрива органічні 52, 110
 добрива органічні ферментовані 108
 добрива органо-мінеральні 315
 добрива рідкі комплексні 177
 добрива (тривале застосування) 51
 довговічність 184
 дозатори дисків 43
 дози добрив 187
 дози мінеральних добрив 68
 доільний апарат 37
 документи промислових садів 200
 донори імунітету 136
 дороги лісові 368
 досліді однофакторні і багатфакторні 91
 дослідна справа 5
 досягнення науковців Ін-ту зрошувального землеробства НААН 6
 дощувальні машини 95
 дренаж (конструкція і параметри) 89
 дренаж гончарний 90
 дробарка 36
 дроселювальний отвір 37

Е

еволюція 361
 еволюція чорноземів типових 58
 екологізація лісокористування 378
 екологічна безпека 120, 123, 124

екологічне птахівництво 281
 екологічне страхування 114
 екологічний менеджмент 113
 екологічні аспекти 193
 екологічні основи землеробства 201
 екологічні показники двигунів 33
 екологічні регіональні проблеми України 120
 екологічні технології 120
 екологія 1
 еколого-агромеліоративний стан 50
 еколого-економічна безпека 117
 економіка вівчарства 257
 економіко-енергетична ефективність 27
 економіко-статистичний аналіз 12
 економічна безпека 114
 економічна ефективність 74
 економічне регулювання 28
 економічні показники 158
 екосистеми 281
 екосистеми лісові 118, 361, 366, 372
 експертиза походження коней 237
 експрес-методи 342
 екстер'єр кобил 235
 екстракт гідрофільний 250
 екстракти 336
 електромагнітне поле 329
 елементи продуктивності 101
 ембріотоксичність важких металів 344
 ендокриноцити 292
 енергетика 35
 енергія гумусу 53
 енергія проростання 199
 енерговитрати 38
 енергоємність 94
 ентерити гусей 293
 ентерохромафіні клітини 292
 ентомопатогенні гриби 210
 ентомопатогенні мікроорганізми 201
 ентропія 282, 283
 епоксид ріпакової олії 368
 еритроцитарні антигени 262
 еродовані чорноземи 59
 ерозія ґрунтів 124
 еспарцет 187
 етанол 33
 етилметансульфонат 194
 етіологія захворювань корів 343

Є

євроінтеграція 16
 європейський гнилець бджіл 312
 Єнкен Борис Карлович 5

Ж

желатин 356
 жеребці 238
 жива маса 277
 жива маса норки 301
 живлення двигунів 31
 живлення корів 255
 жирове тіло 304
 жито 146
 жито озиме 79, 80
 життєздатність 184
 жовтець декоративний 231

З

забруднення 96

забруднення біосфери 116
забруднення вод 121
забруднення довкілля 113, 120
забруднення кормів важкими металами 119
забруднення ландшафту 112
забруднення радіоактивне 118
забур'яненість посівів 71, 77, 78, 82
завод "Ензим" (Ладижин) 280
заводи кінні 240
загальні ліпіди 302
загибель гусей 293
задачі радіоекології 2
закон України "Про безпеку від ГМО" 152
законодавство
агромеліоративне 84
законодавчі акти 200
залуження орних ґрунтів 58
замінники гною 107
заповідник біосферний 1
Запорізьке водосховище 317
зарубіжний досвід 134
застосування гербіцидів і мікродобрив 106
захворювання респіраторні 332
захисні реакції 140
захист лісу 363
захист рослин біологічний 201
захист садів екологізований 202
захист яблуні від нематод 138
захист ягідників біологічний 210
заходи боротьби 134
заходи гігієни 311
заходи захисту 132
заходи знешкодження 137
збереженість 266
збереженість бульб картоплі 217
збереженість і життєздатність шовкопрядів 316
збереженість перепелів 289
збереженість якості силосу 175
збереження біорізноманіття 256
зберігання зерна 48
зберігання салату 223
збирання врожаю моркви 216
збирання зерна прямоточне 48
зволоження регіону 81
зв'язки ізопептидні 356
здоров'я тварин 232
зелена маса 180, 186
земельні ресурси 25
землі зрошувані 83, 86, 91
зерно 186
зерновиробництво 162
зимовий період 306
змішані інвазії 323
змішані посіви 183
зона вільної торгівлі 16
зразки колекції 172
зразки пшениці 167
зразок вівса 169
зростання 263
зрошення 54, 92–94, 114
зрошення краплинне 91, 97, 98
зрошувальна система 50
зрошувальні мережі 95
зрошуваний масив 85
зрошувані землі 50
зрошування 1, 185
зруби суцільні 366
ябля 318

Й

йод 261

І

ідентифікація коней 237
імунітет кролів 297
імунітет рослин 140
імунні сіянці 136
імуноблотинг 333
імуногенетика 262
імуногенетична структура курей 282
імунологічний контроль 336
імуномодулятори телятам 250
імунопероксидазний тест 330
імуностимуляція 269
інвазії курей 287
інвестиції 256
інвестор 14
індекс Ліві 265
індекси температурного стресу 249
інкубація розплоду 303
інкубація яєць качок 291
інноваційна діяльність 26
інноваційні проекти 17
інноваційні технології 30
інноваційні технології ІС НААН 209
інноваційно-технологічні аспекти 14, 15
інновації 159, 215
інокуляція передпосівна 199
Інститут зрошуваного землеробства НААН 6
Інститут тваринництва НААН 9
інституційне середовище 11
інституційні засади 18
інституціональні зміни 13
інструменти державного регулювання 20
інтенсивність виробництва 159
інтенсифікація 27
інтоксикація в корів 247
інтродукція айстри 230
інтродукція лісових порід 363
інтродукція примули 228
інфекційні хвороби тварин 341
інформація спадковості 282
інфраструктура аграрного ринку 11
інфрачервоні лампи 277
історія розвитку 6, 7
історія селекції 157
історія становлення та розвитку 8
історія тракєнєнської породи коней 238

К

кабачок 225, 226
кавун 224
кадмій 116, 119, 121
кадмій у кормах 245
калій 109
калій (рухомі сполуки) 51
канібалізм 285
капілярії 287
капуста брокколі 222
карась 318
каріометрія еритроцитарних ядер 284
каріотип 272, 326
каріотип курки 284
Карпати 256
картопля 217
картопля рання 218
картування 146
категорії м'язів 351
кафедра рослинництва 159
качки 291
квасоля 227
квітковий пилок 315

квітково-декоративні рослини 116
кетоз 343
Київська обл. 162
кислоти гумінові 92
кислоти жирні 351
кислоти органічні 352
кислотний стрес у рослин 206
кишечник гусей 292
кишковий мікробіоценоз 269
кінні заводи 237
кістки 318
клейковина 163
кліматичні зміни 164
клітини мононуклеарні 327
клони винограду 213
кнурі 272
коагуляція термокислотна 348
кобили 238, 239
кобили Дібрівського конезаводу 235
ковбаси 350
коефіцієнт накопичення 315
кози 342
кокцидіостатики 287
колектор двокамерний 37
колієнтеротоксемія 269
колірний спектр 314
комахи 129, 372
комбайнове збирання 47
комбікорми 233
комбікорми (інгредієнти) 36
коні 236, 327
коні (новоолександрівський ваговоз) 235
коні плеємні 237
коні тракєнєнської породи 238
коні (укр. верхова) 240
конкурентоспроможність 19, 43
конкурентоспроможність АПК 14
конкурентоспроможність АПК (фактори екон., організ., соціал., політ., екол., енерг.) 15
конкурентоспроможність технологій вирощування 73
конкурентів підприємств лісового господарства 374
конопля посівна 147
конституція коней 236
конструкція розкидача РМД-3000 41
контроль епізоотій 337
контроль молочних продуктів 328
контроль наномолекулярних технологій 234
концентрати тваринних білків 354
концентрація нітратів 220
конярство 10
кооперативний рух 24
кооперація с.-г. 11
координаційний центр 209
корєнева губка 373
корєнеплід цикорію (маса) 197
корми 233, 245, 278
корми бджіл 306
корми екструдовані 255
кормова добавка "Гумілід" 351
кормова одиниця 181
кормові білкові добавки 280
кормові добавки 246, 261
кормові добавки вівцям 260
кормові добавки свиням 275
корови голштинізовані 254
короп (рибопосадковий матеріал) 319
короп 352
коропи української рамчастої та лускатої порід 326

костриця тростинна 185
коти 342
країни — виробники зерна
кукурудзи 171
краснопірка звичайна 317
кредити 30
кредитні послуги 24
кремній 100
Крим 206
Кримська дослідна станція
садівництва 8
Кримська ДСС 204
кров 263
кров бичків 245
кров коней 236
кров курей 282, 283
кров овець 260, 262
кров птиці 329
кров свиней (сироватка) 264
кров телят 332
кролі 295, 297, 298, 334
кролі м'ясні 294
крона дерева 362
крутий момент 32
кукурудза 82, 139, 143, 170,
171, 182
кукурудза розлусна 74
кукурудзяно-соевий пояс 198
культивар 230
культивування стовбурових
клітин 327
культура сидерації 107
культури зерняткові 202
культури колосові 159
культури олійні 34
культури покровні 177
культури просапні 40
культури с.-г. 71, 72
культури стартові і захисні 350
культурні рослини 152
кури 282, 287
кури м'ясо-яєчні 283
кури-несучки 285, 286
кури яєчні 284
курчата-бройлери 279

Л

лабораторія конярства 9
лабораторна схожість 199
лабораторний аналіз 328
лабораторні дослідження 330,
341
ландрас 270
лейкограма 276
лейкоз 331
лейкоцити 271, 276
лейкоцити крові кроликів 297
летюча сажка 135
линька курей примусова 286
лиси сріблясто-чорні 299
личинка воскової молі 313
лікарські засоби 152
лікування порушень овуляції 239
лімфоцити 297
лінійна належність 295
лінії 143
лінії і родини коней 240
лінія 173
лінія вівса 169
лісівництво 363, 364
лісівничий потенціал 366
лісових насаджень 308
лісові ресурси 118
лісовідновлення 364
лісовідновлення природне
і штучне 366
лісоексплуатація 376

лісокористування
конкурентоспроможне 374
лісокористування стале 361
лісорозведення захисне 363
лісорозведення полезахисне 367
лісосмуга 308, 367
логістичні питання 19
локус H1AGA7 145
локуси 146, 324
льон олійний 101
лялечки бджіл 303

М

майнова застава 17
макуха соняшникова 255
малина 134
мандарин 208
маркер STS 145
маркер-асоційована селекція 147
маркери (кури) 283
маркери ESR 267
маркери генетико-біохімічні 321
маркетинг в овочівництві 215
маркетингова стратегія 376
марки бітуму 368
маса гнізда 270
маса зелена і суха 176
масло вершкове 346
матеріально-технічні ресурси 21
маточники винограду 213
машини дощувальні фронтальної
дії 94
медоноси (с.-г.) 308
мезенхімальні стовбурові
клітини 327
мелатонін 292
меліорація земель 84
меліорація хімічна 87
меліоровані землі 114
менеджмент лісових екосистем 361
метаболізм спермій 248
метаболізм у корів 246
метаболізм у курей 285
метагеном прокариот 188
метод *in planta* 148
методи ІФА та РІД 331
методи селекції нетрадиційні 214
міграція біогенна 122
мідь 119, 121
мікобактерії 338
мікобактерії атипів 339
мікробіоконтроль комах 201
мікробіологічний контроль 328
мікробіологічні дослідження 190
мікробіологічні процеси 63
мікродобрива 76, 104, 106
мікроелементи 99, 100, 176,
263, 278
мікроклімат для ВРХ 249
мікроклімат у пташниках 329
мікроклональне розмноження
хмелю 191
мікроміцети 219
мікроорганізми 347
мікроорганізми
азотфіксуювальні 106
мікросателітний аналіз ДНК 324
мікросателітні локуси 237
мікрофлора молочнокисла 348
мікрофлора харчових
продуктів 350
мінералізація 62
мінеральне живлення 93
мінеральне живлення тварин 233
мінеральний склад вершкового
масла 346

мінеральні добрива 69, 80, 88
міостатин 295
множинні зміни 89
модернізація 26
мозок кістковий 327
молекулярна діагностика 149
молекулярні маркери 144, 145
молекулярні патерни 140
молібден в агроландшафті 122
молодняк норки 301
молодняк сріблясто-чорних
лисиць 299
молокозбірна камера 37
молокопродукти 345
молочна продуктивність 149
молочна продуктивність кобил 235
молочне скотарство 246, 247, 251,
253, 255, 328
молочні підприємства 328
молочні продукти 247
молочність 266
молочнокислі бактерії 349
моніторинг геоінформаційний 115
моніторинг лісів 362
монокультура пшениці 67
монофлорний пилок-обніжжя 314
морква рання 216
морозостійкість ожини 211
морська водорість ламінарія 346
морфологічні особливості 59
морфологія 139
морфотип 172
мутагенез 194
м'язова тканина свиней 264
м'ясне вівчарство 258
м'ясне скотарство 241, 243, 244
м'ясне скотарство
Дніпропетровщини 242
м'ясо страусів 351
м'ясо-пір'яне борошно 280

Н

навантаження механічні 46
навантажувач зерна 36
навколишнє середовище 154
найдовший м'яз спини 264
наноаквацитати 320
нанорозчини срібла
у птахівництві 290
нанотехнології 234
наночастинки металів 199
напрямок використання 172
насадження багаторічні 98
насіництво 147, 193
насіництво лісове 364
насінина 180, 185, 194
насінина високоякісне 45
насінина кормових культур 119
насінина кукурудзи 170
насінина пшениці озимої 158, 166
наукова діяльність 9, 10
наукова і організаційна
діяльність 5
наукова школа 10
наукові дослідження 1
науково-виробничі
об'єднання 209
незрілі зародки 194
нематоди (кореневі) 138
несправжня борошниста роса 130
несучість перепелів 289
низькостебловість 160
нікель 116
Нікітський ботанічний сад 8
нітрати 220
нітрифікація 111

норка скандинавського типу 301
 норки 300
 нормативи 328
 норми висіву 187
 норми висіву насіння 76, 178, 185
 норми добрив 103
 норми і способи внесення добрив 105
 норми мінеральних добрив 72, 75, 79
 нут звичайний 199

О

обертання колінчастого вала 33
 обертач стрічок льону 47
 обприскувачі 44
 обробіток ґрунту 42, 53, 62, 64, 65, 78, 82, 182
 обробіток ґрунту (мінімізація) 60, 71
 обробіток ґрунту протиерозійний 365
 обробка греди шовкопряда 316
 обробка зерна післязбиральна 48
 обробка сої 278
 обслуговування технічне 35
 овес 168
 овес голозерний 169
 овес півчистий/голозерний 68
 овес (ячмінь) голозерний 174
 овочеві рослини 214
 овочівництво 215
 одновидові і сумісні посіви 182
 одностомність 147
 ожина укрина 211
 озима пшениця 131
 ознаки 160
 оксиди металів 246
 оксипролін 273
 окунь 318
 окупність добрив 88
 олива рослинна 32
 оновлення гнізда бджіл 305
 онтогенез 270
 опір тяговий 38
 опромінення птиці 329
 оптимізація екологічного стану агроландшафту 115
 оранка меліоративна плантажна 87
 оранка якісна 38
 основи землеробства 25
 основні засоби 21
 особливості прояву 134
 остеодистрофія 343
 осушення 90
 осушувальна система 89
 осушувачі торфові ґрунти 88
 охорона лісів від пожеж 369
 охорона праці в лісовому господарстві 375
 охорона природи 1
 оцінка BLUP 295
 оцінка якості молока 247
 очеретянка звичайна 88

П

павловнія 229
 паливна суміш 33
 паливо (біологічне, дизельне) 32
 пальне рослинного походження 31
 паразити риб 323
 параметри валків 34
 парк природно-ботанічний 1
 парша яблуні 136
 пасіка 302, 310, 311

пасовища злакові 181
 паста медово-цукрова 309
 пастеризація молока 353
 патологія внутрішніх органів 340
 пектинові речовини 224
 пелюшко-вівсьяна сумішка 186
 передача сигналів 140
 переддільчечки бджіл 303
 передпосівна обробка насіння 100
 переносник ВЖКЯ 127
 перепели 290
 перепели яєчні 289
 переробка побічних продуктів 280
 переробка пром-ть (напрями розвитку) 15
 перетравність 263, 268
 персик 206
 перспективи виробництва сої 198
 пивоварна якість 192
 питома активність 315
 півонія лікарська 195
 підгодівля бджіл 309
 підживлення 163
 підживлення позакореневе 76, 81, 99, 104
 підприємства лісові 376
 підприємства овочеві 215
 підприємства с.-г. 113
 підсвинки 273
 підщепи сливи 207
 плазмідна конструкція 142
 планування 355
 племінна база ВРХ 244
 племінна цінність кролів 295
 племінні ресурси 238
 племб'єднання Київщини 253
 плідники 238
 пліснявіння насіння 135
 плодові кісточкові культури 206
 плодові насадження 8
 площі посіву 7
 ПЛР 145
 плуг дисковий 39
 плющення насіння 34
 поверхня листків 156
 пожежа лісова 369, 370, 371
 поживне середовище 349
 поживні елементи 64
 поживні речовини 175
 позакореневе підживлення 101, 189
 поїдання силосу 175
 показники органолептичні 352
 показники пенетрації 352
 показники родючості 49
 показники фізико-хімічні та хімічні м'язової тканини 264
 показники якості 190
 показники якості біохімічні 172
 покриття дорожнє 368
 полив саду 200
 поливна вода 86
 поливна мережа (експлуатація) 96
 полімеразна ланцюгова реакція 151
 поліморфізм 150, 324
 поліморфізм ДНК і білків 283
 поліомавірус гусей 293
 політика лісова міжнародна 378
 політика лісова України 366
 політика податкова підприємств 29
 політика товарна 360
 політика торговельна 16
 популяції 127
 попередження лісових пожеж 370
 попередження травматизму 375
 попередник 82, 164

попередники гірчиці 193
 попередники сівби пшениці 166
 попередники тритикале 69
 популяційна мінливість 139
 популяція 143, 317, 324
 порода молочна укр. чорно-ряба 149
 порода свиней 274
 порода свиней полтавська м'ясна 268
 породи коней 9, 10
 породи норки 300
 породи овець 257
 поросята 269, 271, 275
 поросята підсисні 277
 поротеїн-кіназа 142
 посіви пшениці озимої 77
 посіви сої 106
 потенціал репродуктивний 317
 потужність тягова 38
 поширення 133
 поширення дерев 362
 правила відбору проб 341
 працезахоронна діяльність 375
 пребіолакт 275
 премікси 233, 349
 препарат "Аегерин" 210
 препарат "Аргіцид" 339
 препарат "Е-селен" 301
 препарати 313
 препарати "Данофлораксин" і "Енроксил макс" 332
 препарати дезінтоксикаційні 245
 препарати противірусні 335
 препарати "Ціаноформ" і "Карнівет L" 285
 прибуток 88
 примула 228
 приріст абсолютний і середньодобовий (свині) 277
 природні ресурси України 124
 природно-ресурсний потенціал 115
 природопристосування раціональне 125
 пристрій підбирально-обертальний 47
 пробіотики 269
 проблеми діяльності с.-г. товаровиробників 14
 прогестероновий рецептор 295
 прогнозування 12
 прогресивні технології і обладнання 14
 продовольча безпека 20, 22, 257
 продовольчий ринок 20
 продовольчі потреби 22
 продукти соєві 278
 продукти харчування 26
 продуктивні якості свиней 274
 продуктивність 7, 128, 178, 181
 продуктивність АПК 15
 продуктивність бджіл 305
 продуктивність голштинів різної селекції 251
 продуктивність квасолі 227
 продуктивність кормова 72
 продуктивність кролів 294
 продуктивність насіннєва і кормова 177
 продуктивність норки 300
 продуктивність овець 262
 продуктивність орного агрегату 38
 продуктивність ранньої картоплі 218
 продуктивність сорго багаторічного 93

продуктивність соснових
деревостанів 365
продуктивність сумішки 186
продуктивність тварин 232
продуктивність тритикале
ярого 183
продуктивність
фотосинтетична 104
продуктивність шовкопряда 316
продуктивність ячменю 75
продукція багаторічних трав 180
продукція виробництва 153
продукція молочна 345
продукція пучкова 216
проект саду 200
проламіни 146
промисловість молочна 345
промисловість харчова 360
протеїни 255
протеоміка 144
протиерозійні насадження 365
протопектини 224
протопласти 142
протруєння насіння 166
процентна ставка 17
птахівництво 233
птахівничі господарства 281
птахогосподарські приміщення 329
птахофабрики 337
птиця с.-г. 232, 278, 340
пульсатор попарний 37
пухирчаста сажка 135
пшениця 100, 144, 146
пшениця м'яка 155
пшениця м'яка яра 167
пшениця озима 67, 69, 70, 80, 81,
127, 129, 141, 164
пшениця озима м'яка 157, 165
пшениця спельта 163
пшениця тверда яра 156
пшениця яра 161
пшениця яра (клейковина) 102

Р

радіобіологічна школа
Д.М. Гродзинського 3
радіобіологія с.-г. 3
радіоекологія с.-г. 2
радіонукліди 315
рак картоплі 133
расовий склад 130
раціональне використання 153
раціони корів літні 246
раціони кролів 294
раціони овець 261
регіональний агрокомплекс 28
регулювання родючості 61
регулятор росту 176
регулятори росту 221
режим годівлі рослинних
риб 325
режим зрошення 86
резистентність неспецифічна 271
резистентність телиць 336
результативність виробництва 19
рейтингове оцінювання 118
рекомендації виробництву 105
репродуктивність коней 239
репродуктивно-респіраторний
синдром 330
репродукція 267
ресурси земельні 22
ресурси природні 125
ресурсовитрати 95
рецептори 140
речовини білкові 357

речовини гіркі 192
рештки рослинні 54
риби 232, 320, 322, 323
риби рослиноїдні 319
рибопродуктивність 325
ризики господарської
діяльності 114
ризосфера 188
ринкова економіка 378
ринкові механізми 11
ринок овочів 215
ринок продукції багаторічних
трав 180
рис 7
рівень підґрунтових вод 88
рівень удобрення 78
рідкий аміак 111
ріст і розвиток глоду 377
робочі бджоли 304
родина бичкові 322
родючість 110
родючість ґрунту 105, 126
родючість чорноземів 66
розвиток конструкцій 42
розвиток хвороби 133
роздільне збирання 47
розкидачі мінеральних добрив 44
розмноження жовтецю 231
розмноження ожини 211
розповсюдженість 137
розпушування ґрунту 39
розпушувач-обертач стрічок
льону 47
розрахунок доз добрив 109
розріджувачі сперми 248
розсадники Ін-ту садівництва 207
розширене відтворення 21
ртуть 121
рубець корів 255

С

саджанці сливи 207
сади 8
сади інтенсивні 204
садівничі господарства 200
салат ромен 223
сало підшкірне 264
сальмонельоз птиці 337
санаційна реконструкція 29
сапропель 263
свинець 116, 119, 121
свині 150, 232, 263–268, 270,
272–276, 330, 333, 334, 338, 344
свиноматки 266
світове виробництво пшениці 155
світові запаси пшениці 155
світові тенденції 198
севрюга 324
сегментоядерні нейтрофіли 276
секаліни 146
секвенування 144
селекційна цінність вівса 169
селекція 143, 144, 193, 214, 267
селекція айстри 230
селекція винограду (ННЦ "ІВіВ
ім. В.Є. Таїрова") 213
селекція ВРХ 243, 254
селекція інтрогресивна 157
селекція коней 235, 240
селекція курей 284
селекція лісова 364
селекція молочної худоби 253
селекція овець 258, 259, 262
селекція хмелю 191
селекція яблуні чеська 203
селен 100

серотонін 292
сидерати 54, 63
силос кукурудзяний 175
симбіотична активність 187
симбіотичний азот 187
симптоматологія 131
симптоми прояву 132
синдром дефіциту адгезійності
лейкоцитів (BLAD) 151
синергічна дія гербіцидів
та мікродобрив 106
сири тверді і напівтверді 347
сирний продукт 348
система захисту 129
система інформаційної
підтримки 83
система крапельного
зрошення 96, 200
система паливоподачі 31
система удобрення 18, 102,
103, 107, 181
системи автоматизованого
управління 353
системи забезпечення діяльності
агрозприємств 15
системи удобрення 51, 55
сівалка СУПН-8 40
сівба (строки і способи) 185
сівба кабачка 226
сівба салату 223
сівозміна 67, 71, 77, 86
сівозміна зернопроросаппа 78
сівозміна польова 51
сівозміни 25, 52, 55
сівозміни короткоротаційні 198
сівозміни польові 57
сільський розвиток 18
сім'ї бджолині 306
сірка 298
сітчастий гелмінтоспориоз 128
сіянці сосни 373
склад травостоїв 178
слива 206
слива слабросла 207
собівартість 88
совка бавовникова 139
соевий шрот 279
солоність води 322
соняшник 194
сорбенти природні 112
сорго зернове 73
сорго цукрове 176, 182
сориз 73
сорт 81, 173, 186
сорт вівса 168
сорт цикорію 197
сорті брокколи 222
сорті груші 205
сорті жовтецю 231
сорті кабачка 225
сорті кавуна 224
сорті картоплі 217
сорті квасолі 227
сорті моркви 216
сорті пшениці 165
сорті ранньої картоплі 218
сорті українські 192
сорті цибулі 219
сорті яблуні адаптивні 203
сортимент світовий айстри 230
сортівий склад 192
сортівипробування 173
сортувальний пристрій 314
сосна 365
сосна звичайна 372, 373
соя 182
соя в Україні 198

соє ГМО 279
 соє у комбікормах 278
 спектр мутацій 194
 спелта 160
 сперма 298
 сперма бугаїв 248
 спермопродукція 253
 співвідношення с.-г. культур 25
 спіральньо-дисковий висівний апарат 43
 споживання / запас зерна кукурудзи 171
 спосіб обробітку ґрунту 75
 способи обробітку ґрунту 72
 способи сівби 187
 срібло у вет. медицині 290
 ставкові господарства 323
 стале лісове господарство 378
 стандарти 328
 статевая приналежність 147
 статеве регулювання 291
 статистика лісова 362
 Степ 241
 стероїдні сполуки 195
 стійкі сорти 133
 стійкість до грибних хвороб 213
 стійкість ліній 130
 стільники 311
 стратегія 355
 стратегія конкурентного потенціалу 374
 стратегія ринкова 360
 страус 288, 351
 стрес у гусей 292
 строки збирання 186
 строки сівби 69, 70, 164
 строки сівби кабачка 225
 строки сівби кукурудзи 74
 стронцій-90 308, 315
 структура генетична 321
 структура посівних площ 162
 субсидії 28
 суниця 134
 суниця Лісоостепу 212
 суспільні функції села 18
 суха речовина 156, 170
 сучасне землеробство 66
 сушіння зерна 353
 схожість насіння 166, 170
 схрещування 173
 схрещування овець 259

Т

таксація лісова 377
 таурин 248
 тваринництво 233
 телиці 336
 телята 332
 телята новонароджені 250
 температура 303
 тенденції впливу на розвиток с.-г. виробництва 14
 теоретичні засади і підходи 20
 тепловий стрес 249
 терасування схилів 365
 тест-системи 333
 тест-системи токсоплазмозу 342
 технічний прогрес 35
 технічні засоби 45
 технології адаптивні 159
 технології вирощування (яблуна) 204
 технології вирощування культур 62
 технології вирощування суниць 212
 технології інноваційні 369
 технології меліорації 87
 технології нові 15

технології ресурсоощадні 125
 технологічні процеси 45
 технологія виробництва коропових 319
 технологія вирощування 70, 73, 193
 технологія ресурсоощадна 36
 технологія (свині) 274
 технологія точного землеробства 40
 типи вищої нервової діяльності 276
 тканини 302
 товстолобик білий 321
 товстолобик строкатий 321
 токсиканти 344
 токсикоз (окисний стрес) 245
 токсичність 320
 токсичність сої 278
 токсоплазмоз 342
 толерантність 128
 торгівля пшеницею 155
 трава суданська 182
 трави багаторічні бобові і злакові 178
 трави бобові 52
 трави злакові багаторічні 184
 травмування і якість насіння 45
 травмування насіння 46
 травосумішки традиційні та адаптовані 179
 трансгени 279
 трансклутаміназа 356
 транскриптоміка 144
 транслокація 1BL/1RS 146
 транслокація 1AZ/1RS 141
 трансформація 54, 148
 триптофан 273
 тритикале 100, 160
 тритикале озиме 69
 тритикале яре 183
 трубопровід 96
 туберкульоз 338, 339
 туристичний бізнес Криму 117
 туф 112
 тяговий опір 39

У

удобрення мінеральне 101
 узбережжя Чорного моря 208
 Україна 7, 155
 ультрафіолетові лампи 277
 умови для розвитку 137
 управління 23
 управління еколого-економічне 125
 управління проектами 35
 ураженість рослин 131
 урожай (запланований рівень) 109
 урожайність 101, 160
 урожайність брокколи 221, 222
 урожайність кабачка 225, 226
 урожайність салату 223
 урожайність сортів 131
 утримання бджіл 310
 утримання корів безприв'язне 251
 учені садоводи 204
 ушкодження нематодами 138

Ф

фагоцитарна активність 271
 Фальц-Фейн Ф.Е. 1
 фармакологія 196
 фенологія 133, 139
 ферментація сирів 348
 ферменти 188
 ферментна активність 65
 фермерські господарства 24

фертигація 95
 фізичні властивості 59
 фізіологічний стан роїння 305
 фізіотерапія 329
 фінансова звітність 23
 фінансова санація 29
 фінансове забезпечення 24, 30
 фінансовий стан 29
 фінансові ресурси 30
 фінансування 16
 фітоіндикація 363, 364
 фітомеліорація 363, 364
 фітонематоди 138
 фітонциди 219
 фітопатологія лісова 373
 фітосанітарний стан 129
 фітотерапія 196
 фітофаги 372
 фітофтороз 134
 флуорени новосинтезовані 335
 фосфатазна активність чорнозему 60
 фосфінотрицин 148
 фосфор 109
 фосфор рухомих сполук 108
 фосфор у кормах 233
 фотосепарація 314
 фотосинтез 103, 156
 фузаріоз колосу пшениці 132
 фузаріозні стеблові та кореневі гнилі 135
 фунгіциди 132, 189

Х

хвороба бджіл 312
 хвороби вірусні 335
 хвороби інфекційні 340
 хвороби листового апарату 189
 хвороби сосни 372
 хвороби тварин 4
 химерний білок 142
 хімічний склад 190
 хімічні елементи 161
 хлібопекарська галузь 354, 355
 хлібопекарська оцінка 174
 хлібопекарські властивості 141
 хмелегосподарства 192
 хміль 191, 192
 хміль звичайний 145
 хром 297, 298
 хромосомні аберації 326
 хутрові звірі 296

Ц

цвітіння квасолі 227
 цезій-137 308, 315
 целюлозолітична активність 64
 цеоліт 112, 269
 цеолітове борошно 246
 цибуля ріпчаста 219
 цикорій коренеплідний 197
 цинк 100, 119, 121, 271
 цирковірусна інфекція 330
 цитогенетика 272
 цитрусові культури 208
 ціновий паритет 21
 ціновий фактор 21
 цьоголітки коропа і білого товстолобика 325

Ч

часник 220
 частота траплянь 324
 чинники якості зерна 165
 чорнозем 56

чорнозем звичайний 49
чорнозем опідзолений 51
чорнозем південний 97
чорнозем типовий 65, 188
чума свиней 334
чума свиней африканська 333

Ш

шавлія лікарська 196
шар ґрунту кореневмісний 56
шведські мухи 128
швидкість росту риби 320
швидкість руху 44
шкідливі рослини 137
шкідливість 132
шкідники лісу стовбурові 373
шкідники сосни 372

шкіра корів (гістоструктура) 252
шкодочинність 137
шури бугайців 241
шланги водоподавальні 94
шлунковий сік 279
шовконосність 316
шовкопряд 316
шовкопряд дубовий (лялечки) 250
штам "К" 334

Щ

щільник 309

Я

яблуня 204
яблуня для Лісостепу 203

ягідники 210
ягідництво в Україні 209
яйцекладка 285
якість зерна 131, 165
якість зерна пшениці 81, 99, 167
якість зерна пшениці ярої 102
якість корму 178
якість сировини 195
якості відгодівельні та м'ясні 150
якості забійні та м'ясні 265
яловичина 242
ячмінь ярий 75, 76, 128, 161, 172, 173

ПОКАЖЧИК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИЧНИХ І ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

1. Аграрная наука. — 2014. — № 9.
2. Агроекологічний журнал. — 2014. — №№ 2, 3.
3. Агрохимический вестник. — 2014. — № 4.
4. Бджоляр. — 2013. — № 12; 2014. — № 1.
5. Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, №№ 1, 3.
6. Біоресурси і природокористування. — 2014. — Т. 6, №№ 1/2, 3/4.
7. Вестник Российской академии сельскохозяйственных наук. — 2014. — № 5.
8. Ветеринария. — 2014. — № 9.
9. Ветеринарна медицина України. — 2014. — №№ 10, 11.
10. Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2014. — Вип. 1, 2; 3, т. 2.
11. Вісник аграрної науки. — 2014. — №№ 5, 8, 10.
12. Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 2.
13. Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агрономія і біологія. — 2013. — Вип. 11.
14. Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Ветеринарна медицина. — 2014. — Вип. 1.
15. Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2014. — № 1.
16. Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". — 2013. — Т. 15.
17. Дім, сад, город. — 2014. — № 2.
18. Достижения науки и техники АПК. — 2014. — №№ 6, 8.
19. Екологічний вісник. — 2014. — № 1.
20. Економіка АПК. — 2014. — №№ 9, 10.
21. Ефективне тваринництво. — 2014. — № 6.
22. Ефективні корми та годівля. — 2014. — № 5/6.
23. Защита и карантин растений. — 2014. — №№ 10, 11.
24. Збалансоване природокористування. — 2014. — № 2.
25. Зерно. — 2014. — №№ 9, 10.
26. Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2014. — №№ 3, 4.
27. Известия Тимирязевской сельскохозяйственной академии. — 2014. — Вип. 4.
28. Інноваційна економіка АПК. — 2014. — № 9.
29. Картофель и овощи. — 2014. — № 10.
30. Квіти України. — 2014. — № 4.
31. Кормопроизводство. — 2014. — № 9.
32. Лісовий і мисливський журнал. — 2014. — № 4.
33. Мясной бизнес. — 2014. — № 9.
34. Овощеводство. — 2014. — № 8/9.
35. Огородник. — 2014. — № 10.
36. Плантатор. — 2014. — № 5.
37. Продовольча індустрія АПК. — 2014. — №№ 1, 4.
38. Пропозиція. — 2014. — №№ 10, 11; Спецвип.: Прибуткове виноградарство України.
39. Пчеловодство. — 2014. — №№ 3, 7.
40. Садівництво по-українськи. — 2014. — № 2.
41. Свиноводство. — 2014. — №№ 7, 12.
42. Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2014. — № 1.
43. Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. — 2014. — № 2.
44. Сучасна ветеринарна медицина. — 2014. — № 5.
45. Сучасне птахівництво. — 2014. — №№ 1, 2, 3, 4.
46. Тваринництво України. — 2014. — №№ 2, 7, 8/9.
47. Техніка і технології АПК. — 2014. — № 6.
48. Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів. — 2014. — № 1.
49. Фітотерапія. — 2014. — №№ 1, 2.
50. Хлебный и кондитерский бизнес. — 2014. — № 8.
51. Хранение и переработка зерна. — 2014. — № 8.
52. Хранение и переработка сельхозсырья. — 2014. — № 9.
53. Цитология и генетика. — 2014. — Т. 48, № 4.
54. Цукрові буряки. — 2014. — №№ 5, 6.
55. Agroexpert. — 2014. — №№ 9, 10.
56. The ukrainian farmer. — 2014. — №№ 10, 11, 12.

ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ ТА ІНШІ НАУКОВІ ЗБІРНИКИ

1. II Міжнар. наук.-практ. конференція, присвячена Всесвітньому дню води (вода і енергія), м. Київ, 21 берез. 2014 р. / М-во екології та природних ресурсів України, Держ. агентство водних ресурсів України, НААН, Ін-т водних проблем і меліорації; редкол.: Сташук В.А. [та ін.]. — К., 2014. — 145 с. Шифр 543930
2. Аграрний вісник Причорномор'я [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики України, Одеський держ. аграр. ун-т; редкол.: Буряк С.І. (голова) [та ін.]. — О., 1999 — Вип. 68: Вет. науки. — 2013. — 351 с. Шифр 543897
3. Агробіологія [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 — № 1 (109). — 2014. — 154 с. Шифр 544167
4. Агропромислове виробництво Полісся [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т сіл. госп-ва Полісся; редкол.: Савченко Ю.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Житомир, 2012 — Вип. 7. — 2014. — ____ с. Шифр 544455
5. Агробіологія і ґрунтознавство [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр "Ін-т ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського"; редкол.: Балюк С.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків: Аграр. наука, 1966 — Спец. вип., кн. 1: Охорона ґрунтів — основа сталого розвитку України. — 2014. — ____ с. Шифр 06 544063

- Спец. вип., кн. 2:** Ґрунтознавство і меліорація ґрунтів. — 2014. — 381 с. Шифр 06 544064
- Спец. вип., кн. 3:** Охорона ґрунтів від ерозії і техногенного забруднення, рекультивация, агрохімія, біологія ґрунтів. — 2014. — 344 с. Шифр 06 544065
6. **Ветеринарна біотехнологія** [Текст]: бюлетень / НААН, Держ. комітет вет. медицини України, Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контрольний ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів; редкол.: Ничик С.А., Головко А.М. (голов. ред.) [та ін.]. — К.: Дорадо, 2001 — **№ 24.** — 2014. — 301 с. Шифр 543908
№ 25. — 2014. — 150 с. Шифр 544551
 7. **Вісник аграрної науки Причорномор'я** [Текст] / М-во агрополітики України, Миколаївський НАУ; редкол.: Шибанін В.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Миколаїв, 1997 — **Вип. 4 (75), т. 2, ч. 1.** — 2013. — ____ с. Шифр 544171
Вип. 4 (76), т. 2, ч. 2. — 2013. — 181 с. Шифр 544174
 8. **Вісник Житомирського національного агроекологічного університету** [Текст]: наук.-теорет. зб. / редкол.: Микитюк В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Житомир, 1998 — **Вип. 1 (39), т. 1.** — 2014. — 280 с. Шифр 544073
 9. **Вісник Львівського національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України; ред. рада: Снітинський В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 2000 — **№ 17:** Агроінженерні дослідження. — 2013. — 386 с. Шифр 543872
 10. **Вісник Національного університету водного господарства та природокористування** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Укр. нац. ун-т водного госп-ва і природокористування; редкол.: Гурин В.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Рівне, 1999 — **Вип. 2 (62):** С.-г. науки. — 2013. — 254 с. Шифр 543917
 11. **Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Калетнік Г.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Вінниця, 1997 — **Вип. 1 (83), т. 2.** — 2014. — 258 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 543606
 12. **Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету** [Текст] / редкол.: Черновол М.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Кіровоград, 1997 — **Вип. 27:** Техніка в с.-г. вир-ві, галузеве машинобудування, автоматизація. — 2014. — 394 с. Шифр 543933
 13. **Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН"** [Текст] / редкол.: Камінський В.Ф. (голов. ред.) [та ін.]. — К.: Екмо, 1996 — **Вип. 1/2.** — 2014. — 164 с. Шифр 544555
 14. **Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України, Поділ. держ. аграр.-технол. ун-т; редкол.: Іванишин В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Кам'янець-Подільський, 1996 — **Вип. 22.** — 2014. — 477 с. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). Шифр 544195
 15. **Збірник наукових праць Селекційно-генетичного інституту — "Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення"** [Текст] / НААН; редкол.: Соколов В.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Одеса, 2002 — **Вип. 21 (61).** — 2013. — 182 с. Шифр 544138
Вип. 22 (62). — 2013. — ____ с. Шифр 544317
 16. **Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Тавр. держ. агротехнол. ун-т, Навч.-наук. ін-т економіки і бізнесу / редкол.: Рульєв В.А. (голова) [та ін.]. — Мелітополь, 2009 — **№ 1 (25):** Екон. науки. — 2014. — 287 с. Шифр 543934
 17. **Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Непочатенко О.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Умань, 1926 — **Вип. 84.** — 2014. — 300 с. Шифр 544196
Вип. 85. — 2014. — 279 с. Шифр 544197
 18. **Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи** [Текст]: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 трав. 2014 р. / М-во аграр. політики та продовольства України, НААН, Поділ. держ. аграр.-техн. ун-т [та ін.]; редкол.: Іванишин В.В. (голова) [та ін.]. — Кам'янець-Поділь., 2014. — 420 с. Шифр 543787
 19. **Зрошуване землеробство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т земл-ва південного регіону; редкол.: Вожегова Р.А. (голов. ред.) [та ін.]. — Херсон: Айлант, 1966 — **Вип. 61.** — 2014. — 182 с. Шифр 06 543935
 20. **Корми і кормовиробництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т кормів, Вінницький держ. аграр. ун-т; редкол.: Петриченко В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — Вінниця: Діло, 1976 — **Вип. 78.** — 2014. — 178 с. Шифр 06 544324
 21. **Лісівництво і агролісомеліорація** [Текст]: зб. наук. пр. / УкрНДІ лісового госп-ва та агролісомеліорації; редкол.: Ткач В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків: Майдан, 1965 — **Вип. 122.** — 2013. — 193 с. Шифр 543941
Вип. 123. — 2013. — 212 с. Шифр 543942
 22. **Меліорація і водне господарство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т гідротехніки і меліорації; редкол.: Ромащенко М.І. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1965 — **Вип. 100, т. 2.** — 2013. — 205 с. Шифр 06 543951
 23. **Механізація та електрифікація сільського господарства** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр "Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва"; редкол.: Братішко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 1965 — **Вип. 99, т. 1.** — 2014. — 580 с. Шифр 06 543620
Вип. 99, т. 2. — 2014. — 487 с. Шифр 06 543622
 24. **Науковий вісник ветеринарної медицини** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (відп. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 — **Вип. 13 (108).** — 2014. — 317 с. Шифр 544207
 25. **Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Туниця Ю.Ю. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1998 — **Т. 15, № 3 (57), ч. 2.** — 2013. — 356 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542222
 26. **Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України** [Текст]: зб. наук.-техн. пр. / М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищої освіти, Нац. лісотехн. ун-т України; редкол.: Туниця Ю.Ю. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1994 — **Вип. 24.1.** — 2014. — 400 с. Шифр 543714
Вип. 24.2. — 2014. — 408 с. Шифр 543715
Вип. 24.3. — 2014. — 412 с. Шифр 543716
Вип. 24.4. — 2014. — 400 с. Шифр 543717
 27. **Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України** [Текст]: зб. наук. пр. / редкол.: Мельничук Д.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ, 1997 — **Вип. 183, ч. 2.** — 2013. — 313 с. — (Сер. Агрономія). Шифр 544091
Вип. 204. — 2014. — 155 с. — (Сер. Біологія. Біотехнологія. Екологія). Шифр 544634
 28. **Науково-технічний бюлетень** [Текст] / НААН, Ін-т тваринництва; редкол.: Іонов І.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 1971 — **Вип. 111.** — 2014. — 311 с. Шифр 543636
 29. **Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контролю тварин і ветеринарних препаратів та кормових добавок** [Текст] / НААН, М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Влізло В.В. і Коцюмбас І.Я. (голов. ред-ри) [та ін.]. — Львів-Оброшине, 1967 — **Вип. 15, № 1.** — 2014. — 326 с. Шифр 543804
Вип. 15, № 2, 3. — 2014. — 372 с. Шифр 544210
 30. **Науково-технічний бюлетень Науково-дослідного центру біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК** [Текст]: зб. наук. пр. / Дніпропетр. держ. аграр.-екон. ун-т; редкол.: Кобець А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Д., 2014. — **Т. 2, № 1.** — 166 с. Шифр 544096
 31. **Охорона ґрунтів** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики та продовольства України, Держ. установа "Ін-т охорони ґрунтів України"; редкол.: Яцук І.П. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2014. — **Вип. 1:** Агрохімічна служба України: роль і місце в розвитку агропромислового комплексу держави. — 401 с. —

- (З нагоди 50-річчя агрохімічної служби України). Шифр 544097
32. **Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель** [Текст]: міжвуз. зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Дніпропетровський нац. ун-т; редкол.: Травлев А.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Д.: вид-во ДНУ, 2007 — **Вип. 42.** — 2013. — 141 с. Шифр 543871
 33. **Посібник українського хлібороба** [Текст]: наук.-виробн. щорічник / редкол.: Конюшенко І.П. (ред.). — К., 2014. — **Т. 3:** Стратегічність зрошуваного землеробства. — 186 с. Шифр 544340
 34. **Практичне природне землеробство: якість продукції, ефективність, перспективи** [Текст]: матеріали міжнар. семінару, 15 листоп. 2013 р. / Мінагрополітики та продовольства України, Тавр. держ. агротехнол. ун-т [та ін.]. — Мелітополь, 2013. — 329 с. Шифр 543709
 35. **Садівництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т садівництва; редкол.: Бублик М.О. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Серж, 1964 — **Вип. 68.** — 2014. — 378 с. Шифр 06 544102
 36. **Селекція і насінництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва; редкол.: Кириченко В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1964 — **Вип. 104.** — 2013. — 112 с. Шифр 06 543983
Вип. 105. — 2014. — 220 с. Шифр 06 543984
 37. **Сучасний стан регіональних екологічних проблем та шляхи їх вирішення** [Текст]: матеріали міжнар. наук. конф. молодих вчених, м. Одеса, 16–18 квіт. 2014 р. / Одеський держ. екол. ун-т. — О., 2014. — 300 с. Шифр 543814
 38. **Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології** [Текст]: матеріали VII Міжнар. іхтіологічної наук.-практ. конф., м. Мелітополь — Бердянськ, 10–13 верес. 2014 р. / Мелітопольський держ. педагогічний ун-т, НДІ Азовського моря, Ін-т морської біології [та ін.]; редкол.: Демченко В.О., Пилипенко Ю.В., Демченко Н.А., Ткаченко М.Ю. — Херсон, 2014. — 286 с. Шифр 544619
 39. **Технічний прогрес у сільськогосподарському виробництві** [Текст]: матеріали XXII Міжнар. наук.-техн. конф. та IX Всеукр. конф.-семінару аспірантів, докторантів і здобувачів у галузі аграр. інженерії, 21–23 трав. 2014 р., Глеваха / НААН, Нац. наук. центр “Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва” / редкол.: Адамчук В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 2014. — 280 с. Шифр 543706
 40. **Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики України, Харків. держ. зоовет. академія; редкол.: Барановський Д.І., Кандиба В.М., Коваленко Б.П. [та ін.]. — Харків, 2007 — **Вип. 10 (105).** — 2013. — 126 с. Шифр 543817
№ 1 (110). — 2014. — 101 с. Шифр 544217

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ, БІБЛІОГРАФІЧНІ ТА ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ СЕРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ (1998–2014 рр.)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ “АКАДЕМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ” засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (63 кн.)

1. АВДІЗБА А.М. (2009)
2. БАБИЧ А.О. (2003)
3. БАРАБАШ О.Ю. (2002, 2007)
4. БАЩЕНКО М.І. (2008)
5. БОГДАНОВ Г.О. (2010)
6. БУРКАТ В.П. (1999, 2009)
7. ВАСИЛЕНКО П.М. (2000)
8. ВЛАСЕНКО В.М. (2004)
9. ВЛІЗЛО В.В. (2010)
10. ГОЛІК В.С. (2007)
11. ГОЛОВКО А.М. (2011)
12. ГУДКОВ І.М. (2005)
13. ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я. (2005)
14. ЄЖОВ В.М. (2009)
15. ЗУБЕЦЬ М.В. (1999, 2008)
16. ІБАТУЛЛІН І.І. (2006)
17. КИРИК М.М. (2008)
18. КИРИЧЕНКО В.В. (2010)
19. КОВАЛЕНКО П.І. (1999)
20. КОЗИРЬ В.С. (2007)
21. КРАВЧЕНКО В.А. (2009)
22. КУЧКО А.А. (2006)
23. ЛЕБІДЬ Є.М. (2007)
24. ЛІСОВИЙ М.П. (1999)
25. ЛУКІНОВ І.І. (2007)
26. МАЗУР Г.А. (2006)
27. МАЛІК М.Й. (2014)
28. МАРТИНЕНКО І.І. (1999)
29. МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. (2003, 2008, 2013)
30. МУСІЄНКО М.М. (2008)
31. ОСТАШКО Ф.І. (2004)
32. ПАНАСЮК Б.Я. (2007)
33. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (1999)
34. ПОГОРІЛИЙ Л.В. (2004)
35. РИБАЛКО В.П. (2006)
36. САБЛУК П.Т. (2001, 2006, 2011)
37. САВЧЕНКО Ю.І. (2009)
38. САЙКО В.Ф. (2001)
39. СИТНИК В.П. (1999, 2009)
40. СНІТИНСЬКИЙ В.В. (2009)
41. СОЗІНОВ О.О. (2001, 2010)
42. СТЕГНІЙ Б.Т. (2011)
43. ТАРАРІКО О.Г. (2005)
44. ТРЕГОВЧУК В.М. (2002)
45. ТРІШИН О.К. (2012)
46. УШКАРЕНКО В.О. (2008)
47. ФЕДОРЕНКО В.П. (2010)
48. ФУРДИЧКО О.І. (2012)
49. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Г.О. (2006)
50. ЦИКОВ В.С. (2006)
51. ШЕВЧЕНКО А.М. (2008)
52. ЮРЧИШИН В.В. (2000, 2005)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ “ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ” засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (12 кн.)

1. БЕРЕЗОВСЬКИЙ М.Д. (2011)
2. ВОЙТЮК Д.Г. (2009)
3. GERMAN B.B. (2011)
4. ГОЛОВКО А.М. (2006)
5. ЄФІМЕНКО М.Я. (2007)
6. МАЗОРЕНКО Д.І. (2011)
7. МАЛІК М.Й. (2005)
8. СІГАРЬОВА Д.Д. (2010)
9. СЛАВОВ В.П. (2007)
10. СОБКО О.О. (2009)
11. УШКАЛОВ В.О. (2013)
12. ЧЕРНОВОЛ М.І. (2010)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНІ ЧЛЕНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2009 р. (1 кн.)**

ГРАБОВЕЦЬ А.І. (2009)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (1 кн.)**

НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2005)

**СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ВЧЕНИХ-АГРАРІВ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (57 кн.)**

1. КУЛЕСОВ М.М. (1998)
2. КРАВЧЕНКО М.А. (1999)
3. ЯНАТА О.А. (2001)
4. ФЕДОРОВА Н.А. (2002)
5. КОТКО І.К. (2002)
6. ФОМІЧОВ А.М. (2003)
7. НАУМЕНКО В.В. (2004)
8. ГЛАЗКО В.І. (2004)
9. ТЮЛЕНЄВ М.О. (2004)
10. МАХОВ Г.Г. (2005)
11. ШЕВЧЕНКО М.Н. (2005)
12. ВЛАСЮК П.А. (2005)
13. АЛПАТЬЄВ С.М. (2005)
14. СЛЮСАР І.Т. (2005)
15. БОГДАНОВ С.М. (2006)
16. ДЕГОДЮК Е.Г. (2007)
17. ЗЕЛЕНСЬКИЙ М.О. (2007)
18. ЯНГОЛЬ А.М. (2007)
19. СВЄЧИН К.Б. (2007)
20. МУДРУК О.С. (2007)
21. ОСИПЧУК А.А. (2007)
22. ТИХОНЕНКО Д.Г. (2007)
23. ТЕРНИЧЕНКО А.Г. (2008)
24. ГОРОДНІЙ М.Г. (2008, 2008)
25. ЗАДОНЦЕВ А.І. (2008)
26. ТАРАНЕНКО Л.К. (2009)
27. ВІЛЕНСЬКИЙ Д.Г. (2009)
28. ТАРАБРІН О.Є. (2009)
29. ЛОПАТИН М.І. (2009)
30. РЕВО М.В. (2009)
31. ПОЧЕРНЯЄВ Ф.К. (2010)
32. КОЛЕСНИКОВ О.І. (2010)
33. САЗАНОВ В.І. (2010)
34. СТУПЕНЬ М.Г. (2010)
35. ГУБЕНІ Ю.Е. (2010)
36. ШЕЛЕПОВ В.В. (2011)
37. СІРАЦЬКИЙ Й.З. (2011)
38. ЗАВІРЮХА П.Д. (2011)
39. БЕРЕЗІВСЬКИЙ П.С. (2011)
40. КРИЛОВА Г.І. (2011)
41. ДЖОВАНІ Д.О. (2011)
42. ВОЛЬФ М.М. (2011)
43. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2011)
44. КУЛЖИНСЬКИЙ С.П. (2011)
45. КОБЕЦЬ А.С. (2012)
46. СТЕПЧЕНКО Л.М. (2012)
47. РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ Б.М. (2012)
48. ШАРАПА Г.С. (2013)
49. ВОЗНЯК Р.П. (2013)
50. ПРОКОПОВИЧ П.П. (2013)
51. НАБОКИХ О.Г. (2013)
52. ОНИСЬКО С.М. (2013)
53. ЗОСИМОВИЧ В.П. (2013)
54. ВЛАСОВ В.І. (2014)

55. ОСЬМАК К.І. (2014)
56. ПОГГЕНПОЛЬ В.О. (2014)

**ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АГРАРНА НАУКА УКРАЇНИ В ОСОБАХ,
ДОКУМЕНТАХ, БІБЛІОГРАФІЇ”
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2001 р. (75 кн.)**

Персоналії:

1. БУДРІН П.В. (2001)
2. ЛИХВАР Д.Ф. (2002)
3. ЯНАТА О.А. (2003)
4. ІВАНИЦЬКИЙ Б.Г. (2004)
5. КВАСНИЦЬКИЙ О.В. (2005)
6. РЕМЕСЛО В.М. (2006, 2011)
7. ЮР'ЄВ В.Я. (2007)
8. АЛЕШО О.Г. (2011)
9. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2012)

Монографії:

1. *Вергунов В.А.* Коноплярство в Україні: історичні аспекти розвитку. Погляд у минуле. Проблеми сьогодення. Перспективи: моногр. (2002).
2. Харківський с.-г. науково-освітній центр з селекції і насінництва: становлення та діяльність (II половина XIX — початок XX ст.): моногр. (2004).
3. Наукова школа акад. ВАСИЛЕНКА Петра Мефодійовича: моногр. (2005).
4. Коломийській дослідній станції — 50 років: здобутки, перспективи (2006).
5. *Вергунов В.А.* Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки: моногр. (ч. 1. — 2006; ч. 2. — 2008; ч. 3. — 2010).
6. *Вергунов В.А.* Харківський науковий центр з селекції с.-г. культур: історія та сьогодення: до 100-річчя від дня заснування Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва: моногр. (2007).
7. *Вергунов В.А.* Професор СЛБЗКІН Петро Родіонович (1862–1927 рр.): моногр. (2007).
8. *Вергунов В.А.* Державна наукова с.-г. бібліотека УААН: історія і сьогодення: моногр. (2007).
9. *Супіханов Б.К.* Олійні культури: історія, сорти, виробництво, торгівля: моногр. (2008).
10. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1917–1920 рр.: міністри землеробства: моногр. (2008).
11. *Вергунов В.А.* Історія Української академії с.-г. наук (1956–1962). До 110-річчя створення Нац. аграр. ун-ту: моногр. (2008).
12. *Вергунов В.А.* Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток с.-г. дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві): моногр. (2009).
13. *Супіханов Б.К.* Продовольча безпека України: історія і сьогодення: моногр. (2009).
14. *Супіханов Б.К.* Зернові культури: історія, сорти, виробництво: моногр. (2009).
15. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1920-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2009).
16. *Вергунов В.А.* Академік К.К. Гедройц і Україна: невідомі сторінки творчої біографії (1929–1930 рр.): моногр. (2009).
17. *Вергунов В.А.* Агрономія і становлення науки про тваринництво на теренах України та Франції (II половина XVIII — 1917 р.): моногр. (2009).
18. *Вергунов В.А.* Сельскохозяйственное опытное дело в Украине: историко-научный анализ организационных основ: моногр. (2009).
19. *Вергунов В.* Василий Николаевич Ремесло — ученый селекционер (1907–1983): (к 100-летию Мирового)

- новського ін-та пшениць імені В.М. Ремесло): моногр. (2010).
 20. *Вергунов В.А.* Еволюція наукових засад на шляху до природоохоронного адаптивно-ландшафтного меліоративного землеробства: моногр. (2010).
 21. Історія розвитку генетики та селекції: особистості і здобутки: моногр. (2010).
 22. *Сінченко В.М.* Цукрові буряки: історія, сорти і гібриди, технологія, виробництво: моногр. (2010).
 23. *Коваленко С.Д.* Історія Ботанічної секції С.-г. наукового комітету України (1918–1927): моногр. (2010).
 24. *Білоцерківська А.С.* Сільське господарство України першої чверті XX століття та його наук.-освіт. забезпечення в контексті діяльності проф. А.Г. Терниченка: моногр. (2010).
 25. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України 1930-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2010).
 26. *Приходько Ю.О.* Становлення та діяльність Харківського науково-освітнього центру з ветеринарної паразитології: кінець XIX — початок XXI ст.: моногр. (2010).
 27. *Радченко Л.С.* Академік І.І. Лукінов — вчений, громадський діяч, організатор аграрно-економічної науки в Україні: моногр. (2011).
 28. *Герук С.М.* Відновлення деталей сільськогосподарських машин зварюванням і наплавленням: становлення та розвиток: моногр. (2011).
 29. *Черныш О.А.* Академик Василий Николаевич Ремесло — ученый и организатор сельскохозяйственной науки (1907–1983) (к 100-летию Миrowsкого института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
 30. *Вергунов В.А.* Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. автореф. дис. (2011).
 31. *Корзун О.В.* Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
 32. *Вергунова І.М.* Історія процесу інформатизації в агрономії України (60-ті рр. XX ст. — поч. XXI ст.): моногр. (2011).
 33. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2011).
 34. *Присяжнюк М.В.* Наукове забезпечення розвитку українського тваринництва у 20-х рр. XX ст. (2011).
 35. *Радченко Л.С.* Наукова школа академіка І.І. Лукінова (1927–2004) (2011).
 36. *Зубець М.М.* Київська дослідна станція тваринництва “Терезине”: історія, здобутки, вчені (2011).
 37. *Бородай І.С.* Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки (2012).
 38. *Вергунова І.М.* Математичні методи для вирішення наукових завдань вітчизняної агрономії першої половини XX ст. (2012).
 39. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2012).
 40. *Діденко О.М.* Розвиток водного права в контексті науково-освітньої діяльності В.А. Григор’їва (1872–1927) (2012).
 41. *Войтюк В.Д.* Мобільні засоби технічного обслуговування і ремонту сільськогосподарської техніки в Україні (XX — початок XXI ст.) (2013).
 42. *Присяжнюк М.В.* Розвиток сільськогосподарської дослідної справи УСРР у 20-х рр. XX ст.: науково-організаційні засади (2012).
 43. *Вергунов В.А.* Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект (2012).
 44. *Піпан Х.М.* Селекція озимої пшениці в Україні: історія та здобутки (2013).
 45. *Гриценко Н.Ф.* Історія наукової думки про класифікацію ґрунтів (до 130-річчя виходу кн. проф. В.В. Докучаєва “Російський чорнозем”) (2013).
 46. Ерозія ґрунтів України: еволюція теорії та практики: монографія (2014).
 47. *Вергунов В.А.* Професор Борис Карлович Єнкен (1873–1943): нарис життя та творчої діяльності (2014).
- Збірки документів і матеріалів:**
48. С.-г. науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матер. (2006).
 49. Академік Микола Іванович ВАВИЛОВ і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, док., бібліогр. матер. (2005).
 50. Р. ВАЛЬТЕР, Ю. КЛЕОПОВ і Г. МАХОВ — забуті сторінки вітчизняної науки: зб. док. і матер. (2006).
 51. Всеукраїнська академія с.-г. наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матер. (2006).
 52. Українська академія с.-г. наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матер. (2006).
 53. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1940 рр.): зб. док. і матер. (2007).
 54. Відділ с.-г. наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матер. (2008).
 55. Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): зб. док. і матер. (2008).
 56. Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УРСР (1927–1930 рр.): зб. док. і матер. (2010).
 57. Південне відділення ВАСГНІЛ: зб. док. і матер. (2011).
 58. *Присяжнюк М.В.* Сорто-насіннєве управління Цукротресту (1921–1927): зб. док. та матер. (2011).
 59. Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у роки Другої світової війни (1940–1945) (2012).
 60. Сівозміни в системах землеробства України (1958–1984 рр.): зб. док. і матеріалів (2012).
 61. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1941 рр.): зб. док. і матеріалів (2013).
 62. Науково-організаційні засади розвитку аграрної науки та її управління в УРСР (1962–1969): зб. док. і матеріалів (2014).
 63. Організація наукового забезпечення сільськогосподарської галузі УРСР у 1946–1956 роках: зб. док. і матеріалів (2014).
- СЕРІЯ “ВІДОМІ ВЧЕНІ-ПРИРОДОЗНАВЦІ ТА ОСВІТЯНИ УКРАЇНИ”**
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2004 р. (8 кн.)
1. НОВИКОВ М.М. (2003, 2008)
 2. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2010)
 3. КОСТЕНКО Н.В. (2011)
 4. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012)
 5. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ О.Г. (2012)
 6. ДЕРЛЕМЕНКО В.В. (2013)
 7. ЗЛЕНКО В.А. (2014)
- СЕРІЯ “АКАДЕМІКИ ТА ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАН УКРАЇНИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА”**
засн. НБУВ НАНУ і ННСГБ НААН у 2007 р. (2 кн.)
1. Академік НАН України ЛУКІНОВ І.І. (1927–2004): біо-бібліогр. покажч. (2009).

2. Академік АН УРСР і ВАСГНІЛ Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937): біобібліогр. покажч. (2014)

**СЕРІЯ “НАУКОВІ
ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ”
заснована ННСГБ НААН у 2001 р. (8 кн.)**

1. ЯНАТА О.А. (2001).
2. ШІНДЛЕР К.Г. (2005).
3. НОВИКОВ М.М. (2008).
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2011).
5. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012).
6. КОСТЕНКО В.С. (2013).
7. АНГЕЛІНА П.М. (2014)
8. АНТОНЕЦЬ С.С. (2014)

**СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ДІЯЧІВ НАУКИ, ОСВІТИ,
КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ”**

заснована ННСГБ НААН у 2014 р. (1 кн.)

1. ДЕРЛЕМЕНКО Т.Ф. (2014).

**БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНА С.-Г. КНИГА У ФОНДАХ
ННСГБ НААН ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ
УСТАНОВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ”**

**засн. проф. В.А. Вергуновим у 2009 р.
(5 кн.)**

1. Польська книга у фондах ДНСГБ УААН: наук.-доп. бібліогр. покажч. (1825–2002 рр.) (2008).
2. Польська с.-г. книга у фондах Держ. наукової с.-г. бібліотеки УААН та наук.-дослідних установ і вищих навч. закладів аграр. профілю (1771–2008 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2009).
3. Колекція французьких с.-г. видань у фондах ДНСГБ УААН (1802–2008) (2009).
4. Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (1822–2010).
5. Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (2012).

**НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ
РЕТРОСПЕКТИВНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ,
БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ
(24 кн.)**

1. Професор Довгопола Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях: біобібліогр. покажч. (2001, 2002).
2. Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, «Бюлетені», «Вісті», Наукові записки, «Збірники наукових праць», «Труди»: наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).

3. Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (XIX–XX ст.): наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
4. Українська с.-г. книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900: наук.-доп. бібліогр. покажч. (2002); 1901–1910 рр. (2002); 1911–1917 рр. (2003); 1918–1922 (2004); 1923–1932 (2005); 1933–1935 (2005); 1936–1939 (2007); 1940–1945 (2007, 2008);
5. Центральна наукова с.-г. бібліотека УААН. 1921–2001: бібліогр. покажч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН (2002).
6. Аграрна наука в Україні: автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959: наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип. 1. (2007); Вип. 2. 1960–1965 (2007); Вип. 3. (2008).
7. Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005): наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, Івано-Франків. ін-т АПВ, Колом. ДС, ДНСГБ (2006).
8. Наукові публікації Державної наукової с.-г. бібліотеки УААН. 2001–2007 рр.: бібліогр. покажч. наук. видань та публ. співробітників б-ки (2008).
9. Фонд видань, випущених у XIX столітті з с.-г. тематики ДНСГБ НААН, включених до Держ. реєстру наук. об'єктів, що становлять нац. надбання (1802–1900 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2011).
10. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 (2012).
11. Українська академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2004 рр.: біогр. довід. (2006).
12. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр. (2012).
13. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік (2013).
14. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2015 рік (2014).

**СЕРІЯ ТЕМАТИЧНИХ НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ
БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ
ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ
З ФОНДІВ ННСГБ НААН
“ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ
АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВУ
УКРАЇНИ”,
засн. ННСГБ НААН у 2013 р. (2 кн.)**

1. Бджільництво: наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів ННСГБ НААН (2013).
2. Ґрунтознавство = Soil Science : темат. наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів Нац. наук. с.-г. б-ки НААН (2013).

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека

*Ви можете замовити наш журнал
на компакт-дисках.*

*Розмістимо вашу рекламу
на сторінках нашого журналу.*

*Вы можете заказать
наш журнал на компакт-дисках.*

*Разместим вашу рекламу
на страницах нашего журнала.*

*You can subscribe
our journal on CD.
We are ready to place you
advertisement in our journal.*

*Vous pouvez commander
notre revue de CD.
Nous placerons votre reclame
dans notre revue.*